

สัญญาประกันภัย: ศึกษากรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

วิชัย จันทรวะคิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2558

สัญญาประกันภัย: ศึกษากรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ
วิชย จันทรเวคิน
คณะนิติศาสตร์

รองศาสตราจารย์.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ปิยะนุช โปตะวณิช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

รองศาสตราจารย์.....ประธานกรรมการ
(ดร.ภูมิ โชคเหมาะ)

ศาสตราจารย์.....กรรมการ
(ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์)

รองศาสตราจารย์.....กรรมการ
(ปิยะนุช โปตะวณิช)

ศาสตราจารย์.....คณบดี
(ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ)
กันยายน 2558

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ สัญญาประกันภัย: ศึกษากรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ
ชื่อผู้เขียน นายวิชัย จันทรวะดิน
ชื่อปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา 2558

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย 2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันตัวในคดีอาญา 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบสัญญาประกันภัยอิสรภาพกับสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันตัว 4. เพื่อเสนอแนะ มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสรภาพ

วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ สัญญาประกันภัย และสัญญาประกันตัว ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ทั้งในระบบ Civil Law อันได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และระบบ Common Law อันได้แก่ อังกฤษ โดยศึกษาจากเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ คำบรรยายกฎหมาย บทความ ความคิดเห็นของนักวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของทำสัญญาประกันภัย โดยเฉพาะสัญญาประกันวินาศภัยว่ามีประการใดบ้าง คำว่า "วินาศภัย" รวมความไปถึงการสูญเสียสิทธิและเสรีภาพในร่างกายจากการใช้อำนาจควบคุม คุมขังของเจ้าพนักงานของรัฐหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการทำสัญญาประกันภัยในต่างประเทศ ไม่มีการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ประเทศไทยเป็นประเทศแรกที่ได้มีการทำสัญญาประกันภัยในลักษณะนี้ ซึ่งมีเงื่อนไขในการขอใช้เงินตามสัญญาโดยอาศัยเหตุแห่งการผิดสัญญาประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ฉะนั้นเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศแรกที่ได้มีการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะทำการทบทวนและศึกษาโดยละเอียดว่า การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพที่ว่ามีข้อขัดหรือแย้งกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายประกันภัยหรือไม่ แนวทางการปรับใช้กฎหมายกับสัญญาประกันภัยอิสรภาพควรจะเป็นไปในลักษณะใด โดยมีประเด็นที่ทำการวิเคราะห์ ดังนี้ 1. สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ 2. ความรับผิด ของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นความรับผิดเช่นเดียวกับความรับผิดตามสัญญาประกันภัยหรือไม่ 3. สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาทางแพ่งลักษณะใด 4. มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสรภาพ

จากประเด็นวิเคราะห์ดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องหาข้อยุติให้ได้ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่งหรือไม่ และหากไม่ใช่สัญญา

(4)

ประกันภัยจะต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายและพาณิชย์ลักษณะใดมาปรับใช้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างคู่สัญญา ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาประกันภัยอิสระภาพต่อไป

ABSTRACT

Title of Thesis	Insurance Contract: Case Study of Independence Insurance Contract
Author	Mr. Wichaya Chandravegin
Degree	Master of Laws
Year	2015

The objectives of this study are 1.to observe the criteria, theories and laws related to insurance contract2.to study the oversea laws and domestic laws related to insurance contract and bail bond in criminal lawsuit3.to analyze and compare independence insurance contract,insurance contract and bail bond4.to purpose the suitable legal measure for independence insurance.

The methodology is the study of histories, concepts and related to the theories about the insurance contract and bail bond in both Thai and abroad laws, Civil law such as in Germany and Common law in England and by studying from related legal documents including textbook, description, article, academic review, research, thesis and related journal and also the data collection from the internet to perceive the intention and objective of insurance contract especially the contract of indemnity. The wording of “loss” in the contract of indemnity whether included the loss of right and liberty of the person from the arrestor detention of confining of the officers.

According to the study, found that the oversea insurance contract had no making of independence insurance contract, Thailand is the first country where setting of insurance contract in this term with the conditions of indemnity by virtue of default bail bond of suspects or defendants in criminal lawsuit. Therefore once Thailand was the first place to provide the independence insurance contract. It is very suitable to revise and study in details whether the making of independence insurance contract against or conflict to the concept, theory and principle of insurance law. The guideline to adopt the principle of law with independence insurance contract by setting the subjects to analyze as following;1.Independence insurance contract is insurance contract or not 2.The responsibility of insurer according independence insurance contract is as same as the responsibility of

(6)

insurance contract or not 3.Independence insurance contract is in which civil and commercial law and 4.The suitable legal measure for independence insurance.

As analysis above, the researcher suggests that it is very important to find out the conclusion whether independence insurance contract is one of insurance contract or not. If not, which law and commercialcode shall be used once the confliction occurs between both parties for the fairness to whom concerned to independence insurance contract.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง สัญญาประกันภัย: ศึกษากรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เล่มนี้ สำเร็จลุล่วง ด้วยดีด้วยได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ปิยะนุช โปตะวงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่ง ท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการ จัดทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยัง ช่วยแก้ไขปัญหา และอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการ จัดทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบ พระคุณท่าน ศาสตราจารย์ ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ กรรมการผู้สอบ วิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่ง เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และได้กรุณาให้ คำแนะนำในการแก้ไขเนื้อหาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เป็นวิทยานิพนธ์ที่สามารถสร้างคุณประโยชน์ในเชิง วิชาการ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

ผู้เขียนขอขอบคุณมิตรภาพที่ดีจากพี่ ๆ น้อง ๆ นิติศาสตรมหาบัณฑิตภาคพิเศษรุ่นที่ 4 ผู้บังคับบัญชาทุกท่าน และเพื่อนร่วมงานที่น่ารักทุกคน ขอขอบคุณคณะเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ดูแลและให้ข้อมูลด้านการศึกษาและคำแนะนำต่าง ๆ และกราบ ขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้มาตลอดหลักสูตร

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดให้กับครอบครัวจันทร เวคิน ตลอดจนคุณพ่อ คุณแม่ พี่สาวผู้ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญของผู้เขียน ให้สามารถศึกษาเล่าเรียน ตั้งแต่วัยเยาว์และจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิตตามที่ตั้งใจ ผู้เขียนหวังเป็นอย่าง ยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้สนใจเพื่อศึกษาค้นคว้าและพัฒนาความรู้ต่อไป หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยไว้ ณ ที่นี้

วิชัยจันทรเวคิน

กันยายน

2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	7
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย และสัญญาประกันตัวในคดีอาญา	9
2.1 ประวัติทฤษฎี และหลักกฎหมายเบื้องต้นของสัญญาประกันภัย	9
2.1.1 ประวัติ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการประกันภัย	9
2. 1.2 หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith)	10
2.1.3 หลักการเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) และการไม่แถลง ข้อความอันเป็นเท็จ (Misrepresentation)	14
2.1.4 ความเสี่ยงภัย (Risk) และหลักส่วนได้เสีย (Principle of Insurable Interest)	16
2.2 หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของ ผู้รับประกันภัย	22
2.2.1 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล (Causation)	22
2.2.2 หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity)	26
2.2.3 หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)	28
2.2.4 ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย	30
2.3 หลักเกณฑ์ ทฤษฎี เกี่ยวกับสัญญาประกันตัวในคดีอาญา	32
2. 3.1 หลักนิติธรรม (The Rule of Law)	33

2.	3.2 หลักการสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์(Presumption of Innocence)	35
	2.3.3 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal Declaration of Human Right)	35
	2.3.4 กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ(Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, 1955)	36
	2.4.5 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights)	36
บทที่ 3	กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย	38
	สัญญาประกันตัวในคดีอาญาและสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ	
	3.1กฎหมายของอังกฤษ	38
	3.1.1 ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย	38
	3.1.2 กฎหมายประกันภัย	43
	3.1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันตัว	49
3.1.	4สภาพบังคับในกรณีฝ่าฝืนสัญญาประกัน	50
	3.2กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	51
	3.2.1 กฎหมายประกันภัย	51
	3.2.2 การให้ประกันตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	54
	3.3กฎหมายของไทย	55
	3.3.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	55
	3.3.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	64
	3.3.3 กฎกระทรวง ระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน	66
	3.3.4 สาระสำคัญของสัญญาประกันตัว	67
	3.4 สาระสำคัญของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ	70
	3.4.1 ลักษณะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ	71
	3.4.2 ขอบเขตการให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ	74
	3.4.3 การพิจารณารับประกันภัยอัตราเบี้ยประกันภัยและการคืนเบี้ยประกัน	75
	3.4.4 การใช้หนังสือรับรอง	77
	3.4.5 การบอกเลิกกรมธรรม์	78
บทที่ 4	เปรียบเทียบสัญญาประกันภัย สัญญาประกันตัว และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ	79
	4.1 เปรียบเทียบ ที่มาและวัตถุประสงค์ของสัญญา	79
	4.2 เปรียบเทียบการก่อให้เกิดสัญญา และองค์ประกอบของสัญญา	84
	4.3 เปรียบเทียบผลแห่งสัญญา	91
	4.4 เปรียบเทียบการเลิกสัญญา ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญา	94
	4.5 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การบังคับให้เป็นไปตามสัญญา	104

4.6	เปรียบเทียบองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง	106
4.7	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการทำสัญญาประกันตัวในกรณีทั่วไปกับการทำสัญญาประกันตัวโดยมีหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน	108
บทที่ 5	วิเคราะห์สัญญาประกันภัยอิสรภาพ 1	11
5.1	สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่	111
5.2	ความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นความรับผิดเช่นเดียวกับความรับผิดตามสัญญาประกันภัยหรือไม่	127
5.3	สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาทางแพ่งลักษณะใด	133
5.4	มาตรการที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสรภาพ	142
บทที่ 6	สรุปและข้อเสนอแนะ	148
6.1	สรุป	148
6.2	ข้อเสนอแนะ	155
บรรณานุกรม		159
ภาคผนวก		162
	ภาคผนวก ก ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันวินาศภัย	162
	ภาคผนวก ข ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยค้ำจุน	175
	ภาคผนวก ค ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ	189
	ภาคผนวก ง ตัวอย่างสัญญาประกันตัว	210
ประวัติผู้เขียน		213

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

จากการศึกษาถึงการนำระบบประกันภัยมาใช้เป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ที่ยังไม่มีคำพิพากษาตัดสินว่าเขาเหล่านั้นมีผิดหรือบริสุทธิ์ หรือมีคำพิพากษาตัดสินแล้ว แต่คำพิพากษานั้นๆ อาจถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือ เพิกถอน โดยศาลสูงในประเทศไทยจะพบว่า เหตุผลประการสำคัญที่นำระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มีด้วยกันสามประการ คือ 1. เพื่อลดปัญหานายประกันอาชีพ 2. เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และ 3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานยุติธรรมขององค์กรตุลาการ ซึ่งนับแต่ปี พ.ศ. 2547 ที่มีการนำระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในรูปของสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพ สามารถลดปัญหานายประกันอาชีพที่มุ่งแสวงหาประโยชน์จากเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่จะต้องถูกคุมขัง รวมไปถึงช่วยขจัดความทุกข์ทรมานทางใจ และทางทรัพย์สินของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถลดปัญหาของการพิจารณา หลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของศาล อันเนื่องมาจากความน่าเชื่อถือทางการเงินของบริษัทประกันภัย ทั้งยังส่งผลให้ธุรกิจการประกันภัยขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งสุดท้ายแล้วย่อมนำมาซึ่งรายได้ของรัฐจากการเก็บภาษีอากร¹ ได้ดีระดับหนึ่งก็ตาม แต่ก็ยังคงพบว่ามีศาลยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการให้ประกันตัวจำเลยในคดีอาญา และเป็นผู้ริเริ่มให้มีการนำสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพมาใช้ในการประกันตัวจำเลยในคดีอาญาก็ยังต้องออกกระเปียบและแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขหลักเกณฑ์ในการส่งอนุญาตให้มีการประกันตัว จำเลยในคดีอาญา ออกมาอย่างเนื่องๆ² ทั้งนี้ เพื่อให้สัญญาประกัน ภัยอิสรภาพสามารถนำมาใช้ได้ทางปฏิบัติ และเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้แต่เริ่มแรก

อย่างไรก็ตาม แม้การนำระบบประกันภัยในลักษณะสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพมาใช้จะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาก็ตาม แต่ก็ยังคงมีความเห็นที่ไม่ลงรอยกันในเรื่อง

¹ สันติ วงศ์รัตนานนท์, **การประกันภัยอิสรภาพ สถานการณ์การให้บริการและการใช้บริการของประชาชน** (หลักสูตร "ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)" รุ่นที่ 9 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2549), หน้า 62.

² ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2545
ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548
ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548

สาระและลักษณะของสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพว่าเป็นสัญญาประเภทใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งนักกฎหมายฝ่ายหนึ่ง มองว่าสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่ง โดยจัดให้อยู่ในความหมายของสัญญาประกันวินาศภัยด้วยเหตุผลประการสำคัญที่ว่า การที่บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองมอบไว้ให้แก่ศาลว่า หากจำเลยไม่มาแสดงตัวตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด บริษัทจะยินยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ ย่อมถือได้ว่าการไม่มาศาลของจำเลยเป็นความเสียหายที่ศาลได้รับ เมื่อหนังสือรับรองได้ระบุว่าบริษัทประกันภัยจะชดใช้ความเสียหายนั้นตามวงเงินที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันภัย การชดใช้ดังกล่าวย่อมอยู่ในความหมายของถ้อยคำที่ว่า “บุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน”³ ตามมาตรา 861⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว นอกจากนี้ยังมีเหตุผลที่น่าสนใจประการหนึ่งว่าหากสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัยแล้ว เหตุใดหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลยุติธรรม และสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการกำกับดูแล และเข้าใจวัตถุประสงค์ของการประกันภัยเป็นอย่างดี จึงยอมให้มีการนำระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในรูปของสัญญาที่มีสาระสำคัญเช่นเดียวกับสัญญาประกันภัยทุกประการ ได้ ทั้งยังได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย และรูปแบบของสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพให้มีมาตรฐานเดียวกันร่วมกับบริษัทประกันภัยทั้งหลาย เหล่านี้เป็นต้น ส่วนนักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งมองว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่สามารถปรับให้เข้ากับสัญญาประกันภัยตามบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ โดยจัดให้อยู่ในกลุ่มของสัญญาอย่างหนึ่งตามบรรพ 2 หรือที่นัก กฎหมายเรียกกันว่า “สัญญาไม่มีชื่อ” และเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่งที่ต้องนำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของสัญญาต่างตอบแทนมาปรับใช้ ควบคู่ไปกับหลักเกณฑ์ ทัวไปในเรื่องสัญญาตาม บรรพ 2 โดยให้เหตุผลว่า⁵ การประกัน ภัยอิสรภาพ บริษัทประกันภัยไม่ได้จ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยโดยตรง แต่จ่ายให้แก่เจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก การจ่ายเงินตามสัญญาลักษณะนี้ จึงเป็นไปในลักษณะการจ่ายอันเนื่องมาจากการประกันความรับผิดของผู้เอาประกัน ภัย(Liability Insurance) กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งเกิดจากการผิดสัญญาและถูกปรับตามสัญญาประกัน ดังนั้น สัญญาประกัน ภัยอิสรภาพ จะมีความใกล้เคียงกับสัญญาประกันวินาศภัยประเภทประกันภัยค้ำจุน ตามมาตรา 887⁶ แต่ก็ยังคงมี

³ สันติ วงศ์รัตนานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 40.

⁴ มาตรา 861 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคต ดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

⁵ สันติ วงศ์รัตนานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 40.

⁶ มาตรา 887 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อแตกต่างประการสำคัญที่ว่าความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยคำนวณโดยหลักต้องเป็นการชดเชย ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากมูลละเมิด ซึ่งแตกต่างจากสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพที่ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย เกิดจากการผิดนัด ผิดสัญญาของผู้ ต่อกหาหรือจำเลยในคดีอาญา ที่ได้ให้ไว้ต่อหน้าเจ้าพนักงานหรือศาล เหล่านี้เป็นต้นเมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาให้ได้ว่า สัญญาประกัน ภัยอิสรภาพ โดยความมุ่งหมายแล้ว จะสามารถนำบทบัญญัติของกฎหมายบทใดมาปรับใช้ หากเกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้น แล้วศาลยุติธรรมควรจะนำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะใดมาใช้บังคับ และนักกฎหมายผู้ร่วมอุดมการณ์ จะมีความจำเป็นหรือไม่ ที่จักต้องสร้างหลักเกณฑ์หรือบรรทัดฐานทางกฎหมายขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะ เพื่อบังคับใช้ระหว่างคู่กรณีทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประกอบกับความเห็นทางกฎหมายของนักกฎหมายทั้งสองฝ่ายที่ผู้ เขียน ยกขึ้นมากล่าวอ้าง เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเหตุผลที่ใช้ประกอบการให้ความเห็นทางกฎหมายเท่านั้น ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาและเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นการหาข้อยุติและเป็นการให้ความเห็นทางกฎหมาย ซึ่งยึดโยงกับเหตุผลทางกฎหมายเป็นหลัก ด้วยความหวังว่าท้ายที่สุดแล้ว งานเขียนเล่มนี้ จะเป็นเอกสารทางวิชาการอันเป็นพื้นฐาน ในการต่อยอดทางวิชาการระหว่างผู้ร่วมวิชาชีพทางกฎหมายด้วยกัน เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุน การใช้ การตีความ บทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่อันเกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องซึ่งจะทำการศึกษา และเป็นการวิเคราะห์หาความจำเป็นที่จะต้อง พัฒนาหลักกฎหมาย โดยการสร้างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายขึ้นมาเฉพาะเรื่องต่อไปหรือไม่ โดยจะขอกกล่าวถึงการลำดับของการศึกษา ดังต่อไปนี้

ประการแรก ผู้เขียนจะทำการศึกษาถึง หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายเบื้องต้นของสัญญาประกันภัยซึ่งถือว่าเป็นประเภทของสัญญาที่มีนักกฎหมายเห็นว่า สามารถนำหลักเกณฑ์ ของสัญญาประกันภัยมาปรับใช้กับสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพได้ ในฐานะที่สัญญาประกัน ภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง โดยจะเริ่มทำการศึกษาจาก ประวัติของการประกันภัย หลักเกณฑ์ และทฤษฎีอันเป็นที่มาของการทำสัญญาประกันภัยระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย ว่ามีประการใดบ้าง กล่าวคือ ในขั้นตอนของการเริ่มทำสัญญาประกันภัย คู่สัญญาต้องมีความซื่อสัตย์และ

“อันว่าประกันภัยคำนวณนั้น คือ สัญญาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัยเพื่อความวินาศภัยอันเกิดแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่ตนควรจะได้ขึ้นจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นนี้หากอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัย จะพึงต้องใช้ตามสัญญาได้ไม่ ในคดีระหว่างบุคคลผู้ต้องเสียหายกับผู้รับประกันภัยนั้น ท่านให้ผู้ต้องเสียหายเรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

อนึ่ง ผู้รับประกันภัยนั้นแม้จะได้ส่งค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ก็ยังหาหลุดพ้นจากความรับผิดต่อบุคคลผู้ต้องเสียหายนั้นไม่ เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว”

ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานตามนัยของหลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith)นอกจากนี้แล้ว ผู้เอาประกันภัยยังมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure)อันเกี่ยวเนื่องกับวัตถุที่เอาประกันภัย ความเกี่ยวพันระหว่างตนกับวัตถุที่เอาประกันภัยที่แสดงให้เห็นถึงความมีส่วนได้เสีย (Principle of Insurable Interest) ความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดวินาศภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเสี่ยงจากตัววัตถุที่เอาประกันภัยนั้นๆ เอง เพื่อที่จะให้ผู้รับประกันภัยนำข้อความจริงที่ได้รับจากผู้เอาประกันภัย มาพิจารณารับประกันภัย เมื่อคู่สัญญาต่างได้กระทำการด้วยความสุจริตใจร่วมกันแล้ว ในแง่ของผู้รับประกันภัย เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ขอบเขตความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยจะมีมากน้อยเพียงใด จะใช้หลักเกณฑ์อะไร มากำหนดการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และเมื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยจะมีสิทธิเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้อย่างไรบ้าง รวมไปถึงผู้รับประกันภัยจะสามารถยกหลักกฎหมายประการใดขึ้นมา เป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบของตนได้บ้าง ในส่วนนี้ จึงต้องทำการศึกษาดัง ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล (Causation) หลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity) หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation) และข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยประกอบกันไป

ลำดับ ต่อมา ผู้วิจัยจะทำการศึกษาดัง หลักเกณฑ์ และทฤษฎี อันเป็นที่มาของระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยจะหยิบยกเฉพาะหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญขึ้นมาพิจารณา เนื่องจากตามความเห็นของผู้ เขียนแล้ว สัญญาประกันตัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เป็นสัญญา ประเภทหนึ่งที่ค่อนข้างจะมีวิวัฒนาการและสภาวะในตัวค่อนข้างจำกัด เนื่องจากโดยหลักแล้ว สัญญาประกันตัว เป็น เพียงองค์ประกอบหนึ่งของการพิจารณาให้ประกันตัวโดย ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะใช้สิทธิ ในการประกันตัว เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในร่างกายของคนที่จะได้มีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนตามกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ต่อไป นอกจากนี้ หากพิจารณาในแง่ของผลจากการทำสัญญาประกันตัวจะพบว่า สัญญาประกันตัวเป็นสิ่งที่ชี้ชัดว่าหาก ผู้ต้องหาหรือ จำเลยในคดีอาญาได้รับการอนุญาตให้ ปล่อยตัวชั่วคราวจากผู้มีอำนาจสั่งการแล้วจำเลยจะมีพฤติการณ์หลบหนีหรือไม่ ทั้งนี้ องค์การของรัฐผู้ที่มีอำนาจสั่งการจะคำนึงถึงความน่าเชื่อถือของผู้ประกันและหลักประกัน อันเป็นทรัพย์สินที่มีค่าประกอบกัน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้องค์ประกอบหรือตัวเนื้อความของสัญญาประกันตัว ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะศึกษาเปรียบเทียบสัญญาประกันภัยกับสัญญาประกัน ภัยอสังหาริมทรัพย์ให้มีความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ ย่อมจะต้องมีความเข้าใจถึงระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ว่ามีที่มาหรือสาระสำคัญประการใดบ้าง ในฐานะที่เป็นสัญญาที่เป็นจุดตัดหรือจุดกึ่งกลางที่ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและ แสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างสัญญาประกันภัยกับสัญญาประกัน ภัยอสังหาริมทรัพย์ได้เป็นอย่างดีโดยผู้เขียนจะทำการศึกษาดังหลักเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจาก หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักการสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal

Declaration of Human Rights, 1948) กฎมาตรฐานขั้นต่ำต่อการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, 1955) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights, 1966)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาในประการแรกนี้จะพื้นฐานแห่งความเข้าใจในเรื่องหลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายสากล ที่มีความเกี่ยวพันถึงการวิเคราะห์ลักษณะของสัญญาประกัน ภัย อิศรภาพ ว่ามีลักษณะหรือสาระสำคัญที่สามารถจัดให้เป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่งได้หรือไม่

ประการที่สอง ผู้เขียนจะทำการศึกษาดัง หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาประกันวินาศภัย และสัญญาประกันตัวว่ามี สาระสำคัญประการใด มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ความหมายของวินาศภัย กินความไปถึงการที่ จะต้องเสียหายต่อเสรีภาพเพราะถูกคุมขังโดยอำนาจรัฐหรือไม่ โดยในขั้นนี้ผู้ เขียนจะได้ทำการศึกษากฎหมายของอังกฤษในฐานะประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และเป็น ประเทศที่มีพัฒนาการทางกฎหมายประกันภัยอันเป็นที่ยอมรับ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในฐานะประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และนอกจาก จะทำการศึกษาในตัวเนื้อความกฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law) เพื่อเข้าใจหลักกฎหมาย ต่างประเทศ และทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยในเรื่องเดียวกันแล้ว ผู้ เขียนจะทำการศึกษา ถึงองค์กรของรัฐผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในเรื่องการทำสัญญาประกันตัวของประเทศทั้งสอง ว่าจะมี หลักเกณฑ์ในการให้ประกันตัวอย่างไร และหากมีการเอารัดเอาเปรียบหรือผิดสัญญาระหว่างคู่สัญญา ตามสัญญาประกันตัว ประเทศทั้งสอง จะต้องมีมาตรการทางกฎหมายในลักษณะใด เพื่อสร้างความชอบธรรมและความเป็นธรรมให้แก่คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย โดยจะทำการศึกษาไปตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป การศึกษาในขั้นนี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจในเรื่องหลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลัก กฎหมายในเรื่องสัญญาประกันภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาประกันวินาศภัย และสัญญาประกันตัว ของประเทศที่พัฒนาแล้ว ว่าประเทศ เหล่านี้ มีมุมมองและมีหลักเกณฑ์ในเรื่องการให้ประกันตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาลักษณะใดให้ความหมายของวินาศภัยกินความเพียงใด และประเทศ เหล่านี้มีการทำสัญญาประกันภัย ไว้ล่วงหน้าหรือภายหลังกระทำความผิดอาญา เพื่อป้องกันความเสียหายต่อเสรีภาพเพราะถูกกักขังโดยอำนาจรัฐ อย่างเช่นประเทศไทย หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่ การศึกษาและเข้าใจบทบัญญัติกฎหมายภายในของประเทศไทยในเรื่องเดียวกัน และ พิจารณาหลัก กฎหมายของไทยต่อไป

ประการที่สาม ผู้เขียนจะทำการศึกษากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการ นำระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนกฎหมายที่ต้อง ใช้วิเคราะห์ประเด็นปัญหาตามหัวเรื่องตามลำดับ ดังนี้

1)ศึกษาถึงระเบียบและวิธีปฏิบัติขององค์กรรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลในเรื่องการให้ ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยใช้สัญญาประกัน ภัย อิศรภาพว่ามีหลักเกณฑ์อย่างไร บ้างตลอดจนทำการศึกษาดังแนวทางในการออกกรมธรรม์ประกันภัยของบริษัทประกันภัยให้แก่ผู้ เอา

ประกันภัยซึ่งอาจจะตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแล้วว่ามีหลักเกณฑ์ในการออกกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพอย่างไรบ้าง

2) ศึกษาถึงบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยบททั่วไป สัญญาประกันวินาศภัย สัญญาประกันภัยค้ำจุน เพื่อค้นหาเจตนารมณ์ของสัญญาประกันภัย เพื่อเปรียบเทียบว่าสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพสามารถจัดให้อยู่ในความหมายของสัญญาประกันวินาศภัยตามความเห็นของกฎหมายบางท่านได้หรือไม่

ประการสุดท้าย เมื่อได้ทำการศึกษาลักษณะ ทฤษฎี หลักกฎหมายตามหลักสากลและตามกฎหมายต่างประเทศในเรื่อง สัญญาทางแพ่ง สัญญาประกันภัย ระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และสัญญาประกันตัว ตลอดจนทำการศึกษานวนคิด บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนาระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย ตามลำดับแล้ว การศึกษาในส่วนท้ายนี้ ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ วิเคราะห์ โดยเน้นการเปรียบเทียบระหว่างสัญญาประกันภัยกับสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เพื่อหาข้อเหมือนและข้อแตกต่างระหว่างสัญญาทั้งสอง และเพื่อหาข้อยุติระหว่างความเห็นทางกฎหมายของนักกฎหมายสองฝ่ายที่ยังคงมีความเห็นไม่ลงรอยกันว่าสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันวินาศภัยอย่างหนึ่งหรือไม่ และหากไม่เป็นสัญญาประกันวินาศภัยตามความเห็นของฝ่ายแรกแล้ว สัญญาประกัน ภัยอิสรภาพจะสามารถจัดให้เป็นสัญญาประเภทใด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งประเด็นนี้ถือว่าเป็นประเด็นหลักที่ผู้เขียนประสงค์จะหาข้อยุติให้ได้ นอกจากนี้การเปรียบเทียบกฎหมาย เพื่อค้นหาว่าสัญญาทางแพ่งหนึ่งๆ นั้น จะสามารถใช้บทบัญญัติกฎหมายใดบังคับในกรณีเกิดข้อพิพาทขึ้น ยังไม่เพียงพอหรือบรรลุวัตถุประสงค์ของการเปรียบเทียบกฎหมาย และยังไม่สามารถไขข้อข้องใจเกี่ยวกับสภาพบังคับของสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพได้ เนื่องจากสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพนี้ มีธุรกิจการประกันภัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งหากสรุปความว่าสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันวินาศภัยแล้ว จะมีความจำเป็นหรือไม่ที่จะ ยังคงให้บริษัทประกันภัย ประกอบธุรกิจในการออกกรมธรรม์ประกัน ภัยอิสรภาพอยู่ต่อไป ผู้เขียนจึงจำต้องศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการประกอบธุรกิจประกันภัยว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง การประกัน ภัยอิสรภาพสามารถจัดให้อยู่ในวัตถุประสงค์หนึ่งของการประกอบธุรกิจประกันภัยหรือไม่ และหากยังคงให้บริษัทประกันภัยประกอบธุรกิจในลักษณะนี้ต่อไป เมื่อได้ข้อยุติในเรื่องการปรับใช้กฎหมาย จึงจะทำการวิเคราะห์เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมกับระบบประกันอิสรภาพต่อไป โดยผู้เขียนขอจัดแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

- 1) สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่
- 2) ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นความรับผิดชอบเช่นเดียวกับความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยหรือไม่
- 3) สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาทางแพ่งลักษณะใด
- 4) มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสรภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย
- 2) เพื่อศึกษาถึงกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันตัวในคดีอาญา
- 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบสัญญาประกันภัยอิสรภาพกับสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันตัว
- 4) เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสรภาพ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

สัญญาประกัน ภัยอิสรภาพ ไม่ใช่สัญญาประกันภัยประเภทใดประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่บังคับกันได้ระหว่างคู่สัญญา หากไม่ปรากฏเหตุแห่งความบกพร่องของตัวคู่สัญญา หรือความบกพร่องของการแสดงเจตนา นอกจากนี้โดยลักษณะของสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพเอง ยังคงขาดสาระสำคัญของความเป็นสัญญาประกันภัยด้วยกันหลายประการ เมื่อสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จึงต้องนำบทบัญญัติในบรรพ 2 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้หากเกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาลงลึกไปว่า บทบัญญัติตามบรรพ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงพอหรือไม่ที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและมีสภาพบังคับได้ในทางปฏิบัติ ควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่ม และมีมาตรการที่เหมาะสมมารองรับเพียงใด

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาถึงแนวคิด หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลัก กฎหมาย เพื่อใช้ในการค้นหาเจตนารมณ์ ที่มา ลักษณะ และสาระสำคัญของสัญญาที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง อันได้แก่ สัญญาประกันภัย สัญญาประกันตัว และสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพ ตลอดจนศึกษาบท บัญญัติกฎหมายต่างประเทศซึ่งยกขึ้นมาศึกษาส องประเทศด้วยกัน คือ อังกฤษและสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบสัญญาประกันภัย และสัญญาประกัน ภัยอิสรภาพ ทั้งในแง่ของเจตนารมณ์ และสำรัดละของกฎหมาย สัญญาประกันภัยอิสรภาพมีสาระสำคัญและลักษณะที่จะจัดให้เป็นสัญญาประกันภัยรูปแบบหนึ่ง ตามความเข้าใจในปัจจุบันหรือไม่ นอกจากนี้จะทำการศึกษาเพื่อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสรภาพ ว่าควรจะเป็นประการใด

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยเน้นการศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ด้วยวิธีการค้นคว้าจากหนังสือ คำบรรยายกฎหมาย บทความ ความคิดเห็นของ นักวิชาการ กฎหมายของต่างประเทศ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูล จากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต (Internet)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบถึงถึงหลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย ช่วยเพิ่มพูนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักกฎหมายประกันภัยมากขึ้น
- 2) ได้ทราบถึง กฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันตัวในคดีอาญา
- 3) ได้ทราบถึง วัตถุประสงค์ ที่มา สาระสำคัญ และความแตกต่างระหว่างสัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยอิสระภาพ
- 4) ได้ทราบ และสามารถเสนอแนะ มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสระภาพ

บทที่ 2

หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย และสัญญาประกันตัวในคดีอาญา

ในบทนี้ จะแบ่งการศึกษาออกเป็นสามส่วน คือ 1.ประวัติ ทฤษฎี และหลักกฎหมายเบื้องต้นของสัญญาประกันภัย 2. หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยและ 3. หลักเกณฑ์ ทฤษฎี เกี่ยวกับ สัญญาประกันตัวในคดีอาญา โดยจะทำการศึกษาดำเนินไป

2.1 ประวัติทฤษฎี และหลักกฎหมายเบื้องต้นของสัญญาประกันภัย

เพื่อประโยชน์ต่อการเปรียบเทียบสัญญาประกันภัยกับสัญญาประกันภัยอิสรภาพว่ามีความเหมือนและความต่างกันอย่างใด มีวัตถุประสงค์เหมือนกันหรือไม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทราบเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายประกันภัย ผ่านการศึกษาหลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายเบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลัง กฎหมายประกันภัยทั้งหมด ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าหลักการที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เป็นหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาประกันภัย

2.1.1 ประวัติ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการประกันภัย

การประกันภัย จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยกรีกจะพบว่า การประกันภัยในระยะเริ่มแรกจะเป็นการประกันภัยในตัวสินค้าเป็นหลัก ยังไม่พบหลักเกณฑ์ในการประกันชีวิตอย่างแน่ชัด อาจกล่าวได้ว่าวิวัฒนาการของการประกันชีวิตมีมาภายหลัง การทำสัญญาประกันภัยสินค้า ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสัญญาประกันภัยในปัจจุบัน ก็คือ สัญญาประกันวินาศภัย

วิวัฒนาการของการประกันภัยสินค้าที่เห็นได้ชัดเจน ก็คือ การประกันภัยการขนส่งสินค้าทางทะเล เนื่องจากในสมัยโบราณการขนส่งสินค้าให้ได้จำนวนมากๆ ในแต่ละครั้งจะต้องทำการขนส่งสินค้าทางทะเล และการศึกษาวิวัฒนาการของการประกันภัยทางทะเลจะพบว่า มนุษย์ในสมัยนั้นจะเกรงกลัวถึงความเสียหายที่ได้รับจากภัยธรรมชาติเป็นหลัก (Act of God) มากกว่าการที่จะระมัดระวังถึงการกระทำของบุคคลภายนอกหรือผลจากการทำงานของลูกจ้างผู้อยู่ใต้อาณัติการบังคับบัญชาของตน และการประกันภัยในสมัยโบราณจะไม่มีระเบียบแบบแผนที่สลับซับซ้อนมากนัก ต่อมาเมื่ออิทธิพลของการค้าขายระหว่างประเทศโดยการขนส่งทางทะเลได้ขยายตัวมากขึ้น จึงทำให้มนุษย์คิดค้นที่จะจัดตั้งองค์กรธุรกิจประกันภัยขึ้น เพื่อความมุ่งหมายที่จะให้การประกันภัยมีระบบระเบียบที่แน่นอน โดยได้จัดตั้งเป็นรูปของบริษัทการค้าขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 1853 ที่เมือง Flanders ประเทศอิตาลี และได้ปรากฏสัญญาประกันภัยฉบับแรก เป็นสัญญาประกันภัยทางทะเลเกี่ยวกับสินค้าของเรือซานตา

กาลา ที่เมืองเจนัว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2117 ประเทศอังกฤษ โดยพระนางเอลิซาเบธได้จัดตั้งหอ
 ประกันภัย เพื่อขายกรมธรรม์ประกันภัยทางทะเล และมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนเป็นสมาคมการค้า⁷
 สำหรับความเป็นมาที่ทำให้สัญญาประกันภัยในปัจจุบันมีความหลากหลายมากกว่าแต่เดิม
 และเกิดสัญญาประกันภัยประเภทใหม่ตามมามาก เช่น ในประเทศไทยมีการทำสัญญาประกันภัย เพื่อ
 ค้ำครองผู้ประสบภัยจากรถ สิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถคิดค้นการทำสัญญาประกันภัยประเภทใหม่ๆ
 ขึ้นมาได้ ย่อมมีที่มาจากมันสมองของมนุษย์ที่สามารถจดจำหรือหมายรู้ และสามารถทำการประเมิน
 เก็บสถิติจากเหตุการณ์ที่ประสบพบเจอ สร้างกฎแห่งการเฉลี่ยขึ้นมา เพื่อพิจารณาว่าประโยชน์ของตน
 รวมถึงทรัพย์สินที่ตนมีอยู่จะเสียหายด้วยเหตุการณ์อย่างใดบ้าง โดยสังเกตจากมนุษย์ผู้ประสบความ
 เสียหายด้วยกันว่าสาเหตุของการเสียหายเกิดจากอะไรผู้คนนั้นๆ ได้กระทำกิจการที่มีความใกล้เคียง
 กัน หรือไม่ และเมื่อปัจจุบันการค้ามีความเจริญขึ้นเรื่อยๆ ความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนทางการค้าก็
 ย่อมมีมากขึ้น จึงเป็นเหตุแห่งการรวมตัวกันโดยสละประโยชน์ส่วนตนที่ละเล็กละน้อยเพื่อประโยชน์
 ของผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งได้รับความเสียหาย แทนที่จะให้บุคคลเหล่านั้นเสียหายล่มจมไปเพียงคนเดียว ในทาง
 กลับกันหากตนได้รับความเดือดร้อนก็จะได้รับการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเช่นกันซึ่งการสละประโยชน์
 ส่วนตนในความหมายนี้ ก็คือ การชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยนั่นเอง⁸

นอกจากนี้หากทำการสังเกตถึงประวัติ วิวัฒนาการ และความเป็นมาของการประกันภัยแล้ว
 จะเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัยก็คือ ความต้องการที่จะผ่อนคลายความ
 สูญเสียทางเศรษฐกิจ⁹ ซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจมิได้หมายความเฉพาะถึง ความสูญเสียในทาง
 ทรัพย์สินอันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้เท่านั้น ยังรวมถึงความสูญเสียความมั่นคงทางเศรษฐกิจใน
 หน่วยของสังคมด้วย กล่าวคือ การที่บุคคลในครอบครัวที่สูญเสียพ่อผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวไป
 ย่อมสูญเสียแหล่งที่มาแห่งรายได้ไป จึงเป็นที่มาของการทำสัญญาประกันชีวิตประการหนึ่ง เมื่อเป็น
 เช่นนี้ย่อมกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำสัญญาประกันภัยหากมองในแง่ของการ
 ประกอบธุรกิจก็คือ การลดค่าใช้จ่ายที่อาจจะต้องสูญเสียโดยอาศัยเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนในอนาคตลง
 โดยมอบภาระหรือเฉลี่ยความเสี่ยงไปให้แก่ผู้รับประกันภัยผู้มีความเชี่ยวชาญในการกะประเมินความ
 เสี่ยง และประสงค์จะหาทำไรจากความเสี่ยงนั้นๆ ส่วนในแง่ของสังคมโดยรวม ประโยชน์ของการ
 ประกันภัยก็คือ การสร้างหลักประกันหรือความแน่นอนทางรายได้ให้แก่หน่วยของสังคมทั้งหมด

2.1.2 หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith)

ในวงการนิติศาสตร์เป็นที่ยอมรับว่าหลักสุจริต ที่ในภาษาโรมันเรียกว่า “Bona Fides” หรือ
 ในภาษาอังกฤษ เรียกว่า “Good Faith” มีความสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมการใช้สิทธิทางแพ่งของ
 เอกชน ซึ่งในหัวข้อนี้จะขอกล่าวถึงการให้ความหมายของหลักสุจริตและบทบาทของหลักสุจริตต่อ

⁷ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย
 ,พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร:นิติบรรณการ, 2551), หน้า 6-7.

⁸จิตติ ดิงศภัทย์ , กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 13
 (กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 3.

⁹ไชยยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดิม, หน้า 1.

ระบบกฎหมายเอกชน เพื่อทำการเปรียบเทียบว่า หลักสุจริต Good Faith และหลักสุจริตอย่างยิ่ง Principle of Utmost Good Faith มีข้อแตกต่างกันประการใดบ้างในส่วนของความหมายของหลักสุจริตนั้น เป็นการยากยิ่งที่จะนิยามความหมายได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากตามความเห็นของนักนิติศาสตร์มองว่าหลักสุจริต เป็นบทกฎหมายยุติธรรม (Jus Aequum) ที่การปฏิบัติการชำระหนี้ของบุคคลทางแพ่งไม่อาจจะฝ่าฝืนบทกฎหมายนี้ได้ (Jus Cogens) และหลักสุจริตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี คุณธรรม และจริยธรรมของบุคคล ซึ่งมองได้ว่าเป็นเรื่องนามธรรม แต่หากจะสรุปความหมายเป็นหลักเกณฑ์ที่เข้าใจได้ง่าย ความหมายของหลักสุจริตก็คือ “หลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ”¹⁰ จากการใช้ความหมายดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า นิติสัมพันธ์ทางแพ่งในเบื้องต้นจะต้องอาศัยความซื่อสัตย์ของคู่กรณีเป็นพื้นฐาน เมื่อมีความซื่อสัตย์ต่อกันแล้ว นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่มุ่งหมายหรือไม่ ย่อมต้องอาศัยความไว้วางใจกันและกันเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ความไว้วางใจจะเป็นเครื่องช่วยเสริมความซื่อสัตย์ที่มีตั้งแต่เริ่มแรก และทำให้นิติสัมพันธ์ตามความมุ่งหมายของคู่กรณีบรรลุผลในที่สุดสำหรับบทบาทของหลักสุจริตต่อระบบกฎหมายเอกชนตามความเห็นของนักกฎหมายสามารถสรุปความได้ดังนี้¹¹

2. 1.2.1 พิจารณาบทบาทในการเสริมและตีความการแสดงเจตนา

การแสดงเจตนาของบุคคลที่จะประสงค์ผูกนิติสัมพันธ์กัน ย่อมต้องแสดงออกมาให้ปรากฏไม่ว่าจะเป็นการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้ง โดยปริยาย โดยกิริยาอาการ ที่แสดงว่ามีความประสงค์เช่นนั้น ที่ว่าจะต้องแสดงความประสงค์ให้ปรากฏก็เพราะว่า ตามหลักทฤษฎีทางแพ่งถือว่าการนิ่งไม่ใช้การแสดงเจตนา และโดยตามความเป็นจริงแล้ว เจตนาเป็นเรื่องภายในจิตใจของบุคคลผู้เป็นเจ้าของการแสดงเจตนา หากไม่ทำให้ปรากฏย่อมไม่ทราบว่าเป็นจริงแล้ว กำลังคิดอะไรอยู่ และการแสดงเจตนาที่บ่งบอกความต้องการตามที่ได้กล่าวมานั้น บางครั้งก็ไม่จำเป็นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร อาจตกลงกันด้วยวาจาก็ได้ แต่โดยส่วนใหญ่คู่สัญญา มักจะทำข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของตนในกรณีเกิดข้อพิพาทขึ้นในอนาคต บทบาทของหลักสุจริตในส่วนนี้ย่อมจะเข้ามาช่วยในการขยายการแสดงเจตนาที่ในบางครั้งอาจจะไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นการไม่ชัดเจนในตัววิธีการแสดงเจตนาอื่นๆ เอง หรือเป็นกรณีที่มีพฤติการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นภายหลังการแสดงเจตนา ซึ่งเป็นสาระสำคัญถึงขนาดที่สามารถเปลี่ยนแปลงข้อตกลงหรือเนื้อหาของสัญญาที่มีอยู่เดิม และมีปัญหาต้องตีความว่า ในขณะที่ทำสัญญาหากคู่สัญญาได้คาดคิดว่าจะมีเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น คู่สัญญาจะมีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์นั้นๆ อย่างไร ควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อตกลงที่มีอยู่เดิมหรือไม่ รวมทั้งสามารถช่วยให้คู่สัญญาหาแนวทางแก้ไขร่วมกันได้

¹⁰ ปรีดี เกษมทรัพย์, หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ, ใน **อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ดร.สมศักดิ์ สิงห์พันธ์**, ม.ป.ท., ม.ป.ป.

¹¹ วรนาрі สิงห์โต, **กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายเปรียบเทียบชั้นสูง** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2552), หน้าที่ 1 หน้า 13.

2. 1.2.2 พิจารณาบทบาทในการป้องกันการกระทำที่ไม่ถูกต้อง บทบาทในลักษณะนี้ จะเห็นได้ชัดเจนในเรื่องนิติเหตุ ซึ่งก็คือเหตุที่กฎหมายบังคับให้ ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นต้องรับผิดชอบ ซึ่งในกรณีละเมิด ย่อมต้องมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่กัน และด้วยเหตุที่ว่าผู้กระทำละเมิดคือผู้ที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจึงถือได้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำโดยไม่สุจริตไปในตัว นอกจากนี้การกระทำละเมิดในบางครั้งอาจจะไม่มีการเคลื่อนไหวร่างกายก็ได้ ซึ่งตามทฤษฎีทางละเมิดเรียกว่า การกระทำโดยดเว้น เช่น พ่อแม่มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูลูก เห็นอยู่แล้วว่าลูกกำลังคลานไปตกที่อกข้างหนึ่ง เฉยเสียเพราะอยากให้ตายอยู่แล้ว เนื่องจากไม่มีเงินส่งเสีย การนิ่งเฉยเสียเช่นนี้ย่อมถือว่าเป็นการไม่สุจริตเช่นกันในสายตาของกฎหมาย ส่วนในเรื่องจัดการงานนอกสั่ง ก็ถือว่าเป็นนิติเหตุอย่างหนึ่งที่บุคคลหนึ่งมีหน้าที่ต้องจัดการงานใดๆ ให้ตรงตามความประสงค์ของบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยให้สันนิษฐานเปรียบเทียบว่าหากเป็นตนที่อยู่ในฐานะบุคคลนั้นๆ จะจัดการงานไปใน ทางใด ซึ่งหากรู้เช่นนั้นยังกระทำการให้มีผลไปในทางตรงกันข้ามย่อมถือว่าเป็นการไม่สุจริตเช่นกัน

ประเภทของหลักสุจริต

โดยหลักการแล้วเราสามารถแบ่งหลักสุจริตออกเป็นสองประเภท ด้วยกัน คือ 1. หลักสุจริตทั่วไป 2. หลักสุจริตเฉพาะเรื่อง

- 1) หลักสุจริตทั่วไป หลักสุจริตทั่วไปได้ถูกบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน¹² และต่อมาประมวลกฎหมายแพ่งสวิสได้บัญญัติหลักสุจริตไว้ในมาตรา 2 วรรคแรก โดยหลักสุจริตนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ก็ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อครอบคลุมถึงการใช้สิทธิทางแพ่งของบุคคลทั้งระบบ¹³ รวมไปถึงการบัญญัติให้ใช้หลักสุจริตในฐานะบทสันนิษฐานการกระทำของบุคคล¹⁴ และการตีความสัญญาทางแพ่งอีกด้วย¹⁵
- 2) หลักสุจริตเฉพาะเรื่อง หลักสุจริตเฉพาะเรื่องนั้น จะถูกบัญญัติไว้ในบทมาตราต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลที่มีแนวโน้มจะเสียประโยชน์จากการกระทำของคู่สัญญา เช่น การคุ้มครองผู้สุจริตที่ได้รับความเสียหายจากการแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กันระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย¹⁶ หรือการกระทำของบุคคลภายนอกซึ่งไม่เคยเป็นคู่สัญญากับตนมาแต่อย่างใดเลย เช่น การคุ้มครองเจ้าของที่ดินผู้ถูกสร้างโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของตน บุคคลที่สร้างโรงเรือนรุก

¹² วรรณาริ สิงห์โต, *เรื่องเดียวกัน*, หน้าที่ 1 หน้า 3.

¹³ มาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

¹⁴ มาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต”

¹⁵ มาตรา 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย”

¹⁶ มาตรา 155 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “การแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นโมฆะ แต่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต และต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาลวงนั้นมิได้”

นอกจากคำอธิบายของศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีคำอธิบายให้เห็นถึงลำดับความสำคัญของหลักสุจริตอย่างยิ่ง ผ่านการแบ่งประเภทของสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ออกเป็นสัญญาทางแพ่งและสัญญาทางพาณิชย์ โดยรองศาสตราจารย์ ญัฐพงศ์ โปษกะบุตร ความว่า²¹ “สัญญาทางแพ่ง และสัญญาทางพาณิชย์ มีที่มาและลักษณะที่แตกต่างกัน สัญญาทางแพ่งโดยหลักจะใช้บังคับกับบุคคลทั่วไป ส่วนสัญญาทางพาณิชย์ เช่น สัญญาประกันภัย หรือสัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ จะมีองค์ประกอบทางการค้าซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยเสี่ยง ตลอดจนมีธรรมเนียมปฏิบัติ และจารีตประเพณีทางการค้า ความซับซ้อนเป็นพิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัญญาทางแพ่ง การทราบถึงข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่จะต้องประกอบการตัดสินใจในการเข้ารับความเสี่ยง หรือตกลงทำการค้าระหว่างกัน จึงเป็นข้อสำคัญอย่างยิ่ง มาตรฐานของความสุจริตในการพาณิชย์จึงอยู่ในระดับที่สูงกว่ามาตรฐานในทางแพ่ง”

จากคำอธิบายของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสอง ย่อมแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและลำดับมาตรฐานของความสุจริต ระหว่างหลักสุจริตอย่างยิ่ง กับหลักสุจริตทั่วไปและหลักสุจริตเฉพาะเรื่องได้ว่าหลักสุจริตทั่วไป เป็นหลักเกณฑ์ที่ครอบคลุมหรือกินความถึงการปฏิบัติการชำระหนี้หรือการกระทำใดๆ ระหว่างคู่สัญญาที่จะต้องกระทำด้วยความสุจริต ภายใต้ความไว้นับถือซึ่งกันและกัน ส่วนหลักสุจริตเฉพาะเรื่อง เป็นหลักเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้กระทำการโดยสุจริต ผู้ซึ่งปฏิบัติตามกฎหมายของกฎหมายในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ แต่หลักทั้งสอง ไม่ได้กินความไปถึงการที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องชี้ช่องให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเห็นข้อเสียเปรียบ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของหลักสุจริตอย่างยิ่ง โดยคู่สัญญาแต่ละฝ่ายย่อมมีสิทธิที่จะต่อรองให้ได้ผลดีที่สุดแก่ตน จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักสุจริตอย่างยิ่ง มีมาตรฐานของความสุจริตที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่าหลักสุจริตทั่วไป และหลักสุจริตเฉพาะเรื่อง อันเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าหลักสุจริตอย่างยิ่ง เป็นหลักเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับกิจการพาณิชย์ที่นับวันจะมีธรรมเนียม ประเพณีทางการค้า และปัจจัยในเรื่องความเสี่ยง กำไร ขาดทุน ประกอบอยู่ด้วย ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของการตัดสินใจแบกรับความเสี่ยงของคู่สัญญาจึงเป็นเรื่องที่ต้องเปิดเผยให้รับรู้รับทราบระหว่างกัน และสรุปความได้ว่า หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith) เป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่มุ่งคุ้มครองและสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างคู่สัญญาทางพาณิชย์ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยว่า หลักสุจริตอย่างยิ่ง คือ “หลักสุจริตทางพาณิชย์”²²

2.1.3 หลักการเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) และการไม่แถลงข้อความอันเป็นเท็จ (Misrepresentation)

หลักการเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) เป็นส่วนหนึ่งของหลักสุจริตอย่างยิ่งตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อที่แล้ว และใช้ได้กับทั้งสัญญาประกันวินาศภัย สัญญาประกันชีวิต รวมทั้งสัญญาประกันภัยทางทะเลด้วย เพียงแต่การเปิดเผยข้อความจริงในสัญญาแต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกันในส่วนของการรายละเอียดที่ต้องทำการเปิดเผย ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จะเอาประกันภัยตามสัญญานั้นด้วย

²¹ ญัฐพงศ์ โปษกะบุตร, “หลักสุจริต: หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์,”วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ(สิงหาคม 2555): 32.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

เช่น วัตถุที่เอาประกันภัยในสัญญาประกันวินาศภัยหนึ่งๆ เป็นโรงงานที่เก็บวัตถุไวไฟไว้เป็นจำนวนมาก ข้อความจริงว่าโรงงานซึ่งเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยนั้นเป็นที่เก็บวัตถุไวไฟเป็นจำนวนมาก ย่อมเป็นรายละเอียดที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องทำการเปิดเผย หรือในกรณีสัญญาประกันชีวิต การเจ็บป่วยมีโรคประจำตัว ย่อมเป็นข้อความจริงที่ต้องทำการเปิดเผย เป็นต้น และเป็นที่ยอมรับกันว่าหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงเป็นหน้าที่ประการสำคัญที่จะต้องกระทำของผู้เอาประกันภัย เหตุผลที่ยอมรับกันเช่นนี้ นอกจากเพราะผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ทราบถึงข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับวัตถุที่เอาประกันภัยดีที่สุดแล้ว ยังมีเหตุผลในแง่การให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัยรายอื่นนอกจากผู้รับประกันภัยด้วย เนื่องจากค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยได้จ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยเมื่อเกิดวินาศภัยนั้น ก็คือเงินเบี้ยประกันที่ผู้รับประกันภัยเรียกเก็บเอาจากผู้เอาประกันภัยรายอื่น²³ นั่นเอง ดังนั้น การไม่เปิดเผยข้อความจริงของผู้เอาประกันภัยนอกจากจะเป็นการหลอกลวงผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นคู่สัญญาแล้ว ยังเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัยรายอื่นผู้กระทำการโดยสุจริตอีกด้วย

สำหรับข้อความจริงที่ต้องทำการเปิดเผยนั้น นอกจากจะต้องเป็นข้อความที่ผู้มีหน้าที่เปิดเผยได้รับทราบอยู่แล้วก่อนหรือในขณะที่ทำสัญญาหลักกฎหมายประกันภัยยังได้ให้หลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับลักษณะของข้อความเหล่านั้นว่าจะต้องเป็นข้อสำคัญ ซึ่งอาจทำให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น หรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย ซึ่งการจะวินิจฉัยว่าข้อความใดเป็นข้อสำคัญได้นั้น ย่อมต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป โดยอาศัยหลักว่าวิญญูชนที่อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้เอาประกันภัยจะถือข้อความเหล่านั้น เป็นข้อสำคัญหรือไม่ ทั้งนี้ การไม่เปิดเผยข้อความจริงนอกจากจะกระทำด้วยการปกปิดแล้ว ยังขยายความไปถึงการแถลงข้อความอันเป็นเท็จด้วย (Misrepresentation) การแถลงข้อความเท็จให้ผิดจากความจริงไปแต่เพียงบางส่วนก็ถือว่าเป็นการไม่สุจริต ไม่ต่างไปจากการไม่ยอมเปิดเผยข้อความจริง และย่อมเป็นเหตุชักจูงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันต่ำกว่าที่ควรจะเรียกได้ การแถลงข้อความอันเป็นเท็จ อาจเกิดขึ้นได้ในขณะขอทำสัญญาประกันภัย ไม่ว่าจะข้อความนั้นผู้เอาประกันภัยจะเป็นผู้กล่าวขึ้นเอง หรือเกิดขึ้นจากการตอบคำถามของผู้รับประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย ตลอดจนเกิดขึ้นในระหว่างการเจรจาต่อรองกันทางโทรศัพท์ เพื่อจะนำข้อเท็จจริงที่ได้ไปพิจารณารับประกันภัยก็ได้²⁴ ดังนั้น อาจสรุปหลักเกณฑ์ในเรื่องหลักการเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) ได้ว่าการที่จะถือว่าผู้เอาประกันภัยมีเจตนาปกปิดข้อความจริงที่มีหน้าที่ต้องแถลงต่อผู้รับประกันภัยหรือไม่ ย่อมอาศัยความรู้หรือไม่รู้ของผู้เอาประกันภัยรายนั้นๆ เป็นเกณฑ์ ส่วนการที่จะถือว่าข้อความนั้นเป็นข้อสำคัญอันจะทำให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย ไม่สามารถอาศัยความคิดเห็นของผู้เอาประกันภัยรายใดรายหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เอาประกันภัยที่เป็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยนั้นๆ จะต้องวัดระดับว่าข้อความเหล่านั้นเป็นข้อสำคัญหรือไม่ จากวิญญูชนผู้อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้เอาประกันภัยว่าโดยทั่วไปแล้ว เป็นข้อสำคัญหรือไม่

²³ไชยยศ เหมะรัชตะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 151.

²⁴นิติกานต์ จิวผกานนท์, *ปัญหาและอุปสรรคของการปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการนำระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551), หน้า 70.

สำหรับผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริงหรือแถลงข้อความอันเป็นเท็จ ของผู้เอาประกันภัย หรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตในกรณีสัญญาประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันภัยไม่ได้เอาประกันชีวิตตนเอง ย่อมทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ อย่างไรก็ตาม การที่สัญญาประกันภัยจะเป็นโมฆียะหรือไม่ย่อมต้องอาศัยความสุจริตของผู้รับประกันภัยด้วย กล่าวคือ แม้ผู้เอาประกันภัยจะได้ปกปิดข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญ แต่หากปรากฏว่าผู้รับประกันภัยรู้ถึงความที่ปกปิดนั้นแล้ว หรือสามารถสืบทราบถึงการปกปิดเหล่านั้นผ่านทางตัวแทนของผู้รับประกันภัยได้ แต่ยังคงสมัครใจเข้าทำสัญญาด้วยสัญญาประกันภัยนั้นย่อมไม่เป็นโมฆียะ จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักสุจริตอย่างยิ่งมิได้ใช้บังคับเฉพาะแก่ผู้เอาประกันภัยเท่านั้น ยังใช้บังคับถึงผู้รับประกันภัยด้วย เพียงแต่ผู้รับประกันภัยอยู่ในฐานะที่จะได้รับความเสียหายได้ง่ายกว่าผู้เอาประกันภัย เพราะเป็นผู้ที่ไม่ทราบถึงวัตถุที่เอาประกันภัยเลยว่ามีข้อบกพร่องประการใด และเป็นเจ้าของความเสี่ยงภัยที่ได้รับโอนมาจากผู้เอาประกันภัย กฎหมายจึงมอบภาระในการแถลงข้อความจริงแบบหมดเปลือกไปให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตในกรณีสัญญาประกันชีวิต สิ่งที่บ่งชี้ในเรื่องความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยมีสิทธิจะได้รับง่ายกว่าผู้เอาประกันภัย ย่อมสามารถสังเกตได้จากการนำอัตราเบี้ยประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยมีสิทธิได้รับในแต่ละคราว เปรียบเทียบกับวงเงินการให้ความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งจะเห็นว่าแตกต่างกันมาก

2.1.4 ความเสี่ยงภัย (Risk) และหลักส่วนได้เสีย (Principle of Insurable Interest)

ในส่วนนี้จะศึกษาถึงความเสี่ยงภัย (Risk) ว่าความเสี่ยงภัยประเภทใดที่อาจเอาประกันภัยได้ตามกฎหมาย เพื่อเข้าใจหลักเกณฑ์พื้นฐานในการตัดสินใจรับความเสี่ยงของผู้รับประกันภัยที่แต่เดิมความเสี่ยงภัยนั้นๆ เป็นของผู้เอาประกันภัย และศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องส่วนได้เสียอันเป็นหลักกฎหมายประการสำคัญ ที่จะพิจารณาว่าผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกให้ผู้รับประกันภัยชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่ ซึ่งหลักความมีส่วนได้เสียนี้หากผู้เอาประกันภัยไม่มีเสียแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมมีสิทธิปฏิเสธที่จะชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้

ความเสี่ยงภัย (Risk) หมายถึง ความไม่แน่นอนที่จะเกิดความเสียหาย ซึ่งจากความหมายที่กล่าวมา ความเสี่ยงภัยจะต้องมีองค์ประกอบสองส่วน คือ ความไม่แน่นอน และความเสียหาย²⁵ ซึ่งความไม่แน่นอนที่จะได้รับความเสียหาย จะต้องเกิดจากภัย (Peril) ซึ่งหมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายนั่นเอง ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหาย โดยหลักการแล้วสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) สาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายจากธรรมชาติ (Natural Perils) เป็นเหตุซึ่งอยู่นอกเหนือความสามารถที่มนุษย์จะควบคุมได้ เช่น ไฟไหม้ป่า, ลมพายุ, น้ำท่วม, แผ่นดินไหว, ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น ซึ่งโดยหลักแล้วตามกรมธรรม์ประกันภัยของบริษัทประกันภัย จะไม่คุ้มครองภัยใน

²⁵ สมาคมประกันวินาศภัย, ความเสี่ยงภัย, ค้นวันที่ 14 มกราคม 2558 จาก <http://www.safety.co.th/>

ลักษณะนี้ หรือหากจะให้ความคุ้มครองจะกำหนดวงเงินที่ไม่สูงมากนัก ซึ่งหากพิจารณาถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายในลักษณะนี้ จะพบว่าอยู่ในความหมายของเหตุสุดวิสัย²⁶ ตามกฎหมาย

2) สาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายจากบุคคล (Human Perils) เป็นการกระทำของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดอาญาหรือไม่ เช่น การลอบวางเพลิง, การโจรกรรม, การฆาตกรรม, การฆ่าตัวตาย, การจลาจล, การทุจริตภัยยกทรัพย์สินหรือเงินสดของนายจ้าง

3) สาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายจากเศรษฐกิจ (Economic Perils or Business Perils) เกิดจากสภาพเศรษฐกิจ หรือสภาพธุรกิจของสังคม เช่น สภาพเงินเฟ้อ, สภาพเงินฝืด, ความเจริญก้าวหน้าในเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ผู้ผลิตสินค้า รายใหม่สามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้นโดยใช้เวลาในการผลิตเท่าเดิม หรือมีประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่กลับมีราคาที่ถูกลง ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ผลิตรายใหม่ที่มีเครื่องมือ เครื่องไม้ ที่ทันสมัยกว่ากับ ผู้ผลิตสินค้าน่าเก่าที่ ยังคงมี ประสิทธิภาพ ในการผลิตสินค้าในแต่ละคราวได้น้อย ทำให้สินค้า มีราคาแพง เนื่องจากต้นทุนในการผลิตสินค้าต่อหน่วยยังสูงอยู่ ไม่สามารถลดราคาสินค้าลงมาได้ หากลดจะทำให้ธุรกิจ ประสบกับภาวะขาดทุน จนท้ายที่สุดไม่สามารถ ขายสินค้าของตนได้ และต้องเลิกกิจการไปในที่สุด หรืออาจส่งผลถึงล้มละลายไม่สามารถฟื้นฟูกิจการกลับมาได้ เหล่านี้เป็นต้น

4) สาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายจากการเมือง (Political Perils) เกิดจากความไม่มั่นคงและไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศที่เป็นที่ตั้งของสินทรัพย์หรือทรัพย์สินต่างๆ ที่เอาประกันภัย รวมความไปถึงความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาลผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศนั้นๆ ด้วย ความเสี่ยงทางการเมืองนี้ อาจเกิดจากสาเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้²⁷ เช่น สงคราม การปฏิวัติ รัฐประหาร, การปฏิเสธราชการชำระหนี้โดยหน่วยงานรัฐบาล, การยกเลิกใบอนุญาตนำเข้าสินค้า เป็นต้น

2.1.4.1 ประเภทของความเสียหาย

ความเสียหายที่เอาประกันภัยได้ (Insurable Risk) และ ความเสียหายที่เอาประกันภัยไม่ได้ (Uninsurable Risk) จะมีความเชื่อมโยงกับสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยลักษณะของความเสียหายทั้งสองประเภทจะมีลักษณะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ความเสียหายที่เอาประกันภัยได้ (Insurable Risk)

จะต้องมีลักษณะเป็นความเสียหายที่แท้จริง สามารถคำนวณได้ไม่ว่าจะเป็น การคำนวณความเสียหายที่จะต้องมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือสามารถคำนวณได้ด้วยเหตุผลทางสถิติ เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุไม่ใช่ความสูญเสียที่เกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นความเสียหาย ที่มีผลกระทบเฉพาะบุคคล (Particular Risk) โดยอย่างมาก

²⁶มาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "คำว่า "เหตุสุดวิสัย หมายความว่า เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้ จะต้องประสบนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น"

²⁷ธนาคารกสิกรไทย, ความเสี่ยงภัยทางการเมือง, ค้นวันที่ 11 กันยายน 2558 จาก <http://www.kasikornbank.com/>

ที่สุดจะเป็นความเสี่ยงภัยต่อกลุ่มบุคคลขนาดเล็กหรือพักอาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน เช่น กรณีที่ไฟไหม้บ้านหนึ่งหลัง หรือหลายหลังในละแวกเดียวกัน และจะต้องเป็นความเสียหายที่ได้รับรู้ว่าให้การคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัย²⁸

2) ความเสี่ยงภัยที่เอาประกันภัยไม่ได้ (Uninsurable Risk) จะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกัน กล่าวคือ เป็นความเสี่ยงภัยที่ไม่สามารถเก็บรวบรวมสถิติเพื่อนำมาใช้ประเมินความเสี่ยงในการรับประกันภัยและกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยได้ เช่น ผู้ขายปลีกราคาข้าวห่วยไม่สามารถเอาประกันภัยต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากสินค้าอย่างหนึ่งอย่างใดในร้านของตน ได้ถูกรัฐสั่งห้ามไม่ให้มีการขายในท้องตลาดโดยกะทันหันเนื่องจากพบว่าเป็นสินค้าอันตราย เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมความถึงความเสี่ยงภัยที่ขัดต่อกฎหมาย ความเสี่ยงภัยที่มีลักษณะร้ายแรงเข้าขั้นมหันตภัยไม่สามารถรู้หรือทราบมาก่อน เช่น สงคราม และยิ่งรวมถึงกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยด้วย เนื่องจากเขาไม่มีทางที่จะได้รับความเสียหายใดๆ เลยหากเกิดเหตุวินาศภัย จึงไม่อาจเอาประกันภัยในสิ่งที่เขาไม่มีส่วนได้เสียได้²⁹

กล่าวโดยสรุป ความเสี่ยงภัยที่เอาประกันภัยได้ สามารถมีสาเหตุมาจากการกระทำของบุคคล หรือธรรมชาติก็ได้ แต่ต้องมีลักษณะเป็นอุบัติเหตุหรือเหตุที่ใครก็ไม่อาจจะป้องกันได้ แต่ทั้งนี้ในความเห็นของผู้เขียนแล้ว ภัยจากธรรมชาติที่อาจเอาประกันภัยได้ต้องดูจากสภาพภูมิประเทศของประเทศนั้นๆ ประกอบด้วย เช่น ภัยจากแผ่นดินไหว ซึ่งในประเทศไทยไม่ค่อยจะมีการประสบพบเจอโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ที่ผู้เขียนได้อยู่อาศัยมาตั้งแต่กำเนิดก็ยังไม่ปรากฏเหตุแผ่นดินไหวใดๆ โดยล่าสุดที่ทราบข่าวกันก็จะเป็นแผ่นดินไหวในเขตภาคเหนือของประเทศ ดังนั้น การที่จะระบุเหตุแผ่นดินไหวลงไปในการกรมธรรม์ประกันภัยจะต้องคำนึงถึงทรัพย์สินอันเป็นที่ตั้งด้วยว่าอยู่ในเขตพื้นที่ใด ไม่ใช่ระบุไปในกรมธรรม์ประกันภัยเสียทุกฉบับ ซึ่งจะเป็นการเลื่อนลอย ไม่สามารถเป็นเงื่อนไขที่เกิดขึ้นได้จริง นอกจากนี้ ความเสี่ยงภัยที่เอาประกันภัยได้ ต้องไม่มีความร้ายแรงถึงขั้นมหันตภัยตามที่ได้กล่าวมาแล้วด้วย ส่วนภัยทางเศรษฐกิจในประเทศไทยก็ได้มีการรับประกันภัยกันแล้ว เช่น สัญญาประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เป็นต้น

2.1.4.2 หลักส่วนได้เสีย(Principle of Insurable Interest)

การทำสัญญาประกันภัย มิได้หมายความว่าแค่มีเงินที่จะจ่ายค่าเบี้ยประกัน จะสามารถทำสัญญาประกันภัยได้ แต่สิ่งที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องระลึกรู้คือความมีส่วนได้เสียของตนในเหตุที่เอาประกันภัยว่ามีอยู่หรือไม่ ซึ่งหากผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์เป็นบุคคลคนเดียวกัน ผู้รับประโยชน์ในฐานะที่เป็นผู้เอาประกันภัยด้วยอีกฐานะหนึ่ง ย่อมจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียด้วย เพราะตนมีสถานะทางกฎหมายสองสถานะในเวลาเดียวกัน จะอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ไม่ต้องมีส่วนได้เสีย กฎหมายย่อมปิดปากไม่ให้อ้างเช่นนั้นได้ และหากฝ่าฝืนทำสัญญากันไปย่อมไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายแต่ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจให้ได้ก่อนว่าการเสี่ยงภัยและส่วนได้เสียยังไม่ใช่เรื่องเดียวกันไปเสียทีเดียว แม้จะต้องพิจารณาควบคู่กันไปก็ตาม กล่าวคือ ในขณะที่ทำสัญญาผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย แต่ความเสี่ยงภัยอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้ ซึ่งก็เป็นไปตาม

²⁸ นิติกานต์ จิวผกาพันธ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 37.

²⁹ *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 38.

กรอบวัตถุประสงค์ของสัญญาประกันภัยที่ว่า เป็นสัญญาที่ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน นอกจากนั้นความเสี่ยงภัยอาจมีอยู่ในขณะที่ส่วนได้เสียได้หมดไปแล้ว เช่นผู้เช่าเอาประกันภัยบ้าน เพื่อประโยชน์ของผู้ให้เช่าซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน สัญญาเช่าระงับลงในระหว่างอายุของสัญญาประกันภัย ส่วนได้เสียของผู้เช่าบ้านนั้นหมดไป แต่การเสี่ยงภัยที่จะเกิดแก่บ้านนั้นยังมีอยู่ หรือผู้ซื้อฝากตามกฎหมาย ถือว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่ได้ซื้อฝากย่อมมีสิทธิเอาประกันภัยในทรัพย์สินที่ซื้อฝากภายในระยะเวลาใดคืน เมื่อผู้ขายฝากได้ไถ่คืน ส่วนได้เสียของผู้ซื้อฝากย่อมหมดไป แต่ความเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่ได้ขายฝากแต่เดิมยังคงอยู่ หรือเจ้าหน้าที่เอาประกันชีวิตลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว ส่วนได้เสียของเจ้าหน้าที่เอาประกันภัยก็หมดไป แต่การเสี่ยงภัยยังคงอยู่ เป็นต้น³⁰

สำหรับความหมายของส่วนได้เสียหากพิจารณาควบคู่ไปกับความเสี่ยงภัยแล้ว อาจให้ความหมายได้ว่า ส่วนที่บุคคลจะได้หรือจะเสียประโยชน์ หากมีเหตุการณ์ใดในอนาคตที่ไม่แน่นอน บังเกิดขึ้นหรือไม่บังเกิดขึ้น³¹ หรือจะกล่าวให้ชัดโดยพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของสัญญาประกันวินาศภัย ก็คือ ส่วนที่บุคคลนั้นจะได้ประโยชน์หากทรัพย์สินที่เอาประกันภัยยังคงสภาพเดิม ใช้สอยได้ตามปกติ และจะเสียประโยชน์ถ้าทรัพย์สินชิ้นนั้นๆ บุกสลาย หรือถูกทำลายไป นั่นเอง

2.1.4.3 ส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้

ส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ จะต้องเป็นสิ่งที่ประมาณเป็นเงินได้ซึ่งหากเป็นความเสียหายในทางทรัพย์สินย่อมพิจารณาได้โดยง่ายว่าเป็นส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ แต่สำหรับชีวิตและร่างกาย หากได้รับการกระทบกระเทือนหรือทรมาณ ย่อมไม่เป็นที่ประมาณเป็นเงินได้ แต่เนื่องจากการเสียชีวิตหรือเจ็บป่วยของบุคคลหนึ่ง อาจนำมาซึ่งการขาดรายได้ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลเหล่านั้น เป็นความสัมพันธ์ที่กฎหมายกำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างกันเสียแล้ว เช่น สามีกับภรรยา บิดามารดากับบุตร ย่อมเห็นได้ชัดว่าชีวิตของแต่ละฝ่ายหนึ่งมีความสำคัญกับอีกฝ่ายหนึ่งและมีส่วนได้เสียระหว่างกันอย่างไร จึงก่อให้เกิดระบบการประกันชีวิตขึ้นมาเพื่อกำหนดการชดเชยเงินที่แน่นอนว่าหากผู้เอาประกันชีวิตหรือถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายแล้ว ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ทายาท จะได้รับเงินทดแทนความเสียหายเป็นจำนวนที่แน่นอนจากการจากไปของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตน ซึ่งในกรณีนี้ ก็คือ บิดา มารดา ดังนั้น ชีวิตของคนแม่เป็นสิ่งที่ตีมูลค่าไม่ได้ แต่ก็สามารถเอาประกันภัยกันได้ทั้งที่จะประกันภัยเป็นจำนวนมากเพียงใดก็ได้

นอกจากนี้สิทธิหรือความรับผิดชอบตามกฎหมายของบุคคลไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือบุคคลสิทธิ ย่อมเป็นส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ในระหว่างผ่อนชำระค่าเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อย่อมมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เพียงแต่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะโอนมาก็ต่อเมื่อได้ชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วน ผู้เช่าซื้อจึงเอาประกันภัยทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ หรือผู้รับจ้างนองเอาประกันทรัพย์สินที่รับจ้างนองไว้ได้ เป็นต้นในทางกลับกันเมื่อผู้เช่าซื้อหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อในระหว่างที่ผ่อนชำระราคา ก็ย่อมมีหน้าที่หรือความรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อด้วย กล่าวคือ หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือบุบสลายไปในระหว่างที่ ผู้เช่าซื้อกำลังจะส่งคืนทรัพย์สิน

³⁰ จิตติ ติงศกัทธิย์, เรื่องเดิม, หน้า 23.

³¹ สุดาวัชรวัฒนากุล, "ส่วนได้เสียในสัญญาประกันภัย,"

ให้แก่ผู้ให้เข้าซื้อเนื่องจากมีการเลิกสัญญากัน หากผู้เช่าซื้อส่งทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้เข้าซื้อไม่ได้ และจะต้องรับผิดชอบผู้ให้เข้าซื้อ ความรับผิดชอบในส่วนนี้ย่อมเป็นส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ แต่ข้อสำคัญในการทำสัญญาประกันความรับผิดชอบอันจะเป็นเหตุให้ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบด้วย หากผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดชอบ ผู้เช่าซื้อจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยไม่ได้ ซึ่งตรงจุดนี้ย่อมเห็นความแตกต่างระหว่างการทำสัญญาประกันภัยตัวทรัพย์สินและประกันภัยความรับผิด ตรงที่ว่า การประกันภัยตัวทรัพย์สินนั้นผู้เช่าซื้อสามารถเรียกให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เต็มตามจำนวนแม้จะปรากฏว่าความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นจากกระทำของผู้เช่าซื้อก็ตาม แต่การประกันภัยความรับผิดจะต้องปรากฏว่าเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบ ผู้รับประกันภัยจึงจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้เท่าจำนวนที่ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบ

1)ส่วนได้เสียตามสัญญาประกันวินาศภัย

ตามวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันวินาศภัยซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยเป็นทรัพย์สิน และมีหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่ได้รับจริง ย่อมสามารถวิเคราะห์ได้ว่าส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ตามสัญญาประกันวินาศภัยจะต้องสามารถคำนวณเป็นราคาเงินได้และผู้เอาประกันภัยจะต้องมีความสัมพันธ์กับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้นไว้ว่าทางใดทางหนึ่ง ซึ่งถ้ามีเหตุการณ์วินาศภัยที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยเกิดขึ้น จะทำให้ผู้รับประกันภัยได้รับความเสียหาย ตามที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้วในกรณีของผู้เช่าซื้อ

นอกจากความสัมพันธ์ในทางกฎหมายอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยที่ใช้พิจารณาว่า ผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยหรือไม่แล้ว หลักกฎหมายประกันภัยในเรื่องส่วนได้เสีย ยังได้กล่าวถึง “ความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นเพียงความคาดหวัง” ไว้ด้วยว่าเป็นความสัมพันธ์ที่จะใช้พิจารณาถึงความมีส่วนได้เสียตามสัญญาประกันวินาศภัยได้ ซึ่งความคาดหวังในลักษณะนี้จะมีความคาดหวังในผลกำไรทางธุรกิจ โดยหลักในเรื่องนี้ศาลประเทศอังกฤษได้เคยพิพากษาว่า หลักสิทธิในความคาดหวังที่จะได้รับผลกำไรนั้นต้องมีลักษณะที่แน่นอน จึงจะเป็นสิทธิที่สามารถเอาประกันภัยได้ เช่น ผู้ประกอบการอาจเอาประกันภัยผลกำไรที่ตนคาดว่าจะได้รับได้ แต่เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ได้มีการลงมือในการประกอบกิจการนั้นแล้วนอกจากนี้ ศาลประเทศอังกฤษยังได้มีแนวโน้มที่จะยอมรับว่า ความคาดหวังที่จะได้รับทรัพย์สินมรดกของทายาทเป็นความคาดหวังที่มีลักษณะแน่นอนเพียงพอที่จะเอาประกันภัยได้³²

สำหรับเวลาจะต้องมีส่วนได้เสีย ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าในขณะที่ทำสัญญาประกันวินาศภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียสัญญาประกันวินาศภัยจึงจะสมบูรณ์บังคับกันได้ แต่หากต่อมาส่วนได้เสีย ได้หมดไปในระหว่างอายุสัญญาผลจะเป็นประการใด วิเคราะห์ได้ว่า การที่ส่วนได้เสียได้หมดไป หากได้กระทบถึงความสมบูรณ์ของสัญญาที่มีอยู่เดิม แต่หากขณะที่วินาศภัยเกิดขึ้นผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสีย เสียแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย จึงสรุปได้ว่า การที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัยและในขณะที่ความวินาศภัยได้

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 84-89.

เกิดขึ้น ทั้งนี้ การหมดไปซึ่งส่วนได้เสียในระหว่างอายุสัญญาประกันวินาศภัยหากกระทบกระทั่งความสมบูรณ์ของสัญญาที่มีแต่เดิมไม่

ผลของการไม่มีส่วนได้เสียตามสัญญาประกันภัยย่อมทำให้สัญญาประกันภัยไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย ซึ่งการไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายนั้น ย่อมหมายถึงแต่ละฝ่ายจะอ้างอิงแสวงสิทธิจากสัญญาฉบับนั้นๆ ไม่ได้ แต่ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปมีว่า หากส่วนได้เสียได้หมดไประหว่างอายุสัญญาสิ่งที่คู่สัญญาได้ปฏิบัติต่อกันไปแล้วจะเป็นประการใด กล่าวคือ เบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้จ่ายให้แก่ผู้รับประกันภัยไปแล้วจะสามารถเรียกคืนได้หรือไม่ ซึ่งตามความเห็นของนักกฎหมายแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกเห็นว่า เมื่อผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียสัญญาย่อมไม่มีผูกพันกันตามกฎหมาย เบี้ยประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยรับไว้จึงเป็นการรับไว้โดยปราศจากมูลอันจะอ้างตามกฎหมายได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเมื่อผู้เอาประกันภัยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีส่วนได้เสียสัญญาดังกล่าวย่อมเข้าลักษณะการพนันชั้นต่อ จึงเรียกเบี้ยประกันคืนได้ แต่สำหรับผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นแรกเพราะการพิจารณาประกันภัยนั้นผู้รับประกันภัยย่อมมีความชำนาญและมีระเบียบวิธีปฏิบัติเป็นของตนเองอยู่แล้ว และหากพลาดพลั้งไปยังได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่ให้ถือว่าสัญญาไม่มีผลผูกพันกัน นอกจากนั้นหากในขณะที่ทราบถึงความไม่มีส่วนได้เสียของผู้เอาประกันภัยเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนผู้รับประกันก็ไม่ได้ได้รับความเสียหาย และหากเหลือไปจ่ายเข้าก็สามารถเรียกคืนได้ ดังนั้น เพื่อความเป็นธรรมจึงควรนำหลักเรื่องลางมิควรได้มาปรับใช้

2)ส่วนได้เสียตามสัญญาประกันชีวิต

ลักษณะส่วนได้เสียตามสัญญาประกันชีวิตจะมีความแตกต่างไปจากส่วนได้เสียตามสัญญาประกันวินาศภัยในแง่ที่ว่า สัญญาประกันชีวิตมีเหตุที่เอาประกันภัยเป็นความทรงชีพของบุคคล จึงทำให้เป็นสัญญาที่ไม่ได้มีความมุ่งหมายในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ด้วยเหตุผลที่ว่าชีวิตของมนุษย์ไม่สามารถตีราคาหรือประเมินราคาได้อย่างทรัพย์สิน การจ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตจะเป็นจำนวนที่แน่นอนและจ่ายให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามสัญญา กำหนดจำนวนเงินไว้เท่าไรในกรมธรรม์ก็ต้องจ่ายตามนั้น ส่วนการจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยจะคำนึงถึงความเสียหายที่แท้จริงว่ามีเพียงใด แม้กรมธรรม์ประกันภัยจะระบุวงเงินประกันภัยไว้สูงกว่าก็ตาม ซึ่งโดยหลักการแล้วการเอาประกันชีวิตสามารถทำได้ด้วยกันสองลักษณะ คือ ผู้เอาประกันชีวิตเอาประกันชีวิตของตนเอง กับผู้เอาประกันชีวิตเอาประกันชีวิตของผู้อื่น ซึ่งตามหลักแล้วบุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันชีวิตผู้อื่นจะต้องมีความสัมพันธ์ตามกฎหมายที่จะต้องมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน เช่น สามีภรรยา บิดา มารดาและบุตร หรือความสัมพันธ์ทางธุรกิจ เช่น เจ้าหนี้ ย่อมมีสิทธิเอาประกันชีวิต ลูกหนี้ เป็นต้น ในเรื่องนี้ Dan M. McGill ได้ให้คำจำกัดความของส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ในสัญญาประกันชีวิตไว้ว่าคือ “ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยว่ามีเหตุอันสมควรที่อาจคาดได้ว่าผู้เอาประกันภัยจะได้รับประโยชน์ หากผู้ถูกเอาประกันชีวิตมีชีวิตอยู่ หรือจะได้รับความเสียหาย หากผู้ถูกเอาประกันชีวิตตายไป”³³

2.2หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

³³ไชยยศ เหมะรัชตะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 384.

ในส่วนนี้จะขอกล่าวถึง หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้รับประกันภัย โดยจะเริ่มจาก ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล (Causation) ที่ใช้ในการวิเคราะห์หาความรับผิดทางละเมิดและความรับผิดทางสัญญา ว่าเมื่อมีการกระทำละเมิดหรือผิดสัญญาแล้วเกิดความเสียหายขึ้น ความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากเหตุ คือ การกระทำละเมิดหรือการผิดสัญญาหรือไม่ เพื่อนำหลักเกณฑ์ที่ว่านี้มาพิจารณาความรับผิดของผู้รับประกันภัย และประการต่อมาจึงทำการศึกษา ถึง หลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity) จากนั้นจึงจะศึกษาว่าเมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว ผู้รับประกันภัยจะมีสิทธิประการใดตามกฎหมายที่จะเรียกร้องเอาจากบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อวัตถุที่เอาประกันภัย ซึ่งจะต้องศึกษาจากหลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

2.2.1 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล (Causation)

ตามหลักการโดยทั่วไปแล้วกฎหมายของประเทศต่างๆ จะไม่พยายามระบุความหมายของ ทฤษฎีและระบุหลักเกณฑ์ของทฤษฎีข้างต้นที่ตายตัวลงไปตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นความเข้าใจกันว่า ข้อเท็จจริงในแต่ละรูปการณ์ หรือในแต่ละคดีมีสาเหตุหรือที่มาต่างกัน กล่าวคือ ในเรื่องๆ หนึ่งอาจจะประกอบด้วย การกระทำของธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว หรือบางกรณีเป็นการกระทำที่เกิดจากมนุษย์ล้วนๆ เรื่องบางครั้งอาจจะทั้งสองอย่างรวมๆ กันมา การค้นหาหลักเกณฑ์กว้างๆ ในเรื่อง ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล จึงเป็นการสร้างหลักเกณฑ์ความเป็นธรรมขึ้นให้แก่คู่กรณีที่พิพาทกัน ด้วยความเชื่อที่ว่าบุคคลควรจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองเฉพาะความเสียหายที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของตน ไม่ควรจะรับผิดชอบในเหตุที่ฝ่าฝืนต่อความเป็นจริง ซึ่งโดยปกติแล้วไม่มีทางเป็นไปได้ที่จะเกิดจากการกระทำของตน³⁴ ซึ่งทฤษฎีที่คิดค้นขึ้นเพื่อทำการขยายความและมีอิทธิพลต่อความคิดของนักนิติศาสตร์ จะมีอยู่ด้วยกันสองทฤษฎีคือ ทฤษฎีเงื่อนไข (Conditional Theory) และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Theory of Adequate Cause) ทั้งนี้ เพื่อประกอบความเข้าใจ จะทำการศึกษาหลักเกณฑ์ของ Common Law ประกอบไปด้วย

2.2.1.1 ทฤษฎีเงื่อนไข (Conditional Theory)

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่าเหตุทุกเหตุที่ก่อให้เกิดผล คือ ความเสียหาย มีความสำคัญเท่ากันหมดหากปราศจากเหตุใดเหตุหนึ่งแล้วความเสียหายย่อมจะไม่เกิดขึ้น ทฤษฎีนี้เป็นการปฏิเสธข้ออ้างของผู้กระทำผิดที่จะอ้างว่ามีเหตุอื่นรวมอยู่ด้วยที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ฉะนั้นแม้การกระทำของผู้กระทำผิดจะไม่ร้ายแรงถึงขั้นที่จะก่อความเสียหายตามที่ได้รับค่าเสียหายแล้วก็ตาม กล่าวคือ มีเหตุอย่างอื่นทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายหนักขึ้น ลำพังแต่การกระทำของผู้กระทำผิดอย่างเดียวไม่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้นได้ แต่เมื่อมีการกระทำของผู้กระทำผิดเป็นองค์ประกอบแล้วผู้กระทำผิดต้องรับผลที่เกิดขึ้นเองทั้งสิ้นเปรียบเสมือนว่าเป็นการกระทำของตนเอง ซึ่งหากพิจารณาแล้ว

³⁴ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553), หน้า 37.

ทฤษฎีนี้จะไม่เป็นธรรมกับผู้กระทำความผิดมากนัก เนื่องจากไม่มีการจำกัดขอบเขตของความรับผิดไว้แต่อย่างใด

สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ของกฎหมายอังกฤษ จะใช้ “หลักระยะห่างของความเสียหาย” (Remoteness of Damage) มากำหนดขอบเขตความเสียหายอันเกิดจากภัย โดยมีหลักว่าหากความเสียหายมีระยะห่างจากการกระทำของผู้กระทำผิดจนเกินไป ผู้กระทำย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด³⁵ ซึ่งการที่จะดูว่าความเสียหายมีระยะเกินไปหรือไม่ย่อมต้องอาศัยการคาดการณ์ของวิญญูชนเป็นเกณฑ์

ตัวอย่างเช่น นายเอ ไม่ชอบใจนายบี เป็นการส่วนตัวและนายบี ได้กุมความลับของนาย ก ไว้จึงสั่งให้นายบี ปั่นจิ้งหรีดโชว์ตนเองและผู้อื่นที่อยู่ในละแวกนั้นเป็นจำนวนสามรอบ ปรากฏว่าพื้นที่ที่นายบี ปั่นจิ้งหรีดนั้นโดยปกติจะเป็นพื้นที่ปลูกไม้เรียว แต่วันนั้นได้มีการจัดเลี้ยงอาหารและแม่ครัวได้ทำน้ำมันพืชหกไว้ โดยที่นายเอ ไม่ทราบมาก่อน จึงเป็นเหตุให้นายบี สิ้นศึระขาดพื้นจนสลบต้องรักษาตัวที่โรงพยาบาลเป็นเวลาหลายวัน จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการกระทำของนายเอ คือการสั่งให้นายบี ปั่นจิ้งหรีดนั้น เมื่อเทียบกับความเสียหายที่นายบี ได้รับคือต้องรักษาตัวที่โรงพยาบาลหลายวันห่างไกลกันเป็นอย่างมาก ซึ่งโดยปกติทั่วไปวิญญูชนทั่วไปย่อมไม่อาจคาดหมายได้ว่าในพื้นที่ตรงนั้นจะมีน้ำมันพืชหกอยู่ เมื่อเป็นเช่นนั้นนายเอ ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่นายบี

เช่นเดียวกัน หลักระยะห่างของความเสียหายย่อมสามารถใช้แก้ปัญหาในเรื่องขอบเขตความรับผิดตามสัญญาได้อีกด้วย ในลักษณะที่ว่า การชดเชยค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการผิดสัญญานั้น ต้องเป็นค่าเสียหายตามธรรมดาที่วิญญูชนคาดการณ์ได้ หรือหากเป็นค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ พฤติการณ์เหล่านั้นจะต้องอยู่ในความรับรู้ของคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาด้วย มิฉะนั้นย่อมถือว่าการผิดสัญญากับความเสียหายมีระยะห่างกันจนเกินไป ซึ่งหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 222³⁶

2.2.1.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Theory of Adequate Cause)

กล่าวได้ว่าทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาค่าเสียหายขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิดหรือผู้ผิดสัญญา โดยมองในแง่การให้ความเป็นธรรมว่า บรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น เฉพาะแต่เหตุตามปกติธรรมดาเท่านั้นที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ³⁷ ซึ่งหากพิจารณาในเรื่องเหตุตามปกติธรรมดาแล้วจะเห็นได้ว่ามีความหมายเหมือนกับหลักเกณฑ์ในเรื่องหลักระยะห่างของความเสียหาย (Remoteness of Damage) ของประเทศอังกฤษนั่นเอง ทั้งนี้ หากพิจารณา

³⁵ จีระศักดิ์ เสมอมีสุข, **สัญญาประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ศึกษาขอบเขตความรับผิดของผู้รับประกันภัย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 45.

³⁶ มาตรา 222 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่ เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็น หรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

³⁷ ไพจิตร ปุญญพันธ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 39.

องค์ประกอบของทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของความรับผิดชอบทางละเมิดเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การกระทำที่จะทำให้ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบนั้นจะต้องการกระทำโดยจงใจซึ่งก็คือการรู้ว่าจะทำให้เขาได้รับความเสียหายแต่ไม่โยติ หรือประมาทเลินเล่อคือปราศจากความระมัดระวังอย่างเช่นวิญญูชนทั่วไปเขาจะพึงระวังจึงมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และเมื่อความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของตน หรือใกล้ชิดกับการกระทำของตนเป็นอย่างมากความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดย่อมตกเป็นพับแก่ผู้กระทำ

2.2.1.3 การปรับใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล (Causation) กับความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

ในเบื้องต้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น และความเสียหายเกิดจากภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัย แต่การที่จะพิจารณาภัยที่เกิดขึ้นเป็นภัยที่รับเสี่ยงหรือไม่ และภัยอะไรที่เป็นเหตุแห่งความเสียหาย จะต้องพิจารณาผ่านทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล โดยตั้งคำถามในเบื้องต้นแรกเป็นเงื่อนไขก่อนว่า ถ้าไม่มีภัยชนิดนั้นเกิดขึ้น ความเสียหายจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าความเสียหายยังคงเกิดหรือน่าจะเกิด แม้ไม่มีภัยที่รับเสี่ยงก็ถือว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากภัยที่รับเสี่ยง ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบ³⁸ และเมื่อพิจารณาได้แล้วว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากภัยที่รับเสี่ยงหรือไม่ ประการต่อมาก็ต้องพิจารณาว่า ความเสียหายมีความใกล้ชิดกับภัยที่รับเสี่ยงหรือไม่โดยอาศัยการคาดการณ์ของ วิญญูชนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ตัวอย่างเช่น ผู้เอาประกันภัยได้ทำสัญญาเอาประกันอัคคีภัยร้านขายของชำของตนไว้ ในเรื่องนี้ภัยที่รับเสี่ยงก็คือความเสียหายอันเกิดจากไฟ ซึ่งหากร้านขายของชำเสียหายเพราะเกิดไฟไหม้ที่ร้านของชำนั้นๆ เองย่อมไม่เป็นปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยเพราะถือได้ว่าความเสียหายเป็นผลโดยตรง (Direct Consequence) ของภัยที่รับเสี่ยง แต่หากปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า ความเสียหายที่ได้รับมิใช่เป็นความเสียหายจากไฟโดยแท้กล่าวคือ ตัวร้านของชำมิได้ถูกไฟไหม้ แต่ได้รับความเสียหาย กระจกแตก เพราะความร้อนจากไฟที่ลุกไหม้จากบ้านข้างเคียง เช่นนี้ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบหรือไม่ ในเรื่องนี้ย่อมต้องอาศัยหลักสาเหตุใกล้ชิด (Doctrine of Proximate Cause) มาช่วยในการพิจารณา กล่าวคือ ถ้าเหตุอันใกล้ชิด ซึ่งในเรื่องนี้ก็คือ ไฟที่ลุกไหม้จากบ้านข้างเคียง เป็นภัยที่ระบุในสัญญา และความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากภัยดังที่กล่าวมา ก็เรียกว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากภัยที่รับเสี่ยง เช่นเดียวกัน แม้วัตถุที่เอาประกันภัยจะไม่ถูกไฟไหม้ไปด้วย ผู้รับประกันภัยก็ต้องรับผิดชอบ³⁹

ในทางกลับกัน ตามตัวอย่างข้างต้น หากปรากฏว่าความเสียหายที่ร้านของชำได้รับเกิดจากแรงระเบิดของโรงงานพลุที่อยู่ห่างกันจากร้านของชำประมาณ 5 กิโลเมตร ซึ่งโดยปกติระยะทางไกลขนาดนั้นไม่น่าจะกระทบกระเทือนมาถึงร้านขายของชำได้ แม้มีความเสียหายเกิดขึ้นและความเสียหายนั้นเกิดจากภัยที่รับเสี่ยง แต่เหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ใช่เหตุตามปกติธรรมดา ผู้รับประกันภัยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

นอกจากนี้การปรับใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล เพื่อพิจารณาความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ยังมีทฤษฎีอีกเรื่องที่จะนำมาใช้ในการตัดความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลได้ ซึ่ง

³⁸ จีระศักดิ์ เสมอมีสุข, *เรื่องเดิม*, หน้า 52.

³⁹ จิตติ ดิงศภทิพย์, *เรื่องเดิม*, หน้า 84.

เรียกว่า “เหตุแทรกแซง” (Intervening Cause) เหตุแทรกแซงที่ว่านี้ มิได้เกิดจากการกระทำทางธรรมชาติ หรือภัยจากธรรมชาติเท่านั้น เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ฯลฯ แต่ยังรวมความไปถึงการกระทำของบุคคลภายนอก หรือตัวผู้เสียหายเองด้วย ซึ่งการที่จะวินิจฉัยภัยว่าเหตุแทรกแซงใดเป็นเหตุที่ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบนั้น จะต้องได้ความว่าเหตุแทรกแซงนั้นต้องมีความเป็นอิสระหรือเป็นเอกเทศจากภัยที่รับเสี่ยงและความเสียหาย และมีลักษณะที่ตัดสายสัมพันธ์ระหว่างภัยที่รับเสี่ยงและความเสียหาย ยกตัวอย่างเช่น ลูกจ้างรายหนึ่งได้ทำงานอยู่ที่โรงงานแห่งหนึ่งแล้วปรากฏว่า นิ้วของลูกจ้างหักอันเนื่องมาจากการทำงาน ซึ่งข้อเท็จจริงได้ความว่าโรงงานที่ลูกจ้างทำงานอยู่ได้มีสวัสดิการในเรื่องการรักษาพยาบาลให้แก่ลูกจ้างเป็นอย่างดี แทนที่ลูกจ้างจะใช้สวัสดิการตามสิทธิของตนกลับทำการรักษาเอง และไม่ดูแลให้ตีบ่วยให้นิ้วเน่าจนต้องตัดในที่สุด กรณีนี้ถือว่าการปล่อยปละละเลยของลูกจ้าง เป็นเหตุแทรกแซงประการหนึ่งซึ่งเกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเอง หากลูกจ้างรายนั้นได้ทำสัญญาประกันอุบัติเหตุไว้ บริษัทประกันย่อมยกเหตุแทรกแซงที่ว่า เพื่อปฏิเสธความรับผิดของตนในส่วนของ การตัดนิ้วได้

กล่าวโดยสรุป การที่นำหลักความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลมาใช้วินิจฉัยความรับผิดของ ผู้รับประกันภัยไม่อาจจะระบุหลักเกณฑ์ที่ตายตัวได้ เพราะความเสียหายครั้งหนึ่งๆ อาจจะมีเกิดมาจากเหตุหลายเหตุในเวลาเดียวกัน แต่ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า ควรจะไล่ลำดับการปรับใช้ให้เป็นไปดังต่อไปนี้

- 1) หากความเสียหายที่เกิดขึ้นสามารถสังเกตหรือพิสูจน์ได้โดยง่ายว่าเกิดจากภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัย เช่น ทำสัญญาประกันอัคคีภัยบ้าน ภายหลังบ้านเกิดไฟไหม้ เช่นนี้สามารถใช้ทฤษฎีเงื่อนไข (Conditional Theory) หรือ ทฤษฎีผลโดยตรง (Direct Consequence) ประการใดประการหนึ่งในการวินิจฉัยความรับผิดของผู้รับประกันภัย
- 2) หากความเสียหายไม่ได้เกิดจากภัยที่รับเสี่ยงโดยแท้ ตามตัวอย่างที่ได้เคยยกไป ในกรณีไฟไหม้บ้านข้างเคียง และทำให้กระจกของร้านของชำแตก การพิสูจน์ถึงความรับผิดของผู้รับประกันภัยย่อมต้องใช้หลักสาเหตุใกล้ชิด (Doctrine of Proximate Cause) ในการพิจารณา
- 3) หากกรณีเป็นที่สงสัยว่าความเสียหายที่ได้รับเป็นผลธรรมดา ของภัยที่รับเสี่ยงหรือไม่ ย่อมต้องใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Theory of Adequate Cause) ในการพิจารณาความรับผิดของผู้รับประกันภัย โดยวินิจฉัยจากความเห็นของวิญญูชนว่าสามารถคาดการณ์ได้หรือไม่ว่าความเสียหายเช่นนั้นจะเกิดขึ้น
- 4) หากมีเหตุใดเหตุหนึ่งเข้ามาอยู่ชั้นกลางระหว่างความสัมพันธ์ของภัยที่รับเสี่ยงและความเสียหาย จะต้องวินิจฉัยให้ได้ว่าเหตุนั้นๆ เป็นเหตุที่เป็นเอกเทศหรืออิสระต่างหากจากภัยที่รับเสี่ยงและความเสียหายหรือไม่ ถ้าใช่ผู้รับประกันภัยย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ

2.2.2 หลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง(Principle of Indemnity)

เมื่อได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล (Causation) ว่ามีสาระสำคัญประการใด และสามารถนำมาปรับใช้กับสัญญาประกันภัยได้อย่างไรแล้ว ทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับควมรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย อีกประการหนึ่งซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการเสนอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันก็คือ หลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity)

แต่เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจหลักการพื้นฐานในเรื่องค่าสินไหมทดแทนว่ามีลักษณะประการใด โดยเทียบเคียงกับหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีละเมิดว่ามีประการใดบ้าง คำว่าค่าสินไหมทดแทน ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า (Compensation) ซึ่งความหมายโดยสรุป ก็คือการกระทำใดๆ ที่ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด หรือเสมือนว่าไม่มีการได้รับความเสียหายมาก่อนเลย ซึ่งจากความหมายดังกล่าวย่อมทำให้ค่าสินไหมทดแทนมีความหมายที่กว้างกว่า ค่าเสียหาย (Damages) ซึ่งเป็นการมุ่งทดแทนกันเป็นตัวเงินแต่เพียงประการเดียว จึงกล่าวได้ว่า ค่าเสียหาย เป็นส่วนหนึ่งของค่าสินไหมทดแทน หรือค่าสินไหมทดแทนมีลักษณะการเยียวยาที่กว้างกว่า ค่าเสียหายที่มุ่งชดใช้กันด้วยเงินแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับตัวอย่างของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ได้จ่ายกันเป็นตัวเงินก็เช่น การที่ผู้กระทำละเมิดได้ลงข้อความขอขมาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการที่ถูกตนหมิ่นประมาท เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด จะต้องปรากฏก่อนเสมอว่ามีความเสียหาย (Damage) เกิดขึ้นเสียก่อน

ลักษณะสำคัญของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนอกจากมีความประสงค์ที่จะเยียวยาให้ผู้ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมให้มากที่สุดเสมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นแล้ว ยังมีลักษณะพิเศษเป็นการเฉพาะตัวด้วย กล่าวคือ มีการจัดลำดับการชดใช้เพื่อให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม และมีการแบ่งประเภทของค่าสินไหมทดแทนออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งลำดับการชดใช้จะเห็นได้จากบทบัญญัติของมาตรา 438 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย” ด้วยบทกฎหมายนี้เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดมีความประสงค์ที่จะเยียวยาให้ผู้ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมอย่างชัดเจน กล่าวคือ สูญเสียอะไรไปก็ต้องได้คืนตามนั้น และหากไม่มีวิถีทางใดๆ แล้วจึงใช้ค่าเสียหายเป็นเงินกัน (Monetary Damages) อันเป็นวิถีทางสุดท้าย เมื่อไม่สามารถหาวิธีอื่นใดได้ดีกว่านี้ แต่หากยังมีวิธีอื่นแล้ว ก็ชดใช้กันเป็นเงินไม่ได้ แม้กระทั่งผู้ถูกรกระทำละเมิดก็จะเลือกที่จะได้รับชำระเป็นเงินก็ไม่ได้⁴⁰ สำหรับการแบ่งประเภทของค่าสินไหมทดแทนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน เช่น การแบ่งประเภทค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อทรัพย์สิน หรือต่อร่างกาย รวมทั้งการกำหนดให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน กฎหมายลักษณะละเมิดก็ได้กระทำโดยถือเอาความสูญเสียที่ผู้เสียหายได้รับเป็นสำคัญว่าตามธรรมดาแล้วความสูญเสียเหล่านั้น จะต้องการมีการชดเชยโดยประการใดบ้าง มากกว่าการคำนึงความผิดของผู้กระทำ และการชดเชยดังกล่าวผู้ได้รับ

⁴⁰ไพจิตร ปุญญพันธุ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 146

ความเสียหายจะไม่ได้รับเกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริง อันเป็นไปตามหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมนั่นเอง

ส่วนหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยนั้น เนื่องจากส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ตามสัญญาประกันภัยจะต้องสามารถคำนวณเป็นราคาเงินได้ แม้กระทั่งสัญญาประกันชีวิต ซึ่งแม้ชีวิตของคนจะตีมูลค่าไม่ได้ แต่การใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตก็ได้มีการระบุจำนวนเงินที่จะชดใช้ให้แก่ผู้รับประโยชน์เป็นจำนวนที่แน่นอนเช่นเดียวกัน ลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยจึงมีความแน่นอนและทราบได้ล่วงหน้าว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้เอาประกันภัยจะได้รับชดใช้เพียงใด และในทางกลับกันผู้รับประกันภัยย่อมทราบได้แน่นอนเช่นกันว่า เมื่อมีภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นตนจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินเท่าใด และสามารถคำนวณหาค่าเฉลี่ยทางสถิติเพื่อเรียกเก็บเบี้ยประกันภัยได้

ลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยจะนิยมใช้ให้แก่กันเป็นเงินการชดใช้ด้วยวิธีอื่นจะเป็นวิธีการรองลงมา หรือการชดใช้ด้วยวิธีการอื่นนั้นจะต้องเป็นข้อที่ระบุเป็นความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย รวมทั้งอาจจะต้องดูถึงประเภทของสัญญาประกันภัยประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น การทำสัญญาประกันอุบัติเหตุเกี่ยวกับรถยนต์ เมื่อมีวินาศภัยเกิดขึ้น กล่าวคือ รถยนต์ถูกชนได้รับความเสียหาย การซ่อมแซมย่อมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ผู้เอาประกันภัยได้กลับคืนสู่ฐานะเดิม แต่วิธีการนี้จะใช้สำหรับการซ่อมแซมแต่เพียงบางส่วน และอยู่ในวิสัยที่จะซ่อมแซมได้⁴¹ หากไม่ได้ก็คงจะหนีไม่พ้นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นตัวเงิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การที่จะสามารถคำนวณค่าเสียหายที่จะต้องจ่ายตามความเป็นจริงได้นั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์การประเมินความเสียหายเสียก่อน ซึ่งการประเมินนี้จะไม่มีผลหากวัตถุที่เอาประกันภัยได้ถูกทำลายลงไปทั้งหมด เช่น บ้านที่เอาประกันภัยมีมูลค่า 300,000 บาท และได้มีการเอาประกันภัยกันไว้เต็มมูลค่าของราคาบ้านเมื่อบ้านถูกเพลิงไหม้ทั้งหมด ค่าเสียหายที่จะต้องจ่ายในกรณีนี้ก็จะเป็นจำนวน 300,000 บาท ไม่ต้องทำการประเมินแต่อย่างใด แต่หากเสียหายแต่เพียงบางส่วน จะมีหลักเกณฑ์อะไรที่ใช้ตีค่าความเสียหาย ในเรื่องนี้ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือคำอธิบายของท่านว่า โดยหลักปฏิบัติแยกได้เป็นสองกรณี⁴²

1) ในกรณีตีราคาได้ ต้องตีราคา ณ สถานที่และในเวลาซึ่งวินาศภัยเกิดโดยอาจจะกำหนดวิธีการตีราคากันระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย เช่น ไฟไหม้บ้านแต่เพียงบางส่วน ก็จะต้องตีราคาค่าวัสดุก่อสร้างในส่วนที่เสียหาย และค่าก่อสร้างตามราคาท้องถิ่น โดยหักค่าเสื่อมราคาของตัวบ้านออกตามส่วนจนถึงเวลาเกิดวินาศภัย

2) ในกรณีตีราคาไม่ได้ อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เอาประกันภัยได้รับวินาศภัยเสียหายทั้งหมด หรือในกรณีที่ไม่สามารถตีราคาข้อ 1) หรือไม่สามารถตรวจนับจำนวนสินค้าที่ได้รับความเสียหายได้ เช่น ไม่สามารถตรวจนับจำนวนข่าวสารที่ได้รับความเสียหายในโรงงานได้ กรณีนี้ให้ตีราคาตามจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ เป็นค่าเสียหายที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัย

⁴¹ นิติกานต์ จิวผกานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 72.

⁴² ไชยยศ เหมะรัชตะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 214.

ตัวอย่างของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีอื่นนอกจากการใช้เป็นตัวเงิน

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรรมธรรม์ประกันอัคคีภัย จะมีวิธีการเลือกให้ผู้รับประกันภัยเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ⁴³

- 1) ทำใช้ ก็คือ การจัดการซ่อมแซมทรัพย์สินให้ใช้การได้ดังเดิม ซึ่งนิยมใช้หากทรัพย์สินที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายแต่เพียงบางส่วน ตามตัวอย่างในกรณีประกันอุบัติเหตุรถยนต์ที่ได้กล่าวมาแล้ว
- 2) จัดหาสิ่งทดแทน ในกรณีเป็นทรัพย์สินที่มีค่าหรือลักษณะเฉพาะ เช่น เครื่องประดับต่างๆซึ่งในความเห็นของผู้เขียน การทำประกันภัยวัตถุที่มีค่าแม้จะต้องมีการระบุเงินประกันภัยแต่โดยเนื้อแท้แล้วผู้เอาประกันภัยย่อมต้องการทรัพย์สินนั้นกลับคืนมามากกว่า การได้เงินตามจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ วิธีการจัดหาสิ่งทดแทนในกรณีนี้จึงจะต้องเป็นชนิด ประเภท และปริมาณที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ต้องตรงความประสงค์ของผู้เอาประกันภัย
- 3) จ่ายค่าสินไหมทดแทน เป็นตัวเงินซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไป
- 4) การกลับคืนสภาพเดิม ในการชดใช้ด้วยวิธีนี้มีข้อสังเกตว่า จะต้องมีการระบุเงื่อนไขให้มีการกระทำด้วยการกลับคืนสู่สภาพเดิม เมื่อก่อนเกิดวินาศภัยลงไปโดยสัญญาด้วย เช่น โรงงานได้รับความเสียหายเพราะเกิดเพลิงไหม้เสียทั้งหมด ผู้รับประกันภัยก็ต้องจัดการให้โรงงานนั้นอยู่ในสภาพเดิม คือ สร้างโรงงานขึ้นมาใหม่ แต่วิธีการนี้ผู้รับประกันภัยจะไม่นิยมใช้เนื่องจากตัวสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ย่อมเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา การจัดสร้างใหม่ย่อมต้องเสียค่าวัสดุอุปกรณ์ในราคาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งย่อมสูงกว่า มูลค่าของโรงเรือนที่ได้เอาประกันภัยไว้เสียด้วยซ้ำ ย่อมเสี่ยงต่อการขาดทุนสูง

จากหลักเกณฑ์และตัวอย่างที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ชัดเจนว่าการเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนของสัญญาประกันภัย มีลักษณะที่คล้ายกับหลักเกณฑ์การเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีละเมิดเป็นอย่างยิ่ง ก็คือ ไม่ประสงค์ที่จะให้มีการค่ากำไรจากความเสียหายที่ได้รับ มุ่งเยียวยาให้ผู้ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมให้มากที่สุด เพียงแต่มีข้อแตกต่างตรงที่ว่า หลักเกณฑ์ในเรื่องละเมิดจะให้ความสำคัญถึงลักษณะความเสียหายหรือความสูญเสียที่ได้รับ กล่าวคือ เสียอะไรไปก็ต้องได้คืนอย่างนั้น วิธีการเยียวยาโดยใช้เงินเป็นวิธิต่างสุดท้าย ตรงกันข้ามกับสัญญาประกันภัยที่นิยมใช้ค่าเสียหายกันเป็นตัวเงิน และตามความเป็นจริงก่อน วิธีอื่นเป็นข้อยกเว้น เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาทางพาณิชย์ ผู้ประกอบการอย่างเช่นบริษัทประกันภัยย่อมต้องการความแน่นอนว่าเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นในแต่ละครั้งตนจะต้องจ่ายค่าเสียหายเท่าไร และไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรตนก็ไม่มีทางที่จะต้องจ่ายเกินไปกว่าวงเงินตามที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์ประกันภัย

2.2.3 หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

ตามหลักเรื่องสัญญาจะมีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญา โดยทั่วไปย่อมก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญาแต่ในบางครั้ง กฎหมายมีความจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจบางประการแก่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่จะมีสิทธิเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกผู้มากระทำให้ตนต้องรับผิดชอบ

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 210.

คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งๆ ที่โดยความจริงแล้วตนไม่ได้กระทำการละเมิดต่อกฎหมายแต่อย่างใด เพียงแต่มีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาว่าหากมีเหตุอย่างนั้นแล้วตนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ เมื่อเป็นเช่นนั้นหนทางที่จะเยียวยาความเสียหายก็คือการเรียกร้องเอากับบุคคลที่ทำให้ตนเป็นฝ่ายผิดสัญญานั้นเอง ซึ่งหลักการเยียวยาดังกล่าวเรียกว่า หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

โดยทั่วไปแล้วการรับช่วงสิทธิจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้มีส่วนได้เสียที่จะต้องรับผิดชอบหรือชำระหนี้ แทนลูกหนี้ได้เข้าชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของลูกหนี้ และเมื่อชำระหนี้แล้วผู้มีส่วนได้เสียย่อมกลายเป็นเจ้าหนี้นายใหม่ของลูกหนี้โดยทันที เช่น การเข้าชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน เป็นต้น แต่หลักเกณฑ์ที่จะทำการศึกษาในขั้นนี้มีความแตกต่างกันไปจากหลักที่ได้กล่าวมา กล่าวคือ ในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัยไม่มีหน้าที่ต้องชำระแทนผู้เอาประกันภัย การชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยเกิดขึ้นโดยข้อสัญญาที่ว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากภัยที่รับเสี่ยงผู้รับประกันภัยจะจ่ายค่าเสียหายให้ตามความเป็นจริง ประกอบกับแท้ที่จริงแล้วทรัพย์สินที่เสียหาย ไม่ใช่วัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาประกันภัย เป็นเพียงทรัพย์สินที่อาศัยเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น นอกจากนี้การใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยอาจใช้ไม่เต็มตามราคาทรัพย์สินก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากหลักการรับช่วงสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนี้ที่ต้องใช้ให้เต็มตามราคาทรัพย์สินจึงจะรับช่วงสิทธิได้⁴⁴ จึงเป็นที่เห็นได้ชัดว่าหลักเกณฑ์เรื่องการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัย โดยเจตนารมณ์แล้วมีความแตกต่างจากการรับช่วงสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนี้ทั่วไปทำให้ไม่สามารถนำหลักในเรื่องการรับช่วงสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนี้มาใช้กับสัญญาประกันภัยได้ทุกประการซึ่งองค์ประกอบหรือที่มาแห่งการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัยมีดังต่อไปนี้

- 1) มีการกระทำละเมิดหรือมีการกระทำที่ผิดสัญญาทำให้ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย

การได้รับความเสียหายของผู้เอาประกันภัย เนื่องจากการกระทำผิดต่อทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยนั้น อาจเกิดการกระทำละเมิดหรือการผิดสัญญาของบุคคลภายนอกก็ได้ เช่น ผู้เอาประกันประกันภัยได้เอาประกันรถยนต์ไว้ และบุคคลภายนอกได้ขับรถโดยประมาทชนรถยนต์ที่เอาประกันภัยเป็นเหตุให้รถยนต์ที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย หรือกรณีและผู้รับฝากได้รับฝากรถไว้แล้วทำหาย อันเป็นการผิดสัญญาฝากทรัพย์สิน เป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายจากการผิดสัญญาฝากทรัพย์สิน เป็นต้น

- 2) มีการชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย

มีข้อน่าพิจารณาเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้รับประกันภัย ในแง่ที่ว่าโดยปกติแล้วผู้เอาประกันภัยเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เอาประกันภัย หากมีใครมาทำให้ทรัพย์สินของตนได้รับความเสียหายผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลนั้นรับผิดชอบ ต่อตน ในขณะที่เดียวกันผู้เอาประกันภัยก็มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้ โดยอาศัยสิทธิตามสัญญาประกันภัย แต่อย่างไรก็ตามการใช้สิทธิของผู้เอาประกันภัยต้องใช้สิทธิทางหนึ่งทางใดแต่เพียงทางเดียว กล่าวคือ หากผู้เอาประกันภัยได้ใช้สิทธิฟ้องร้องบุคคลภายนอกและได้รับค่าสินไหมทดแทน

⁴⁴ จิตติ ดิงศรัทธี, *เรื่องเดิม*, หน้า 115-116.

เต็มจำนวนแล้ว ย่อมไม่สามารถเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้อีก เพราะจะเป็นการได้รับชำระค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าความเสียหายที่ได้รับ เว้นแต่ ผู้เอาประกันภัยยังได้รับชำระค่าเสียหายไม่เต็มจำนวนความเสียหายย่อมสามารถเรียกร้องส่วนที่ขาดจากผู้รับประกันภัยได้

3) เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ไปแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไปเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกที่ทำให้ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายได้เท่ากับจำนวนที่ตนได้จ่ายไป และในกรณีนี้เมื่อค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายให้แก่กันเป็นตัวเงิน ผู้รับประกันภัยย่อมมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากจำนวนเงินที่ตนได้จ่ายไป นับแต่วันที่เข้ารับช่วงสิทธิได้อีกด้วย นอกจากนี้ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันจะเกิดการรับช่วงสิทธิได้นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการจ่ายสินไหมทดแทนเป็นตัวเงินเสมอไปเช่น ในเรื่องประกันอุบัติเหตุรถยนต์ หากผู้รับประกันภัยได้จัดการซ่อมแซมรถยนต์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ย่อมมีสิทธิเรียกค่าซ่อมเอาจากบุคคลภายนอกผู้ก่อความเสียหายได้

นอกจากสัญญาประกันวินาศภัยที่สามารถเข้ารับช่วงสิทธิกันได้แล้ว สัญญาประกันวินาศภัยอีกประเภทหนึ่ง คือ สัญญาประกันภัยค้ำจุน ก็สามารถมีการรับช่วงสิทธิกันได้ ซึ่งลักษณะของสัญญาประกันภัยค้ำจุน จะแตกต่างจากสัญญาประกันวินาศภัยทั่วไปที่ว่า ไม่ได้มีวัตถุที่เอาประกันภัยเป็นทรัพย์สิน แต่เป็นการประกันความรับผิด (Liability Insurance) ที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อบุคคลภายนอก และผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือการทำสัญญาประกันความรับผิดในกรณีที่เจ้าของรถยนต์ที่เอาประกันภัยอาจจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ในกรณีที่ทำให้รถยนต์ของบุคคลภายนอกได้รับความเสียหาย ซึ่งการคุ้มครองตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน ในลักษณะนี้ยังรวมความไปถึงการรับผิดในการจ่ายค่ารักษาพยาบาลแก่บุคคลภายนอกหากมี อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนอาจไม่ได้มีในทุกครั้งไปตามตัวอย่างที่กล่าวมา เมื่อได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนไปให้บุคคลภายนอกแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการซ่อมรถยนต์ให้ หรือการจ่ายค่ารักษาพยาบาล ผู้รับประกันภัยก็สามารถรับช่วงสิทธิไปไล่เบี้ยเอากับบุคคลใดได้ เพราะความเสียหายได้เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องร่วมรับผิดด้วย เช่น ผู้เอาประกันภัยเป็นตัวการ ตัวแทนของเขาไปทำละเมิดแก่คนอื่น ตัวการย่อมต้องร่วมรับผิดด้วย ฉะนั้นเมื่อผู้รับประกันภัยได้จ่ายเงินค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกแทนผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นตัวการไปแล้ว ย่อมรับช่วงสิทธิไปไล่เบี้ยเอาจากตัวแทนได้

2.2.4 ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย

เมื่อได้ทำการศึกษาข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย จึงทราบว่าข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ข้อยกเว้นด้วยกันกล่าวคือ 1. ข้อยกเว้นความรับผิด

เนื่องจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัย 2. ข้อยกเว้นความรับผิด เนื่องจากความไม่สมประกอบของวัตถุที่เอาประกันภัย⁴⁵ 3. ข้อยกเว้นที่ได้ระบุไว้ เป็นเงื่อนไขในสัญญา

2.2.4.1 ข้อยกเว้นความรับผิดเนื่องจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย

ข้อยกเว้นในประการแรกนี้ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นหลักการเบื้องต้นของสัญญาประกันภัยที่ผู้รับประกันภัย สามารถยกขึ้นเพื่อปฏิเสธความรับผิดที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ส่วนการกระทำของผู้เอาประกันภัยในลักษณะใดที่ถือว่า เข้าข้อยกเว้นที่ผู้รับประกันภัยจะปฏิเสธความรับผิดได้นั้น ก็คงจะตอบได้ว่า การกระทำของผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นการกระทำโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั่นเอง ซึ่งไม่ต่างไปจากสัญญาโดยทั่วไป ที่ว่า คู่สัญญาฝ่ายใดกระทำการโดยทุจริตย่อมไม่สามารถถือเอาประโยชน์จากข้อสัญญาที่ระบุว่าตนจะได้รับประโยชน์ได้ ส่วนความหมายของคำว่า ทุจริต หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น มีความหมายอย่างไร ในเรื่องนี้ อธิบายได้ว่า คำว่าทุจริต หมายถึง การกระทำด้วยความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดภัยขึ้นโดยตรง หรือโดยลักษณะที่เห็นได้ว่าภัยนั้นเป็นผลอันจำต้องเกิดจากการกระทำอันนั้น ส่วนประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น หมายถึง การที่ไม่ใช้ความระมัดระวังเสียเลย ซึ่งหากได้ใช้ความระมัดระวังเล็กน้อยก็จะได้ไม่เกิดภัยขึ้น ฉะนั้น เพียงฟังได้ว่าเป็นการประมาทเลินเล่อธรรมดา ก็ยังไม่เข้าข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย⁴⁶

นอกจากนี้ การกระทำโดยทุจริต หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น จะต้องเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยด้วยเท่านั้น หากเกิดขึ้นจากบุคคลอื่น แม้จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยสักเพียงใดก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยยกขึ้นอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดได้⁴⁷

2.2.4.2 ข้อยกเว้นความรับผิด เนื่องจากความไม่สมประกอบของวัตถุที่เอาประกันภัย

ความไม่สมประกอบของวัตถุที่เอาประกันภัย ก็คือ การเปลี่ยนสภาพไปตามสภาพปกติของวัตถุที่เอาประกันภัยนั้นๆ หรือที่เรียกว่า การเสื่อมโทรม หรือเสื่อมสภาพไปตามธรรมชาติ เช่น สัตว์ที่เอาประกันภัยอายุมากขึ้น และในที่สุดก็แก่ตายไปตามธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งความไม่สมประกอบขึ้นในตัวเนื้อวัตถุที่เอาประกันภัย ตามที่ได้ยกตัวอย่างมา ไม่สามารถจัดให้อยู่ความหมายของคำว่าของความเสียหายภัยได้ เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่ถึงอย่างไรก็ต้องเกิดขึ้นเอง ที่ไม่ต้องคำนึงปัจจัยเสี่ยงที่จะได้รับความเสียหายแต่อย่างใด

⁴⁵ มาตรา 879 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดในความวินาศภัยอันเป็นผลโดยตรงมาแต่ความไม่สมประกอบในเนื้อแห่งวัตถุที่เอาประกันภัย เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น"

⁴⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, *เรื่องเดิม*, หน้า 87.

⁴⁷ สรพลจ สุขทรศนี, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย*, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2551), หน้า 82.

อย่างไรก็ดี ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า วินาศภัยที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงมาจากความไม่สมประกอบในเนื้อแห่งวัตถุที่เอาประกันภัยนั้น มิใช่เกิดจากเหตุภายนอก⁴⁸ เช่น ตามตัวอย่างที่ได้กล่าวมาหากปรากฏว่าสัตว์ที่เอาประกันภัยไว้ ตายเพราะโรคระบาด เช่นนี้ วินาศภัยย่อมเกิดขึ้นจากเหตุภายนอก ก็คือ โรคระบาด ไม่สามารถนำสาเหตุการตายของสัตว์เพราะโรคระบาด มาปฏิเสธความรับผิดชอบได้

2.2.4.3 ข้อยกเว้นที่ได้ระบุไว้ เป็นเงื่อนไขในสัญญา

ข้อยกเว้นลักษณะนี้ อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ข้อยกเว้นที่เกิดขึ้นโดยผลของสัญญา ซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา ที่คู่สัญญาสามารถจะตกลงทำสัญญากันอย่างใด ก็ได้ที่ไม่เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติการระบุเงื่อนไขยกเว้นความรับผิด จะระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย และตามหลักจะต้องระบุไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งยังต้องปราศจากข้อโต้แย้งจากทางฝ่ายผู้เอาประกันภัยด้วย ซึ่งพฤติการณ์ที่แสดงว่าปราศจากข้อโต้แย้ง ก็คือ การลงนามในสัญญาประกันภัย และรับมอบกรมธรรม์ไปจากผู้รับประกันภัย เช่นนี้ ถือว่าผู้เอาประกันภัยได้ยอมรับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นๆ แล้ว⁴⁹ กล่าวคือ ยอมรับว่าหากเกิดเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ตามที่ได้ระบุไว้เป็นเงื่อนไขความรับผิดในสัญญาประกันภัย ตนยอมไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้ อาจจะกำหนดเงื่อนไขไว้ในลักษณะที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยก็ได้

ตัวอย่าง กรมธรรม์ระบุว่าให้เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องแจ้งการเอาประกันภัยเพิ่มเติมให้ผู้รับประกันภัยทราบเป็นลายลักษณ์อักษร มิฉะนั้นจะไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือ กรมธรรม์ระบุว่าเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งให้บริษัทประกันภัยทราบทันที และภายใน 15 วัน จะต้องยื่นข้อเรียกร้องเป็นลายลักษณ์อักษรต่อบริษัท ระบุรายละเอียดและราคา วินาศภัย หากไม่แจ้งบริษัทจะไม่ใช้เงินเหล่านี้เป็นต้น⁵⁰

2.3 หลักเกณฑ์ ทฤษฎี เกี่ยวกับสัญญาประกันตัวในคดีอาญา

ตามหลักการพื้นฐานในเรื่องการประกันตัวในคดีอาญา นอกจากเพื่อเป็นการคุ้มครองในเรื่องสิทธิมนุษยชนแล้ว ยังมีหลักการเฉพาะเรื่องของกฎหมายอาญาเองที่เข้าเกี่ยวข้องกับเช่น หลักการสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) อันเป็นที่มาของเหตุผลในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเขามีความผิดหรือบริสุทธิ์ แต่การเข้าใจเพียงเท่านั้นคงจะไม่พอ ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงขอยกหลักการทางกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับ การประกันตัวในคดีอาญา โดยเริ่มจากหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย และกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาและหลักเกณฑ์ของการให้ประกันตัวในคดีอาญามากขึ้น

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

⁵⁰ จิตติ ดิงศรัทีย, เรื่องเดิม, หน้า 91.

2.3.1 หลักนิติธรรม (The Rule of Law)

หลักนิติธรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายว่าเป็นหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมาย ความหมายเท่านี้ย่อมทำให้สงสัยได้ว่าหลักนิติธรรมมีสภาพบังคับ (Sanction)หรือไม่ กล่าวคือ การกระทำใดๆ ของรัฐหรือองค์กรของรัฐหากฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมแล้วผลจะเป็นประการใด การที่จะทราบว่ามีสภาพบังคับของหลักนิติธรรมเป็นอย่างไรนั้น ผู้เขียนขอยกการให้คำนิยามหลักนิติธรรมของท่านผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้อธิบายถึงหลักนิติธรรมสรุปความได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง “การปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างราษฎรด้วยกัน หรือ ราษฎรกับรัฐ เกิดปัญหาว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการชี้ขาด ก็คือตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง ไม่ใช่ชี้ขาดตามอำนาจหรือตามอารมณ์ความรู้สึกของผู้มีอำนาจ เพื่อไม่ให้ผู้มีอำนาจเอาเปรียบบุคคลที่อ่อนแอกว่า สรุปแล้วหลักนิติธรรม ก็คือ หลักที่ไม่ให้มีการเอาเปรียบกัน โดยถือกฎหมายเป็นหลักหรือเป็นประธานในการปกครองบ้านเมือง”⁵¹

ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ญ นคร ได้อธิบายถึงหลักนิติธรรมสรุปความได้ว่า “หลักนิติธรรมในส่วนของอัยการ ก็คือ การที่อัยการมีหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อย ในขณะที่เดียวกัน ก็มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย ในส่วนของศาล ศาลจะต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง ทั้งในชั้นประทับฟ้องและชั้นพิจารณา เพื่อเป็นการประกันความบริสุทธิ์ของจำเลยได้”

การให้ความหมายของท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองท่าน ย่อมชี้ให้เห็นว่า หลักนิติธรรมเป็นการพื้นฐานของกฎหมายอันมีค่าสูงสุด โดยจะเห็นจากการสรุปความหมายของหลักนิติธรรมของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ที่กล่าวว่า “โดยถือกฎหมายเป็นหลักหรือเป็นประธานในการปกครองบ้านเมือง” และจากการให้คำนิยามของศาสตราจารย์ ดร. คณิต ญ นคร ที่เน้นถึงองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ที่จะต้องมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยด้วย ย่อมแสดงว่าการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรมที่จะขาดเสียไม่ได้

สำหรับหลักนิติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหลักการที่สำคัญว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำเท่านั้น แต่เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยตามกฎหมายคือศาลได้พิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่าเขามีความผิด⁵² ซึ่งสามารถอธิบายความได้ว่า คือ การที่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีที่มีความเป็นสากลก็เช่น การแต่งตั้งทนายความให้แก่จำเลยการพิจารณาคดี โดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เป็นต้น นอกจากนี้จากให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก็ถือได้ว่าเป็นการให้สิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ใช้ระบบการฟ้องคดีโดยรัฐ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การแสวงหา

⁵¹ ปรีดี เกษมทรัพย์, ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง (กรุงเทพมหานคร :วิญญูชน 2536), หน้า 46.

⁵² ฉัตรชัย ตั้งคณานุกุลชัย , การประกันตัวในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยอิสรภาพ(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 17.

พยานหลักฐานของจำเลยย่อมมีความเสียเปรียบรัฐอยู่อย่างมาก หากไม่ให้มีการประกันตัวจำเลยที่ไม่ได้มีพฤติการณ์หลบหนีย่อมเป็นอุปสรรคหรือเป็นการปิดกั้นการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลย เพราะโดยทั่วไปแล้วบุคคลที่ถูกต้องซึ่งหรือควบคุมตัวโดยอำนาจรัฐย่อมถูกส่งคุมตักสันไปโดยปริยายแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง อันจะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่จำเลยหรือวงศ์ตระกูล แม้ภายหลังจะได้รับการวินิจฉัยว่าไม่ได้กระทำความผิดก็ตาม แต่ความเสียหายที่จะต้องถูกคุมขังได้เกิดขึ้นไปเสียแล้ว ฉะนั้น การใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องกระทำการภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้โดยเคร่งครัด หากการขอประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดที่จะอนุญาตให้ปล่อยตัวได้ผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวก็ต้องปล่อย ไม่เช่นนั้นแล้วจะถือว่าเป็นการกระทำที่ขาดความชอบด้วยกฎหมาย และขัดกับหลักนิติธรรมไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย

นอกจากนี้การพิจารณาให้ประกันตัวของรัฐ ยังมีความเกี่ยวพันไปถึงหลักนิติธรรมโดยทั่วไปอีกด้วย ซึ่งหมายถึงลักษณะที่ดีของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมหรือการกระทำใดๆ หรือเรียกได้ว่าอุดมคติของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ การใช้กฎหมายโดยวัตถุประสงค์แล้วก็คือการใช้ให้เกิดความเป็นธรรม และการใช้กฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมได้นั้น นักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม จะต้องใช้ ติความกฎหมาย โดยยึดเจตนารมณ์ของกฎหมายและต้องเปิดโอกาสให้มีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยยึดหลักเมตตาธรรม ในคดีเล็กน้อยเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ควรจะมีบทบาทในการช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้อยู่ดีด้วยดี มากกว่าการใช้กฎหมายไปในทางมุ่งปราบปรามการกระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียว หากผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่มีประวัติการกระทำความผิดอาญามาก่อน หรือไม่มีพฤติการณ์หลบหนีอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างก็ไม่ควรที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะควบคุมตัวไว้ ควรปล่อยตัวไปตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง⁵³

กล่าวโดยสรุป การประกันตัวในคดีอาญามีความเกี่ยวพันกับหลักนิติธรรมในแง่ที่ว่า ตามเจตนารมณ์ของการประกันตัวในคดีอาญาก็เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวจากการคุมขังโดยอำนาจรัฐ เพราะในขณะนั้นเขายังไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการให้สิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ อันเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมาย จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักนิติธรรมเป็นแนวทางในการพิจารณาซึ่งดุลยพินิจในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของผู้มีอำนาจประการหนึ่ง

⁵³ คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือหลักนิติธรรมในคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, **หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืน**(กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2557), หน้า 186.

2.3.2 หลักการสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์

(Presumption of Innocence)

หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ นอกจากจะเป็นหลักการที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย และเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรมแล้ว หลักการในเรื่องนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับถึงการต่อสู้คดีของคู่ความในคดีอาญาด้วย กล่าวคือ การสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์นั้นเป็นข้อสันนิษฐานทางกฎหมายประการหนึ่ง แต่เป็นข้อสันนิษฐานที่ไม่เด็ดขาดสามารถนำสืบหักล้างได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมเป็นหน้าที่ของผู้กล่าวหา คือ โจทก์ หรือเจ้าพนักงานของรัฐที่จะรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อสืบหักล้างข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยให้ได้ หากบุคคลตามที่กล่าวมาไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ย่อมต้องตกเป็นฝ่ายแพ่คดี ถูกยกฟ้องไปในที่สุด นอกจากนี้การสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ยังมี ความเกี่ยวข้องไปถึงการพิจารณาคดีของศาลด้วย จึงเกิด “หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย” (in dubio pro reo) ซึ่งมีหลักการที่สำคัญว่าห้ามมิให้ศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจนกว่าจะแน่ใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง หากมีข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย แล้วปล่อยตัวจำเลยไป

อย่างไรก็ตาม ข้อสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานทางอาญา อาจไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายในชั้นก่อนฟ้องคดี ตัวอย่างในเรื่องนี้เห็นได้ชัดเจนที่สุดในการนำข้อสันนิษฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาในประเทศไทย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งในหลายครั้งๆ จะพบว่าได้กระทำต่อหน้าสาธารณชนเป็นจำนวนมาก และในบางครั้งผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกตั้งข้อกล่าวหาในข้อหาความผิดเกี่ยวกับศีลธรรม เช่น ช่มชู้นกระทำชำเรา ผู้กล่าวหาในข้อหานี้มักจะเสี่ยงต่อการถูกรุมประชาทัณฑ์ ซึ่งการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจในการทำแผนประกอบคำรับสารภาพในลักษณะนี้ ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักข้อสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างชัดเจน ซึ่งในเรื่องนี้นักกฎหมายสิทธิมนุษยชนต่างโจมตีว่าเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างร้ายแรงและไม่มีประเทศไหนเขาทำกัน⁵⁴

2.3.3 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

เนื้อหาของปฏิญญาฉบับนี้ ได้วางหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภาพรวมไม่ว่าจะเป็น การคุ้มครองเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมไปถึงการให้ความคุ้มครอง ในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในส่วนของ การให้ประกันตัว ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้มีโอกาสรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป ตามข้อบัญญัติดังต่อไปนี้

ข้อ 1 “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์ และสิทธิ...”

⁵⁴ ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549), หน้า 62.

ข้อ 9 “บุคคลใดจะถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการมิได้”

ข้อ 11 (1) “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี....”⁵⁵

2.3.4 กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, 1955)

ในกฎฉบับนี้ได้วางมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ในกรณีถูกคุมขังไว้ ดังนี้⁵⁶

ข้อ 84 (1) ผู้ถูกจับกุมหรือคุมขังด้วยเหตุที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกนั้น ไม่ว่าจะถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจหรือถูกขังอยู่ในเรือนจำ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในกฎฉบับนี้ จะเรียกว่า “ผู้ถูกคุมขังระหว่างการดำเนินคดี”

(2) ผู้ถูกคุมขังที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกนั้น พึงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่ายังเป็นผู้บริสุทธิ์ และพึงได้รับการปฏิบัติแตกต่างหากจากผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าได้กระทำความผิด

2.3.5 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)

เนื่องจากสหประชาชาติต้องการให้มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกิดสภาพบังคับในทางปฏิบัติจึงได้จัดทำกติการะหว่างประเทศในรูปของข้อตกลงระหว่างประเทศที่รัฐสมาชิกต้องปฏิบัติตามรวมทั้งกำหนดวิธีการในการให้ความคุ้มครองสิทธิไว้โดยชัดเจน โดยกติการะหว่างประเทศข้างต้นนี้ได้มีข้อบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงมาตรการและวิธีการให้ความคุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับการประกันตัวในคดีอาญา ดังต่อไปนี้⁵⁷

- 1) ห้ามมิให้มีการจับกุมหรือคุมขังโดยพลการ
- 2) ผู้ต้องหาในคดีอาญาต้องถูกนำตัวไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายเพื่อพิจารณาความผิดภายในเวลาอันสมควรหรือเพื่อปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกัน
- 3) ในกรณีที่มีการจับกุมหรือควบคุมตัว ย่อมมีสิทธิที่จะให้ศาลพิจารณาโดยไม่ชักช้าถึงความชอบของการควบคุมตัว โดยบทบัญญัติกฎหมายอันเกี่ยวกับการควบคุมตัวนั้น และหากการควบคุมตัวไม่ชอบยอมมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวและได้รับค่าสินไหมทดแทน

⁵⁵ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน, 2552), หน้า 115-116.

⁵⁶ สุรินทร์ มากชูจิต, ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 35.

⁵⁷ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, เรื่องเดิม, หน้า 116.

เป็นที่สังเกตว่าแม้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมืองจะได้วางหลักเกณฑ์ในการให้ประกันตัวในคดีอาญาว่าจะต้องกระทำโดยมีหลักประกัน แต่ก็ไม่ได้อธิบายความว่าหลักประกันที่ว่า ควรจะมีลักษณะประการใด และควรเป็นทรัพย์สินประเภทใดบ้าง หลักเกณฑ์ในการให้ประกันควรมีหลักเกณฑ์ประการใด โดยให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกไปประเมินหาความเหมาะสมในเรื่องนี้โดยคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม ซึ่งรายละเอียดในส่วนนี้จะขอกกล่าวในบทที่ 3 ภาคกฎหมายต่างประเทศต่อไป

สรุป จากการศึกษาหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย (หลักนิติธรรม) ทฤษฎีทางกฎหมายอาญาว่าด้วยหลักการสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ และมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จึงได้ข้อสรุปว่าหลักการที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรต่าง ๆ นั้น มีความมุ่งหมายร่วมกันที่จะทำให้เกิดหลักการดำเนินคดีอาญาที่ดี ที่มองว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเป็นราษฎรคนหนึ่งของประเทศ ซึ่งควรมีสสิทธิต่ได้รับความคุ้มครองเสรีภาพในร่างกาย เช่นเดียวกับ ราษฎรคนอื่นๆ อันเนื่องมาจากเหตุผลประการสำคัญที่ว่าผู้ถูกกล่าวหา ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าเขามีความผิด ซึ่งตามทฤษฎีทางอาญาให้ถือว่าเขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ฉะนั้น จึงควรให้สิทธิกับเขาอย่างเต็มที่ในการที่จะรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ซึ่งสิทธิดังกล่าวจะมีไม่ได้เลย ถ้าเขาปราศจากเสรีภาพในร่างกาย อย่างไรก็ตาม หลักประการหนึ่งที่รัฐมีหน้าที่จะต้องสร้างสมดุลให้ได้ ก็คือ การคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม หรือที่เรียกว่าประโยชน์สาธารณะ (Public interest) กับระบบการดำเนินคดีอาญาที่ให้สันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นการประสานผลประโยชน์ของบุคคลและประโยชน์สาธารณะเข้าด้วยกัน (Private interest versus Public interest) เข้าด้วยกัน⁵⁸ ทั้งนี้ ภายใต้การใช้ดุลยพินิจและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม

⁵⁸ ฉัตรชัย ตังคณานุกูลชัย, *เรื่องเดิม*, หน้า 22.

บทที่ 3

กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยสัญญา ประกันตัวในคดีอาญาและสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ในบทนี้จะกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันตัวของ
อังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและไทยตามลำดับ เพื่อทำการศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการทำ
สัญญาประกันภัย และสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยมีประการใดบ้าง โดยจะกล่าวถึงกฎหมาย
ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์เท่านั้น

3.1 กฎหมายของอังกฤษ

3.1.1 ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย

อังกฤษเป็นประเทศที่ใช้หลักกฎหมายที่พัฒนามาจากจารีตประเพณีมาสร้างความเป็นธรรม
ให้แก่คู่สัญญา และหากหลักกฎหมายที่พัฒนามาจากจารีตประเพณีมาสร้างความเป็นธรรมให้แก่คู่สัญญาได้ ศาลจะ
นำหลักความเป็นธรรม (Equity) มาใช้เยียวยาคู่สัญญาฝ่ายผู้ต้องเสียเปรียบไม่ให้ถูกเอาเปรียบ
จนมากเกินไป กล่าวคือ หลักความเป็นธรรม (Equity) เป็นมาตรการเสริมของหลักกฎหมายคอม
มอนลอว์นั่นเอง ซึ่งหลักความเป็นธรรมที่สำคัญ ได้แก่⁵⁹ การปฏิบัติการบางอย่างโดยเฉพาะ (Specific
Performance) เช่น การที่ศาลสั่งให้ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่ผู้ซื้อ เป็นต้น ซึ่งตามปกติหากไม่
มีหลักการดังกล่าว ผู้ขายอาจเลือกที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาเพราะเกิดเปลี่ยนใจในภายหลัง และเลือก
ที่จะชำระค่าเสียหายให้แทน อย่างไรก็ตามการเยียวยาในลักษณะนี้จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงก่อนว่า
ไม่สามารถจะเยียวยาโดยใช้หลักกฎหมายคอมมอนลอว์ได้ และวัตถุประสงค์แห่งสัญญาจะต้องเป็นสิ่งที่ทำได้
ยากหรือมีเพียงหนึ่งเดียว การเยียวยาในลักษณะนี้หากเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยก็คือ การบังคับ
ชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงตามมาตรา 213⁶⁰

⁵⁹ สิริพันธ์ พลรบ, กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิด และหลักกฎหมาย
เปรียบเทียบชั้นสูง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2552), หน้าที่ 4
หน้า 15.

⁶⁰ มาตรา 213 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของ
ตนเจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้
เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการอันหนึ่ง
อันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอันนั้น โดยให้ลูกหนี้เสีย
ค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่ถ้าวัตถุประสงค์แห่งหนี้ เป็นอันให้กระทำการนิกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งไซ้ ศาลจะสั่งให้
ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้...”

3.1.1 .1หลักสุจริต(Good faith)

ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์จะไม่มีหลักสุจริต⁶¹ แต่จะมีหลักในการสร้างความ เป็นธรรมให้แก่คู่สัญญาอย่างเช่นหลักความเป็นธรรมตามที่ได้กล่าวมา แต่ถึงกระนั้นก็ตีกฎหมาย อังกฤษก็ได้รับรองหลักสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost good faith)และนำมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ใน Marine Insurance Act ค.ศ.1906มาตรา 18 (1) ความว่า“ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องเปิดเผย ต่อผู้รับประกันภัยก่อนที่จะทำสัญญาถึงข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เอาประกันภัยรู้ และให้ถือว่าผู้เอาประกันภัยได้รู้ถึงการที่เป็นธรรมดาทางการค้าอันควรจะเป็นที่รู้แก่เขา ถ้าผู้เอา ประกันภัยไม่ได้เปิดเผยข้อความจริงดังกล่าวมา ผู้รับประกันภัยชอบที่จะบอกล้างสัญญาได้”⁶² นอกจากนี้หลักสุจริตอย่างนี้จะปรากฏในพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเลของอังกฤษแล้ว หลัก สุจริตยังได้มีการเขียนอธิบายไว้ใน A Digest of English Civil Law ใน No.689ความว่า “สัญญา ประกันภัยทุกชนิด ผู้เอาประกันภัยต้องเปิดเผยต่อผู้รับประกันภัยซึ่งข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้รับประกันภัยบอกปิดไม่ยอมทำสัญญา”⁶³ ทั้งนี้ ในInsurance Act 2015มาตรา 14ก็ ได้ให้ความหมายของหลักสุจริต⁶⁴ไว้ในทำนองเดียวกัน

3.1.1 .2 หลักส่วนได้เสีย (Principle of Insurable Interest)

กฎหมายอังกฤษได้แบ่งส่วนได้เสียออกเป็นสองประเภทด้วยกัน คือ

⁶⁵

⁶¹ ฌ็องฟงซีโปะกะบุตร, *เรื่องเดิม*, หน้า 29.

⁶² Section 18 (1) of the Marine Insurance Act 1906 “Subject to the provisions of this section, the assured must disclose to the insurer, before the contract is concluded, every material circumstance which is known to the assured, and the assured is deemed to know every circumstance which, in the ordinary course of business, ought to be known by him. If the assured fails to make such disclosure, the insurer may avoid the contract.

⁶³ Edward Jenks, A Digest of English Civil Law, 2d ed., Vol.1 (London: Butterworth & Co., 1921), pp. 308 อ้างถึงใน สันติ ดอนแก้ว, **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการ รับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), หน้า 96.

⁶⁴ Section 14 (1) Any rule of law permitting a party to a contract of insurance to avoid the contract on the ground that the utmost good faith has not been observed by the other party is abolished.

(2) Any rule of law to the effect that a contract of insurance is a contract based on the utmost good faith is modified to the extent required by the provisions of this Act and the Consumer Insurance (Disclosure and Representation) Act 2012.

⁶⁵ สุตา วัชรวัฒน์กุล, *เรื่องเดิม*, หน้า 83-86.

1) ส่วนได้เสียตามกฎหมาย (Statutory Interest) คือ ส่วนได้เสียที่กฎหมายกำหนดว่าจะต้องมีถึงจะเอาประกันภัยได้ หากไม่มีส่วนได้เสียในลักษณะนี้แล้วสัญญายอมเป็นโฆมะ และเป็นปัญหาความสงบเรียบร้อยที่ศาลสามารถยกขึ้นอ้างได้เอง

2) ส่วนได้เสียตามกรรมธรรม์ประกันภัย (Contractual Interest) เป็นส่วนได้เสียที่คู่สัญญากำหนดกันไว้เป็นพิเศษในกรรมธรรม์ประกันภัย หากไม่มีส่วนได้เสียในลักษณะนี้สัญญายอมใช้บังคับกันไม่ได้ระหว่างคู่สัญญา ซึ่งผลของการไม่มีส่วนได้เสียในกรณีนี้ในแง่ของการต่อสู้คดีหากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นจนไปสู่ศาล จะแตกต่างจากการไม่มีส่วนได้เสียตามกฎหมายก็คือ เป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่จะยกเป็นข้อต่อสู้ไว้ โดยลำพังศาลมีอาจยกขึ้นอ้างได้เอง มิเช่นนั้น สัญญาประกันภัยที่ทำกันไว้ย่อมสามารถบังคับต่อกันได้

ส่วนได้เสียตามสัญญาประกันวินาศภัย กฎหมายของอังกฤษจะมีหลักเกณฑ์ที่คล้ายกับกฎหมายไทยที่ว่าผู้มีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยได้นั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สิน หรือที่เรียกว่าทรัพย์สิน หรือมีความสัมพันธ์ในทางสัญญา หรือที่เรียกว่าบุคคลสิทธิ ซึ่งในเรื่องนี้ ผู้พิพากษา Finch ได้ให้ความหมายของการมีส่วนได้เสียไว้ว่า “ถ้าบุคคลใดมีสิทธิหรือสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สิน ซึ่งศาลยอมรับบังคับให้ ก็ถือได้ว่าบุคคลนั้นมีส่วนได้เสียในสิ่งนั้น” นอกจากนี้ในคดี Tomlinson V. Hepburn (1966) A.C. 451 (H.L.) ศาลได้วินิจฉัยถึงส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยของผู้รับขนสินค้าไว้ว่า ผู้รับขนได้เอาประกันภัยบุหรีไว้เนื่องจากเพราะตนอาจจะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของบุหรีได้ หากบุหรีได้รับความเสียหายในระหว่างความดูแลของตน ศาลวินิจฉัยว่าการเอาประกันภัยในลักษณะดังกล่าว ผู้รับขนไม่ได้กระทำในนามตัวแทนของเจ้าของบุหรี แต่ได้กระทำในนามของตนเอง ผู้รับขนจึงควรได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน⁶⁶

3.1.1.3 หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า หลักการรับช่วงสิทธิ (Doctrine of Subrogation) ตามกฎหมายอังกฤษเป็นที่มาประการหนึ่งของหลักการรับช่วงสิทธิ ในสัญญาประกันวินาศภัย ตามมาตรา 880 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเดิมที่ศาลอังกฤษได้ใช้หลักกฎหมายลักษณะหนี้มาใช้ตัดสินข้อพิพาทในเรื่องการจ่ายค่าสินไหมทดแทนและการรับช่วงสิทธิระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย ก่อนที่ต่อมาศาลอังกฤษจะได้วางหลักกฎหมายผ่านทางคำพิพากษาให้มีการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าได้มีข้อพิพาทในเรื่องสิทธิและหน้าที่ระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก ประกอบกับภาระที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชำระค่าสินไหมทดแทนแทนที่ผู้เอาประกันภัยมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ศาลอังกฤษต้องนำหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิมาใช้ เพื่อคุ้มครองผู้รับประกันภัย ดังตัวอย่างคดี *Castellain V. Preston* ในปี ค.ศ. 1883 ซึ่งศาลได้วางบรรทัดฐานไว้ว่า “หลักเกณฑ์นี้ (หลักการรับช่วงสิทธิ) ไม่มีปรากฏอยู่ในข้อความของสัญญาประกันภัย แต่เป็นความตั้งใจที่ศาลจะนำหลักพื้นฐานของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (principle of indemnity) ที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้พิจารณารับประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย ในการป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยได้รับค่าสินไหมทดแทนมากเกินไปกว่า

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

ความเสียหายที่แท้จริง และนี่คือเหตุผลที่ข้าพเจ้านำหลักการรับช่วงสิทธินี้มาใช้”⁶⁷ จากคำพิพากษาดังกล่าวจึงได้หลักการในเบื้องต้นว่า การรับช่วงสิทธิ (subrogation) เป็นหลักที่ต้องการให้ความคุ้มครองผู้รับประกันภัยไม่ให้ถูกผู้เอาประกันภัยเอาเปรียบ และการที่จะคุ้มครองเช่นนั้นได้จะต้องนำหลักการชำระค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (principle of indemnity) มาใช้ประกอบกันด้วย

3.1.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับช่วงสิทธิ

ตามที่คุณเขียนได้เกริ่นนำไปในตอนต้นว่า หลักการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยของอังกฤษ เกิดขึ้นจากการที่ศาลอังกฤษได้วางบรรทัดฐานไว้ เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้รับประกันภัยซึ่งหลักกฎหมายตามคำพิพากษาของศาลดังกล่าวย่อมกลายเป็นกฎหมาย ในเวลาต่อมาสำหรับระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และนอกจากหลักกฎหมายที่ได้จากคำพิพากษาของศาลแล้ว ยังมีหลักกฎหมายที่ได้ถูกรวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ที่ควรนำมาศึกษาดังต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906

มาตรา 79 (1) ได้วางขอบเขตการรับช่วงสิทธิ ให้มีความสัมพันธ์กับการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย โดยแบ่งการชำระค่าสินไหมทดแทนออกเป็น 2 ประการด้วยกัน คือ 1. การรับช่วงสิทธิเมื่อมีการชำระค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายทั้งหมด (total loss) 2. การรับช่วงสิทธิเมื่อมีการชำระค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายแต่เพียงบางส่วน (partial loss) มาตรา 79 อนุมาตรา 1⁶⁸ ได้วางหลักการรับช่วงสิทธิ ในความเสียหายทั้งหมดไว้ว่า เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนความเสียหายไปทั้งจำนวนความเสียหายที่แท้จริงแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมรับมาซึ่งสิทธิครอบครอง เหนือวัตถุที่เอาประกันภัยไว้ และหลักประกันที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้นๆ ด้วย รวมทั้งบรรดาสิทธิที่พึงปวงของผู้เอาประกันภัยยอมโอนมายังผู้รับประกันภัยอีกด้วย

มาตรา 79 อนุมาตรา 2⁶⁹ ได้วางหลักการรับช่วงสิทธิใน ความเสียหายแต่เพียงบางส่วนไว้ว่า เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแต่เพียงบางส่วนแล้ว

⁶⁷ สันติ ดอนแก้ว, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), หน้า 83-84.

⁶⁸ The Marine Insurance Act 1906, S 79 (1) “Right of subrogation” (1) Where the insurer pays for a total loss, either of the whole, or in the case of goods of any apportionable part, of the subject-matter insured, he thereupon becomes entitled to take over the interest of the assured in whatever may remain of the subject-matter so paid for, and he is thereby subrogated to all the rights and remedies of the assured in and in respect of that subject-matter as from the time of the casualty causing the loss.

⁶⁹ (2) Subject to the foregoing provisions, where the insurer pays for a partial loss, he acquires no title to the subject-matter insured, or such part of it as may

ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีสิทธิใดๆ เหนือวัตถุที่เอาประกันภัย แต่ยังคงได้รับช่วงบรรดาสิทธิที่พึงปวงของผู้เอาประกันภัย ตลอดจนหลักประกันที่มีเหนือทรัพย์สินอื่นๆ เพียงเท่าจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เอาประกันภัยได้รับการชดใช้แต่เพียงบางส่วนนั้น

2) สรุปย่อกฎหมายอังกฤษว่าด้วยประกันภัย รวบรวมโดย Edward Jenks⁷⁰ No. 692 ว่าด้วยการรับช่วงสิทธิ “ผู้รับประกันภัยที่ได้จ่ายเงินตามหลักเกณฑ์ในสัญญาประกันภัย ด้วยความมุ่งประสงค์ที่ได้รับคืนซึ่งเงินเท่าจำนวนที่ได้จ่ายแทนไป ย่อมมีสิทธิเข้าไปแทนที่ผู้เอาประกันภัย ในบรรดาค่าเสียหาย การดำเนินคดีและหลักประกันที่ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิจะได้รับ รวมทั้งการรับไว้ซึ่งทรัพย์สินอื่นๆ ที่ผู้เอาประกันภัยได้รับไว้ เพื่อชดเชยความเสียหายนั้นๆ⁷¹

ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิ

1) แม้ว่าอังกฤษจะทำการขนส่งสินค้าผ่านทางเรือเป็นหลักก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ที่สำคัญๆ ที่จะต้องระบุไว้ในสัญญาประกันภัยทางทะเล หรือในกรมธรรม์ประกันภัย ก็ยังยึดหลักทฤษฎีทางกฎหมายหรือมีลักษณะคล้ายกับสัญญาประกันภัยทั่วไป⁷² ในข้อที่ว่า ความสมบูรณ์ของสัญญาประกันภัยจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัย ในขณะที่เกิดเหตุวินาศภัย ตลอดจนทฤษฎีทางกฎหมายก็มีความคล้ายคลึงกันอาทิ หลักสุจริตอย่างยิ่ง การเปิดเผยข้อเท็จจริงในส่วนที่อาจจะทำให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น เป็นต้น

2) ส่วนได้เสียตามสัญญาประกันภัย (principle of insurable interest) มีความเชื่อมโยงกับ หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (principle of indemnity)⁷³ และหลักการรับช่วงสิทธิ (subrogation) เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในเบื้องต้นหากผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยแล้ว ย่อมต้องถือว่าผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความเสียหายจากการผจญ

remain, but he is thereupon subrogated to all rights and remedies of the assured in and in respect of the subject-matter insured as from the time of the casualty causing the loss, in so far as the assured has been indemnified, according to this Act, by such payment for the loss.

⁷⁰ Edward Jenks, *op. cit.*, pp. 303-308. อ้างถึงใน สันติ ดอนแก้ว, *เรื่องเดิม*, หน้า 95-96.

⁷¹ Edward Jenks, *Ibid.*, No. 692. An insurer who has paid money under a contract of insurance is entitled, for the purpose of recovering the sum so paid, to stand in the place of the insured in respect of all remedies, right of action, and securities available to the insured, as well as to recover from the insured all sums which the insured has received, or with due diligence might have received, from other sources in respect of the same loss. อ้างถึงใน สันติ ดอนแก้ว, *เรื่องเดิม*, หน้า 97.

⁷² ปริญญา ตีผดุง, “ประกันภัยทางทะเล,” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* 15, 2 (กันยายน 2530): 24.

⁷³ สันติ ดอนแก้ว, *เรื่องเดิม*, หน้า 91-92.

ภัยทางทะเล ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ หรือหากมีการชำระแทนไปก็มิอาจมีการรับช่วงสิทธิได้

3)กฎหมายของประเทศอังกฤษตาม Halsbury's Laws of England⁷⁴ได้ให้คำอธิบายและแบ่งแยกประเภทของการรับช่วงสิทธิออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ 1.การรับช่วงสิทธิอันเกิดจากละเมิด และ 2.การรับช่วงสิทธิอันเกิดจากสัญญา ซึ่งการให้คำอธิบายในส่วนของการรับช่วงสิทธิที่เกิดขึ้นจากการละเมิด คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำโดยละเมิดหรือการละเลยไม่ชำระหนี้ของบุคคลภายนอก เช่น การรับช่วงสิทธิตามกรมธรรม์อัคคีภัยเกิดขึ้นเมื่อทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประกันภัยเกิดอัคคีภัยขึ้น จากการกระทำด้วยความประมาท หรือจงใจของบุคคลภายนอก ในส่วนการรับช่วงสิทธิอันเกิดจากสัญญา จะเป็นกรณีของการที่สัญญาได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งว่าให้บุคคลภายนอกต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยแห่งทรัพย์สิน เป็นต้น

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาและหลักกฎหมายของการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยของอังกฤษมาพอสังเขป จึงอาจสรุปได้ว่า การนำหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนึ่งทั่วไป มาใช้กับสัญญาประกันภัยนั้น ศาลอังกฤษได้กระทำโดยมีความมุ่งหมายที่จะสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้รับประกันภัยที่จะต้องแบกรับภาระการจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย และด้วยเหตุที่มุ่งคุ้มครองผู้รับประกันภัยตามที่ได้กล่าวมา จึงเป็นที่มาของหลักการชำระค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (principle of indemnity) ที่ศาลจะต้องพิจารณาให้ได้ความจริงในส่วน of ค่าสินไหมทดแทนที่ควรพึงมีพึงได้ ในขณะที่เกิดเหตุวินาศภัยในแต่ละครั้ง

3.1.2 กฎหมายประกันภัย

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยตามกฎหมายอังกฤษที่มีความเป็นปัจจุบันมากที่สุดจำนวน 2 ฉบับ คือ 1. Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 และ 2. Insurance Act 2015 โดยจะศึกษาไปตามลำดับ

3.1.2.1 Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012

พระราชบัญญัติข้างต้น ได้แบ่งโครงสร้างของพระราชบัญญัติออกเป็นส่วนๆ โดยผู้เขียนจะจัดแบ่งส่วนต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์หัวข้อที่จะทำการศึกษาดังนี้

ส่วนที่ 1 ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้บริโภค (Consumer) หรือ ผู้เอาประกันภัย (Insured) ว่าหมายถึง “บุคคลที่เข้าทำสัญญาประกันภัย”⁷⁵ โดยให้ความหมายของสัญญาประกันภัยไว้สรุปความได้ว่า “สัญญาที่ประกอบด้วย บุคคลหนึ่งซึ่งเข้าทำสัญญา ซึ่งโดยทั่วไปไม่มีวัตถุประสงค์

⁷⁴Halsbury's Laws of England, 2d ed., Vol.18 (London: Butterworth & Co., 1935), pp. 468-469 อ้างถึงใน สันติ ดอนแก้ว, *เรื่องเดิม*, หน้า 93-94.

⁷⁵Section 1 Main definition

“consumer” means the individual who enters into a consumer insurance contract....

ในทางการค้า ในทางธุรกิจ หรือประกอบวิชาชีพเป็นปกติ”⁷⁶ กับบุคคลอีกคนหนึ่ง ผู้ซึ่งประกอบธุรกิจ ประกันภัย และตกลงรับทำสัญญาประกันภัยให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง”⁷⁷

ส่วนที่ 2 ได้กล่าวถึงขั้นตอนก่อนการทำสัญญา และการให้ข้อมูลในการทำสัญญาว่า มีประการใดบ้าง โดยระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้บริโภค (ผู้เอาประกันภัย) ในการเปิดเผยข้อความจริง และงดหรือระมัดระวังที่จะกล่าวข้อความอันเป็นเท็จให้แก่ผู้รับประกันภัยทราบ ก่อนที่ทำสัญญา⁷⁸ ซึ่ง หากผู้บริโภค (ผู้เอาประกันภัย) ได้ปฏิบัติตนให้มีผลเป็นการตรงกันข้ามกับหน้าที่ที่ได้กล่าวมา ให้ถือว่าการกล่าวข้อความอันเป็นเท็จนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้⁷⁹

ทั้งนี้ ผู้รับประกันภัยก็มีหน้าที่ในการเปิดเผยและให้ข้อมูลที่เป็นความจริง เช่นเดียวกัน โดยการปฏิบัติหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้นี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลัก สุจริตอย่างยิ่ง⁸⁰

ส่วนที่ 3 การได้รับการเยียวยา ในมาตรา 4(1)⁸¹ ได้บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้รับประกันภัย ในการที่จะได้รับการเยียวยาในกรณีที่ผู้บริโภค (ผู้เอาประกันภัย) แลลงข้อความเป็นเท็จ ก่อนที่จะได้มี

⁷⁶Section 1 “consumer insurance contract” means a contract of insurance between –

(a) an individual who enters into the contract wholly or mainly for purposes unrelated to the individual’s trade, business or profession, and

⁷⁷Section 1(b) a person who carries on the business of insurance and who becomes a party to the contract by way of that business;

⁷⁸Section 2 (1) This section makes provision about disclosure and representations by a consumer to an insurer before a consumer insurance contract is entered into or varied.

(2) It is the duty of the consumer to take reasonable care not to make a misrepresentation to the insurer.

⁷⁹Section 2 (3) A failure by the consumer to comply with the insurer’s request to confirm or amend particulars previously given is capable of being a misrepresentation for the purposes of this Act

⁸⁰Section 2 (4) The duty set out in subsection (2) replaces any duty relating to disclosure or representations by a consumer to an insurer which existed in the same circumstances before this Act applied.

(5) (a) any rule of law to the effect that a consumer insurance contract is one of the utmost good faith is modified to the extent required by the provisions of this Act, and

⁸¹Section 4 (1) An insurer has a remedy against a consumer for a misrepresentation made by the consumer before a consumer insurance contract was entered into or varied only if

การลงนามในสัญญาประกันภัย โดยมีเงื่อนไขในการที่ได้รับการเยียวยาด้วยกัน 2 ประการ คือ⁸² 1. ผู้บริโภค (ผู้เอาประกันภัย) ได้แถลงข้อความอันเป็นเท็จ และ 2. ผู้รับประกันภัย แสดงให้เห็นว่าหากปราศจากข้อความเท็จดังกล่าวตนจะไม่เข้าทำสัญญาด้วยเลย หรือหากทำสัญญาจะทำด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากเดิม

นอกจากนี้ ในมาตรา 5 (2) (a) และ (b)⁸³ ยังได้อธิบายถึงลักษณะของการกระทำใดที่ถือว่าเป็นการแถลงข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ผู้บริโภค (ผู้เอาประกันภัย) รู้ว่าถ้อยคำที่กล่าวไม่ใช่เรื่องจริงหรือเป็นถ้อยคำที่ทำให้เข้าใจผิดได้ หรือไม่โยติว่าถ้อยคำที่กล่าวมันเป็นเรื่องจริงหรือทำให้เข้าใจผิดหรือไม่ และ 2. รู้ว่าเนื้อความที่เกี่ยวข้องกับการแถลงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวข้องกับผู้รับประกันภัย หรือไม่โยติว่าเกี่ยวข้องกับผู้รับประกันภัยหรือไม่ อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่จะแสดงว่าการแถลงข้อความอันเป็นเท็จนั้นได้กระทำขึ้นโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อ⁸⁴ ซึ่งหากผู้รับประกันภัยสามารถพิสูจน์ให้ครบหลักเกณฑ์ตามที่กล่าวมาได้ ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างสัญญาและปฏิเสธสิทธิเรียกร้องตามสัญญาได้ รวมทั้งไม่ต้องคืนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับให้แก่ผู้บริโภค (ผู้เอาประกันภัย) ด้วย⁸⁵

สรุปภาพรวมของ Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012

ตามพระราชบัญญัตินี้ จะให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อความจริงของผู้บริโภค (ผู้เอาประกันภัย) เป็นสำคัญมากกว่าที่จะให้ความสำคัญถึงหน้าที่ของผู้รับประกันภัยว่ามีประการใดบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ประการสำคัญของคู่สัญญาที่จะต้องเปิดเผย

⁸²Section 4 (a) the consumer made the misrepresentation in breach of the duty set out in section 2(2), and

(b)the insurer shows that without the misrepresentation, that insurer would not have entered into the contract (or agreed to the variation) at all, or would have done so only on different terms.

⁸³Section 5 (2) A qualifying misrepresentation is deliberate or reckless if the consumer—

(a) knew that it was untrue or misleading, or did not care whether or not it was untrue or misleading, and

(b) knew that the matter to which the misrepresentation related was relevant to the insurer, or did not care whether or not it was relevant to the insurer.

⁸⁴Section 5 (4) It is for the insurer to show that a qualifying misrepresentation was deliberate or reckless.

⁸⁵SCHEDULE 1 (2) If a qualifying misrepresentation was deliberate or reckless, the insurer—

(a) may avoid the contract and refuse all claims, and

(b) need not return any of the premiums paid.

ข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดในการทำสัญญาให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ โดยยึดหลักสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost good faith) หรืออาจกล่าวได้ว่าการเปิดเผยข้อความจริงซึ่งเป็นสาระสำคัญในการทำสัญญาประกันภัยนั้น เป็นส่วนหนึ่งของหลักสุจริตอย่างยิ่ง ซึ่งหากผู้เอาประกันภัยไม่ได้เปิดเผยหรือเพิกเฉยเสียไม่แถลงข้อความอันเป็นสาระสำคัญดังกล่าว ผู้รับประกันภัยย่อมมีสิทธิที่จะบอกล้างสัญญา รวมทั้งปฏิเสธสิทธิเรียกร้องตามสัญญาของผู้เอาประกันภัยได้ด้วย

สำหรับในส่วนปลีกย่อยอื่นๆ ของพระราชบัญญัตินี้ ได้มีการวางหลักเรื่องการทำประกันภัยแบบกลุ่ม, การทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลที่สาม และได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การเป็นตัวแทนของฝ่ายผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย ฯลฯ

3.1.2.2 Insurance Act 2015

เมื่อทำการศึกษานโยบายของพระราชบัญญัตินี้จะพบว่ามีเพิ่มเติมสาระสำคัญในส่วนของสิทธิหน้าที่ของผู้สัญญาตามสัญญาประกันภัย ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่ปรากฏอยู่ใน Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 ดังนั้น ผู้เขียนจะทำการศึกษาสาระสำคัญของเนื้อหาที่ได้เพิ่มเติมดังกล่าว โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หน้าที่ในการให้ข้อมูลที่เป็นธรรม (THE DUTY OF FAIR PRESENTATION)

ในมาตรา 3 (1) ได้วางหลักว่า ก่อนที่สัญญาประกันภัยจะมีผลบังคับกับผู้เอาประกันภัย มีหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงภัย (ในกรณีนี้คือ ความเสี่ยงภัยเกี่ยวกับวัตถุที่เอาประกันภัย) ให้ผู้รับประกันภัยทราบ⁸⁶ ซึ่งในมาตรา 3 (3) และ (4)⁸⁷ ได้อธิบายถึงหน้าที่ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยว่าควรมีลักษณะประการใดบ้างสรุปความได้ว่า ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงด้วยวิธีการที่เหมาะสม มีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ผู้รับประกันภัย สามารถเข้าใจและตัดสินใจที่

⁸⁶Section 3 (1) Before a contract of insurance is entered into, the insured must make to the insurer a fair presentation of the risk.

⁸⁷Section 3 (3) A fair presentation of the risk is one—

(a) which makes the disclosure required by subsection (4),

(b) which makes that disclosure in a manner which would be reasonably clear and accessible to a prudent insurer, and

(c) in which every material representation as to a matter of fact is substantially correct, and every material representation as to a matter of expectation or belief is made in good faith.

Section 3 (4) The disclosure required is as follows, except as provided in subsection(5)—

(a) disclosure of every material circumstance which the insured knows or ought to know, or

(b) failing that, disclosure which gives the insurer sufficient information to put a prudent insurer on notice that it needs to make further enquiries for the purpose of revealing those material circumstances.

จะรับเข้าทำสัญญาได้อย่างรอบคอบ ตลอดจนให้ข้อมูลพฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยที่ผู้เอาประกันภัยทราบหรือควรจะทราบ ซึ่งหากไม่มีพฤติการณ์ตามที่กล่าวมา ผู้เอาประกันภัยก็ยังคงมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่เพียงพอเพื่อให้ผู้รับประกันภัยทำการสืบหาปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัย และตัดสินใจเข้ารับทำสัญญาประกันภัยต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 3 (5)⁸⁸ ได้วางหลักยกเว้นหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงและพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยของวัตถุที่เอาประกันภัยไว้ว่า หากข้อความจริงเหล่านั้น เป็นข้อความจริงที่ทำให้ความเสี่ยงภัยลดน้อยลง, เป็นข้อความจริงที่ผู้รับประกันภัยรู้ควรจะรู้ หรือสามารถคาดเดาได้ หรือเป็นข้อความจริงที่ผู้รับประกันภัยได้สละแล้ว ผู้เอาประกันภัยไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยหรือแถลงข้อความนั้นๆ ให้ผู้รับประกันภัยทราบ

ส่วนที่ 2 การเยียวยาในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยผิดหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่ผู้รับ

ประกันภัย (Remedies for breach)

ในมาตรา 8 (1)⁸⁹ ได้วางหลักรองรับสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาของผู้รับประกันภัยไว้ว่า ผู้รับประกันภัยสามารถเลือกได้ 2 ทาง คือ 1. ปฏิเสธไม่เข้าทำสัญญาประกันภัย 2. เข้าทำสัญญาด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากเดิม นอกจากนี้ ในมาตรา 8 (4) (5) และ (6)⁹⁰ ยังได้อธิบายถึงลักษณะของการกระทำใดที่ถือว่าเป็นการผิดหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่เป็นธรรม โดยมีหลักการเป็นอย่างเดียวกันกับการเปิดเผยข้อความจริงใน Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัย รู้ว่าตนได้ประพฤติดัดหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่เป็นธรรมแก่อีกฝ่ายหรือไม่โดยดีว่าตนได้ประพฤติดัดหน้าที่หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่จะแสดงว่าการผิดหน้าที่

⁸⁸Section 3 (5) In the absence of enquiry, subsection (4) does not require the insured to disclose a circumstance if—

- (a) it diminishes the risk,
- (b) the insurer knows it,
- (c) the insurer ought to know it,
- (d) the insurer is presumed to know it, or
- (e) it is something as to which the insurer waives information.

⁸⁹Section 8 (1) The insurer has a remedy against the insured for a breach of the duty of fair presentation only if the insurer shows that, but for the breach, the insurer—

- (a) would not have entered into the contract of insurance at all, or
- (b) would have done so only on different terms.

⁹⁰Section 8(4) A qualifying breach is either—

- (a) deliberate or reckless, or
- (b) neither deliberate nor reckless.

ตามที่กล่าวมานั้นได้กระทำได้กระทำได้โดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อ⁹¹ ซึ่งหากผู้รับประกันภัยสามารถพิสูจน์ให้ครบหลักเกณฑ์ตามที่กล่าวมาได้ ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างสัญญาและปฏิเสธสิทธิเรียกร้องของผู้เอาประกันภัยได้ รวมทั้งไม่ต้องคืนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับให้แก่ผู้เอาประกันภัยด้วย⁹²

ส่วนที่ 3 การเยียวยาในกรณีที่ผู้เอาประกันภัย ใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉล (Remedies for fraudulent)

มาตรา 12 (1), (2)⁹³ ได้วางหลักรับรองสิทธิของผู้รับประกันภัยที่จะได้รับการเยียวยาในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ใช้สิทธิเรียกร้องตามสัญญาฉ้อฉลไว้ สรุปความได้ว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยได้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉล ผู้รับประกันภัยมีสิทธิตามบทบัญญัติกฎหมาย ดังนี้ 1. ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดที่จะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามสัญญา 2. สามารถเรียกคืนเงินที่ได้จ่ายทั้งหมด อันเนื่องมาจากการเชื่อว่าสิทธิเรียกร้องของผู้เอาประกันภัยนั้นมีอยู่จริง 3. แจ้งความไปยังผู้เอาประกันภัยว่าสัญญาประกันภัยได้สิ้นสุดลงแล้ว เนื่องจากการประพฤติฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัย นอกจากนี้ ผู้รับประกันภัยยังมีสิทธิที่จะปฏิเสธความรับผิดทั้งหมดที่เกิดขึ้นหลังจากการประพฤติฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัย รวมทั้งไม่มีหน้าที่ที่จะต้องคืนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับไว้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย อย่างไรก็ตาม

⁹¹Section 8(5) A qualifying breach is deliberate or reckless if the insured —
 (a) knew that it was in breach of the duty of fair presentation, or
 (b) did not care whether or not it was in breach of that duty.

Section 8(6) it is for the insurer to show that a qualifying breach was deliberate or reckless.

⁹² SCHEDULE 1 (2) If a qualifying breach was deliberate or reckless, the insurer—
 (a) may avoid the contract and refuse all claims, and
 (b) need not return any of the premiums paid.

⁹³Section 12 (1) If the insured makes a fraudulent claim under a contract of insurance—

(a) the insurer is not liable to pay the claim,
 (b) the insurer may recover from the insured any sums paid by the insurer to the insured in respect of the claim, and

(c) in addition, the insurer may by notice to the insured treat the contract as having been terminated with effect from the time of the fraudulent act.

Section 12 (2) If the insurer does treat the contract as having been terminated—

(a) it may refuse all liability to the insured under the contract in respect of a relevant event occurring after the time of the fraudulent act, and

(b) it need not return any of the premiums paid under the contract.

ตาม การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้รับประกันภัยในกรณีนี้หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิ หน้าที่ตาม สัญญาของผู้สัญญา ที่ได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการกระทำโดยฉ้อฉล⁹⁴

สรุปภาพรวมของInsurance Act 2015

ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ความสำคัญกับการแถลงข้อความจริงของผู้เอาประกันภัย เป็นสำคัญ เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 และยังได้วางหลักการ เกี่ยวกับหน้าที่ในการแสดงข้อความหรือให้ข้อมูลที่ เป็นธรรมแก่ผู้รับประกันภัย (THE DUTY OF FAIR PRESENTATION) รวมถึงปัจจัยหรือพฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงภัยในวัตถุที่เอาประกันภัยว่ามีประการใดบ้าง ทั้งนี้ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการเข้ารับความเสี่ยงภัยหรือรับเข้าทำสัญญาประกันภัยของผู้รับประกันภัย นอกจากนี้ยังได้บัญญัติถึง ผลของการใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉลว่ามีประการใดบ้าง ผู้รับประกันภัยจะได้รับการเยียวยาความเสียหายที่ได้รับโดยวิธีใด ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในหัวข้อที่แล้ว ตลอดจนได้บัญญัติถึงการกระทำโดยสุจริต (Good faith) ของคู่สัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอีกด้วย

3.1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันตัว

ความมุ่งหมายแรกของการให้ประกันตัวของอังกฤษนั้น คือ การปลดปล่อยนักโทษที่ศาลยังไม่ได้มีการพิจารณา โดยผู้พิจารณาในการให้ประกันตัวจะเรียกว่า Sheriff โดยมีเงื่อนไขการให้ประกันว่าผู้ต้องหาจะต้องสัญญาว่าหรือหาบุคคลภายนอกที่มีความน่าเชื่อถือมาสัญญาว่า จำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด แต่หลักเกณฑ์การลงโทษในช่วงแรกของประเทศอังกฤษหากผู้ต้องหาไม่มาศาลตามกำหนดนัดจะแตกต่างไปจากการหลักสากลในปัจจุบันที่จะสั่งปรับนายประกัน แต่เป็นการถึงขั้นเปลี่ยนตัวจำเลยเสียทีเดียว กล่าวคือ หากจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด นายประกันจะต้องเข้ามามอบตัวต่อศาลแทน ต่อมาภายหลังจึงมีการเปลี่ยนกฎหมายเป็นการริบทรัพย์สินของนายประกันแทน ในกฎหมายอังกฤษในยุคสมัยกลางจะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้ประกันตัวในคดีอาญาอยู่ด้วยกันสองฉบับ คือ กฎหมายของ Westminster ปี ค.ศ. 1275 ที่ได้กำหนดดุลยพินิจการใช้อำนาจให้ประกันตัวของ Sheriff ว่าความผิดใดที่ให้ประกันได้ ความผิดใดที่ให้ประกันไม่ได้ และต่อมาในปี ค.ศ. 1688 ได้มีการบัญญัติกฎหมายชื่อว่า Bill of Rights เพื่อป้องกันไม่ให้มีการเรียกประกันตัวโดยกำหนดจำนวนเงินสูงเกินไป โดยในช่วงศตวรรษที่ 17 มีจำเลยจำนวนมากไม่คืนที่หลบหนีการประกันตัว เหตุผลคงเป็นมาจากบทลงโทษที่ค่อนข้างจะหนัก คือ การถอนสิทธิทางกฎหมายและการริบทรัพย์สิน⁹⁵ จวบจนกระทั่งวิวัฒนาการได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้ประกันตัวว่าผู้กระทำผิดจะต้องมาปรากฏตัวต่อศาลในวันพิจารณาคดี โดยมีพฤติการณ์ที่จะไม่หลบหนีและยินยอมที่จะรับโทษหากได้กระทำความผิดจริง ซึ่งสิ่งที่ศาลอังกฤษจะใช้ประกอบการดุลยพินิจ

⁹⁴Section 12 (3)Treating a contract as having been terminated under this section does not affect the rights and obligations of the parties to the contract with respect to a relevant event occurring before the time of the fraudulent act.

⁹⁵อิง สิทธิธรรม, “ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา,” **วารสารอัยการ** (สิงหาคม2522): 81.

ในการปล่อยตัวชั่วคราวก็คือ การมีหลักประกันหรือทำสัญญาประกันต่อศาล โดยศาลจะกำหนดจำนวนเงินที่จะต้องนำมาวางต่อศาลให้มีความสอดคล้องกับพฤติการณ์หรือความร้ายแรงแห่งคดี ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ดังกล่าวจะปรากฏอยู่ใน The Bail Act 1976 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁹⁶

3.1.3.1 The Bail Act 1976

The Bail Act 1976 มาตรา 4 ได้บัญญัติหลักการไว้เบื้องต้นว่า “ภายใต้บทบัญญัติมาตรานี้บุคคลมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว”

สำหรับหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องให้คำรับรอง (Recognisance) มีลักษณะเป็นสัญญาให้ไว้กับศาลหรือนายตำรวจว่าตนจะไปปรากฏตัวตามกำหนดนัดหรือไปรับการพิจารณาที่ศาลหรือจะประพฤติตนด้วยความเรียบร้อย และตนรับรองว่าหากปฏิบัติการณ์ฝ่าฝืนคำรับรองดังกล่าวตนจะต้องเสียเงินจำนวนหนึ่งเป็นค่าปรับ⁹⁷

การเรียกหลักประกันThe Bail Act 1976 มาตรา 3 ได้บัญญัติว่า “ไม่ให้มีการเรียกประกันในการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว” ย่อมแปลความได้ว่า โดยหลักแล้วศาลจะปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปโดยไม่ต้องมีประกัน หรือนายประกัน และไม่จำเป็นต้องกำหนดเงื่อนไขใดๆ ที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม เว้นแต่ศาลจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาเป็นพิเศษในบางคดี ศาลก็มีอำนาจเรียกประกันได้โดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย ประวัติส่วนตัว บุคลิก ลักษณะและการกระทำความผิดของจำเลยที่ผ่านมา

นอกจากอำนาจที่ศาลจะใช้ดุลยพินิจเรียกหลักประกันแล้ว ศาลยังมีอำนาจพิจารณาถึงความเหมาะสมของหลักประกันอีกด้วย กล่าวคือ ศาลมีอำนาจเรียกให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไปหาหลักประกันเพิ่มเติมได้ หรืออาจจะกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวประการใดประการหนึ่งแทนการเรียกหลักประกันก็ได้ เช่น วางเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือป้องกันการไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือยึดหนังสือเดินทางเหล่านี้ เป็นต้น

3.1.4 สภาพบังคับในกรณีฝ่าฝืนสัญญาประกัน

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอนุญาตให้ประกันตัวแต่ไม่มาปรากฏตัวตามกำหนดนัดหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด The Bail Act 1976 มาตรา 6 ได้ให้อำนาจศาลที่จะออกหมายเรียกจำเลยมาศาลได้ แต่หากเป็นกรณีที่จำเลยได้รับการอนุญาตให้ประกันตัวไป โดยมีหน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวต่อศาลในกรณีนี้ The Bail Act 1976 มาตรา 7 (1) ได้ให้อำนาจที่จะออกหมายจับได้ และในขณะเดียวกันเจ้าพนักงานตำรวจสามารถจับจำเลยซึ่งเชื่อว่ามีแนวโน้มที่จะกระทำการผิดเงื่อนไขการอนุญาตให้ได้รับประกันตัวโดยไม่ต้องมีหมายได้

⁹⁶ สุรินทร์ มากชูชิต, *เรื่องเดิม*, หน้า 116.

⁹⁷ คณิงภาไชย, “วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ,” *วารสารอัยการ* 10, 110 (กุมภาพันธ์ 2530)12.

สำหรับวิธีการลงโทษ The Bail Act 1976 มาตรา 6 ได้กำหนดไว้ด้วยกัน 3 ประการ คือ⁹⁸

- 1) ลงโทษจำคุก 3 เดือน และ/หรือปรับ 2,000 ปอนด์ สำหรับความผิดฐานหลบหนีการประกันตัว
- 2) ภายหลังเสร็จการพิจารณาตามข้อ 1) อาจส่งตัวจำเลยไปยัง Crown Court เพื่อลงโทษหากเป็นการสมควร ซึ่ง Crown Court จะมีอำนาจพิจารณาทั้งในส่วนข้อหาความผิดฐานหลบหนีประกัน และในส่วนของความผิดตามฟ้อง ซึ่งอำนาจของ Crown Court จะมีอำนาจลงโทษจำคุกสูงถึง 12 เดือน และ/หรือปรับโดยไม่จำกัด
- 3) หากเป็นการผิดสัญญาประกันต่อ Crown Court ย่อมเป็นการถือว่าเป็นการดูหมิ่นและละเมิดอำนาจศาล ผู้พิพากษาของ Crown Court ย่อมสามารถใช้วิธีพิจารณาหรือพยานหลักฐานใดๆ ก็ได้ที่เห็นว่าเป็นธรรมและเหมาะสมแก่จำเลย

3.2 กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในหัวข้อนี้จะขอกล่าวถึงกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ด้วยกัน 1.กฎหมายประกันภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยจะศึกษาสาระสำคัญของกฎหมายประกันภัยตาม Insurance Contract Act 2008. หลักการให้ประกันตัวตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

3.2.1 กฎหมายประกันภัย

กฎหมายประกันภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่จะทำการศึกษาในขั้นนี้ คือ Insurance Contract Act 2008 โดยในพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์หัวข้อวิจัย โดยจัดแบ่งเป็นส่วนได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 หลักเกณฑ์ทั่วไป (หนี้) ของสัญญาประกันภัย(Typical obligations)

มาตรา 1⁹⁹ ได้ให้หลักเกณฑ์ทั่วไปของการทำสัญญาประกันภัยไว้ว่า การทำสัญญาประกันภัย คือ การรับรองความเสี่ยงภัยตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย หรือความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายนอก โดยการจ่ายเงินผลประโยชน์เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ ได้ตกลงกันไว้กับผู้รับ

⁹⁸ธิดารัตน์ ชลประเสริฐสุข, การนำมาตรการบังคับทางปกครองมาใช้บังคับแก่การผิดสัญญาประกันผู้ต้องหาในชั้นเจ้าพนักงานวิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548), หน้า 52.

⁹⁹Section 1 Typical obligations

By making a contract of insurance the undertakes to cover a certain risk of the policyholder or a third party by paying a benefit upon occurrence of the agreed insured event. The policyholder is obligated to pay the agreed contribution (insurance premium) to the insurer.

ประกันภัยซึ่งกรมธรรม์ประกันภัยเป็นภาระผูกพันของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย

ทั้งนี้ สัญญาประกันภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีลักษณะพิเศษตรงที่ให้มีผลย้อนหลังได้ โดยในมาตรา 2¹⁰⁰ ได้วางหลักเกณฑ์การมีผลย้อนหลังของสัญญาประกันภัยไว้สรุปความได้ว่า สัญญาประกันภัยอาจจัดให้มีการประกันภัยที่ครอบคลุมถึงความเสี่ยงภัย ก่อนที่จะได้ข้อสรุปในการทำสัญญา อย่างไรก็ตาม หากผู้รับประกันภัยทราบว่า ในขณะที่เขาได้เสนอเข้ารับทำสัญญา การเกิดขึ้นของเหตุการณ์ที่เอาประกันภัยเป็นไปไม่ได้ ผู้รับประกันภัยจะไม่มีสิทธิได้รับเบี้ยประกันภัย แต่หากรู้เมื่อกรมธรรม์ประกันภัยมีผลบังคับแล้ว ย่อมไม่มีผลกระทบต่อการใช้รับชำระเบี้ยประกันภัยของผู้รับประกันภัย กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยไม่มีหน้าที่จะต้องคืนเบี้ยประกันภัย

ส่วนที่ 2 หน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง (Duty of disclosure)

ในมาตรา 19 (1)¹⁰¹ ได้วางหลักการเปิดเผยข้อความจริง โดยผู้เอาประกันภัยไว้สรุปความได้ว่า ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง ถึงปัจจัยความเสี่ยงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าทำสัญญาให้ผู้รับประกันภัยทราบ ก่อนที่ผู้รับประกันภัยจะรับเข้าทำสัญญา ถ้าหลังจาก ที่ได้มีการยอมรับข้อตกลงในกรมธรรม์ประกันภัย และก่อนที่จะยอมรับ ข้อตกลงตามสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัยได้ถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยที่ได้กล่าวมาในตอนต้น ผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ความเสี่ยงภัยให้ผู้รับประกันภัยทราบ ซึ่งหากผู้เอาประกันภัย ผิดหน้าที่ตามที่กล่าวมา ผู้รับประกันภัยอาจยกเลิกการทำสัญญาได้¹⁰² และการไม่เปิดเผยข้อความจริง

¹⁰⁰Section 2 Retroactive insurance

(1) The contract of insurance may provide for the insurance cover to commence prior to the date on which it was concluded (retroactive insurance).

(2) If the insurer knows when submitting his contractual acceptance that the occurrence of the insured event is impossible, he shall not be entitled to an insurance premium. If the policyholder knows when submitting his contractual acceptance that an insured event has already occurred, the insurer shall not be obligated to effect payment.

¹⁰¹Section 19 (1) The policyholder shall disclose to the insurer before making his contractual acceptance the risk factors known to him which are relevant to the insurer's decision to conclude the contract with the agreed content and which the insurer has requested in writing. If, after receiving the policyholder's contractual acceptance and before accepting the contract, the insurer asks such questions as are referred to in the first sentence, the policyholder shall also be under the duty of disclosure as regards these questions.

¹⁰²Section 19 (2) If the policyholder breaches his duty of disclosure under subsection (1), the insurer may withdraw from the contract.

มาตรา 19 (3)¹⁰³ ได้วางหลักว่าการไม่เปิดเผยข้อความจริงนั้น ให้รวมถึงการกระทำโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อด้วย และเมื่อมีการผิดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง ผู้รับประกันภัยสามารถบอกเลิกสัญญาได้โดยแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเป็นเวลา 1 เดือนนอกจากนี้ มาตรา 22¹⁰⁴ ยังให้สิทธิในการบอกเลิกสัญญาแก่ผู้รับประกันภัย เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการที่ผู้เอาประกันภัยได้แถลงข้อความอันเป็นเท็จ (misrepresentation) อีกด้วย

ส่วนที่ 3 การเพิ่มขึ้นของความเสียหาย

การเพิ่มขึ้นของความเสียหาย ย่อมเป็นการส่งผลให้ผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นผู้รับโอนความเสียหายที่จากเดิมเป็นผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายได้ ดังนั้นในมาตรา 23¹⁰⁵ จึงให้เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบถึงปัจจัยความเสี่ยงในตัววัตถุที่เอาประกันภัยที่เพิ่มมากขึ้นจากเดิมโดยไม่ชักช้า ซึ่งหากผู้เอาประกันภัยไม่แจ้งให้ทราบผู้รับประกันภัยย่อมอาศัยเหตุดังกล่าวในการบอกเลิกสัญญาได้¹⁰⁶

¹⁰³Section 19 (3) The insurer's right to withdraw from the contract shall be ruled out if the policyholder breached his duty of disclosure neither intentionally nor by acting with gross negligence. In such cases the insurer shall have the right to terminate the contract subject to a notice period of one month.

¹⁰⁴Section 22 The right of the insurer to avoid the contract on account of fraudulent misrepresentation shall remain unaffected.

¹⁰⁵Section 23 Aggravation of risk

(1) After submitting his contractual acceptance the policyholder may not aggravate the risk insured or permit its aggravation by a third party without the consent of the insurer.

(2) If the policyholder recognises after the fact that he has aggravated or permitted an aggravation of the risk insured without the consent of the insurer, he must disclose the aggravation of the risk insured to the insurer without undue delay.

(3) If, after the policyholder has submitted his contractual acceptance, an aggravation of the risk insured occurs notwithstanding his intention, he must disclose the aggravation to the insurer without undue delay as soon as he has learned thereof.

¹⁰⁶Section 24 Termination of the contract due to aggravation of the risk insured

(1) If the policyholder breaches his duty under section 23 (1), the insurer may terminate the contract of insurance without prior notice, unless the insurer has breached the duty neither intentionally nor by acting with gross negligence. If the breach is based on ordinary negligence, the insurer may terminate the contract subject to a notice period of one month.

สำหรับในส่วนปลีกย่อยอื่นๆ ของพระราชบัญญัตินี้ ได้มีการแบ่งประเภทของสัญญา ประกันภัยออกมาอย่างชัดเจน เช่น การประกันภัยทรัพย์สิน, การประกันภัยความรับผิด, การประกันภัยการขนส่ง, การประกันอัคคีภัย, การประกันภัยสุขภาพ, การประกันชีวิต ฯลฯ ซึ่งจะเห็นว่าการแบ่งประเภทของสัญญาประกันภัยตามที่กล่าวมาส่วนใหญ่จะเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งสามารถตีราคาเป็นเงินได้ทั้งสิ้น แม้กระทั่งสัญญาประกันสุขภาพ ก็เป็นความเสียหายที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ โดยอาศัยการเฉลี่ยค่ารักษาพยาบาลในแต่ละครั้ง และของโรคนั้นๆ มาเป็นเกณฑ์กำหนด อัตราเบี้ยประกันภัย เว้นแต่การประกันชีวิตที่เชื่อกันว่าชีวิตของคนไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ แต่อย่างไรก็ตาม การให้มีการประกันชีวิตคนได้ ก็เนื่องจากมีเหตุผลทางเศรษฐกิจมารองรับ ด้วยเหตุผลว่าการสูญเสียชีวิตคนๆ หนึ่งในครอบครัวไปนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตได้ของครอบครัวนั้นๆ

3.2.2 การให้ประกันตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ควรทำความเข้าใจก่อนที่จะศึกษาการให้ประกันตัวตามกฎหมายของ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็คือ ขั้นตอนในการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมาย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ว่ามีประการใด ซึ่งมีหลักว่า เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมผู้ถูกกล่าวหาได้แล้ว ไม่ที่จะเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือไม่ เจ้าพนักงานจะต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปส่งศาลทันที หรืออย่างช้าที่สุดในวันรุ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลหรือไม่ ซึ่งหากไม่มีมูลก็ปล่อยตัวผู้ถูกกล่าวหาไป จะควบคุมตัวไว้ไม่ได้ และในกรณีที่ควบคุมตัวไว้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้จำกัดระยะเวลาไว้ให้ไม่เกิน 6 เดือน อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนในกรณีที่การสอบสวนมีความยุ่งยากซับซ้อน กฎหมายก็ยังเปิดช่องให้ขยายระยะเวลาในการควบคุมตัวออกไปได้คราวละ 3 เดือน ทั้งนี้ ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอประกันตัวได้ตลอดเวลา¹⁰⁷ ในทางตรงกันข้ามหากเป็นการจับตามหมายจับของศาล การปล่อยตัวผู้ถูกกล่าวหา ศาลจะต้องมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้ ยกเลิกคำสั่งเดิมที่สั่งให้จับกุมผู้ถูกกล่าวหาตามหมาย หรือ 2. มีคำสั่งให้ปล่อยตัวไป

สำหรับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ประกันตัวมีลักษณะคล้ายกับกฎหมายอังกฤษโดย พิเคราะห์ว่า มีเหตุน่าเชื่อได้หรือไม่ว่าหากได้รับการประกันตัวออกไป จะไม่หลบหนี หรือไม่เป็นอันตรายต่อสังคม มีพฤติการณ์จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่ มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อได้รับการประกันตัวไป จะไปกระทำความผิดอีกหรือไม่ ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้

(2) If an aggravation of the risk insured in accordance with section 23 (2) and (3) occurs, the insurer may terminate the contract subject to a notice period of one month.

(3) The right of termination in accordance with subsections (1) and (2) shall lapse if it is not exercised within one month after the insurer learns of the aggravation of the risk insured or if the state of affairs which existed prior to the aggravation is re-established.

¹⁰⁷ สุรินทร์ มากชูชิต, *เรื่องเดิม*, หน้า 48.

กำหนดให้ศาลพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวภายใน 2 อาทิตย์ และหากมีการควบคุมตัวครบ 3 เดือน โดยที่ยังไม่ได้มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งควบคุมตัวที่สั่งไว้แต่เดิม การควบคุมดังกล่าวจะถือเป็นการยกเลิกไป

นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจกำหนดจำนวนเงินประกัน หรือประเภทของหลักประกันตามความเหมาะสม เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์ในการให้ประกันตัว ตลอดจนมีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวหรือให้ประกันตัว เช่น ให้มารายงานตัวต่อศาล หรือให้อยู่ภายในความดูแลของเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายจากศาล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การร้องขอประกันตัวต่อศาลเยอรมันเป็นเรื่องที่ยากมาก เนื่องจากว่าหากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ประกันตัว ศาลก็จะสั่งอนุญาตในชั้นพิจารณาว่าข้อกล่าวหาจะมีมูลหรือไม่ เมื่อศาลพิจารณาว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลก็ไม่มีเหตุผลอันใดที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ประกันตัว ทั้งนี้เหตุผลก็คงจะเป็นเพราะระบบกฎหมายอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีความยึดโยงกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ที่มีการหลักประการสำคัญว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกขั้นตอนต้องมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ในอัตราที่สูง¹⁰⁸ ตลอดจนมีความรวดเร็ว แน่นนอน ประกอบกับระบบพิจารณาคดีอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นระบบไต่สวนซึ่งมีหลักการสำคัญเป็นการป้องกันคดีโดยรัฐ ด้วยผลดังกล่าวจึงทำให้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความมั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่าบุคคลที่ถูกสอบสวน จับกุมและกล่าวหาโดยเจ้าพนักงานของรัฐเป็นบุคคลที่ได้กระทำการอันมีมูลความผิดอาญาจริง และแม้ว่าเสรีภาพในร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาจะถูกกระทบกระทั่งไปบ้าง แต่เมื่อเทียบกับการให้หลักประกันทางสังคมที่ดีแล้ว สังคมย่อมมีความสำคัญกว่าสิทธิของปัจเจกชนคนหนึ่งๆ

3.3 กฎหมายของไทย

หัวข้อนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วนด้วยกันคือ 1.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2.ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 3.กฎกระทรวง ระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน และ 4.สาระสำคัญของสัญญาประกันตัว

3.3.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในหัวข้อนี้ จะขอกกล่าวถึงสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยที่มีความเกี่ยวพันถึงหัวข้อที่ทำการวิจัย พร้อมทั้งปรับบทกฎหมาย และยกตัวอย่างการใช้กฎหมายผ่านคำพิพากษาของศาลฎีกาไปพร้อมกัน

3.3.1.1 สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทน

ที่กล่าวว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนมิได้หมายความว่า เป็นสัญญาต่างตอบแทนตามบรรพ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่สัญญาประกันภัยจัดเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และลักษณะของสัญญาเป็นการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน

¹⁰⁸ ฉัตรชัย ตังคณานุกูลชัย, *เรื่องเดิม*, หน้า 15.

(Consideration)ตลอดจนมีบทบัญญัติของกฎหมายที่นำมาปรับใช้เป็นการเฉพาะ ซึ่งในบางกรณีหากไม่มีบทบัญญัติใดของกฎหมายบัญญัติเป็นการเฉพาะ ก็ต้องนำบทบัญญัติตามบรรพ 2 มาปรับใช้ เช่น การใช้สิทธิในการเลิกสัญญา ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่เสนอชำระหนี้ตอบแทน เป็นต้น เมื่อสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง คู่สัญญาจึงมีหน้าที่หรือหนี้ที่ต้องปฏิบัติต่อกัน โดยสามารถศึกษาได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861

มาตรา 861 “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่น ในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

บทบัญญัติมาตรา 861 เป็นการอธิบายลักษณะเบื้องต้นของสัญญาประกันภัยว่า จะต้องประกอบด้วยบุคคลสองฝ่าย บุคคลแรกมีหน้าที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเงินจำนวนหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนอีกฝ่ายจะต้องส่งเงินตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ให้แก่อีกฝ่าย เรียกว่า “เบี้ยประกันภัย”

สำหรับบุคคลที่มีหน้าที่จ่ายค่าสินไหมทดแทน ก็คือ “ผู้รับประกันภัย” ตามความหมายของมาตรา 862 วรรคแรก¹⁰⁹ ส่วนบุคคลที่มีหน้าที่ส่งเงินที่เรียกว่า “เบี้ยประกันภัย” ให้แก่ผู้รับประกันภัย ก็คือ “ผู้เอาประกันภัย” ตามความหมายของมาตรา 862 วรรคสอง¹¹⁰ และนอกจากนี้ในมาตรา 862 วรรคท้าย¹¹¹ ยังได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยก็คือ “ผู้รับประโยชน์” ตามความหมายของมาตรา 862 วรรคสาม¹¹² โดยจะเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้เอาประกันภัยหรือไม่ก็ได้ ย่อมทำให้เห็นลักษณะพิเศษของสัญญาประกันภัยว่าเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกด้วย¹¹³

¹⁰⁹ มาตรา 862 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้

¹¹⁰ มาตรา 862 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ผู้เอาประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย

¹¹¹ มาตรา 862 วรรคท้าย แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “อนึ่งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้”

¹¹² มาตรา 862 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ผู้รับประโยชน์” ท่านหมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือรับจำนวนเงินใช้ให้

¹¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 35/2531 ในกรณีธรรม์ประกันภัยซึ่งผู้เอาประกันภัยทำไว้แก่จำเลยผู้รับประกันภัย ระบุให้โจทก์เป็นผู้รับประโยชน์ เมื่อทรัพย์ที่เอาประกันภัยถูกเพลิงไหม้เสียหายหมดสิ้น และโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้แสดงเจตนาแก่จำเลยโดยมีหนังสือบอกกล่าวให้จำเลยทราบแล้วว่า จะถือเอาประโยชน์จากสัญญาตามกรณีธรรม์นั้น สิทธิของโจทก์ย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่แสดงเจตนาตามมาตรา 374 ผู้เอาประกันภัยและจำเลยหาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธินั้นในภายหลังได้ไม่ ต้องห้ามตาม ป.พ.พ.มาตรา 375

3.3.1.2 สัญญาประกันภัยต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

สัญญาประกันภัย เป็นสัญญาที่ไม่มีแบบ แต่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ กล่าวคือ กฎหมายมิได้กำหนดว่าสัญญาประกันภัยจะต้องทำเป็นหนังสือ อย่างเช่น สัญญาซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายกำหนดว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิเช่นนั้นสัญญาเป็นโมฆะ ดังนั้น สัญญาประกันภัยย่อมสามารถตกลงกันด้วยวาจาได้ และมีผลสมบูรณ์ โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ว่า คำเสนอ คำสนอง ถูกต้องตรงกันสัญญาเกิด แต่อย่างไรก็ตาม หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น คู่สัญญามีอาจยกข้อตกลงที่มีระหว่างกันด้วยวาจามาฟ้องร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาได้¹¹⁴

3.3.1.3 สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องการความสุจริตอย่างยิ่ง

เนื่องจากสัญญาประกันภัย เป็นสัญญาที่ประกันหรือป้องกันความเสี่ยงที่จะได้รับความเสียหายในทรัพย์สินของบุคคลคนหนึ่ง และเมื่อสัญญามีผลบังคับกันแล้ว ความเสี่ยงที่ว่าจะโอนจากบุคคลที่เดิมเป็นเจ้าของความเสี่ยง (ผู้เอาประกันภัย) ไปยังบุคคลอีกคนหนึ่ง (ผู้รับประกันภัย) จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าของความเสี่ยงภัย ที่จะต้องชี้แจง แจกแจง ใ้รายละเอียด ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงนั้นๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้แก่ผู้เป็นเจ้าของความเสี่ยงภัยใหม่ ซึ่งหลักการในเรื่องนี้ ก็คือ การเปิดเผยข้อความจริงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุที่เอาประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยทราบ ซึ่งในเรื่องนี้มาตรา 865 วรรคหนึ่งก็ได้บัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ด้วย

มาตรา 865 วรรคหนึ่ง “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดีหรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใช้เงินยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขาก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัย สูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซ้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆะ...”

จากบทบัญญัติมาตรา 865 วรรคหนึ่ง ทำให้เข้าใจว่าข้อความที่ผู้เอาประกันภัยไม่ได้เปิดเผยนั้น จะต้องเป็นข้อความที่มีความสำคัญที่ทำให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญานอกจากนี้การไม่เปิดเผยข้อความจริงตามความหมายของมาตรา 865 วรรคหนึ่งยังหมายความรวมถึงการแถลงข้อความอันเป็นเท็จ (Misrepresentation) อีกด้วย

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

ฎีกาที่ 918/2519 แม้โจทก์จะได้ละเว้นไม่เปิดเผยข้อความจริงแก่จำเลย ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยว่ารถยนต์ของโจทก์เคยถูกชนมาก่อนก็ตาม แต่จำเลยก็ถือว่าข้อความจริงดังกล่าวมิใช่ข้อสำคัญอันจะเกิดผลเป็นการจูงใจจำเลยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นกว่าที่เรียกไว้หรือเป็นเหตุบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย เพียงแต่มีผลให้จำเลยไม่ยอมรับประกันภัยในจำนวนเงินที่โจทก์เอาประกันไว้เท่านั้น กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา 865 อันจะทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆะ

¹¹⁴ มาตรา 867 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใด อย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะ ฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

3.3.1.4 สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย หลักส่วนได้เสีย (Principle of Insurable Interest) ในเหตุที่เอาประกันภัย เป็นหลักที่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เอาประกันภัย รวมทั้งเป็นเงื่อนไขในการชำระค่าสินไหมทดแทนตาม สัญญาประกันภัยอีกด้วยกล่าวคือ หากผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยเสียแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีหน้าที่หรือปฏิเสธที่จะชำระค่าสินไหมทดแทนได้ โดยสามารถศึกษาได้จาก มาตรา 863

มาตรา 863 “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัย มิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ นั้นไซ้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด”

ตามถ้อยคำของมาตรา 863 ใช้คำว่า “...ไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” ซึ่งหมายถึง การที่คู่สัญญาไม่สามารถเรียกร้องให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาที่ทำกันไว้ได้เท่านั้น ไม่ได้ใช้คำว่า “โมฆะ” ที่มีความหมายว่า การไม่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวแห่งสิทธิ ดังนั้น แม้ผู้เอาประกันภัยจะไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย สัญญาที่ทำกันไว้ก็ไม่สูญเปล่าไปแต่อย่างใด สำหรับเงื่อนไขที่ว่าส่วนได้เสียจะต้องมีลักษณะประการใดและเวลาของการมีส่วนได้

เสียอันจะทำให้สัญญาประกันภัยมีผลสมบูรณ์จะต้องมีขณะใด มาตรา 863 มิได้บัญญัติไว้ ในเรื่องนี้ อธิบายได้ว่าหากพิจารณาในแง่ของผู้เอาประกันภัยซึ่งจะต้องมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีความสัมพันธ์ในทางใดทางหนึ่งกับวัตถุที่เอาประกันภัย ไม่ว่าจะเป็น ความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สิน หรือที่เรียกว่าทรัพย์สิน ซึ่งนอกจากการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว ยังกินความไปถึงการมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินตามกฎหมายอีกด้วย หรือจะเป็นความสัมพันธ์ทาง สัญญาหรือหนี้เหนือบุคคลที่เรียกว่า บุคคลสิทธิ ซึ่งความสัมพันธ์ทางสัญญานั้น ไม่จำเป็นว่าคู่สัญญาที่เอาประกันภัยทรัพย์สินจะต้องได้สิทธิในทรัพย์สินมาโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว เช่น ผู้เช่าซื้อ แม้ยังชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบถ้วน แต่ก็ยังมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นได้ เพียงแต่เมื่อชำระค่าเช่าซื้อ ครบถ้วนแล้วจะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมาเป็นของตนเองโดยสมบูรณ์ เป็นต้น

ตัวอย่างคำพิพากษาการมีส่วนได้เสียในทางทรัพย์สิน

ฎีกาที่ 5120/2538แม้ระหว่างเกิดเหตุ ช. จะโอนกรรมสิทธิ์รถแท็กซี่เพื่อเข้าร่วมกิจการกับสหกรณ์ ส. แล้วแต่ขณะทำสัญญาประกันภัย ช.ยังเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รถแท็กซี่คันดังกล่าวอยู่จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิที่จะทำสัญญาประกันภัยเมื่อสัญญาประกันภัยมีผลบังคับได้ตามกฎหมายโจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยซึ่งใช้ค่าสินไหมทดแทนไปยอมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยได้

จากคำพิพากษาศึกษาฎีกาดังกล่าวนอกจากจะทำให้เข้าใจว่าหลักการมีส่วนได้เสียในแง่ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแล้ว ยังทำให้เข้าใจว่าเวลาที่จะต้องมีส่วนได้เสียตามสัญญาประกันวินาศภัยให้ถือในขณะทำสัญญาประกันภัยเป็นหลัก แม้ภายหลังการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์จะเปลี่ยนแปลงไป หรือทรัพย์สินที่เป็นวัตถุที่เอาประกันภัยได้โอนเปลี่ยนมือไปในภายหลังก็ตาม

ฎีกาที่ 359/2542แม้ ม.ผู้ขายรถยนต์คันพิพาทให้แก่โจทก์จะไม่มีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันพิพาท ไม่อาจโอนขายให้โจทก์ได้ก็ตาม แต่โจทก์ได้รับโอนรถยนต์คันพิพาทมาโดยสุจริตเสียค่าตอบแทน มีการโอนทะเบียนรถยนต์โดยเปิดเผย โจทก์ได้ยึดถือรถยนต์ คันพิพาทไว้ โดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตน มีการแจ้งย้าย ทะเบียนรถยนต์ไปยังภูมิลำเนาของโจทก์และครอบครอง ใช้ประโยชน์

รถยนต์คันพิพาทตลอดมา โจทก์ยอมมีสิทธิ ครอบครองรถยนต์คันพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 1367 โจทก์จึงมีสิทธิใช้สอย และได้รับประโยชน์จากรถยนต์คันพิพาท มีสิทธิให้ ปลดเปลื้องการรบกวนการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 1374 มีสิทธิโอนสิทธิ ครอบครองตามมาตรา 1378 และอาจได้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ ตามมาตรา 1382 หากมีวินาศภัยเกิดขึ้นแก่รถยนต์คันพิพาทในระหว่างที่อยู่ในความครอบครองของ โจทก์ โจทก์ย่อมได้รับความเสียหายต้องขาดประโยชน์ในการใช้สอยรถยนต์คันพิพาทไปจากที่เคย ได้รับเป็นปกติ ทั้งผู้มีสิทธิเอาประกันภัยนั้นมิได้จำกัดเพียงเฉพาะผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เอา ประกันภัยเท่านั้น ผู้ที่มีความสัมพันธ์อยู่กับทรัพย์สินหรือสิทธิหรือผลประโยชน์หรือรายได้ใด ๆ ซึ่งถ้ามี วินาศภัยเกิดขึ้นจะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหายและความเสียหายที่ผู้นั้นจะได้รับสามารถประมาณเป็นเงิน ได้แล้ว ผู้นั้นย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 โจทก์เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการยึดถือครอบครองใช้ประโยชน์ จากรถยนต์คันพิพาท โจทก์ จึงมีสิทธิเอาประกันภัยรถยนต์ดังกล่าว ไว้แก่จำเลย โดยมีต้องคำนึงถึงว่ากรรมสิทธิ์ในรถยนต์คัน พิพาทเป็นของโจทก์หรือไม่ เมื่อรถยนต์ คันพิพาทที่ เอาประกันภัยได้สูญหายไป โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง เรียกร้องให้จำเลยผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ตามสัญญาประกันภัยได้

ตัวอย่างคำพิพากษาการมีส่วนได้เสียในทางสัญญา

ฎีกาที่ 597/2540 โจทก์ที่ 2 เป็นผู้เช่าซื้อรถที่จำเลยรับประกันภัย แม้จะชำระค่า เช่าซื้อยังไม่หมด มิใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์รถทั้งสองคัน แต่โจทก์ที่ 2 ในฐานะผู้เช่าซื้อมีสิทธิยึดถือและใช้ ประโยชน์ตลอดจนรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายอันเกิดขึ้นแก่รถที่เช่าซื้อ และเมื่อชำระเงิน ครบถ้วนแล้ว รถนั้นย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ที่ 2 หรือหากสัญญาเช่าซื้อเลิกกันโจทก์ที่ 2 มี หน้าที่ต้องส่งมอบรถที่เช่าซื้อคืนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ โจทก์ที่ 2 จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในรถทั้งสองคัน มี สิทธิทำสัญญาประกันภัยกับจำเลยได้

นอกจากนี้ ยังได้มี **ฎีกาที่ 10325/2546** วางหลักไว้ว่า ผู้ค้าประกันการปฏิบัติตาม สัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อ ย่อมมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วย ข้อเท็จจริงในคำพิพากษานี้ ปรากฏว่าตามสัญญาเช่าซื้อระบุว่าผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวในบรรดาอุบัติเหตุที่เกิดจาก การใช้รถยนต์ และตามสัญญาค้ำประกันระบุว่า ผู้ค้าประกันจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เช่าซื้ออย่างลูกหนี้ ร่วม จึงทำให้ผู้ค้าประกันมีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยรถยนต์ได้

กล่าวโดยสรุปในเรื่องส่วนได้เสียตามสัญญาประกันวินาศภัยนั้น ผู้เอาประกันภัย จะต้องมีส่วนได้เสียไม่ว่าในทางใดทางหนึ่งกับทรัพย์สินที่เป็นวัตถุที่เอาประกัน ไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ ในทางทรัพย์สิน หรือที่เรียกว่า “ทรัพย์สินสิทธิ” หรือความสัมพันธ์ในทางคู่สัญญาหรือที่เรียกว่า “บุคคล สิทธิ” ซึ่งการที่จะวินิจฉัยว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากบทบัญญัติในเรื่องทาง ทรัพย์สินหรือทางสัญญานั้นๆ เป็นรายกรณีไปประกอบด้วย

3.3.1.5 สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่มีเงื่อนไขการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ขึ้นอยู่กับเหตุการณีนอนานาคที่ไม่นั่นอน และต้องเป็นเหตุการณที่ระบุไว้ใน สัญญา

ในเรื่องนี้สามารถศึกษาจากบทบัญญัติใน มาตรา 861 “...บุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้นหรือในเหตุอย่างอื่น ในอนาคต

ตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา...” คำว่า “หากมีขึ้น” และ “ในอนาคต” ย่อมหมายถึงว่า จะต้องเป็นภัยในภายภาคหน้า จึงต้องเข้าใจต่อไปว่าคำว่าวินาศภัยนั้นมีความหมายอย่างไร และหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งตามสัญญาประกันภัยเป็นอย่างไร โดยจะขออธิบายผ่านตัวอย่างการใช้กฎหมายของศาลฎีกาตามลำดับ ดังนี้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่อธิบายว่าวินาศภัยต้องเป็นภัยที่ยังไม่เกิดขึ้น

ฎีกาที่ 2513/2518 กรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์สิ้นอายุเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม ต่อมาวันที่ 24 กรกฎาคมเกิดอุบัติเหตุ ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยออกกรมธรรม์เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม โดยให้มีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ 22 กรกฎาคม กรณีเช่นนี้ ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบในสัญญาประกันภัยในส่วนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรับประกันวินาศภัยที่เกิดขึ้นแล้ว โดยศาลฎีกาวินิจฉัยคำว่า วินาศภัยหากมีขึ้นตามมาตรา 861 ว่าหมายถึง วินาศภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตหลังจากวันทำสัญญา วินาศภัยที่เกิดขึ้นแล้วจะเอามาประกันภัยไม่ได้ แม้กรมธรรม์ประกันภัยจะระบุอายุการประกันภัยย้อนหลังเป็นวันที่ 22 กรกฎาคม ก่อนเกิดวินาศภัยก็หาทำให้ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยใช้ค่าเสียหายตามกรมธรรม์นั้นได้ไม่

ความหมายของวินาศภัย

มาตรา 869 “อันคำว่า "วินาศภัย" ในหมวดนี้ ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้”

มาตรา 877 วรรคแรก “ผู้รับประกันภัยจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) เพื่อจำนวนวินาศภัยที่แท้จริง...

วรรคท้าย ท่านห้ามมิให้คิดค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้”

จากบทบัญญัติของมาตรา 869 ย่อมทำให้เข้าใจได้ว่า วินาศภัย ต้องเป็นความเสียหายที่ตราค่าออกมาเป็นเงินได้ เป็นความเสียหายในทางทรัพย์สิน ฉะนั้น ความเจ็บปวดร้าว ความเศร้าโศกเสียใจ ความตกใจกลัว ความตื่นตระหนก ไม่สามารถตราค่าเป็นเงินออกมาได้จึงไม่ใช่วินาศภัย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ การที่กฎหมายประกันภัยได้แยกสัญญาประกันชีวิตกับสัญญาประกันวินาศภัยออกจากกัน เพราะเห็นว่าชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่อาจตราค่าเป็นเงินได้ ความตายมิใช่วินาศภัยเพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับทุกคนขึ้นอยู่กับว่าจะช้าหรือเร็ว เมื่อคำว่าวินาศภัยจะต้องเป็นความเสียหายที่สามารถตราค่าเป็นเงินได้แล้ว การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนย่อมต้องมีความสอดคล้องกันไปด้วย จึงทำให้เกิดหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity) ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 877 (1) ขึ้นและการที่จะเยียวยาหรือชดใช้ความเสียหายที่สามารถตราค่าออกมาเป็นเงินได้ การชดใช้ด้วยเงินย่อมเป็นการเข้าแทนที่ความเสียหายได้ดีที่สุด จึงทำให้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยโดยหลักจะเป็นการชดใช้ด้วยตัวเงินและเป็นที่ยอมรับที่จะชดใช้ให้กันในลักษณะนี้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหลักว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยจะต้องชดใช้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่จะต้องคำนึงด้วยว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยมีจำนวนเท่าใดด้วยกล่าวคือ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยไม่ว่ากรณีใดๆ จะไม่มีทางสูงกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัยได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ฎีกาที่ 260/2553 รถยนต์ราคา 100,000 บาท ผู้เช่าซื้อเอาประกันไว้ 60,000 บาท ระบุว่าให้ผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้รับประกันประโยชน์ ขณะรถหายโจทก์ได้รับค่าเช่าซื้อมาบ้างแล้ว ยังคงค้างอยู่ 32,669 บาท ผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน 60,000 บาท

3.3.1.6 ข้อพิจารณาหลักการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัย

เมื่อเข้าใจหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสัญญาประกันวินาศภัย ก็คือ มีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้รับประกันภัยหลังจากการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วว่ามีสิทธิเรียกคืนได้อย่างไรบ้าง เมื่อวัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายจากการกระทำของบุคคลภายนอก หลักการนี้เรียกว่า หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

มาตรา 880 “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอก **ไซ้** ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น”

ถ้าผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแต่เพียงบางส่วนไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยนั้นใช้สิทธิของตนให้เสื่อมเสียสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันประโยชน์ ในการที่เขาจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกเพื่อเศษแห่งจำนวนวินาศนั้น”

การเกิดสิทธิที่จะเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกของผู้รับประกันภัยจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามความเสียหายที่แท้จริงแล้ว ปัญหาที่จะต้องพิจารณาในประการแรก ก็คือ คำว่าชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หมายถึงการชดใช้ในลักษณะใดบ้าง จริงอยู่ที่การใช้ค่าเสียหายเป็นเงินเป็นหลักการสำคัญประการแรกที่มีการชดใช้ให้แก่กันตามสัญญาประกันวินาศภัย แต่หากพิจารณาคำว่าค่าสินไหมทดแทนแล้วย่อมมีความหมายกว้างกว่าค่าเสียหาย ซึ่งเป็นการชดใช้ให้แก่กันเป็นตัวเงินอย่างเดียว เช่น ผู้รับประกันภัยซ่อมรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้ ซึ่งการซ่อมรถยนต์ย่อมมีค่าใช้จ่ายที่ผู้รับประกันภัยต้องเสีย เมื่อซ่อมเสร็จก็ส่งรถคืนให้แก่ผู้เอาประกัน การส่งรถคืนก็ไม่ต่างจากการชดใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันภัยนั่นเอง ผู้รับประกันภัยย่อมรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยไปเรียกเอากับบุคคลภายนอก ผู้ทำให้อรถยนต์ได้รับความเสียหายได้ตั้งแต่วันที่ส่งมอบรถยนต์ให้กับผู้เอาประกันภัย เป็นต้น

ฎีกาที่ 7274/2546 ขณะฟ้องคดีโจทก์ยังมีได้ชำระเงินค่าซ่อมรถยนต์คันที่รับประกันภัยเนื่องจากอยู่ยังซ่อมไม่เสร็จ แต่การที่โจทก์นำรถยนต์ไปให้อู่ทำการซ่อมและอยู่ได้รับการซ่อมให้ในราคาที่ตกลงกันไว้นั้น โจทก์ย่อมมีความผูกพันที่จะต้องชำระค่าซ่อมตามจำนวนเงินที่ตกลงกันไว้ ทั้งต่อมาทางอู่ได้ทำการซ่อมรถยนต์จนเสร็จและมอบรถยนต์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปเรียบร้อยแล้ว จึงถือได้ว่าโจทก์ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วตามจำนวนเงินราคาค่าจ้างที่ได้ตกลงไว้กับอู่ โจทก์ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าของรถยนต์มาเรียกร้องค่าซ่อมรถยนต์จากจำเลยได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 880 วรรคหนึ่ง

สำหรับประเด็นที่ต้องพิจารณาประการต่อมาเรื่องรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัย ก็คือ การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยสามารถนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับช่วงสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนี้มาใช้ได้หรือไม่ ซึ่งตามมาตรา 226 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนาม

ของตนเอง” จะเห็นได้ว่าถ้อยคำตามตัวบทของบทบัญญัติทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน คือ ถ้อยคำของ มาตรา 880 วรรคแรก ที่ว่า “... ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วง สิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับ ประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น” กับ ถ้อยคำของมาตรา 226 วรรคแรกที่ว่า “...ชอบที่จะใช้ สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนามของตนเอง” จึง วิเคราะห์ได้ว่าหลักเกณฑ์ทั้งสองมาตรามีความเหมือนกันตรงที่เมื่อลูกหนี้ตามสัญญา ได้กระทำการใช้ หนี้ที่ตนพึงต้องชำระแล้ว เช่น ผู้ค้ำประกัน เข้าใช้หนี้แทนลูกหนี้ชั้นต้น หรือผู้รับประกันภัยชำระ หนี้ตามสัญญาประกันภัย คือ การชำระค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ย่อมรับช่วงสิทธิ ของเจ้าหนี้มาเรียกร้องเอาต่อบุคคลที่ต้องรับผิดชอบกับตนในกรณีของผู้ค้ำประกัน หรือ บุคคลภายนอกผู้ก่อความเสียหายในกรณีของผู้รับประกันภัย ซึ่งตามคำพิพากษาของศาลฎีกามักจะ วินิจฉัยในเรื่องการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัยโดยอ้างบทบัญญัติของทั้งสองมาตราประกอบกัน ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

ฎีกาที่ 626/2536 วินิจฉัยว่า ผู้ต้องเสียหายจากการกระทำละเมิดสามารถฟ้องให้ จำเลยซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยของผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรงตามป.พ.พ. มาตรา 887 เมื่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยของผู้ต้องเสียหายเข้าชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิจากผู้ต้องเสียหายฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้ในนามของโจทก์เอง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 226 และ 880...

ฎีกาที่ 878/2544 การรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัยตาม ป.พ.พ.มาตรา 880 วรรคหนึ่ง อาจเป็นสิทธิเรียกร้องฐานละเมิดหรือสิทธิตามสัญญาก็ได้ และผู้รับประกันภัยจะรับช่วง สิทธิต่อเมื่อได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว จำเลยทำสัญญาให้บริการรักษาความปลอดภัยให้แก่บริษัท อ. ผู้เอาประกันภัย เมื่อทรัพย์สินของบริษัทอ. ได้สูญหายไปเนื่องจากมีคนร้ายเข้าไปโจรกรรม จำเลย จึงต้องรับผิดชอบต่อบริษัท อ. ตามสัญญา และเนื่องจากทรัพย์สินที่สูญหายดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เอา ประกันภัยไว้ เมื่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว โจทก์จึงย่อมได้รับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยอันมีต่อผู้กระทำความเสียหายโดยเรียกร้องเอาจาก จำเลยตามสัญญาบริการรักษาความปลอดภัยได้

สำหรับหลักเกณฑ์ในเรื่องอื่นที่เห็นได้ชัดว่าไม่สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ก็คือ หลักเกณฑ์ตามมาตรา 227 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มตาม ราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้ย่อมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของ เจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธินั้นๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย” เนื่องจากมาตรา 880 วรรคหนึ่งตอนต้น ได้บัญญัติให้เห็นชัดเจนว่าผู้รับประกันภัยสามารถชำระค่าสินไหมทดแทนแต่เพียงบางส่วนได้ ในทาง ตรงกันข้ามกฎหมายลักษณะหนี้ไม่อนุญาตให้มีการรับช่วงสิทธิจากการชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนได้ ประกอบกับหากพิจารณาโดยเนื้อแท้แล้วจะเห็นว่า ทรัพย์สินที่สูญหายของบริษัท อ. ตามคำพิพากษา ศาลฎีกาข้างต้น ไม่ใช่วัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาประกันภัย เป็นเพียงทรัพย์สินที่อาศัยเป็นเงื่อนไขในการ จ่ายเงินตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น

ประกันภัยค้ำจุน

สัญญาประกันภัยค้ำจุน ถือว่าเป็นสัญญาประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง ย่อมสามารถนำ หลักกฎหมายในเรื่องประกันวินาศภัยมาใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการรับประกันภัยของ

สัญญาทั้งสองมีความแตกต่างกันตรงที่ สัญญาประกันภัยค้ำจุนเป็นสัญญาประกันความรับผิดของผู้เอาประกันภัยอันอาจมีต่อบุคคลภายนอก ซึ่งอาจจะเกิดจากมูลหนี้ทางนิติกรรม หรือนิติเหตุก็ได้จึงมีหลักเกณฑ์บางประการที่แตกต่างกันซึ่งสามารถศึกษาได้จากบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนของสัญญาประกันภัยค้ำจุนดังนี้

มาตรา 887 “อันว่าประกันภัยค้ำจุนนั้น คือสัญญาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัยเพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน ตามที่ตนควรจะได้ นั้นจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นว่านี้หาอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัย จะพึงต้องใช้ตามสัญญานั้นได้ไม่ ในคดีระหว่างบุคคลผู้ต้องเสียหายกับผู้รับประกันภัยนั้น ท่านให้ผู้ต้องเสียหายเรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

อนึ่ง ผู้รับประกันภัยนั้นแม้จะได้ส่งค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ก็ยังหาหลุดพ้นจากความรับผิดต่อบุคคลผู้ต้องเสียหายนั้นไม่ เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่าสินไหมทดแทนนั้นผู้เอาประกันภัยได้ใช้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว”

จากบทบัญญัติข้างต้นสามารถอธิบายถึงลักษณะของสัญญาประกันภัยค้ำจุนได้ ดังนี้

ประการแรก ความรับผิดของผู้รับประกันภัยจะเกิดขึ้นต่อเมื่อได้ข้อยุติว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกหรือคู่สัญญาเสียก่อน และหากมีข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยประการใดข้อยกเว้นเหล่านั้นย่อมใช้บังคับแก่บุคคลภายนอกด้วย

ฎีกาที่ 1284/2532 ขณะรถยนต์คันที่เอาประกันภัยค้ำจุนชนรถยนต์ของโจทก์ รยนต์คันที่เอาประกันภัยค้ำจุนอยู่ในความครอบครองของจำเลยที่ 1 ผู้เช่าซื้อ มีได้อยู่ในความครอบครองของบริษัท ส. ผู้เอาประกันภัยค้ำจุน ซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อและเหตุละเมิดก็กระทำโดย ว. ลูกจ้างของจำเลยที่ 1 บริษัท ส. ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องรับผิดในผลละเมิด จึงไม่มีค่าสินไหมทดแทนซึ่งจำเลยที่ 2 ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้แทนบริษัท ส. ผู้เอาประกันภัย ดังนี้ จำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์

ฎีกาที่ 168/2552 โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 3 ให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ ร่วมกับจำเลยที่ 1 และที่ 2 โดยอาศัยมูลหนี้ตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนระหว่างจำเลยที่ 2 กับที่ 3 ความรับผิดของจำเลยที่ 3 ผู้รับประกันภัยที่มีต่อโจทก์ จึงต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในสัญญาดังกล่าว ฉะนั้น จำเลยที่ 3 ย่อมยกข้อยกเว้นความรับผิดต่อบุคคลภายนอกตามสัญญาขึ้นต่อสู้กับโจทก์ได้ เว้นแต่ข้อยกเว้นนั้นจะขัดต่อกฎหมาย

ข้อยกเว้นความรับผิดต่อบุคคลภายนอกตามกรมธรรม์ กำหนดว่าจำเลยที่ 3 ไม่ต้องรับผิดกรณีการใช้รถยนต์ตามที่ระบุ คือ ห้ามรับจ้างหรือให้เช่านั้น ไม่ขัดต่อกฎหมาย เพราะเป็นเพียงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้จำเลยที่ 2 ผู้เอาประกันภัยใช้รถยนต์คันเกิดเหตุไปรับจ้างหรือให้เช่า ซึ่งเป็นการใช้มากกว่าใช้บรรทุกส่วนบุคคล อันจะทำให้จำเลยที่ 3 ต้องเสี่ยงภัยมากขึ้น ข้อยกเว้นความรับผิดต่อบุคคลภายนอกดังกล่าวจึงใช้บังคับได้

ประการที่สอง หลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของสัญญาประกันภัยค้ำจุน แม้จะมีความเหมือนกับสัญญาประกันวินาศภัย กล่าวคือ เป็นการชดใช้ความเสียหายตามความเป็น

จริง แต่ความแตกต่างอยู่ที่การหลุดพ้นจากความรับผิดชอบบุคคลภายนอก กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ ด้วยวิธีการเลือกที่จะส่งค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยในฐานะคู่สัญญา หรือจะส่งใช้ให้แก่บุคคลผู้ต้องเสียหายโดยตรงก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติผู้รับประกันภัยจะส่งใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหาย แต่หากส่งใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยผู้รับประกันภัยจะหลุดพ้นก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว นอกจากนี้ กฎหมายยังได้บัญญัติหลักเกณฑ์การฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้ต้องเสียหายไว้ด้วยว่า จะต้องเรียกผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

ประการสุดท้าย หลักการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัยจะสามารถนำมาใช้กับสัญญาประกันภัยค้ำจุนได้หรือไม่ เนื่องจากการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัยจะเกิดขึ้นต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น และได้มีการชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่กันแล้ว ส่วนสัญญาประกันภัยค้ำจุน ความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกโดยการกระทำของผู้เอาประกันภัย การจ่ายค่าสินไหมทดแทนก็เป็นการจ่ายให้และในนามของผู้เอาประกันภัยในฐานะคู่สัญญา เพียงแต่โดยหลักจะมีการส่งใช้เงินให้แก่บุคคลภายนอก ในกรณีนี้สามารถกล่าวได้ว่า การรับช่วงสิทธิสามารถเกิดขึ้นได้หากเป็นกรณีที่มีความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อบุคคลภายนอก มีมูลเหตุมาจากการกระทำของบุคคลที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยอีกชั้นหนึ่ง เช่น หากเปลี่ยนข้อเท็จจริงตาม **คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1284/2532** ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นผู้เอาประกันภัยค้ำจุนเป็นผู้เช่าซื้อ เมื่อลูกจ้างของผู้เช่าซื้อขับรถยนต์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลภายนอก และผู้รับประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนไปให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายแล้ว แม้โดยปกติจะไม่สามารถมาเรียกร้องเอากับผู้เอาประกันภัยได้ แต่สามารถรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยตามสัญญาจ้างแรงงานที่นายจ้างมีสิทธิเรียกร้องเอากับลูกจ้างของตนได้ หากลูกจ้างไปกระทำการละเมิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย

3.3.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สัญญาประกันตัว เป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่ง ของการอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือโดยมีประกันและหลักประกันซึ่งหลักเกณฑ์การให้ประกันตัวโดยมีสัญญาประกัน มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

มาตรา 110 “ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงสามารถจำแนกวิธีการปล่อยชั่วคราวออกเป็นสามประเภทด้วยกัน คือ ปล่อยโดยไม่มีสัญญาประกัน ปล่อยโดยมีสัญญาประกัน และปล่อยโดยมีสัญญาประกันและหลักประกัน อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการศึกษาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งทำการศึกษาดังกล่าวถึงขอบเขตและสาระสำคัญของสัญญาประกัน เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสัญญาประกันภัย สัญญาประกันตัว และสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ ผู้เขียนจึงขอกำหนดเฉพาะการปล่อยชั่วคราวโดยมีสัญญาประกัน และการปล่อยชั่วคราวโดยมีสัญญาประกันและหลักประกันเท่านั้น

3.3.2.1 การปล่อยชั่วคราวโดยมีสัญญาประกัน

มาตรา 112 วรรคแรก “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้นด้วย วรรคสองในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นที่สัญญาทั่วไปมีแล้ว ต้องมีข้อความดังนี้ ด้วย

(1) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันแล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(2) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้”

3.3.2.2 การปล่อยชั่วคราวโดยมีสัญญาประกันและหลักประกัน

มาตรา 114 “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไปให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาดังต้องการหลักประกันมี 3 ชนิด คือ

(1) มีเงินสดมาวาง

(2) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง

(3) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์”

ซึ่งการปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามประเภทของการปล่อยชั่วคราวทั้งสองต้องอยู่ภายใต้บังคับของ มาตรา 112 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ในสัญญาประกันตัวจะกำหนดภาระหน้าที่และเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีไม่ได้” การบัญญัติเช่นนี้ก็เพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน หากกำหนดเงื่อนไขเกินความจำเป็นย่อมเป็นการบั่นทอนความรู้สึกหรือความพยายามของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ตามเจตนารมณ์ในเรื่องการปล่อยชั่วคราว ประกอบกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หากไม่ได้มีลักษณะต้องห้ามตามหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราว เช่น กระทำความผิดไม่ร้ายแรง หรือไม่มีพฤติการณ์หลบหนี¹¹⁵ ก็ควรได้รับการปล่อยตัวไปเพื่อเตรียมการที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี เพราะหากยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นบริสุทธิ์ ตามทฤษฎีกฎหมายอาญา

¹¹⁵ มาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

(1) ความหนักเบาแห่งข้อหา

(2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด

(3) พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร

(4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด

(5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่

(6) ภัยอันตรายหรือความเสียหาย ที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

(7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้”

3.3.3 กฎกระทรวง ระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน

เพื่อให้การพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นไปตามกฎหมายและมีมาตรฐานเดียวกัน ในปัจจุบันจึงได้มีการออกกฎระเบียบที่มีความสำคัญออกมาด้วยกันสองฉบับ คือ

3.3.3.1 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548

3.3.3.2 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเรียกประกัน หรือหลักประกันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน พ.ศ.2549

ดังนั้น นอกจากจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาแล้วยังต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ของกฎระเบียบและข้อบังคับที่กล่าวมาทั้งสองด้วย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน การปล่อยชั่วคราวในลักษณะนี้จะต้องมีการทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล ไม่ว่าจะเป็นการทำสัญญาโดยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เอง หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง¹¹⁶ ซึ่งทั้งสองกรณีจะเรียกผู้ทำสัญญาว่า ผู้ประกัน นอกจากนี้ คดีที่มี อัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไปต้องมีประกัน ทุกกรณี โดยจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ส่วนความผิดที่อัตราโทษตั้งแต่ห้าปีลงมาย่อมเป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานที่จะกำหนดว่าจะต้องมี ประกันหรือไม่

2) จำนวนเงินที่ต้องใช้เมื่อมีการผิดสัญญาประกันนั้น เจ้าพนักงานหรือศาล จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่ให้อำนาจไว้¹¹⁷ และคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามมาตรา 112 วรรคสาม ที่บัญญัติว่าจะกำหนดภาระหน้าที่และเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้อง ปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีไม่ได้

3) ในกรณีที่เป็นการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันนั้น คำว่า หลักประกัน สามารถแบ่งเป็นสามชนิดคือเงินสด หลักทรัพย์สิน และบุคคลเป็นหลักประกันโดยแสดง หลักทรัพย์

สำหรับหลักทรัพย์อื่นนั้นจำแนกได้ออกเป็นสองประเภทคือ

118

¹¹⁶ มาตรา 106 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "คำร้องขอให้ปล่อย ผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้ นั้นต้องควบคุมหรือซังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้"

¹¹⁷ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียก ประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเรียกประกันหรือหลักประกันการ ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน พ.ศ.2549

¹¹⁸ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียก ประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 10

(1) ที่ดินมีโฉนด หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุด โดยจะต้องนำเอกสารเหล่านั้น แบนมาพร้อมทั้งราคาประเมินมาแสดง หากจะนำสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินมาเป็นประกันด้วยก็ต้องแสดงสำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือราคาประเมินสิ่งปลูกสร้างเหล่านั้นที่น่าเชื่อถือแนบมาด้วย

(2) หลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าแน่นอนได้ เช่น พันธบัตรของรัฐบาล สลากออมสิน ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและธนาคารผู้จ่ายได้รับรองแล้ว ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตั๋ว หรือเช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่าย หรือเช็คที่ธนาคารรับรองแล้ว หนังสือรับรองของธนาคารหรือบริษัทประกันภัยเป็นต้น

สำหรับผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องที่จะเข้าเป็นประกันหรือเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องเป็นผู้ประกอบอาชีพที่มีความน่าเชื่อถือ และมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง เช่น ข้าราชการ ซึ่งรวมถึงข้าราชการบำนาญด้วย สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ ทนายความ เป็นต้น รวมไปถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง นายจ้าง ลูกจ้าง บุคคลที่มีความเกี่ยวพันกันทางสมรส หรือความสัมพันธ์เสมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่เห็นสมควรให้ประกันได้ ส่วนในเรื่องฐานะทางการเงิน ก็ได้กำหนดให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน 10 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นต้น¹¹⁹

3.3.4สาระสำคัญของสัญญาประกันตัว

สัญญาประกันตัว มีสาระสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณา และจัดแบ่งเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

3.3.4.1คู่สัญญาตามสัญญาประกันตัว

ในสัญญาประกันตัว จะมีลักษณะเหมือนกับสัญญาทั่วๆ ไป ที่ประกอบไปด้วยบุคคลสองฝ่ายโดยฝ่ายแรก คือ ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลย กับอีกฝ่ายหนึ่งคือ เจ้าพนักงาน ซึ่งประกอบไปด้วย ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลโดยฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น จะเป็นตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ทำสัญญาประกันกับเจ้าพนักงานด้วยตนเอง หรือบุคคลภายนอกซึ่งได้รับการพิจารณาแล้วว่า สามารถจัดให้อยู่ในความหมายของผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นผู้ทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อเจ้าพนักงานก็ได้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าสัญญาประกันตัวจะมีด้วยกันสองกรณีดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยทำสัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงาน
- 2) ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องทำสัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงาน

3.3.4.2เงื่อนไขของสัญญาประกันตัว

ผู้ต้องหาหรือจำเลย จะต้องมาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานตำรวจในเวลาที่เขา เจ้าพนักงานได้เรียกตัวมาเพื่อการสอบสวน หรือดำเนินอย่างอื่นตามอำนาจหน้าที่ หรือมาปรากฏตัวต่อศาลในวันที่ศาลนัดพิจารณาคดี

¹¹⁹ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 11.1

3.3.4.3 ผลของการผิดเงื่อนไขสัญญาประกันตัว

หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงาน ผลของการไม่มาปรากฏตัวจะเป็นไปในลักษณะต่อไปนี้

1) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ประกันตนเอง ในกรณีไม่ได้วางทรัพย์สินเป็นหลักประกันไว้ ย่อมเข้าข่ายมีพฤติการณ์หลบหนี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่พบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย มีอำนาจจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นๆ ได้ ส่วนในกรณีไม่มาปรากฏตัวในเวลาพิจารณาคดี ศาลย่อมออกหมายจับได้เช่นกัน และถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลอีกด้วย นอกจากนี้หากมีการวางทรัพย์สินไว้เป็นหลักประกัน ทรัพย์สินเหล่านั้นย่อมถูกบังคับตามเงื่อนไขของสัญญาประกัน

2) ในกรณีบุคคลภายนอกเป็นผู้ประกัน ผู้ประกันมีหน้าที่พาผู้ต้องหาหรือจำเลยมาพบหรือมาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานหรือศาลโดยเร็วที่สุด ไม่ว่าจะด้วยวิธีการร้องขอให้เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ หรือจับด้วยตนเอง ในกรณีที่ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันทีแล้ว จึงจัดส่งให้เจ้าพนักงานต่อไป¹²⁰ และในกรณีมีการวางทรัพย์สินไว้เป็นหลักประกัน ทรัพย์สินเหล่านั้นย่อมถูกบังคับตามเงื่อนไขของสัญญาประกัน

3) การบังคับคดีตามสัญญาประกันศาลสามารถใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 โดยมีคำสั่งบังคับตามสัญญาประกัน โดยมีต้องฟ้องคดีแพ่งใหม่ โดยให้ถือว่าบุคคลผู้ต้องรับผิดตามสัญญาประกันเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของหนี้ตามสัญญาประกัน¹²¹ แต่หากเป็นการเป็นการผิดสัญญาในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานอัยการวิธีการจะ

¹²⁰ มาตรา 117 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี ให้พนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจที่พบการกระทำความผิดดังกล่าวมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ แต่ในกรณีที่บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันเป็นผู้พบเห็นการกระทำความผิดดังกล่าว อาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ถ้าไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันที ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด และให้เจ้าพนักงานนั้นรับจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังเจ้าพนักงานหรือศาล โดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันนั้น"

¹²¹ มาตรา 119 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมีต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่ที่สุด

เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา และให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของหนี้เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว"

แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ เจ้าพนักงานทั้งสอง จะต้องฟ้องคดีเป็นคดีแพ่งเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสัญญา

3.3.4.4 การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข จำนวนเงินหรือหลักประกันในสัญญาประกัน

เนื่องจากการใช้ดุลยพินิจในการให้ประกันตัว โดยมีประกัน หรือโดยมีประกันและหลักประกัน เป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเจ้าพนักงานหรือศาล จึงทำให้สัญญาประกันมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสัญญาทั่วๆ ไปที่สามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือข้อตกลงในสัญญาโดยไม่ต้องอาศัยความยินยอมพร้อมใจกันของทั้งสองฝ่าย โดยมีหลักเกณฑ์ว่าหากปรากฏว่าเงื่อนไขในการให้ประกันตัวที่วางไว้เดิมได้ส่งไปเนื่องจากการถูกฉ้อฉลหรือหลงผิด ทำให้หลักประกันที่เรียกไว้ไม่เพียงพอ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้เดิมไม่เหมาะสม เจ้าพนักงานหรือศาลผู้มีอำนาจอาจเรียกหลักประกันเพิ่ม หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่ได้เคยกำหนดไว้ให้มีความเหมาะสมตามพฤติการณ์ได้

ในทางตรงกันข้าม หากภายหลังการกำหนดเงื่อนไขหรือหลักประกันไปแล้ว ปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งลดหลักประกันหรือเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันให้น้อยลง ตลอดจนเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการให้ประกันตัวให้เหมาะสมตามรูปการณ์ได้ กล่าวโดยสรุป หากพฤติการณ์ภายหลังการมีคำสั่งให้ประกันตัวได้เปลี่ยนแปลงไปเจ้าพนักงานหรือศาลสามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข จำนวนเงิน หรือหลักประกันตามสัญญาประกันได้ทั้งในทางที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย¹²²

3.3.4.5 ความระงับสิ้นไปของสัญญาประกัน

ความระงับสิ้นไปของสัญญาประกันมีด้วยกัน 2 กรณี ดังต่อไปนี้

- 1) เมื่อมีการขอถอนสัญญาประกันหรือขอถอนหลักประกัน การขอถอนสัญญาประกันหรือขอถอนหลักประกันจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีการมอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อเจ้าพนักงานหรือศาล¹²³
- 2) คดีถึงที่สุดหรือโดยเหตุอื่น¹²⁴

¹²² มาตรา 115 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "โดยความปรากฏต่อมา หรือเนื่องจากกลฉ้อฉลหรือผิดหลง ปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไปหรือหลักประกันไม่เพียงพอ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม ให้เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจ สั่งเปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น หรือเรียกหลักประกันเพิ่ม หรือให้ดีกว่าเดิม หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ภายหลังที่มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวแล้ว หากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ให้เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งลดหลักประกันได้ตามที่เห็นสมควร"

ในกรณีที่ศาลปล่อยชั่วคราวและคดีขึ้นไปสู่ศาลสูง ศาลสูงมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันหรือเงื่อนไขที่ศาลล่างกำหนดไว้ได้ ตามที่เห็นสมควร

¹²³ มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "การขอถอนสัญญาประกันหรือขอถอนหลักประกันยอมทำได้เมื่อผู้ทำสัญญามอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนต่อเจ้าพนักงานหรือศาล"

“คดีถึงที่สุด” มิได้หมายความว่าศาลจะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยได้กระทำความผิดสถานเดียว แต่หลักเกณฑ์ที่ใช้อธิบายในเรื่องนี้ต้องพิจารณาจากฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย กล่าวคือ ต้องพิจารณาว่าความจำเป็นที่จะต้องควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยยังมีอยู่หรือไม่ ดังนั้น ในกรณีต่อไปนี้จะถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่าคดีถึงที่สุดเช่นกัน เช่น ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป หรือเมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา ส่วนความระงับสิ้นไปของสัญญาประกันโดยเหตุอื่น ก็เช่น กรณีที่นายประกันตายโดยที่ยังไม่มีการผิดสัญญาประกัน เนื่องจากสัญญาประกันเป็นสัญญาที่ผูกพันเฉพาะตัวผู้ประกันเท่านั้นเป็นต้น เมื่อมีพฤติการณ์ตามที่ได้ยกตัวอย่างมา จะต้องมีการคืนหลักประกันให้แก่ผู้เป็นเจ้าของต่อไป¹²⁵

3.3.4.6 การบังคับตามสัญญาประกัน

ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3. ผลของการผิดเงื่อนไขสัญญาประกันตัวแล้วว่า เมื่อมีการผิดเงื่อนไขก็จะต้องมีการบังคับตามสัญญาประกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าการผิดเงื่อนไขสัญญาประกันได้เกิดขึ้นในชั้นใด ถ้าเกิดขึ้นในชั้นเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานจะต้องนำเรื่องมาฟ้องศาลแพ่งที่มีเขตอำนาจให้บังคับตามสัญญาประกัน ถ้าเกิดขึ้นในชั้นศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันได้ทันทีโดยมิต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ อย่างไรก็ตาม การที่จะบังคับตามสัญญาประกันได้นั้น จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามกำหนดนัด และความรับผิดตามสัญญาประกันยังไม่ระงับไป กล่าวคือ ความจำเป็นจะต้องควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยยังมีอยู่ ในขณะที่มีการบังคับตามสัญญาประกัน

3.4 สารสำคัญของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

เนื่องด้วยความเห็นพ้องต้องกันระหว่างศาลยุติธรรม บริษัทประกันภัย สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) และสมาคมประกันวินาศภัยที่ จะให้นำระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เพื่อลดปัญหานายประกันอาชีพ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา จึงทำให้มีการระบุหลักเกณฑ์ในเรื่องของการให้ประกันภัยอิสรภาพเข้าไปใน ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 10 โดยให้ถือว่า หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย เป็นหลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่น ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ทั้งนี้ เมื่อมีการนำหนังสือรับรองที่ออกโดยบริษัทประกันภัยมาใช้หลักประกันในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจึงทำให้เกิดสัญญาประกันภัยรูปแบบใหม่ขึ้นมาระหว่างผู้ที่อาจจะตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หรือได้อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแล้วกับบริษัทประกันภัย แบบหนึ่งหรือระหว่างบุคคลภายนอกผู้จัดให้มีการทำสัญญาประกันภัยเพื่อประโยชน์ของบุคคลดังที่กล่าวมาแล้วกับบริษัทประกันภัยอีกรูปแบบหนึ่งโดยเรียกสัญญาประกันภัยทั้งสองรูปแบบนี้ว่า “สัญญา

¹²⁴ มาตรา 118 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “เมื่อคดีถึงที่สุดหรือความรับผิดตามสัญญาประกันหมดไปตามมาตรา 116 หรือโดยเหตุอื่น ให้คืนหลักประกันแก่ผู้ที่ควรรับไป”

¹²⁵ ฉัตรชัย ตั้งคนานกุลชัย, *เรื่องเดิม*, หน้า 75.

ประกันภัยอิสรภาพ” ดังนั้น เมื่อมีการใช้ชื่อเรียกขานในลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เกิดความเข้าใจในหมู่นักกฎหมายว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยประเภทหนึ่งและก่อให้เกิดรูปแบบกรรมธรรม์ประกันภัยฉบับมาตรฐานขึ้นมารองรับนิติสัมพันธ์ในระหว่างบุคคลที่ กล่าวมา เมื่อเป็นเช่นนี้ด้วยชื่อและรูปแบบการทำสัญญาที่จะต้องมียกกรรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้ซื้อชื่อกรรมธรรม์ และมีการจ่ายเบี้ยประกันประกันภัยให้แก่บริษัทประกันภัย จึงเป็นเหตุที่ต้องตีความว่าหากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพจะต้องนำบทบัญญัติลักษณะประกันภัยมาปรับใช้ ซึ่งผู้เขียนขอกล่าวไว้ในที่นี้เลยว่า ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว โดยจะทำการศึกษาวิเคราะห์และอธิบายเหตุผลประกอบในบทที่ 4 และ 5 ต่อไป ตามลำดับ ในหัวข้อนี้จึงขอกล่าวถึงลักษณะและสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยอิสรภาพในภาพรวมตามลำดับ ดังนี้

3.4.1 ลักษณะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

สัญญาประกันภัยอิสรภาพจะมีลักษณะเหมือนกับสัญญาต่างๆ ไป ที่เกิดขึ้นจากคำเสนอและคำสนองของบุคคลสองฝ่าย และเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายสามารถแสดงเจตนาเสนอและสนองต้องตรงกัน ได้ทุกประการแล้ว บุคคลเหล่านั้นก็จะกลายเป็นคู่สัญญาของสัญญานั้นๆ ไป ซึ่งตามลักษณะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพนั้น คำเสนอย่อมเกิดขึ้นจากการที่บุคคลผู้มีความประสงค์ขอซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพแสดงเจตนาขอซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพกับบริษัทประกันภัย ส่วนคำสนอ ย่อมเกิดขึ้นจากการที่บริษัทประกันภัยพิจารณารับคำขอซื้อกรรมธรรม์และออกกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพให้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพยังถือว่าเป็นสัญญาที่ใหม่สำหรับวงการกฎหมายโดยเริ่มมีการทำสัญญากันเมื่อปี พ.ศ. 2547การที่จะเข้าใจถึงลักษณะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้ดีนั้น จะต้องพิจารณาให้ได้ก่อนว่าผู้มีสิทธิขอซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพมีใครบ้าง โดยสามารถพิจารณาได้จากคำนิยามศัพท์ ในกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพฉบับมาตรฐานแล้วจึงค่อยพิจารณาปรับกับข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติว่าบุคคลที่กรรมธรรม์ระบุว่าเป็นผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือผู้ถือกรรมธรรม์ก็ดี แท้จริงแล้วคือบุคคลใดบ้าง และเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้มีสิทธิขอซื้อกรรมธรรม์หรือไม่ โดยจะทำการศึกษาไปตามลำดับ

3.4.1.1 คำนิยามศัพท์ในกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ¹²⁶

"กรรมธรรม์" หมายถึง กรรมธรรม์ประกันภัยนี้

"บริษัท" หมายถึง บริษัทผู้รับประกันภัยที่ออกกรรมธรรม์นี้

"ผู้เอาประกันภัย" หมายถึง บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตารางกรรมธรรม์ประกันภัย

"ผู้ถือกรรมธรรม์" หมายถึง บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้ถือกรรมธรรม์ในตารางกรรมธรรม์ประกันภัยนี้ ซึ่งเป็นผู้จัดทำให้มีการประกันภัยเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย

"เจ้าพนักงาน" หมายถึง พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวแล้วแต่ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

¹²⁶ ดูตัวอย่างกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพในภาคผนวก ค

จากคำนิยามข้างต้นจะเห็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ จะประกอบไปด้วยบุคคลอย่างน้อยสองฝ่ายคือ ผู้เอาประกันภัย กับบริษัทประกันภัยกรณีหนึ่ง กับผู้ถือกรรมธรรม์ประกันภัย กับบริษัทประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัยเป็นผู้รับประโยชน์อีกกรณีหนึ่ง จึงสรุปได้ว่าผู้มีสิทธิขอซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพจะมีลักษณะคล้ายกับการขอซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยในกรณีอื่นๆ คือ 1. ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ขอซื้อกรรมธรรม์และตัวเองเป็นผู้รับประโยชน์และ 2. ผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ไม่ได้เป็นผู้เอาประกันภัยตามที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์ แต่เป็นผู้จัดให้มีการประกันภัยเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำนิยามศัพท์ข้างต้นไม่ได้ให้คำอธิบายโดยเฉพาะเจาะจงว่าผู้เอาประกันภัย แท้จริงแล้วหมายถึงบุคคลใด นอกจากเป็นผู้ที่ถูกระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตารางกรรมธรรม์ประกัน และผู้ถือกรรมธรรม์ แท้จริงแล้วหมายถึงบุคคลใดกันแน่ กล่าวคือ บุคคลทั้งสองดังกล่าวมาใครบ้างที่จะอยู่ในฐานะที่จะขอซื้อกรรมธรรม์หรือมีความประสงค์จะจัดให้มีการประกันภัยอิสรภาพเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย ในเรื่องนี้สามารถวิเคราะห์ได้จากการประกันภัยอิสรภาพที่มีวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขในการทำสัญญา เพื่อให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาได้รับการปล่อยชั่วคราวจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวไม่ว่าในชั้นใด ทั้งนี้ ตามคำนิยามศัพท์ "เจ้าพนักงาน" ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงสรุปได้ว่าผู้ที่จะเป็นผู้เอาประกันภัยตามกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ก็คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หรือผู้ที่อาจจะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ส่วนผู้ถือกรรมธรรม์ ก็คือ ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้น เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้อง นายจ้าง เป็นต้น

โดยผู้เขียนจะทำการอธิบายต่อไปในหัวข้อคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ แนวทางปฏิบัติและองค์ประกอบของสัญญาประกันภัยอิสรภาพไปตามลำดับ

3.4.1.2 คู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ตามที่กล่าวไปแล้วว่า คู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพจะต้องมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองฝ่าย คือ ผู้เอาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย หรือผู้ถือกรรมธรรม์กับบริษัทประกันภัย ในหัวข้อนี้จึงจะทำการอธิบายเพิ่มเติมในส่วนของคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ โดยศึกษาได้จากประเภทของกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ซึ่งแบ่งเป็นสองประเภท คือ กรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำผิด และกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังการกระทำผิด

1) กรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการทำความผิด

กรรมธรรม์ลักษณะนี้จะเกิดขึ้น จากการที่บุคคลหนึ่งต้องการซื้อกรรมธรรม์ไว้เพื่อคุ้มครองความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากกระทำความผิดอาญาของตน เมื่อซื้อกรรมธรรม์ไปแล้ว บุคคลนั้นก็จะกลายเป็นผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ นอกจากนี้กรรมธรรม์ลักษณะนี้ในทางปฏิบัติสามารถซื้อโดยบุคคลหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอีกคนหนึ่งก็ได้กล่าวคือ บุคคลที่ขอซื้อกรรมธรรม์เป็นผู้จัดให้มีการประกันภัยเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย บุคคลประเภทหลังนี้จะเรียกว่า ผู้ถือกรรมธรรม์

ตัวอย่าง นาย ก ประกอบอาชีพวิศวกร การก่อสร้างตึกย่อมมีความเสี่ยงที่จะทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายได้ นาย ก จึงได้ติดต่อขอซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการทำความผิด กับบริษัทประกันภัย เพื่อให้บริษัทประกันภัยออกกรรมธรรม์และหนังสือรับรอง

ให้แก่ตนยึดถือไว้ เช่นนี้ นาย ก ย่อมกลายเป็นผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์ ซึ่งหากภายหลังมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการสร้างตึกของนาย ก และนาย ก ได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำการโดยประมาท ก่อสร้างตึกไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย นาย ก ก็จะสามารถนำหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยออกไปใช้เป็นหลักประกันในการทำสัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงานได้

ตัวอย่าง นาย ก ประกอบธุรกิจรับขนส่งสินค้าข้ามจังหวัด ได้ทำกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด เพื่อคุ้มครองความรับผิดทางอาญาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการขับรถบรรทุกขนส่งสินค้าของนายขซึ่งมีฐานะเป็นลูกจ้างของตน เช่นนี้ นาย ก ย่อมกลายเป็นผู้ถือกรมธรรม์ เนื่องจากเป็นผู้จัดให้มีการประกันภัยเพื่อประโยชน์ของนาย ข ส่วนนาย ข จะกลายเป็นผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์ที่มีสิทธิยึดถือกรมธรรม์ไว้ และเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น นาย ข ก็จะได้รับประโยชน์จากเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ กล่าวคือ สามารถนำหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยออกไปใช้เป็นหลักประกันในการทำสัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงานต่อไป

2) กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

กรมธรรม์ลักษณะนี้ผู้มีสิทธิขอซื้อจะมีลักษณะเช่นเดียวกับการขอซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด จะแตกต่างกันตรงที่ว่ากรมธรรม์ประเภทนี้ได้ซื้อภายหลังจากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ฉะนั้น หากเป็นการขอซื้อกรมธรรม์เพื่อประโยชน์ของตนเองผู้เอาประกันภัยจะต้องตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแล้ว กล่าวคือการขอซื้อกรมธรรม์ประเภทนี้เป็นการซื้อเพื่อใช้เป็นหลักประกันตัวผู้เอาประกันภัยในทันที ไม่ว่าขณะนั้น ผู้เอาประกันภัยจะมีฐานะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม

ตัวอย่าง นาย ก ได้กระทำความผิดอาญารฐานปล้นทรัพย์ ถูกดำเนินคดีจนถึงชั้นศาล ซึ่งภายหลังศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาว่า นาย ก กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามฟ้องโจทก์ ซึ่งเมื่อศาลมีคำพิพากษานาย ก จะต้องถูกจำคุกทันที นาย ก จึงได้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล โดยศาลได้กำหนดให้ต้องมีการทำสัญญาประกันตัว และต้องมีหลักประกันมาวางต่อศาลด้วย นาย ก จึงได้ซื้อซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิดกับบริษัทประกันภัย เช่นนี้ เมื่อบริษัทประกันภัย ออกกรมธรรม์และหนังสือรับรองให้นาย ก เพื่อให้ นาย ก ใช้หนังสือรับรองวางเป็นหลักประกันต่อศาล เช่นนี้ นาย ก ย่อมอยู่ในฐานะผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

3.4.1.3 หน้าที่ของคู่สัญญา

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ก็คือ การที่บุคคลผู้ประสงค์ที่จะขอเอาประกันภัยเสนอคำขอซื้อกรมธรรม์ประกันภัย โดยมีเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองผู้เอาประกันภัยเอง หรือบุคคลอื่นที่ถูกระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในกรมธรรม์ว่า หากผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิดอาญาไม่ว่าในฐานความผิดใด บริษัทประกันภัยจะออกหนังสือรับรองมอบไว้ให้แก่เจ้าพนักงานว่า หากผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกันตัว บริษัทยินดีชำระค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ตลอดจนยินยอมชำระค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายอื่นๆ (ถ้ามี) ให้แก่เจ้าพนักงานนั้นๆ ผู้ที่มีคำสั่งอนุญาตให้ประกันตัว โดยผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถือกรมธรรม์ แล้วแต่กรณีจะต้องชำระเบี้ยประกันภัยในอัตราตามที่บริษัทประกันภัยกำหนด ส่วนบริษัท

ประกันภัยก็มีหน้าที่ในการออกกรมธรรม์ประกันภัยและหนังสือรับรองให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยนำหนังสือรับรองไปใช้เป็นหลักประกันในการประกันตัวตนเองต่อไป ฉะนั้น จึงสามารถหน้าที่ของคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้ดังต่อไปนี้

1)หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยและผู้ถือกรมธรรม์¹²⁷

ก. ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถือกรมธรรม์จะต้องชำระค่าเบี้ยประกันภัยในอัตราที่บริษัทประกันภัยกำหนด

ข. ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นผู้ทำสัญญาประกันตัวต่อเจ้าพนักงาน

ค. ผู้เอาประกันภัยต้องไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัดทุกนัด หากไม่

ไปพบแล้วเป็นเหตุให้บริษัทประกันภัยต้องถูกบังคับให้ชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ให้แก่เจ้าพนักงานตามสัญญาประกันตัว ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่จะต้องชำระคืนให้แก่บริษัทประกันภัยตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในกรมธรรม์

2)หน้าที่ของบริษัทประกันภัย¹²⁸

ก. ออกกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถือกรมธรรม์

ข. ออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในกรมธรรม์มอบให้แก่ผู้

เอาประกันภัย เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงาน เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาโดยผู้เอาประกันภัยเกิดขึ้น

3.4.1.4องค์ประกอบอื่นๆ ของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในตอนต้นของหัวข้อลักษณะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพว่า จะต้องประกอบไปด้วยบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย ซึ่งในทางปฏิบัติของการพิจารณาออกกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพทั้งสองประเภทของบริษัทประกันภัยนั้น บริษัทประกันภัยจะวางข้อกำหนดไว้ว่า หากผู้เอาประกันภัย สามารถหาบุคคลมาค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาของผู้เอาประกันภัย หรือสามารถหาหลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่นมาวางเป็นประกันร่วมกับการออกหนังสือรับรองบริษัทประกันภัย บริษัทจะทำการลดเบี้ยประกันภัยที่จะต้องชำระให้ หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าเป็นองค์ประกอบหรือลักษณะพิเศษของสัญญาประกันภัยอิสรภาพที่แตกต่างไปจากการทำสัญญาประกันภัยทั่วไป

3.4.2 ขอบเขตการให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ

ขอบเขตการให้ความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ สามารถแบ่งได้ตามประเภทของกรมธรรม์ ดังต่อไปนี้

3.4.2.1กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

กรมธรรม์ประเภทนี้จะให้ความคุ้มครองเฉพาะการกระทำโดยประมาทเท่านั้น โดยมีระยะเวลาคุ้มครองตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยหรือจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

¹²⁷ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหัวข้อหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในภาคผนวก ค

¹²⁸ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหัวข้อหน้าที่ของผู้รับประกันภัยในภาคผนวก ค

3.4.2.2 ธรรมเนียมประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

ธรรมเนียมประเพณีนี้เดิมที่จะให้ความคุ้มครองทุกฐานความผิดไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนา หรือประมาทก็ตาม แต่ในภายหลังเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) (กรมการประกันภัยเดิม) จึงได้ออกหนังสือเวียนไปยังบรรดาบริษัทประกันภัย ไม่ให้ออกธรรมเนียมประกันภัยอิสรภาพให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อไม่ให้โทษไม่ว่าจะเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือไม่¹²⁹ ส่วนระยะเวลาการคุ้มครองจะแบ่งตามขั้นตอนการดำเนินคดี ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัวไม่ว่าจะเป็นในชั้นเจ้าพนักงานหรือศาล ไปจนกระทั่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

ระยะที่ 2 ให้ความคุ้มครองตามระยะเวลาในการดำเนินคดีของศาลสูง กล่าวคือ ในชั้นอุทธรณ์จะให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัวในชั้นอุทธรณ์ จนถึงศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษา หรือในชั้นฎีกาจะให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัวในชั้นฎีกา จนถึงศาลฎีกามีคำพิพากษา

ระยะที่ 3 ให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัว ไม่ว่าจะเป็นในชั้นเจ้าพนักงานหรือในชั้นศาลใดๆ จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

3.4.3 การพิจารณารับประกันภัย อัตราเบี้ยประกันภัย และการคืนเบี้ยประกัน

การพิจารณารับประกันภัยของบริษัทประกันภัยจะมีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับการพิจารณาให้ประกันตัวของเจ้าพนักงาน กล่าวคือจะพิจารณาถึงความหนักเบาแห่งข้อหา โอกาสที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี โดยดูว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอนหรือไม่ ความน่าเชื่อถือทางการเงินของผู้ต้องหาหรือจำเลย จำนวนสถิติการหลบหนีการประกันตัว ฐานความผิดที่ขอประกันตัวว่าเป็นการกระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาท เพื่อบ่งชี้ว่าจำเลยจะมีโอกาสหลบหนีหรือไม่ วงเงินประกันที่เจ้าพนักงานกำหนดไว้ในความผิดฐานนั้น มีจำนวนเท่าใด ตลอดจนระยะเวลาในการดำเนินคดีนั้นว่าเป็นเวลายาวนานเพียงใด ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับประกันภัย ตลอดจนกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่พิจารณาได้ความ ตามที่กล่าวมา โดยอัตราเบี้ยประกันภัยจะยึดถือตามอัตราที่ได้วางกรอบร่วมกันไว้ระหว่างบริษัทประกันภัยและสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) นอกจากนี้การพิจารณารับประกันภัยในลักษณะนี้จะคล้ายคลึงกันกับการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินกล่าวคือ หากผู้เอาประกันภัยสามารถหาบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ ในด้านอาชีพเช่น ข้าราชการระดับสูง หรือผู้มีฐานะทางการเงินที่ดี หรือแม้กระทั่งผู้เอาประกันภัยมีหลักทรัพย์อย่างอื่นมาวางเป็นหลักประกัน เช่น โฉนดที่ดิน ก็ย่อมเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้รับประกันภัยพิจารณารับประกันภัยได้ง่ายขึ้น และทำให้ผู้เอา

¹²⁹ สันติ วงศ์รัตนานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 47.

ประกันภัยได้รับส่วนลดค่าเบี้ยประกันภัยตามระเบียบของบริษัทนั้นๆด้วย¹³⁰ เมื่อพิจารณาเสร็จแล้วก็ จะออกกรมธรรม์พร้อมหนังสือรับรองให้เป็นลำดับถัดไป

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำผิดจะมีหลักเกณฑ์ พิจารณารับประกันภัยเพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากว่ากรมธรรม์ประเภทนี้ได้ กระทำขึ้นก่อนที่จะมีการกระทำความผิดอาญา รวมทั้งกรมธรรม์ประเภทนี้จะให้ความคุ้มครองเฉพาะ การกระทำโดยประมาท การพิจารณาข้อความจริงในเรื่องความเสี่ยงภัยที่มีความเกี่ยวพันถึงตัวผู้เอา ประกันภัย จึงมีช่องให้กระทำได้ โดยหลักเกณฑ์การพิจารณา ก็คือ การ พิจารณาถึงการประกอบ อาชีพ หรือการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เอาประกันภัยว่ามีความเสี่ยงที่จะทำความผิดอาญาโดยประมาท หรือไม่ เช่น ผู้เอาประกันภัยประกอบอาชีพรับขนส่งสินค้าข้ามจังหวัดโดยรถบรรทุก ข้อความจริง ดังกล่าวย่อมต้องนำมาใช้พิจารณาถึงความเสี่ยงที่บริษัทประกันภัยจะพิจารณารับประกันภัย เมื่อ เทียบกับผู้เอาประกันภัยที่ใช้รถยนต์โดยสารเพื่อการส่วนตัวตามปกติ เป็นต้น

ส่วนอัตราเบี้ยประกันภัยมาตรฐานที่กำหนดร่วมกันระหว่างบริษัทประกันภัยกับ คปภ. จะเป็นไปตามประเภทของกรมธรรม์ และสอดคล้องกับฐานความผิดอาญา ดังต่อไปนี้

3.4.3.1 กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

อัตราเบี้ยประกันสำหรับกรมธรรม์ลักษณะนี้ จะอยู่ระหว่างอัตราร้อยละ 0.5 ถึง ร้อยละ 1 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย โดยกรมธรรม์ประเภทนี้จะให้ความคุ้มครองเฉพาะการกระทำ โดยประมาทตามที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้น

3.4.3.2 กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

อัตราเบี้ยประกันภัยจะแบ่งออกเป็นห้าอัตราตามขั้นตอนการดำเนินคดีและฐาน ความผิด ดังต่อไปนี้

อัตราที่ 1 ร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 10 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับการ กระทำความผิดโดยประมาท รวมไปถึงการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน มีระยะเวลา ในการให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัวไม่ว่าจะเป็นในชั้นเจ้าพนักงานหรือศาล ไป จนกระทั่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

อัตราที่ 2 ร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 15 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับการ กระทำความผิดฐานอื่น นอกจากการกระทำโดยประมาทหรือการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติการพนัน มีระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัวไม่ว่าจะ เป็นในชั้นเจ้าพนักงานหรือศาล ไปจนกระทั่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

อัตราที่ 3 ร้อยละ 5 ถึง ร้อยละ 10 ของจำนวนเงินเอาประกันภัยสำหรับความผิด ทุกลักษณะ มีระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองตามระยะเวลาในการดำเนินคดีของศาลสูง กล่าวคือ ในชั้นอุทธรณ์จะให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัวในชั้นอุทธรณ์ จนถึงศาลอุทธรณ์มีคำ พิพากษา หรือในชั้นฎีกาจะให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัวในชั้นฎีกา จนถึงศาลฎีกามี คำพิพากษา

¹³⁰ ปวีณา แสงสว่าง, การประกันภัยอิสรภาพ (หลักสูตร "ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น" สถาบัน พัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2547), หน้า 27.

อัตราที่ 4 ร้อยละ 5 ถึง ร้อยละ 20 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับความผิดทุกลักษณะ มีระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองตั้งแต่เริ่มทำสัญญาประกันตัว ไม่ว่าจะป็นในชั้นเจ้าพนักงานหรือในชั้นศาลใดๆ จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

สำหรับสิทธิที่จะได้รับคืนเบี้ยประกันภัยคืน ของผู้เอาประกันภัยสามารถแบ่งได้ตามประเภทของกรมธรรม์ ดังนี้¹³¹

1)กรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนการกระทำความผิด

มีหลักเกณฑ์ในการขอคืนว่า หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต และในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัย ไม่มีการร้องขอต่อเจ้าพนักงานหรือศาลให้ประกันตัว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้ตามอัตราเบี้ยประกันภัยระยะสั้นที่กำหนดไว้ในตารางกรมธรรม์

2)กรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังการกระทำความผิด

(1) หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว บริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันที่ได้รับโดยจะหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นเงินจำนวน 500 บาท

(2) หากได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ต่อมาคำสั่งอนุญาตถูกเพิกถอนหรือยกเลิก หรือไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นการดำเนินคดีถัดไป เช่น แต่เดิมได้รับอนุญาตในศาลชั้นต้น ต่อมาชั้นอุทธรณ์ไม่ได้รับการอนุมัติ หรือภายหลังผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะประกันตัวอีกต่อไป บริษัทจะคืนเบี้ยประกันในอัตราร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัย

(3) หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัย และไม่มีการผิดสัญญาประกัน บริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันให้ทั้งหมด

(4) หากระยะเวลาเอาประกันภัยสิ้นสุดลง และมีได้มีการผิดสัญญาประกันตัว บริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันในอัตราร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัย

3.4.4 การใช้หนังสือรับรอง

ตามที่กล่าวไว้ตั้งแต่ตอนต้นว่า ไม่ว่าจะป็นสัญญาประกันภัยอิสรภาพก่อนหรือหลังการกระทำความผิด หน้าที่ที่สำคัญของผู้รับประกันภัยก็คือ การออกกรมธรรม์ประกันภัยพร้อมกับหนังสือรับรองให้ผู้เอาประกันภัยยึดถือไว้ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานหรือศาล แต่ทั้งนี้ ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์กับการใช้หนังสือรับรองมีข้อแตกต่างกัน ตามประเภทของกรมธรรม์ ดังนี้¹³²

3.4.4.1กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำความผิด

1) ในกรณีที่ไม่มีกรกระทำผิดในระหว่างระยะเวลาประกันภัย หนังสือรับรองจะสั้นอายุตามระยะเวลาเอาประกันภัยตามที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์ประกันภัย

2) ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำความผิดในระหว่างระยะเวลาประกันภัย แต่ยังไม่ถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยจะขยายระยะเวลาของหนังสือรับรองออกไปอีก 1 ปี นับจาก

¹³¹ สันติ วงศ์รัตนานนท์, *เรื่องเดิม*, หน้า 50.

¹³² ปวีณา แสงสว่าง, *เรื่องเดิม*, หน้า 26.

วันสิ้นสุดระยะเวลาเอาประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้ใช้หนังสือรับรองเป็นหลักประกันในการประกันตัวภายในระยะเวลาที่ได้ขยายให้ และเมื่อหนังสือรับรองได้ใช้เป็นหลักประกันแล้วย่อมมีผลผูกพันบริษัทจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

3.4.4.2 ธรรมเนียมประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

ส่วนในกรณีของธรรมเนียมประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด หนังสือรับรองจะมีผลผูกพันบริษัทและใช้เป็นหลักประกันได้จนกว่าระยะเวลาการคุ้มครองตามธรรมเนียมจะสิ้นสุดลง เช่น ถ้าซื้อธรรมเนียมคุ้มครองเฉพาะในชั้นศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษา ระยะเวลาการคุ้มครองตามธรรมเนียมย่อมสิ้นสุดลง หนังสือรับรองที่ได้ออกให้แก่กันไว้ย่อมสิ้นสุดลง

3.4.5 การบอกเลิกกรมธรรม์

กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพทั้งก่อนและหลังกระทำผิด คู่สัญญาไม่สามารถบอกเลิกกรมธรรม์ได้ ในขณะที่อยู่ในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัย ในทำนองเดียวกันกับหนังสือรับรองเมื่อออกแล้วก็ไม่สามารถยกเลิกได้เช่นกัน

บทที่ 4

เปรียบเทียบสัญญาประกันภัย สัญญาประกันตัว และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ในบทนี้ จะกล่าวถึงและทำการเปรียบเทียบสัญญาที่มีความเกี่ยวพันถึงหัวเรื่องที่ทำกรวิจัย โดยมีทั้งสิ้น 3 สัญญาด้วยกัน คือ 1.สัญญาประกันภัย 2.สัญญาประกันตัว และ 3.สัญญาประกันภัยอิสรภาพ ซึ่งการเปรียบเทียบสัญญาจะแบ่งออกเป็น 7 หัวข้อด้วยกัน คือ 1.เปรียบเทียบ ที่มาและวัตถุประสงค์ของสัญญา 2.เปรียบเทียบการก่อให้เกิดสัญญา และองค์ประกอบของสัญญา 3. เปรียบเทียบผลแห่งสัญญา 4.เปรียบเทียบการเลิกสัญญา ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญา 5.เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การบังคับให้เป็นไปตามสัญญา 6. เปรียบเทียบองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องและ 7. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการทำสัญญาประกันตัวในกรณีทั่วไป กับการทำสัญญาประกันตัวโดยมีหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกันทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์หัวข้อวิจัยในบทที่ 5 ต่อไป

4.1 เปรียบเทียบที่มาและวัตถุประสงค์ของสัญญา

หัวข้อนี้ จะทำการศึกษาเพื่อหาข้อสรุปวัตถุประสงค์ของสัญญาทั้งสาม โดยศึกษาวิเคราะห์จากที่มาของการทำสัญญาประกอบกันไปด้วย และเรียงลำดับการศึกษาจากสัญญาประกันภัย สัญญาประกันตัว และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

4.1.1 สัญญาประกันภัย

นับตั้งแต่สมัยที่การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ จะทำการขนส่งกันทางทะเล โดยใช้เรือเป็นพาหนะในการขนส่ง พ่อค้าวานิชที่ทำการค้าขายระหว่างประเทศได้ประสบปัญหาการขนส่งสินค้าจากภัยธรรมชาติ (Act of god) ที่ไม่มีใครสามารถป้องกันได้ จึงเป็นที่มาของการคิดค้นที่จะหาทางป้องกันความสูญเสีย และความเสียหายที่ตนอาจได้รับ ซึ่งกระทบโดยตรงต่อผลกำไรในทางการค้า จึงเป็นผลให้เกิดการประกอบธุรกิจภัยในรูปแบบของบริษัทการค้าขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 1853 ที่เมือง Flanders ประเทศอิตาลี และได้ปรากฏสัญญาประกันภัยฉบับแรก เป็นสัญญาประกันภัยทางทะเลเกี่ยวกับสินค้าของเรือซานตาคราลา ที่เมืองเจนัว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2117 ประเทศอังกฤษ โดยพระนางเอลิซาเบธได้จัดตั้งหอประกันภัยขึ้น เพื่อขายกรมธรรม์ประกันภัยทางทะเล และมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนเป็นสมาคมการค้า¹³³ อย่างไรก็ตาม ช่วงแรกของการทำสัญญาประกันภัยจะเป็นการทำสัญญาประกันความเสียหายที่ได้รับจากภัยธรรมชาติเป็นหลัก มากกว่าการที่จะระมัดระวังถึงความเสียหายที่ได้รับจากการ

¹³³ไชยยศ เหมะรัชตะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 6-7.

กระทำของมนุษย์ด้วยกัน เมื่อต่อมากการค้ามีพัฒนาการที่สูงขึ้น และมนุษย์สามารถสังเกตถึงปัจจัย ความเสี่ยงภัย (Risk) อื่นๆ ที่ไม่เคยให้ความสำคัญมาก่อน เช่น ปัจจัยความเสี่ยง ที่เกิดจากมนุษย์ด้วยกันเอง ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงจากบุคคลภายนอกที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับตนในทางใดทางหนึ่ง หรือ แม้กระทั่งความเสี่ยงที่เกิดจากบุคคลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตน จึงทำให้เกิดสัญญาประกันภัยที่มีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งสัญญาประกันภัยที่มีความหลากหลายนั้น ก็ล้วนแต่เกิดขึ้นจากการสังเกต หรือคาดคะเน ของมนุษย์เองทั้งสิ้น เช่น การทำสัญญาประกันอัคคีภัย ที่การทำสัญญาประกันความเสี่ยง จะทำให้ครอบคลุมถึงการลุกไหม้ในตัววัตถุที่เอาประกันภัยเอง หรือการลุกไหม้ที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของมนุษย์ และไม่ว่าวัตถุที่เอาประกันภัยนั้นจะเป็นทรัพย์สินที่ไว้ ต่อการลุกไหม้ หรือไม่ก็ตาม เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายที่ตนจะได้รับ ซึ่งก็คือ ความเสียหายที่จะต้องขาดทุนจากการประกอบธุรกิจนั่นเอง

เมื่อได้ศึกษาที่มาของการทำสัญญาประกันภัย ก็ย่อมทำให้ทราบได้อย่างแน่ชัดว่า วัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันภัย ก็คือ เพื่อเป็นการบรรเทาผลร้ายที่จะได้รับจากความไม่แน่นอน (Uncertainty) ที่จะเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงภัยจากภัยธรรมชาติ หรือการกระทำของมนุษย์ นอกจากนี้ ตามที่ผู้เขียน ได้กล่าวมาแล้วว่าวิวัฒนาการทางการค้านับวันจะมีแต่มากขึ้น มีการรวมกลุ่มการค้า เพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งทางการค้าที่มีมากขึ้น ทั้งในระดับประเทศ หรือระดับระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้ง ห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด และที่มีความทันสมัยที่สุดก็คงจะเป็นกิจการร่วมค้า (Joint Venture) ทำให้เกิดความเสี่ยงภัยใหม่เกิดขึ้น นอกเหนือจากความเสี่ยงภัยจากภัยธรรมชาติ หรือการกระทำของมนุษย์ ซึ่งเรียกใหม่นี้ว่าความเสี่ยงภัยที่มีปัจจัยมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ (Economic Perils or Business Perils) อันมีผลกระทบมากจากการแข่งขันทางธุรกิจนั่นเอง และความเสี่ยงภัยที่มีปัจจัยมาจากปัญหาทางการเมือง (Political Perils) สำหรับตัวอย่างการทำสัญญาประกันภัย เพื่อป้องกันความเสียหายทางเศรษฐกิจและทางการเมือง ก็เช่น การทำสัญญาประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก อันมีผลมาจากสภาวะเศรษฐกิจของประเทศผู้ทำสัญญา หรือเศรษฐกิจโลกไม่ว่าจะเป็น สภาพเงินเฟ้อ, สภาพเงินฝืด หรือความไม่เท่าเทียมกันในการค้าอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าในเทคโนโลยี ทำให้ผู้ผลิตรายย่อยไม่สามารถผลิตสินค้าให้มีจำนวนที่ใกล้เคียงกับผู้ผลิตรายใหญ่ ที่ใช้ระยะเวลาในการผลิตเท่ากันได้เมื่อเป็นเช่นนี้ ราคาต่อหน่วยของผู้ผลิตรายย่อยจึงมีราคาสูงกว่า และทำให้สินค้าของผู้ผลิตรายย่อยค้างสต็อก การชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง จึงทำให้เกิดการทำสัญญาประกันภัย เพื่อป้องกันความชะงักงันทางธุรกิจดังที่กล่าวมา ซึ่งในปัจจุบันการทำสัญญาประกันภัย เพื่อป้องกันความเสี่ยงภัยทางเศรษฐกิจจะเป็นที่นิยมแพร่หลายมากในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาส่วนความเสี่ยงภัยการเมืองก็จะมีการทำสัญญาประกันภัยกันในประเทศที่การปกครองของประเทศในช่วงเวลาหนึ่งไม่มีความมั่นคง หรือรัฐบาลในขณะนั้นไม่มีเสถียรภาพ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้วัตถุประสงค์หลักของทำสัญญาประกันภัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะมีเหตุผลมาจากการบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อันใดอันสามารถคำนวณเป็นราคาเงินได้ ของตนเป็นหลักก็ตาม แต่การที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำเป็นของตนเอง อย่างเช่น ในสังคมครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยของสังคมที่เล็กที่สุด ก็จะต้องมีผู้เป็นหัวหน้าทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูผู้เป็นสมาชิกในครอบครัวของตน ดังนั้น การสูญเสียผู้เป็น

หัวหน้าครอบครัวของครอบครัวนั้นๆ ไปยอมนำมาซึ่งการสูญเสียรายได้ที่จะนำมาใช้จุนเจือครอบครัว ไปจึงทำให้เกิดการทำสัญญาประกันชีวิต เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันแก่ครอบครัวที่ทำสัญญาประกันชีวิตว่า หากมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น ครอบครัวเหล่านั้น จะมีรายได้ใช้จุนเจือครอบครัวต่อไป ซึ่งรายได้ที่เข้ามาทดแทนดังกล่าวก็คือ จำนวนเงินที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตนั่นเอง ทั้งนี้ แม้จะมีความเชื่อว่าชีวิตของมนุษย์ไม่สามารถตีค่าออกมาเป็นเงินได้ก็ตาม แต่การสูญเสียที่ครอบครัวหนึ่งๆ ได้รับแท้จริงแล้วก็คือ การสูญเสียรายได้ที่สามารถตีราคาหรือคาดคะเนออกมาเป็นตัวเงินได้ ซึ่งไม่แตกต่างไปจากการเอาประกันภัยทรัพย์สิน ที่สามารถตีราคาจากตัวทรัพย์สินนั้นๆ เอง นอกจากนี้ การทำสัญญาประกันชีวิตยังรวมความไปถึงการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลที่มีความเกี่ยวพันกัน ในทางหนึ่งอีกด้วย ซึ่งมีหลักในการทำสัญญาเป็นอย่างเดียวกันกับการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลที่ ความสัมพันธ์ในทางครอบครัว ก็คือ ความตายของลูกหนี้ ยอมนำมาซึ่งการสูญเสียโอกาสของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้ตามจำนวนที่ลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้อยู่แน่นอน

4.1.2 สัญญาประกันตัว

เนื่องด้วยการตื่นตัวของการให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ สัญญาประกันตัวจึงเป็นส่วนหนึ่งในการให้ความคุ้มครองเสรีภาพในร่างกายของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา หรือถูกศาลพิพากษาแล้วมีความผิด แต่คดียังไม่ถึงที่สุด ให้ได้รับการประกันตัว ด้วยวิธีการปล่อยชั่วคราว จากการถูกจับกุม หรือคุมขัง โดยเจ้าพนักงานของรัฐ ประกอบกับตามทฤษฎีทางกฎหมายอาญาที่มีหลักการสำคัญที่ว่า ให้สันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ก็ต่างยอมรับว่าเป็นหลักประกันที่รัฐจะต้องมอบให้แก่ประชาชนในประเทศของตน แม้ว่าเขาจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดความอาญาก็ตาม และไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายใดต่างก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการปล่อยตัวชั่วคราวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือบัญญัติไว้ต่างหากเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) เช่น ใน The Bail Act 1976 ของอังกฤษ โดยจะมีหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวที่เหมือนกันประการหนึ่งก็คือ การสัญญาต่อเจ้าพนักงานของรัฐว่า หากผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปแล้ว จะมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานผู้อนุญาตให้มีการประกันตัว เมื่อเจ้าพนักงานเหล่านั้นได้มีคำสั่งให้มาปรากฏตัว เพื่อให้ปากคำ สืบพยาน หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นๆ

สำหรับในระดับระหว่างประเทศนั้น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ได้บัญญัติรับรองการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้ใน ข้อ 11 (1) ความว่า¹³⁴ “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี...” ซึ่งคำว่า “หลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” ย่อมหมายถึงความรวมถึงการได้รับการอนุญาตให้ประกันตัว เพื่อไปรวบรวมพยานหลักฐานใน

¹³⁴ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 115-116.

การต่อสู้คดี และพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนด้วยและในคดีการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้เช่นกัน ความว่า¹³⁵ “ผู้ต้องหาในคดีอาญาต้องถูกนำตัวไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย เพื่อพิจารณาความผิดภายในเวลาอันสมควรหรือเพื่อปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกัน” และ “ในกรณีที่มีการจับกุมหรือควบคุมตัว ย่อมมีสิทธิที่จะให้ศาลพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถึงความชอบของการควบคุมตัว โดยบทบัญญัติกฎหมายอันเกี่ยวกับการควบคุมตัวนั้น และหากการควบคุมตัวไม่ชอบ ย่อมมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวและได้รับค่าสินไหมทดแทน”

ดังนั้น จึงอาจสรุปวัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันตัว ได้ว่า สัญญาประกันตัวเป็นส่วนหนึ่งของการที่จะทำให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มีสภาพบังคับในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง เนื่องจากหลักเกณฑ์พิจารณาการปล่อยชั่วคราวมีหลักการสำคัญว่า รัฐจะต้องมั่นใจว่าหากให้ประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวไปแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ดังนั้น การที่จะมั่นใจได้ว่าจะไม่มีการหลบหนีเกิดขึ้นก็ต้องมีการให้สัญญาต่อกัน ในรูปการทำสัญญาประกันตัวโดยผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือบุคคลภายนอกที่มีความน่าเชื่อเป็นผู้ให้สัญญาว่า จะมาปรากฏตัวหรือจะพาผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงาน เมื่อได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติเช่นนั้น

4.1.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ

จากการศึกษาสัญญาประกันภัยอิสรภาพ พบว่าในต่างประเทศยังไม่มีประเทศใดที่มีการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ จากการถูกจับกุมหรือคุมขังโดยอำนาจรัฐ ประเทศไทยเป็นประเทศแรกโดยที่มาของการทำสัญญาประกันภัยในลักษณะนี้เกิดจากการที่องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะศาลยุติธรรมเห็นว่าในปัจจุบันการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยมีหลักทรัพย์มาประกันนั้น ประสบปัญหาต่างๆ มากมาย โดยมีปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ ด้วยกันคือ 1. ปัญหานายประกันอาชีพ 2. ปัญหาการ คุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และ 3. ปัญหาในด้านประสิทธิภาพการบริหารงานยุติธรรมขององค์กรตุลาการ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะนำบริษัทประกันภัย ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรธุรกิจที่มีความน่าเชื่อถือด้านการเงินเข้ามามีส่วนรวมหรือช่วยลดปัญหาที่กล่าวมา ด้วยวิธี การที่ให้บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองมอบไว้แก่ เจ้าพนักงาน ว่า หากผู้ต้องหาหรือ จำเลยไม่มาแสดงตัวตามระยะเวลาที่กำหนด บริษัทจะยินยอมชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายอื่นๆ (ถ้ามี) ให้แทน ส่วนอีกทางหนึ่งบริษัทประกันภัย จะทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพกับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ซึ่งในกรณีนี้บริษัทประกันภัยอิสรภาพจะเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า ผู้เอาประกันภัย หรือทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าวมา ซึ่งในกรณีนี้บริษัทประกันภัยอิสรภาพจะเรียกผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องว่า ผู้ถือกรมธรรม์ พร้อมออกกรมธรรม์ประกันภัยให้ไว้แก่บุคคลเหล่านั้นโดยระบุงเงินการให้ความคุ้มครอง ที่มีความสัมพันธ์กับวงเงินที่เจ้าพนักงานหรือศาลจะทำการปรับเมื่อผู้เอาประกันภัยไม่มา

¹³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

ตามกำหนดนัด และผู้เอาประกันภัย หรือผู้ถือกรมธรรม์ ก็มีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่บริษัทประกันภัย ในรูปของเบี้ยประกันภัย

จากที่มาของแนวคิดที่รัฐมุ่งจะแก้ไขข้อขัดข้องในการบริหารงานยุติธรรมตามที่กล่าวมานั้น ย่อมทำให้เข้าใจได้ว่าวัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพโดยแท้จริงแล้ว มีความแตกต่างจากการทำสัญญาประกันภัยโดยทั่วไป อย่างชัดเจน กล่าวคือ การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่ได้เกิดจากการที่เอกชนมีความประสงค์จะคุ้มครองทรัพย์สิน หรือสิทธิในทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดซึ่งสามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ของตนไม่ให้เกิดความเสียหาย อย่างเช่นการทำสัญญาประกันวินาศภัย แต่เกิดจากการที่รัฐได้เสนอแนวทาง หรือหาทางออกให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในการใช้สิทธิขอประกันตัว โดยทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ และยินยอมจ่ายเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันภัย เพื่อให้บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองมอบไว้ให้แก่เจ้าพนักงานพร้อมสัญญาว่า หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาแสดงตัวตามระยะเวลาที่กำหนด บริษัทจะยินยอมชดใช้ค่าปรับให้ ซึ่งแตกต่างจากวัตถุประสงค์ทั่วไปของการทำสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้น เพื่อเป็นการบรรเทาผลร้ายหรือลดความเสี่ยงที่ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดของผู้เอาประกันภัยจะต้องสูญหายเสียหายจากเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงภัยจากธรรมชาติ จากการกระทำของมนุษย์ หรือด้วยความเสี่ยงภัยที่มีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจหรือทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามเนื้อหาที่ผู้เขียนได้กล่าวมาโดยละเอียดแล้วในหัวข้อสัญญาประกันภัย

สรุปจากการศึกษาที่มาและวัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันภัย สัญญาประกันตัว และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ พบว่าสัญญาทั้งสามมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ที่มีวัตถุประสงค์และที่มาของการทำสัญญาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลประการสำคัญที่ว่า การทำสัญญาประกันภัยในกรณีต่างๆ ไปนั้น (ยกเว้นสัญญาประกันชีวิต) จะเป็นการทำสัญญาที่มีความมุ่งหมายในการป้องกันผลร้าย หรือลดความเสี่ยงที่ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ของผู้เอาประกันภัยจะได้รับความเสียหาย ส่วนสัญญาประกันภัยอิสรภาพนั้น เป็นการทำสัญญาเพื่อป้องกันการสูญเสียชีวิต และเสรีภาพของผู้เอาประกันภัย ทั้งนี้ ผู้เขียนขอสรุปวัตถุประสงค์ของการทำสัญญาทั้งสามดังนี้

1) การทำสัญญาประกันภัย เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์สังเกตเห็นถึงความเสี่ยงภัยที่อาจจะทำให้ทรัพย์สินของตนได้รับความเสียหาย จึงทำสัญญาฉบับหนึ่ง ขึ้นมาเรียกว่า สัญญาประกันภัย เพื่อเป็นโอนภาระความเสี่ยงที่เดิมเป็นของตนเอง ไปยังอีกบุคคลหนึ่งที่ว่าผู้รับประกันภัย เป็นผู้รับความเสี่ยงภัยแทน โดยยินยอมจ่ายเงินเป็นค่าเบี้ยประกันภัยเป็นการตอบแทน โดยความเสี่ยงภัยที่กล่าวมานั้น อาจเกิดจากการภัยธรรมชาติ การกระทำของมนุษย์ หรือความเสี่ยงภัยที่ประเมินได้ด้วยเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ หรือความเสี่ยงภัยทางการเมือง

2) การทำสัญญาประกันตัว มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในการต่อสู้คดี เนื่องจากหากไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้รับการปล่อยตัวไปจากการจับกุม หรือคุมขังโดยอำนาจรัฐ ย่อมไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นธรรมในแง่ของโอกาสที่จะรวบรวมพยานหลักฐานมาหักล้าง เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน โดยเหตุผลของการทำสัญญาประกันตัวจะมีความเชื่อมโยงกับหลักการให้สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) อย่างแน่นอน

3) การทำสัญญาประกันภัยอสรภาพ ในความเห็นของผู้เขียนนั้น แท้จริงแล้วเป็นการทำสัญญาโดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อประโยชน์ต่อการบริหารงานยุติธรรมของรัฐ โดยรัฐเป็นผู้เสนอแนวทางหรือหาทางออกให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในการใช้สิทธิขอประกันตัว ในรูปการทำสัญญาประกันภัยอสรภาพ และเพื่อช่วยลดปัญหาการประเมินราคาทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันที่ศาลกำลังประสบอยู่ และถึงแม้ว่าจะช่วยลดปัญหานายประกันอาชีพได้บ้าง แต่หากมองในแง่การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะพบว่า สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองที่เท่าเทียมกันได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากหลักการให้ประกันตัวตามแนวทางปฏิบัติขององค์กรตุลาการไทย ยังคงพิจารณาถึงตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันว่ามีความสัมพันธ์กับอัตราโทษที่ศาลกำหนดไว้หรือไม่

4.2 เปรียบเทียบการก่อให้เกิดสัญญา และองค์ประกอบของสัญญา

หัวข้อนี้ จะทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการก่อให้เกิดสัญญาและองค์ประกอบของสัญญาทั้งสาม โดยจะศึกษาการก่อให้เกิดสัญญาและองค์ประกอบของสัญญาไปพร้อมๆ กัน

4.2.1 สัญญาประกันภัย

การเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัยนั้น ย่อมไม่แตกต่างไปจากสัญญาทางแพ่งอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากคำเสนอและคำสนองที่ต้องตรงกันระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยคำเสนอและคำสนองที่ว่ามานั้นได้ทำโดยมุ่งประสงค์จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างกัน ซึ่งในกรณีสัญญาประกันภัย คู่สัญญาที่จะต้องเสนอสนองให้ตรงกัน ก็คือ ผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะเป็นผู้เสนอขอทำสัญญาประกันภัยก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นทางฝ่ายผู้เอาประกันภัยขอเสนอทำสัญญาประกันภัยเสมอไป ซึ่งการเสนอให้เข้าทำสัญญาประกันภัยในปัจจุบันจะพบว่าเป็นทางฝ่ายผู้รับประกันภัยเอง ที่จะเป็นฝ่ายชักชวนหรือเสนอให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญา ผ่านทางตัวแทนของผู้รับประกันภัย แต่ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าสัญญาจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ จึงจะบังคับสิทธิให้เป็นไปตามสัญญาได้ นอกจากนี้ ในบางครั้งการทำสัญญาประกันภัยก็จะมีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้ได้รับประโยชน์จากการทำสัญญาประกันภัยของผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย เรียกบุคคลภายนอกนี้ว่า ผู้รับประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตามผู้รับประโยชน์ อาจจะเป็นบุคคลเดียวกับผู้เอาประกันภัยก็ได้

1) องค์ประกอบของสัญญาประกันภัย

ในส่วนขององค์ประกอบของสัญญาประกันภัยนั้น จะกล่าวถึงส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย เช่น รายละเอียดในกรมธรรม์ประกันภัย ตลอดจนการทำกรขยายความองค์ประกอบที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีในสัญญา การพิจารณารับประกันภัยของผู้รับประกันภัยว่ามีหลักเกณฑ์อย่างไร โดยจะขอกล่าวในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ

2) ผู้เอาประกันภัย

ตามสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งหรือเป็นประธานของสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัย หมายถึง ผู้ที่มีความประสงค์ที่จะได้รับการคุ้มครอง

ความเสี่ยงภัยจากผู้รับประกันภัย หน้าที่หลักในการที่ได้รับความคุ้มครองความเสี่ยงภัยตามที่ได้กล่าวมาคงจะหนีไม่พ้น การประพฤติดนให้อยู่บนพื้นฐานความสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost Good Faith) หรือกล่าวอีกนัยก็คือ การประพฤติดนให้ปราศจากการฉ้อฉลในทุกขั้นตอนในระหว่างที่เสนอเข้าทำสัญญาประกันภัย โดยหน้าที่หลักก็คือ การเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) ที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัย (Insurable Interest) เช่น มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เอาประกันภัยตลอดจนแถลงข้อความจริงที่แสดงถึงความเสี่ยงภัย (Risk) และปัจจัยเสี่ยงแวดล้อมอื่นๆ ให้ผู้รับประกันภัยทราบ ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่การเจรจาต่อรอง กำหนดจำนวนเบี้ยประกันภัยที่จะชำระให้แก่ผู้รับประกันภัย รวมถึงกำหนดว่าภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาว่ามีอะไรบ้าง และภัยประเภทใดที่เป็นข้อยกเว้นส่วนหน้าที่รองลงมาก็คงจะหนีไม่พ้น หน้าที่ในการชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนด เมื่อสัญญาประกันภัยมีผลใช้บังคับแล้ว

3) ผู้รับประกันภัย

บทบาทของผู้รับประกันภัย หากพิจารณาในเนื้อหาของสัญญาประกันภัย จะพบว่า เป็นผู้แสดงบทบาทในเชิงรับ หากไม่มองในแง่ของการหลอกลวงเข้ามาทำสัญญาประกันภัยให้ได้มากๆ เพื่อให้ธุรกิจของตนเติบโต อย่างไรก็ตาม หน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่จะต้องปฏิบัติตามที่อยู่บนพื้นฐานของความสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost Good Faith) ก็มีเช่นกัน ได้แก่ การที่ต้องพิจารณารับประกันโดยสุจริต มิใช่รู้อยู่แล้วว่าผู้เอาประกันภัยจะทำสัญญากับตนไม่มีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัย แต่ยังขึ้นเข้าทำสัญญาไป เพื่อหวังที่ได้รับเงินค่าตอบแทน เป็นเบี้ยประกันภัย แล้วภายหลังมาปฏิเสธที่จะชำระค่าสินไหมทดแทนโดยยกข้ออ้างที่ตนทราบมาตั้งแต่ทำสัญญากันแล้วว่า ผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัย เป็นต้น ฉะนั้น จะเห็นว่าการพิจารณารับประกันภัยของผู้รับประกันภัยก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเปิดเผยข้อความจริงของผู้เอาประกันภัย ผู้เขียนจึงเห็นว่าหลักการพิจารณารับประกันภัยของผู้รับประกันภัยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสัญญาประกันภัย และควรทำการศึกษา เพื่อนำหลักการในเรื่องนี้ไปใช้วิเคราะห์ วิเคราะห์ ลักษณะของสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ต่อไป โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณารับประกันภัยด้วยกัน 2 ประการ ดังนี้

(1) การพิจารณาถึงความเสี่ยงภัยภายใต้หลักทฤษฎีความน่าจะเป็น (Theory of Probability)

หลักที่ใช้ในการพิจารณารับประกันภัยของผู้รับประกันภัยในข้อนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นหลักในการพิจารณารับประกันภัยโดยแท้ กล่าวคือ เป็นหลักที่จะต้องพิจารณาให้ได้ความเป็นประการแรก โดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับจากผู้เอาประกันภัย ประกอบกับการคาดคะเนความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเสียหายในภัยที่รับเสี่ยง โดยพินิจพิเคราะห์จากตัววัตถุที่เอาประกันภัย ซึ่งการที่เข้าใจทฤษฎีความน่าจะเป็นได้ จะต้องจำลองเหตุการณ์ขึ้นมาเหตุการณ์หนึ่ง เช่น ในอุบัติเหตุรถยนต์ ความน่าจะเป็นที่จะเกิดอุบัติเหตุ ย่อมต้องอาศัยสถิติของการเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ที่ได้ทำการบันทึกไว้ในปีที่ผ่านมามาพิจารณาว่ามีจำนวนกี่ครั้ง ความเสียหายแต่ละครั้งมีจำนวนเท่าใด และโดยรวมทั้งปีมีค่า

ความเสียหายเท่าใด ตลอดจต้องทำการคาดคะเนไปถึงจำนวนอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นในปีถัดๆ ด้วย¹³⁶ กล่าวโดยสรุป ก็คือ การนำจำนวนสถิติอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในปีที่ใกล้เคียงในอดีตกับปีที่เริ่มเอาประกันภัยมาพิจารณาเปรียบเทียบหาความน่าจะเป็นในการเกิดอุบัติเหตุในแต่ละปี และแนวโน้มที่จะมีจำนวนอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอนาคต เพื่อหาค่าเฉลี่ยสุทธิในการพิจารณารับประกันภัยรถยนต์นั้นๆ

(2) การพิจารณากำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยและจำนวนรายที่รับประกันภัย ภายใต้หลักทฤษฎีที่ถือจำนวนมากเข้าว่า (Theory of Great Numbers)¹³⁷

การพิจารณาในข้อนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการพิจารณาในระดับที่รองลงมาจากพิจารณาในข้อ 1. เนื่องจากเป็นการพิจารณาเพื่อกำหนดจำนวนเบี้ยประกันภัยให้มีความเหมาะสมในการรับประกันภัยในแต่ละราย โดยให้มีจำนวนเบี้ยประกันต่อรายที่ไม่แพงจนเกินไป แต่อาศัยจำนวนรายที่รับประกันภัยให้ได้จำนวนที่มากเข้า ทั้งนี้ เพื่อให้ธุรกิจประกันภัย ของผู้รับประกันภัยรายนั้นไม่ขาดทุนถึงขั้นล้มละลายดังนั้น การกำหนดเบี้ยประกันภัยภายใต้หลักทฤษฎีที่ถือจำนวนมากเข้าว่า จึงมีหลักการว่า ถ้าเบี้ยประกันภัยสูงมากอันเนื่องมาจากกลุ่มผู้เสี่ยงภัยมีน้อย ถ้าเบี้ยประกันภัยมีอัตราต่ำมากผู้เอาประกันภัยก็จะมีจำนวนมากตามไปด้วย การที่จะทำให้เบี้ยประกันภัยอยู่ในระดับที่สมเหตุสมได้ จึงต้องมีการรวมกลุ่มผู้เสี่ยงภัยหรือผู้เอาประกันภัยให้ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้¹³⁸

4) ผู้รับประกันภัย

ผู้รับประกันภัยนั้น ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการทำสัญญาประกันภัย และจะต้องระบุไว้ให้ชัดเจนในสัญญา ผู้รับประกันภัยจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในสัญญาประกันชีวิต เนื่องจากตามสภาพของการทำสัญญาประกันชีวิต เป็นการทำสัญญาที่ใช้เงินอาศัยความทรงชีพ หรือความมรณะของบุคคลหนึ่ง¹³⁹ บุคคลที่ถูกเอาประกันชีวิต เมื่อตายลงวงเงินตามกรมธรรม์ย่อมไม่อาจตกแก่ตนได้โดยสภาพ แต่จะตกแก่บุคคลที่ระบุว่าเป็นผู้รับประกันภัย ทั้งนี้ บุคคลที่ถูกเอาประกันชีวิตจะเป็นคู่สัญญาในฐานะผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันชีวิต หรือไม่ก็ได้ แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ผู้รับประกันภัยในฐานะแล้วย่อมเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงกับผู้รับประกันภัย การที่จะได้รับชำระค่าสินไหมทดแทนในกรณีสัญญาประกันวินาศภัยหรือได้รับการใช้เงินในกรณีของสัญญาประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยนั้นๆ จะต้องแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญาประกันภัยด้วย จึงจะได้รับเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

5) วัตถุประสงค์สัญญาประกันภัยหรือวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย

¹³⁶ ธาณี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการประกันภัยพิบัติครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม(กรุงเทพมหานคร วิชา วิญญูชน, 2553), หน้า 28.

¹³⁷ สรพลจ สุขทรศนี, เรื่องเดิม, หน้า 17-18.

¹³⁸ ธาณี วรภัทร์, เรื่องเดิม, หน้า 30.

¹³⁹ มาตรา 889 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง"

วัตถุที่เอาประกันภัย ย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของสัญญาประกันภัย กล่าวคือ ถ้าเป็นสัญญาประกันวินาศภัย จะมีวัตถุที่เอาประกันภัยเป็นทรัพย์สิน สิทธิหรือผลประโยชน์อื่นใดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ และการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญา เป็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ความเสียหายเหล่านั้นจึงเป็นความเสียหายที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ เพื่อพิจารณาได้เช่นนี้ ย่อมเข้าใจได้ว่าวัตถุที่เอาประกันภัยในสัญญาประกันวินาศภัยจะต้องเป็นทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางทรัพย์สิน ไม่ว่าจะบุคคลสิทธิ หรือทรัพย์สินสิทธิ ดังนั้น โดยสภาพชีวิตมนุษย์จึงไม่อาจที่จะจัดให้เป็นวัตถุที่เอาประกันภัยตามสัญญาประกันวินาศภัยได้ และต้องแยกบัญญัติเป็นบทบัญญัติต่างหากจากสัญญาประกันวินาศภัย สำหรับวัตถุที่เอาประกันภัยตามสัญญาประกันชีวิต ย่อมหมายถึงชีวิตของคนที่เป็นผู้ถูกเอาประกันชีวิต โดยการใช้เงินจะแตกต่างจากการชำระค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย ที่ไม่ต้องการตีค่าความเสียหายตามที่เกิดขึ้นจริงว่า มีจำนวนเท่าใด มากหรือน้อยกว่าวงเงินที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย โดยการใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยจะไม่มีทางเกินไปกว่าจำนวนที่ระบุไว้เป็นวงเงินคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัย ส่วนการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต จะเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัวเสมอ

6) กรมธรรม์ประกันภัย

กรมธรรม์ประกันภัย ถือว่าเป็นเอกสารที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำหรับนิติสัมพันธ์การทำสัญญาประกันภัย โดยกรมธรรม์ประกันภัยมาตรฐานจะกำหนดรายละเอียด เงื่อนไข ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ช้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย อัตราเบี้ยประกันภัย วัตถุที่เอาประกันภัย และภัยที่รับเสี่ยง¹⁴⁰ ซึ่งระดับความสำคัญของกรมธรรม์ประกันภัยของสัญญาประกันภัยในแต่ละฉบับ จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวงเงินประกัน และความสลับซับซ้อนของตัววัตถุที่เอาประกันภัย เช่น วัตถุที่เอาประกันภัย คือ เรือ ภัยที่รับเสี่ยงย่อมจะต้องประกอบไปด้วยหลายภัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ หรือภัยจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งรวมความไปถึงภัยจากการ

¹⁴⁰ มาตรา 867 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "กรมธรรม์ประกันภัย ต้องลงลายมือชื่อของผู้รับประกันภัย และมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุที่เอาประกันภัย
- (2) ภัยใดซึ่งผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง
- (3) ราคาแห่งมูลประกันภัย ถ้าหากได้กำหนดกันไว้
- (4) จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย
- (5) จำนวนเบี้ยประกันภัย และวิธีส่งเบี้ยประกันภัย
- (6) ถ้าหากสัญญาประกันภัยมีกำหนดเวลาต้องลงเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดไว้ด้วย
- (7) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับประกันภัย
- (8) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้เอาประกันภัย
- (9) ชื่อของผู้รับประกันภัยถ้าจะมี
- (10) วันทำสัญญาประกันภัย
- (11) สถานที่และวันที่ได้ทำกรมธรรม์ประกันภัย

ทำงานของผู้ที่บังคับบัญชาของผู้เอาประกันภัย และในระหว่างภัยที่รับเสี่ยงนั้น กรมธรรม์ก็จะระบุว่า แม้จะเป็นภัยที่รับเสี่ยง แต่หากเกิดเหตุในลักษณะใดขึ้น เหตุนั้นถือเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย หรือจำกัดวงเงินค่าสินไหมทดแทนไว้เท่านั้นเท่านั้นบาท เหล่านี้เป็นต้น

4.2.2 สัญญาประกันตัว

ตามที่คุณเขียนได้กล่าวไปแล้วว่า สัญญาประกันตัวเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความคุ้มครองสิทธิ ในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ทั้งยังเป็นการให้ความเคารพต่อเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย โดยสัญญาประกันตัวนั้น จะปรากฏอยู่ในทุกระดับของกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือศาล ซึ่งผู้มีอำนาจสั่ง อนุญาตให้ประกันตัว ก็อยู่ที่ว่าอยู่ในชั้นของเจ้าพนักงานใด เช่น ชั้นศาล ศาลก็จะเป็นผู้มีอำนาจสั่ง อนุญาตให้ประกันตัวได้ โดยหลักการที่แท้จริงในการสั่งอนุญาตในทุกระดับ มีหลักเกณฑ์ที่เป็น สาระสำคัญที่เจ้าพนักงานใช้ประกอบดุลยพินิจสั่งอนุญาตให้ประกันตัว คือ จะต้องปรากฏข้อเท็จจริง ว่า หากสั่งอนุญาตแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน รวมถึง พิจารณาความร้ายแรงของข้อหาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกกล่าวหา นอกนั้นจะเป็นเรื่องปลีกย่อย ไม่ว่าจะ เป็นความน่าเชื่อถือของผู้ประกัน หรือหลักทรัพย์ที่นำมาวางประกอบการขอประกัน

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า แท้ที่จริงแล้ว การอนุญาตให้มีการประกันตัว กฎหมายหรือเจ้าพนักงานไม่ได้ให้ความสำคัญกับถ้อยคำในสัญญาประกันตัวมากนัก เพราะตัวสัญญา ประกันตัวไม่ใช่สิ่งที่จะบ่งชี้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีพฤติการณ์หลบหนีหรือไม่ แต่อยู่ที่พฤติการณ์ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง สัญญาประกันตัวจึงเป็นเพียงส่วนประกอบหรือเอกสารที่จะต้องมี เพื่อให้ การอนุญาตให้มีการประกันตัวเป็นไปตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เจ้าพนักงานทุกระดับได้วางไว้ จึง เป็นสาเหตุให้สัญญาประกันตัวมีถ้อยคำหรือข้อความในสัญญาที่ไม่ซับซ้อน เพียงแต่จะต้องมี รายละเอียดตามสมควร เช่น ข้อหาความผิด สถานที่ทำสัญญา ชื่อผู้ต้องหา ชื่อผู้ประกัน ชื่อเจ้า พนักงานผู้อนุญาตให้ประกัน¹⁴¹ เป็นต้น

1) องค์ประกอบของสัญญาประกันตัว

สัญญาประกันตัวจะต้องมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองฝ่ายเสมอ เหมือนกับ สัญญาทั่วๆ ไป คือ ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลย รวมถึงผู้ประกันในกรณีที่ผู้ประกัน ไม่ใช่ ผู้ต้องหาหรือจำเลย ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง ก็คือ ฝ่ายเจ้าพนักงาน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่ามีการทำสัญญาประกันใน ชั้นใด เช่น ในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจ ก็จะเป็นคู่สัญญา ในส่วนองค์ประกอบอื่นๆ ของสัญญาประกันนอกจากคู่สัญญาแล้ว ก็จะมีเรื่องหลักประกันที่เป็นทรัพย์สินเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่ง ขึ้นอยู่กับว่าหลักประกันดังกล่าวเป็นทรัพย์สินประเภทใด แต่โดยหลักแล้ว ต้องเป็นทรัพย์สินที่ สามารถตีราคาเอาจากมูลค่าของทรัพย์สินนั้นๆ ออกมาได้ เช่น โฉนดที่ดิน สมุดบัญชีเงินฝาก เป็นต้น

2) ข้อพิจารณาลักษณะของสัญญาประกันตัว

ลักษณะของสัญญาประกันตัว ในปัจจุบันประเด็นปัญหานี้ ยังมีความเห็นทาง วิชาการแย้งกันอยู่ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านมองว่าเป็นเรื่องของวิธีการปล่อยตัวชั่วคราว ตามประมวล

¹⁴¹ ดูตัวอย่างสัญญาประกันตัว ในภาคผนวก ง

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเฉพาะ¹⁴² ซึ่งมีเหตุผลประการสำคัญที่ว่า สัญญาประกันเกิดขึ้นจากการที่รัฐกำหนดเงื่อนไข ให้เป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่จะต้องทำสัญญาประกัน เพื่อเป็นหลักฐานในการอนุญาตให้มีการประกันตัว ตามหลักเกณฑ์ในเรื่องการปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเห็นได้ว่าคู่สัญญามีได้มีเสรีภาพในการทำสัญญาอย่างแท้จริง (Freedom of Contract) ซึ่งเป็นหลักประการสำคัญของการทำสัญญาทางแพ่งส่วนฝ่ายที่มีความเห็นว่าสัญญาประกันตัวเป็นสัญญาทางแพ่งได้ให้เหตุผลที่น่าสนใจไว้ว่า สัญญาประกันตัวเป็นสัญญาประกอบไปด้วยคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยมีวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นการงดเว้นกระทำการของลูกหนี้ กล่าวคือ การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงาน เมื่อมีหมายเรียก หรือมีกำหนดนัด หากไม่มาผู้ประกัน รวมถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย ในกรณีเป็นผู้ประกันอีกฐานะหนึ่งจะยินยอมชดใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นบาท จึงเห็นได้ว่ามีการยอมรับที่จะปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าวเป็นการก่อนนี้ให้มีผลผูกพันตนเองแล้ว¹⁴³ ซึ่งความเห็นที่สองนี้คำพิพากษาของศาลฎีกาก็ได้วินิจฉัยยืนยันตามกันมา

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

ฎีกาที่ 2786/2523 จำเลยทำสัญญาขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนกับโจทก์ ถ้าผิดสัญญาโดยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ยอมใช้เงินแก่โจทก์ จำนวนหนึ่ง ต่อมาจำเลยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ โจทก์ถือว่าจำเลยผิดสัญญาสั่งปรับตามสัญญา ถึงแม้ต่อมาจะมีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ต้องหาพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิง และพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้วก็ตาม ก็ยอมไม่กระทบถึงสัญญาประกันระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งเป็นความรับผิดส่วนแพ่ง สัญญาประกันยอมมีผลใช้บังคับไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่พ้นวิสัย

ฎีกาที่ 3840/2526 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 119 ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกัน หรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมีต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ ศาลฎีกาเห็นว่า จำนวนเงินที่นายประกันจะต้องชำระต่อศาล เมื่อผิดสัญญาประกันนั้นมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลลดจำนวนลงได้

ด้วยความเคารพจากความเห็นทั้งสองฝ่าย ผู้เขียนมีความเห็นว่า โดยเนื้อแท้ของสัญญาประกัน เป็นสัญญาทางแพ่ง เพราะมีองค์ประกอบในเรื่องคู่สัญญา วัตถุประสงค์สัญญา และการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาอย่างครบถ้วน เพียงแต่นำมาบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณาให้ปล่อยชั่วคราว ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีวิธีการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาที่แตกต่างจากสัญญาทางแพ่งอื่นๆ เฉพาะในกรณีที่ผิดสัญญาประกันต่อศาลเท่านั้น

¹⁴² คณิต ญ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม(กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน, 2555), หน้า 388.

¹⁴³ พรพรรณฯ คงประยูร, *ปัญหาการปรับบทกฎหมายแพ่งเพื่อบังคับใช้กับการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยในชั้นศาล โดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556), หน้า 111.

4.2.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ตามโครงสร้างของสัญญาประกันภัยอิสรภาพหากมองดูผิวเผินจะเห็นว่ามิใช่โครงสร้างและองค์ประกอบที่คล้ายกับสัญญาประกันภัย คือ มีการขอเสนอเข้าทำสัญญาโดยผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อให้ได้เป็นผู้เอาประกันภัยตามสัญญา หรือการการเสนอเข้าทำสัญญาโดยผู้มิประโยชน์เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้มีการประกันภัยอิสรภาพเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย โดยบุคคลเหล่านั้นยินยอมจ่ายค่าตอบแทน เป็นเบี้ยประกันภัย เพื่อแลกมาซึ่งการออกหนังสือรับรอง โดยผู้รับประกันภัย ที่มีข้อความในทำนองที่ผู้รับประกันภัยจะยินยอมชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานในทุกระดับชั้นอยู่กับการออกหนังสือรับรอง ได้ออกให้ไว้แก่เจ้าพนักงานในระดับใด โดยมีเงื่อนไขประการสำคัญว่าหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปจากอำนาจรัฐ ตนยินยอมชดใช้เงินให้ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานได้กำหนดไว้และในเรื่องอื่นๆ ก็มีความคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นการออกกรมธรรม์ประกันภัย การระบุภัยที่รับเสี่ยง การกำหนดผู้รับประกันภัยตามสัญญา เหล่านี้เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็นตั้งแต่เริ่มแรกในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์แล้วว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัย เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันภัย โดยเฉพาะสัญญาประกันวินาศภัย วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยต้องเป็นทรัพย์สิน สิทธิในทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ คำว่าวินาศภัย ไม่อาจแปลความไปถึงการจงใจหนี หรือไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานได้ จึงไม่มีภัยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับ หากจะเป็นภัยจริง ก็จะเป็นภัยที่เกิดขึ้นภายหลังจากการหลบหนีการจับกุม หรือคุมขังของรัฐ ซึ่งมีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา วินาศภัยจึงไม่อาจหมายถึง การจงใจกระทำผิดกฎหมายเสียเองไปได้

1) วัตถุประสงค์ของคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

วัตถุประสงค์ของคู่สัญญา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วัตถุประสงค์ 1. วัตถุประสงค์ที่ประสงค์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้มิประโยชน์เกี่ยวข้อง และ 2. วัตถุประสงค์ของรัฐ

(1) วัตถุประสงค์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้มิประโยชน์เกี่ยวข้อง

การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้มิประโยชน์เกี่ยวข้อง ย่อมทำขึ้นเพื่อเป็นองค์ประกอบในการใช้สิทธิขอประกันตัวตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และป้องกันการสูญเสียชีวิตเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากอำนาจรัฐ ด้วยค่าใช้จ่ายที่แน่นอนและสมเหตุสมผล โดยสามารถดูได้จากอัตราเบี้ยประกันภัย ที่ผู้รับประกันภัยได้กำหนดไว้เป็นการตายตัว ซึ่งสัมพันธ์กับอัตราโทษที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกดำเนินคดี

(2) วัตถุประสงค์ของรัฐ

การที่นาระบบประกันภัยมาใช้ในการพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น รัฐได้ทำโดยมีความประสงค์ที่จะได้หลักประกันที่แน่นอนตามสมควรว่า หากรัฐให้การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไป รัฐและสังคมโดยรวมจะไม่ได้รับความเสียหาย และเพื่อเป็นการสะดวกในการพิจารณาหลักประกัน จึงนำบริษัทประกันภัย ที่มีความน่าเชื่อถือทางการเงินค่อนข้างสูง เข้ามาดำเนินการในการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยที่กำลังถูกดำเนินคดีให้ได้รับการปล่อยตัวไป ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานยุติธรรม ที่จะมีมั่นใจได้ว่าจะได้รับการชดใช้เป็นตัวเงิน หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีให้พ้นไปจากอำนาจรัฐ

สรุป จะเห็นได้ว่าสัญญาทางแพ่งที่ยกมาศึกษาทั้งสามฉบับนั้น มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัญญาคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เกิดขึ้นจากคำเสนอ และคำสนองของคู่สัญญา เพียงแต่มีข้อแตกต่างกันในรายละเอียดของบทบาทที่ทำการเสนอและสนอง เช่น สัญญาประกันภัย บทบาทของผู้เอาประกันภัยก็คือ การเปิดเผยข้อความจริงที่อยู่บนพื้นฐานความสุจริตอย่างยิ่ง ส่วนสัญญาประกันตัวและสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นการเลือกที่จะกำหนดอนาคตของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่า หากมีความประสงค์ที่จะต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน โดยปราศจากการจับกุม คุมขัง โดยรัฐ จะต้องยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยต้องมีการให้สัญญาว่าจะไม่หลบหนี หากหลบหนียินยอมที่จะชดใช้เงินให้แก่รัฐ หรือยินยอมเสียค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้รับประกันภัย เพื่อให้ผู้รับประกันภัยออกหนังสือรับรองยินยอมชดใช้เงินแทนให้

สำหรับองค์ประกอบของสัญญาก็จะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพของสัญญานั้นๆ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เช่น ในสัญญาประกันภัย วัตถุที่เอาประกันภัย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะต้องระบุลงไปให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับประกันภัยใช้เป็นฐานในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนในอนาคต ส่วนสัญญาประกันตัวหรือสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ความน่าเชื่อถือของผู้ประกันหรือผู้เอาประกันภัยเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ซึ่งความน่าเชื่อถือดังกล่าวสามารถพิจารณาได้จากพฤติการณ์ที่จะไม่หลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือความน่าเชื่อถือในสถานะทางการเงิน ของผู้ประกันหรือผู้เอาประกันภัย ทั้งจะต้องมีองค์ประกอบในเรื่องหลักประกันสัญญาที่เป็นทรัพย์สินเข้ามาเกี่ยวข้อง เหล่านี้เป็นต้น

4.3 เปรียบเทียบผลแห่งสัญญา

หัวข้อนี้ จะพิจารณาถึงผลแห่งสัญญาที่ทำการศึกษาอยู่ทั้งสามฉบับ โดยจะขอกกล่าวเฉพาะประเด็นที่เป็นลักษณะพิเศษของสัญญา ส่วนผลแห่งสัญญาที่มีลักษณะเป็นการทั่วไป จะขอกกล่าวเป็นภาพรวม

4.3.1 สัญญาประกันภัย

เมื่อสัญญาประกันภัยมีผลบังคับ คู่สัญญาทั้งฝ่ายผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย ย่อมต้องปฏิบัติตามชำระหนี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายลักษณะประกันภัย หรือตามที่สัญญาประกันภัยกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย ก็คือ การชำระเบี้ยประกันภัย ให้ตรงตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยทุกคราวไป ส่วนผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ในการออกกรมธรรม์ประกันภัยมอบให้ไว้แก่ผู้เอาประกันภัย และจะต้องชำระค่าสินไหมทดแทนหากมีภัยที่รับเสี่ยงตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์เกิดขึ้น ในกรณีสัญญาประกันวินาศภัย หรือเมื่อผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย โดยชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ที่ระบุไว้ในสัญญา แต่ถึงอย่างไรก็ตาม อัตราเบี้ยประกันภัยตามสัญญาประกันภัยที่ได้กำหนดไว้แต่เดิมอาจลดลงได้ หรือจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนที่จะต้องชี้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย อาจเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งการลดลงของจำนวนเงินทั้งสอง ผู้เขียนเรียกว่า "ผลพิเศษแห่งสัญญาประกันภัย" โดยสามารถศึกษาได้จากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไปนี้

1) การขอลดจำนวนเงินเอาประกันและจำนวนเบี้ยประกันภัยของผู้เอาประกันภัย
 มาตรา 864 "เมื่อคู่สัญญาประกันภัยยกเอาภัยใดโดยเฉพาะขึ้นเป็นข้อพิจารณา
 ในการวางกำหนดจำนวนเบี้ยประกันภัยและภัยเช่นนั้นสิ้นไปหาไม่มีแล้ว ท่านว่าภายหน้าแต่นั้นไป
 ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะได้ลดเบี้ยประกันภัยลงตามส่วน"

มาตรา 873 "ถ้าในระหว่างอายุสัญญาประกันภัยนั้น มูลประกันภัย ได้ลดน้อย
 ถอยลงไปหนักไซ้ ท่านว่าผู้เอาประกันภัยชอบที่จะได้ลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ และลด
 จำนวนเงินเบี้ยประกันภัย

การลดจำนวนเบี้ยประกันภัยนั้น ให้เป็นผลต่อในอนาคต"

มาตราทั้งสองที่กล่าวมาเป็นการบัญญัติขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งการ
 พิจารณาว่าภัยใดเป็นภัยที่สิ้นไปแล้วตามมาตรา 864 สามารถพิจารณาได้จากตัวภัยที่ระงับสิ้นไปว่า
 เป็นภัยที่ระบุไว้ในสัญญาหรือไม่ และเป็นภัยที่คู่สัญญายกหรือยอมรับให้เป็นภัยที่มีลักษณะพิเศษอัน
 จะต้องกำหนดเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นหรือไม่ ถ้าใช่ หากภายหลังภัยนั้นๆ ได้ระงับสิ้นไปแล้ว ส่วนต่าง
 ของเบี้ยประกันภัยที่เรียกสูงขึ้นนั้น จะต้องปรับลงมาตามส่วนเสมือนว่าไม่เคยมีภัยที่รับเสี่ยงเช่นนั้นมา
 ก่อน

ตัวอย่าง ก. เอาบ้านของตนซึ่งตัดแปลงเป็นปั้มแก๊สด้วยประกันภัยไว้ กรณีเช่นนี้
 บริษัทย่อมต้องเรียกเบี้ยประกันภัยสูงกว่า การเอาประกันภัยบ้านที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย แต่ถ้าภายหลัง ก
 เลิกกิจการปั้มแก๊ส ก็เสมือนว่า ก. ไม่เคยไม่เอาประกันภัยบ้านที่ตัดแปลงเป็นปั้มแก๊สมาก่อน
 กลายเป็นการเอาประกันภัยบ้านที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติ เช่นนี้ ก. สามารถขอลดเบี้ยประกันภัย
 นับแต่เวลาเลิกกิจการปั้มแก๊ส เป็นต้นไป¹⁴⁴

ส่วนการพิจารณาว่ามูลประกันภัยได้ลดน้อยถอยลงไปหนักหรือไม่ ตามมาตรา 873
 ให้พิจารณาจากมูลค่าของตัววัตถุที่เอาประกันภัยไว้ ว่ามีค่าลดลงมากหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น เดิมเอา
 ประกันภัยบ้านซึ่งปลูกอยู่ในที่ดินของตนไว้ และเป็นที่ดินที่มีอนาคตในการซื้อขาย เพื่อการลงทุน
 ต่อมาที่ดินนั้นอยู่ในเขตถูกเวนคืน ทำให้บ้านและที่ดินราคาตกลงกว่าครึ่งหนึ่ง ดังนั้น ถ้าวมูลค่าของ
 วัตถุที่เอาประกันภัย ซึ่งก็คือมูลประกันภัยได้ลดน้อยถอยลงไปหนัก ผู้เอาประกันภัยสามารถขอลด
 จำนวนเงินที่เอาประกันภัยได้¹⁴⁵

มีข้อสังเกตว่า มาตรา 873 ได้บัญญัติสิทธิให้แก่ผู้เอาประกันภัย ทั้งการขอลดจำนวน
 เงินที่เอาประกันภัย และลดอัตราเบี้ยกันอีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากต้องการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เอา
 ประกันภัย กล่าวคือ เมื่อจำนวนเงินที่เอาประกันภัยลดลงแล้ว จำนวนเบี้ยประกันภัยจึงควรมี
 ความสัมพันธ์กับจำนวนเงินที่เอาประกัน

2) การขอลดจำนวนค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย

มาตรา 874 "ถ้าคู่สัญญาได้กำหนดราคาแห่งมูลประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัย
 ชอบที่จะลดจำนวนค่าสินไหมทดแทน ก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าราคาแห่งมูลประกันภัยตามที่ได้ตกลง
 กันไว้ นั้น เป็นจำนวนสูงเกินไปหนัก และคืนจำนวนเบี้ยประกันภัยให้ตามส่วนทั้งดอกเบี้ยด้วย"

¹⁴⁴ สรพลจ สุขทรศนี, เรื่องเดิม, หน้า 35.

¹⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

หลักเกณฑ์ที่จะใช้ชดเชยจำนวนค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย จะเป็นไปได้ในแนวทางเดียวกันกับการชดเชยจำนวนเงินเอาประกันภัย และเบี้ยประกันภัยของผู้เอาประกันภัย โดยภาระการพิสูจน์มูลค่าของวัตถุที่เอาประกันภัยว่ามีจำนวนสูงเกินไปหนักหรือไม่ ย่อมเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัย แต่แม้จะพิสูจน์ได้เช่นนั้น ผู้รับประกันภัยก็ไม่มีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยส่วนต่างที่จ่ายตามมูลค่าประกันภัยได้ จะต้องคืนเบี้ยประกันภัยนั้นไปตามส่วน พร้อมดอกเบี้ย

4.3.2 สัญญาประกันตัว

ผลแห่งสัญญาประกันตัวนั้น จะมีลักษณะเป็นไปตามผลแห่งสัญญาทางแพ่งทั่วไปที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีสิทธิหน้าที่ระหว่างกัน กล่าวคือ ถ้าผู้ประกันผิดสัญญาประกัน กล่าวคือ ไม่สามารถพาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย มาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานได้ เจ้าพนักงานย่อมมีสิทธิที่สั่งปรับเงินประกันตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาประกันได้ และกรณีมีหลักประกันก็สามารถทำการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินนั้นได้ ในทางกลับกันหากผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่ผิดนัดโดยมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานเมื่อได้รับคำสั่งให้มา เจ้าพนักงานก็ไม่มีสิทธิสั่งปรับได้

4.3.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ผลแห่งสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ก็คือ การที่ผู้รับประกันภัยจะต้องออกกรมธรรม์ประกันภัยมอบไว้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งก็คือผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้นยึดถือไว้หรือมอบไว้ให้แก่ผู้ถือกรมธรรม์ ซึ่งก็คือ ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องของผู้ต้องหาหรือจำเลย ในขณะที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถือกรมธรรม์แล้วแต่กรณี ย่อมมีหน้าที่ชำระค่าเบี้ยประกันภัยตามอัตราที่ได้ตกลงกันไว้ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำการผิดสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งย่อมสามารถฟ้องร้องต่อศาล เพื่อขอให้ศาลบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ เช่น บริษัทประกันภัยได้รับเบี้ยประกันภัยไปจากผู้เอาประกันภัยแล้ว แต่ไม่ยอมออกหนังสือรับรองให้ เช่นนี้ผู้เอาประกันภัยย่อมฟ้องบังคับให้ออกหนังสือรับรองให้ได้ หรือในกรณีที่หนังสือรับรองออกโดยมีข้อความไม่ถูกต้องตามที่ได้ตกลงกันไว้ ผู้เอาประกันภัยย่อมขอให้แก้ไขให้ถูกต้องได้ นอกจากนี้ หากผู้รับประกันภัยไม่ยอมชำระค่าปรับ เมื่อมีการผิดสัญญาประกันเกิดขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงาน เช่นนี้ ถือว่าการไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ให้ไว้ในหนังสือรับรองย่อมถือเป็นการผิดสัญญาต่อผู้เอาประกันภัยด้วยในขณะเดียวกัน เนื่องจากหน้าที่หลักของผู้รับประกันภัยที่มีต่อผู้เอาประกันภัย ก็คือ การชำระเงินค่าปรับให้แก่เจ้าพนักงาน ผู้เป็นคู่สัญญาประกัน แต่อย่างไรก็ตามโดยสภาพแล้ว คงจะไม่มีกรณีฟ้องร้องในกรณีนี้ โดยผู้เอาประกันภัยเกิดขึ้น แม้จะถือว่าการผิดสัญญาก็ตาม เนื่องจากผู้เอาประกันภัยได้หลบหนีไปเสียแล้ว เมื่อมีเจตนาหลบหนีย่อมไม่ยอมนำผู้รับประกันภัยจะได้ชำระค่าปรับหรือไม่

สรุป เนื่องจากสัญญาทั้งสามฉบับ เป็นสัญญาทางแพ่ง ผลแห่งสัญญาจึงมีลักษณะที่เหมือนกัน กล่าวคือ เมื่อสัญญาเกิดขึ้นและด้วยผลแห่งสัญญา คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามสัญญาที่เคยให้ไว้ มิเช่นนั้น จะถือว่าเป็นฝ่ายที่ผิดสัญญา ทั้งนี้ ในส่วนของสัญญาประกันภัย จะมีผลพิเศษแห่งสัญญาที่แตกต่างไปจากสัญญาประกันตัว และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ตรงที่สัญญาประกันภัย ได้ทำกันขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของความเสี่ยงภัย ซึ่งความเสี่ยงภัย เมื่อขึ้นชื่อว่าเป็นความเสี่ยง ก็คือความไม่แน่นอนที่จะเกิดความเสียหาย ความไม่แน่นอนจึงอาจลดหรือเพิ่มขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ จาก

บทบัญญัติมาตรา 864, 873 และ 874 ต่างไม่ได้บัญญัติว่า หากความเสี่ยงเพิ่มขึ้นแล้วผลจะเป็นประการใด จึงต้องตีความโดยเคร่งครัดว่า หากความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ผู้รับประกันภัยไม่อาจเรียกเบี้ยประกันเพิ่มขึ้นได้ และตกเป็นพับแก่ตน เหตุผลก็คงจะเป็นเพราะว่าในขณะที่เข้าทำสัญญา จนถึงเวลาที่สัญญาจะมีผลบังคับ ผู้รับประกันภัยในฐานะผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการประเมินความเสี่ยงได้มีเวลาเพียงพอที่จะคาดคะเน แล้วว่าความเสี่ยงภัยอาจจะมียัตราที่เพิ่มขึ้นได้ในระหว่างอายุสัญญาประกันภัย ดังตัวอย่างที่ผู้เขียนได้ยกขึ้นอ้างในเรื่อง การเอาประกันภัยอุบัติเหตุรถยนต์ ว่าจะต้องประเมินจากสถิติของปีที่ผ่านมา รวมถึงในปีถัดไป ในระหว่างอายุสัญญาประกันภัย ภายใต้หลักทฤษฎีความน่าจะเป็น (Theory of Probability)

อย่างไรก็ตาม ความเห็นของผู้เขียนมองว่า แม้โดยหลักผู้รับประกันภัยไม่อาจเรียกเก็บเบี้ยประกันเพิ่มเติมในระหว่างอายุสัญญาประกันภัย แต่หากความเสี่ยงภัยมันเพิ่มขึ้นมากเกินไปจนสมควรที่จะคาดหมายได้ตั้งแต่แรก ย่อมถือว่าเป็นการเปลี่ยนรากฐานของการปฏิบัติการชำระหนี้ที่มีมาแต่เดิม และสามารถใช้อิทธิพลสัญญาโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย พร้อมคืนเบี้ยประกันภัยที่รับเกินมาตามส่วน ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักของสัญญาต่างตอบแทนที่ว่า ให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะที่เป็นอยู่เดิมได้

4.4 เปรียบเทียบการเลิกสัญญาความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญา

ในหัวข้อนี้ จะทำการพิจารณาเป็นการเบื้องต้นเสียก่อนว่า สัญญาทั้งสามโดยสภาพแล้ว เป็นสัญญาต่างตอบแทน หรือเป็นสัญญาฝ่ายเดียว รวมถึงพิจารณาไปถึงมูลแห่งหนี้ของสัญญานั้นๆ เป็นหนี้กระทำกร หรือจเว้นกระทำกร เพื่อพิจารณาถึงสิทธิของคู่สัญญาในการเลิกสัญญา ตลอดจนพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเหล่านั้นว่า มีบทบัญญัติใดที่ให้สิทธิในการเลิกสัญญากันได้ หรือให้ถือว่าสัญญาเป็นอันระงับสิ้นไป

4.4.1 สัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัย โดยสภาพแล้วเป็นสัญญาตอบแทนอย่างหนึ่ง โดยมีมูลแห่งหนี้เป็นการกระทำกร และเมื่อพิจารณาได้ว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่ง บรรพ 2 ที่บัญญัติถึงสิทธิในการเลิกสัญญาไว้เป็นการเบื้องต้นว่า การเลิกสัญญากระทำโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย หรือข้อสัญญา¹⁴⁶ รวมถึงบทบัญญัติในส่วนผลของการเลิกสัญญาด้วย¹⁴⁷ เว้นแต่กฎหมายในส่วนของสัญญาประกันภัยจะบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ โดยจะเริ่มศึกษาจาก

¹⁴⁶ มาตรา 386 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาหรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้น ย่อมทำด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง

แสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าหาอาจจะถอนได้ไม่"

¹⁴⁷ มาตรา 391 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม แต่ทั้งนี้จะเป็นที่เสื่อมเสียแก่สิทธิของบุคคลภายนอกหาได้ไม่

การเลิกสัญญาด้วยอำนาจกฎหมาย และยกตัวอย่างการเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาตามสภาพของสัญญา ประกันภัยไปตามลำดับ

1) การเลิกสัญญาด้วยอำนาจกฎหมาย

มาตรา 872 "ก่อนเริ่มเสี่ยงภัยผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ แต่ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้เบี้ยประกันภัย กิ่งจำนวน"

เมื่อสัญญามีผลบังคับแล้ว กฎหมายได้ให้อำนาจแก่ผู้เอาประกันภัยที่จะเลิกสัญญาได้ ก่อนที่จะมีภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้น เหตุผลของการใช้สิทธิในการเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยในมาตรานี้ อาจเกิดจากเหตุผลทางธุรกิจ เช่น บริษัทประกันภัย รายอื่นในวงเงินคุ้มครอง วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยมากกว่า ในอัตราเบี้ยประกันภัยที่เท่ากัน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายลักษณะ ประกันภัยได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าแม้ผู้เอาประกันภัยจะเลิกสัญญาได้ แต่มีสิทธิเรียกเบี้ยประกันภัยคืน เพียงแค่กิ่งหนึ่ง ซึ่งการบัญญัติผลแห่งการเลิกสัญญาตามมาตรานี้ เห็นได้ชัดว่าแตกต่างจากการเลิก สัญญาทั่วไป ที่คู่กรณีจะต้องอีกฝ่ายได้กลับสู่ฐานะเดิมให้มากที่สุด เสมือนว่าไม่เคยทำสัญญาต่อกัน เลย

มาตรา 876 "ถ้าผู้รับประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ผู้เอา ประกันภัยจะเรียกให้หาประกันอันสมควรให้แก่ตนก็ได้ หรือจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้"

ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ท่านให้ใช้วิธีเดียวกันนี้ บังคับตามควรแก่เรื่อง แต่กระนั้นก็ดีถ้าเบี้ยประกันภัยได้ส่งแล้วเต็มจำนวนเพื่ออายุประกันภัยเป็น ระยะเวลาไม่น้อยเท่าใดไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญาก่อนระยเวลานั้น สิ้นสุดลง"

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัย ก็คือการป้องกันหรือ บรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน หรือสิทธิในทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัย การจะทำการ ประกันภัยกับบริษัทใดบริษัทหนึ่ง บริษัทนั้น จะต้องเป็นบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือทางการเงิน มิ เช่นนั้น จะมาช่วยจัดการความเสี่ยงภัย หรือบรรเทาผลร้ายที่ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิจะได้รับได้อย่างไร ฉะนั้น มาตรา 876 จึงให้สิทธิแก่ผู้เอาประกันภัยที่บอกเลิกสัญญา ถ้าผู้รับประกันภัยตกเป็นคน ล้มละลาย ในทางกลับกัน กฎหมายก็ได้ให้สิทธิในการเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เอาประกันภัย ตกเป็นคน ล้มละลายเช่นกัน แต่จะมีข้อแตกต่างกันเพียงว่า หากผู้เอาประกันภัยได้ส่งใช้เงินค่าเบี้ยประกันภัยเต็ม จำนวนที่ครอบคลุมถึงค่าเบี้ยประกันภัยเป็นระยะเวลาเท่าใด ห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญา จนกว่าจะสิ้นสุดระยเวลานั้นๆ

มาตรา 894 "ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะบอกเลิกสัญญาประกัน ภัยเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ด้วยการงดไม่ส่งเบี้ยประกันภัยต่อไปถ้าและได้ส่งเบี้ยประกันภัยมาแล้วอย่างน้อยสามปีไซ้"

ส่วนเงินอันจะต้องใช้คืนในกรณีดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น ท่านให้บวกดอกเบี้ยเข้าด้วย คิด ตั้งแต่เวลาที่ได้รับไว้

ส่วนที่เป็นงานอันได้กระทำไปและเป็นการยอมให้ใช้ทรัพย์สินนั้นการที่จะขอใช้คืน ท่านให้ ทำได้ด้วยใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้นๆ หรือถ้าในสัญญามีกำหนดว่าให้ใช้เงินตอบแทนก็ให้ใช้ตามนั้น การใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายไม่"

ท่านว่าผู้เอาประกันภัยชอบที่จะได้รับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยหรือรับกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จจากผู้รับประกันภัย"

บทบัญญัติมาตรานี้ เป็นบทบัญญัติในส่วนของสัญญาประกันชีวิตที่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ เหตุที่กฎหมายได้บัญญัติเปิดช่องให้สัญญาประกันชีวิต สามารถบอกเลิกสัญญาด้วยการงัดไม่ส่งเบี้ยประกันก็คงเป็นเพราะ การใช้เงินในกรณีสัญญาประกันชีวิตจะใช้ให้แก่กันเมื่อผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย โดยวงเงินที่แน่นอน ซึ่งแตกต่างจากสัญญาประกันวินาศภัยที่การจ่ายค่าสินไหมทดแทนอาจจะมีได้หลายคราวภายในระหว่างอายุสัญญาประกัน トラบใดที่การจ่ายค่าสินไหมทดแทนยังไม่เต็มวงเงินคุ้มครอง และเมื่อเกิดความเสียหายเกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัยแล้ว ภัยที่รับเสี่ยงก็ยังไม่ได้หมดไป ผู้รับประกันภัยจึงได้รับโอนความเสี่ยงที่มีอยู่ตลอดอายุของสัญญา ดังนั้น หากปล่อยให้มีการเลิกสัญญาประกันวินาศภัย ด้วยวิธีงดส่งเบี้ยประกันภัย ย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับประกันภัย

2) การเลิกสัญญาโดยอาศัยข้อสัญญา

การเลิกสัญญาในกรณีนี้ มีได้หลากหลายมาก เพราะตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา คู่สัญญาสามารถจะตกลงกันให้สัญญามีข้อความประการใดก็ได้ หากไม่เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ตัวอย่างของการเลิกสัญญาโดยอาศัยข้อสัญญา เช่น หากผู้เอาประกันภัยไม่ชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนด ผู้รับประกันภัยมีสิทธิเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหาย เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อสัญญาอาจจะเป็นข้อจำกัดสิทธิในการเลิกสัญญาก็ได้ เช่น ในกรณีที่สัญญาระบุว่า ถ้าผู้รับประกันภัย รับค่าเบี้ยประกันภัย ที่ส่งล่าช้าโดยมิได้อัดอ้อน สิทธิในการเลิกสัญญาสำหรับการรับเบี้ยประกันที่ล่าช้าในคราวนั้นเป็นอันระงับไป เป็นต้น

4.4.2 สัญญาประกันตัว

ตามสภาพของสัญญาประกันตัว การเลิกสัญญาโดยคู่สัญญาเป็นไปได้น้อยมาก หรือแทบที่จะเป็นไปไม่ได้เลย เนื่องจากในขณะที่ทำสัญญาประกันตัว ผู้ประกันและผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ในสถานะที่มีความประสงค์ให้สัญญาประกันตัวมีผลบังคับ กล่าวคือ เป็นการทำสัญญาเพื่อให้เข้าหลักเกณฑ์ที่จะได้รับอิสรภาพจากการควบคุมหรือคุมขังโดยรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการเปลี่ยนตัวผู้ประกัน(ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้ทำสัญญาประกันด้วยตนเอง) จะถือว่าเป็นการเลิกสัญญาเดิมหรือไม่ ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่ากรณีจะเป็นไปได้ในกรณีที่คดีความมีการต่อสู้กันมากกว่าหนึ่งชั้นศาล ผู้ประกันอาจจะเปลี่ยนจากรายเดิมเป็นรายใหม่ได้ และถือได้ว่าสัญญาประกันฉบับเดิมเป็นอันเลิกกันหรือระงับไป ผู้ที่จะต้องผูกพันและถูกบังคับตามสัญญาจะเป็นผู้ประกันรายใหม่ ส่วนกรณีที่เป็นการต่อสู้คดีกันเพียงชั้นศาลเดียวคงจะไม่มีกรณีดังที่กล่าวมาเกิดขึ้น ส่วนความระงับสิ้นไปของสัญญาประกันสามารถศึกษาได้จาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

1) ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกัน

ความระงับสิ้นไปของสัญญาประกัน ย่อมเกิดขึ้นได้ทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นศาล กล่าวคือ เมื่อมีการขอลงสัญญาประกัน หรือเมื่อคดีถึงที่สุด ทั้งนี้ ยังมีเหตุอื่นๆ ที่ทำให้สัญญาประกันเป็นอันระงับไป เช่น เมื่อผู้ประกันถึงแก่ความตาย เป็นต้น ในหัวข้อนี้จึงขอแบ่งการศึกษาออกเป็นสองส่วน ตามลำดับชั้นของการดำเนินคดี โดยแบ่งเป็น 1. ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของ

สัญญาประกันในชั้นพนักงานสอบสวน 2.ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันในชั้นศาล และ 3.ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันเมื่อขอถอนสัญญาประกัน

(1)ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันในชั้นสอบสวน

มาตรา 113 ได้บัญญัติว่า "เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันหรือไม่ การปล่อยชั่วคราวนั้นให้ใช้ได้ระหว่างการสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือจนถึงศาลประทับฟ้อง แต่มิให้เกินสามเดือนนับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจทำการสอบสวนได้เสร็จภายในกำหนดสามเดือนจะยืดเวลาการปล่อยชั่วคราวให้เกินสามเดือนก็ได้ แต่มิให้เกินหกเดือน

เมื่อการปล่อยชั่วคราวสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้ายังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไปให้ส่งผู้ต้องหามาศาล และให้นำบทบัญญัติมาตรา 87 วรรคสี่ ถึงวรรคเก้ามาใช้บังคับ"

ตามปกติแล้วสัญญาประกันย่อมมีผลตั้งแต่เริ่มทำสัญญา ในมาตรา 113 เป็นการบัญญัติให้ชัดเจนว่าในกรณีที่มีการทำสัญญาประกันในชั้นสอบสวนหรือ อื่นก่อนฟ้อง สัญญาประกันจะระงับหรือสิ้นสุดลงเมื่อใด ซึ่งในกรณีนี้ สัญญาประกันที่ได้ทำในชั้นสอบสวนย่อมสิ้นสุดลงเมื่อศาลมีคำสั่งขังระหว่างสอบสวน หรือเมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้อง แต่อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่สัญญาจะมีผลบังคับ จะต้องมีความสอดคล้องกับระยะเวลาสอบสวนด้วย กล่าวคือ ในชั้นสอบสวนเจ้าพนักงานจะมีเวลาในการทำการสอบสวนภายในสามเดือน ฉะนั้น สัญญาประกันที่ได้ทำไว้จะมีผลบังคับในระยะเวลาสามเดือนเช่นกัน หรือในกรณีมีเหตุจำเป็นที่ทำให้การสอบสวนไม่อาจจะสำเร็จลงได้ภายในระยะเวลาสามเดือน ในมาตรา 113 วรรคหนึ่งตอนท้าย จึงได้วางหลักว่าสามารถยืดเวลาออกไปได้แต่ไม่เกินหกเดือน ฉะนั้น ในกรณีที่มีการยืดเวลาออกไปสัญญาประกันก็จะมีผลบังคับไม่เกินหกเดือนกล่าวโดยสรุป สัญญาประกันในชั้นสอบสวนจะมีผลบังคับอย่างมากที่สุดไม่เกินหกเดือน หากพนักงานกำหนดหกเดือนเจ้าพนักงานจะต้องส่งผู้ต้องหามาศาลตามความในมาตรา 113 วรรคสอง ที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 87 วรรคสี่ ถึงวรรคเก้ามาใช้บังคับ¹⁴⁸

¹⁴⁸มาตรา 87 วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา...ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดอย่างสูงไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

มาตรา 87 วรรคห้า แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "ในกรณีความผิดอาญาที่มือตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน"

มาตรา 87 วรรคหก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "ในกรณีความผิดอาญาที่มือตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน"

(2) ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันในชั้นศาล

มาตรา 118 “เมื่อคดีถึงที่สุดหรือความรับผิดชอบตามสัญญาประกันหมดไปตาม มาตรา 116 หรือโดยเหตุอื่น ให้คืนหลักประกันแก่ผู้ที่ควรรับไป”

ในมาตรา 118 ได้บัญญัติ ถึงผลของการที่ สัญญาประกันระงับไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ หากการให้ประกันตัว มีการวางหลักประกันด้วย เมื่อคดีถึงที่สุดศาลจะต้องคืนหลักประกัน ให้แก่เจ้าของหลักประกันไป สำหรับคำว่าคดีถึงที่สุดนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ทุกชั้นศาล กล่าวคือ ในศาล ชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว และไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์หรือฎีกา หรือในชั้น ฎีกาเมื่อศาลมีคำพิพากษาคดียอมถึงที่สุด ณ วันที่อ่านคำพิพากษา ฉะนั้น เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วนอกจาก สัญญาประกันยอมเป็นอันระงับไปโดยปริยายแล้ว กฎหมายได้บังคับให้ศาลต้องสั่งคืนหลักประกัน ถ้า มี ให้แก่ผู้ที่ควรได้รับด้วย นอกจากนี้ มาตรา 118 ยังได้บัญญัติข้อความไว้ว่าโดยเหตุอื่น ผู้เขียนจึงมี ความเห็นว่าโดยเหตุอื่นน่าจะรวมความถึงการที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องด้วยเนื่องจากเมื่อศาลมีคำ พิพากษาแล้วว่าจำเลยไม่มีความผิด ในมาตรา 185¹⁴⁹ ก็ได้วางหลักไว้ว่าให้ศาลปล่อยตัวจำเลยไป ดังนั้น สัญญาประกันตัว ที่ทำไว้ก่อนหน้ายอมเป็นอันระงับ ไปในตัว เนื่องจากว่าความรับผิดชอบตาม สัญญาประกันได้ถือว่าหมดสิ้นไปแล้ว ยกเว้นแต่ในกรณีที่ศาลสั่งขังจำเลยไว้ในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด เช่นนี้สัญญาประกันยังไม่ระงับไป

สำหรับในกรณีอื่นที่ถือว่า สัญญาประกันระงับหรือสิ้นสุดลง ก็เช่น ในกรณีที่มี คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้วในชั้นพนักงานอัยการ หรือศาลพิพากษาลงโทษปรับสถานเดียว และมีการชำระค่าปรับกันแล้ว หรือศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นๆ ออกจากสารบบความ¹⁵⁰ เหล่านี้เป็น ต้น

(3) ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันเมื่อขอลอนสัญญาประกัน

มาตรา 116 "การขอลอนสัญญาประกันหรือขอลอนหลักประกันยอมทำได้ เมื่อผู้ทำสัญญามอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนต่อเจ้าพนักงานหรือศาล"

เนื่องจากสาระสำคัญของสัญญาประกันก็คือ การที่ผู้ประกันทำสัญญาไว้ต่อเจ้า พนักงานว่าจะมอบผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อเจ้าพนักงานผู้อนุญาตให้มีการประกันตัว เมื่อมีการมอบตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ก็ถือได้ว่าผู้ประกันได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ครบถ้วนบริบูรณ์แล้ว จึงไม่มีเหตุ

มาตรา 87 วรรคเจ็ด แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "ในกรณีตามวรรคหกเมื่อ ศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขัง ต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้ แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลไต่สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล..."

¹⁴⁹ มาตรา 185 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "ถ้าศาลเห็นว่าจำเลย มิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมาย ที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องให้ปล่อยจำเลยไป ต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อย ชั่วคราวระหว่าง คดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้"

¹⁵⁰ ฉัตรชัย ตังคณานุกูลชัย, *เรื่องเดิม*, หน้า 75.

อันใดที่ผู้ประกันจะต้องผูกพันตาม สัญญาประกันและผู้ประกันก็คงจะไม่มีความประสงค์เช่นนั้นมาตรา 116 จึงบัญญัติให้มีการขอลอนสัญญาประกันกันได้ ซึ่งโดยในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานจะไม่มีคำสั่งให้ลอนสัญญาประกันได้ โดยปราศจากคำร้องของผู้ประกัน จึงเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำคำร้องขอลอนสัญญาประกัน เมื่อได้รับคำสั่งอนุญาตให้ลอนแล้ว สัญญาประกันที่ได้ทำไว้ย่อมเป็นอันระงับไป

4.4.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ

หัวข้อนี้ จะศึกษาถึงการระงับสิ้นไปของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ แต่ในเบื้องต้น จะทำการพิจารณาปรับบทกฎหมาย ในส่วนของการเลิกสัญญาในสัญญาประกันภัยว่าสามารถนำมาใช้กับสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้หรือไม่ เนื่องจากยังมีความเห็นทางกฎหมายที่มองว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่ง

ตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อการเลิกสัญญาประกันภัยด้วยอำนาจกฎหมาย จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่สองมาตราด้วยกัน คือ มาตรา 872¹⁵¹ และมาตรา 876¹⁵² ดังนั้น ผู้เขียนจะนำเนื้อความของบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับเข้ากับประเภทของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภท ตามแบบกรมธรรม์ฉบับมาตรฐานที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)¹⁵³ คือ 1. กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำคามผิด และ 2. กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำคามผิด อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนต้องขอกล่าวให้ทราบเป็นการเบื้องต้นก่อนว่ากรมธรรม์ทั้งสองประเภทไม่ได้ระบุเหตุแห่งการเลิกสัญญา หรือความระงับสิ้นไปของสัญญา ไว้อย่างชัดเจน แต่ต้องใช้การตีความจากสภาพของกรมธรรม์ในหัวข้อ การคืนเบี้ยประกันภัย ซึ่งจะทำการศึกษาไปตามลำดับ โดยเริ่มจากการปรับบทบัญญัติในส่วนของการเลิกสัญญาของสัญญาประกันภัย ตามประเภทของกรมธรรม์เป็นลำดับแรก

1) กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำคามผิด

กรมธรรม์ประเภทนี้ได้ระบุไว้เป็นการชัดเจนว่า ผู้เอาประกันภัยและบริษัท (ผู้รับประกันภัย) จะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย¹⁵⁴ เมื่อนำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะประกันภัย มาตรา 872 ที่ว่าก่อนเริ่มเสี่ยงภัยผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้มาปรับใช้จะพบว่าเป็นการขัดแย้งกัน จึงต้องพิจารณาว่าการที่กรมธรรม์ระบุ ว่า ห้ามมิให้มีการบอกเลิก

¹⁵¹ มาตรา 872 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ก่อนเริ่มเสี่ยงภัยผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ แต่ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้เบี้ยประกันภัย กิ่งจำนวน"

¹⁵² มาตรา 876 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ถ้าผู้รับประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ผู้เอาประกันภัยจะเรียกให้หาประกันอันสมควรให้แก่ตนก็ได้ หรือจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้"

ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ท่านให้ใช้วิธีเดียวกันนี้บังคับตามควรแก่เรื่อง แต่กระนั้นก็ดีถ้าเบี้ยประกันภัยได้ส่งแล้วเต็มจำนวนเพื่ออายุประกันภัยเป็นระยะเวลาไม่นานยเท่าใดไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญาก่อนระยะเวลานั้นสิ้นสุดลง"

¹⁵³ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพในภาคผนวก ค

¹⁵⁴ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหัวข้อการไม่บอกเลิกกรมธรรม์ในภาคผนวก ค

กรรมธรรม์สามารถทำได้หรือไม่ ในส่วนตัวผู้เขียนเห็นว่า ในขณะที่ส่งมอบกรรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยนั้นผู้รับประกันภัยยังไม่มีหนี้หรือหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบหนังสือรับรองให้แก่เจ้าพนักงาน เนื่องจากการยังไม่มีภาระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้เอาประกันภัยจึงสามารถใช้สิทธิตามมาตรา 872 ในการบอกเลิกสัญญาได้ และกรณีนี้ผู้รับประกันภัยก็ยังไม่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด กล่าวคือยังไม่ต้องถูกผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามหนังสือรับรอง เพราะยังไม่มีภาระส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงาน ส่วนเรื่องการคืนเบี้ยประกันภัยนั้นเห็นว่าก็ควรจะบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 872 ที่คืนให้แก่กันทั้งนี้ อย่างไรก็ตาม กรรมธรรม์ฉบับมาตรฐานที่ คปภ. ได้วางหลักเกณฑ์จำนวนเบี้ยประกันที่จะต้องทำการคืนให้แก่กันไว้หลายอัตรา ฉะนั้น จะขอกล่าวถึงการคืนเบี้ยประกันภัย ในหัวข้อความระงับหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันภัยอิสระภาพต่อไป

สำหรับสิทธิในการเลิกสัญญาด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยคนใดคนหนึ่ง ตกเป็นบุคคลล้มละลายตามมาตรา 876 นั้น ย่อมเห็นชัดว่าสามารถนำมาปรับใช้กับสัญญาประกันภัยอิสระภาพก่อนการทำความผิดได้ เนื่องจากโดยสภาพของนิติสัมพันธ์สัญญาประกันภัยอิสระภาพแล้ว ความน่าเชื่อถือทางการเงินของผู้รับประกันภัยเป็นข้อสำคัญ ประกอบกับตามสภาพของสัญญาประกันภัยอิสระภาพก่อนการทำความผิดนั้น เป็นการทำให้เพื่อป้องกันการถูกจับกุมหรือคุมขังโดยอำนาจรัฐ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในภายหน้า ผู้รับประกันภัย จึงต้องมีความพร้อมทางการเงินที่จะออกหนังสือรับรองให้แก่เจ้าพนักงานหรือศาลอย่างทันท่วงที ตลอดจนมีความพร้อมในด้านบุคลากรที่จะไปถึงสถานที่เกิดเหตุในทันที ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการที่ผู้รับประกันภัยใดจะมีความพร้อมในลักษณะดังที่กล่าวมาได้ ผู้รับประกันภัยรายนั้นจะต้องมีสภาพคล่องทางการเงินที่อยู่ในระดับดี

2) กรรมธรรม์ประกันภัยอิสระภาพหลังการทำความผิด

กรรมธรรม์ประเภทนี้ก็ได้รับไปว่าเป็นการชัดเจนเช่นเดียวกับประเภทก่อนการทำความผิดว่าผู้เอาประกันภัยและบริษัท (ผู้รับประกันภัย) จะไม่บอกเลิกกรรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลาประกันภัยเมื่อนำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะประกันภัย มาตรา 872 มาปรับใช้ย่อมเห็นว่าเป็นการขัดแย้งกันเช่นกัน แต่ผลในทางปฏิบัติและโดยสภาพของสัญญาประกันภัยอิสระภาพหลังการทำความผิด จะเห็นได้ว่าแตกต่างจากประเภทก่อนการทำความผิด ผู้เอาประกันภัยที่มีความต้องการกรรมธรรม์ประเภทหลังนี้ กำลังจะเสียเสรีภาพในร่างกาย และความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว เลยอดของคำว่า "ก่อนเริ่มเสี่ยงภัย" ตามนัยของมาตรา 872 มาแล้ว จึงไม่อยู่ในวิสัยในทางปฏิบัติ ของผู้เอาประกันภัยที่ซื้อกรรมธรรม์ประเภทนี้จะใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 872 ได้แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่กรรมธรรม์ระบุว่าไม่สามารถบอกเลิกได้ยิ่งถือว่าไม่เหมาะสม เนื่องจากการทำสัญญาประกันภัยอิสระภาพหลังการทำความผิด สามารถทำสัญญาให้มีระยะเวลาไปถึงในชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกาได้ ซึ่งหากข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถือกรรมธรรม์ได้ทำกรรมธรรม์คุ้มครองไปถึงศาลชั้นฎีกา และชำระค่าเบี้ยประกัน ในอัตราที่คุ้มครองถึงชั้นฎีกา แล้วภายหลังศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้อง โจทก์แล้ว ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถือกรรมธรรม์ก็ควรจะมียุทธสิทธิในการเลิกสัญญาประกันภัยอิสระภาพได้ เนื่องจากมูลเหตุของการทำสัญญาประกันตัวระหว่างผู้เอาประกันภัยกับศาล ได้หมดลงแล้ว กรรมธรรม์ประกันภัยอิสระภาพเป็นอันระงับ และบริษัทประกันภัยควรจะต้องคืนเบี้ยประกันภัยให้ตามส่วนอีกด้วย

สำหรับกรณีที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยล้มละลาย ผู้เขียน เห็นว่ามีแนวทางเดียวกับที่ได้พิจารณาในหัวข้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิสระภาพก่อนการทำความผิด ที่สามารถนำ

บทบัญญัติในมาตรา 876 มาปรับใช้ได้ แต่ก็มีตัวอย่างที่น่าคิดเหมือนกันว่า หากเป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยล้มละลายในระหว่างที่คดีอยู่ในระหว่างชั้นอุทธรณ์ จะเป็นไปได้หรือไม่ ที่ในทางปฏิบัติผู้เอาประกันภัยผู้ทำกรมธรรม์คุ้มครองถึงชั้นฎีกา จะใช้สิทธิเลิกสัญญา เนื่องจากสัญญาประกันตัวที่ได้ทำไว้ต่อศาลยังไม่ระงับไป

(1) ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ตามที่คุณเขียน ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของหัวข้อแล้วว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่ได้ระบุเหตุแห่งการเลิกสัญญา หรือความระงับสิ้นไปของสัญญา ไว้อย่างชัดเจน แต่หากสังเกตจากข้อสัญญาในเรื่องการคืนเบี้ยประกันภัย ย่อมทำให้ทราบว่าความระงับสิ้นไปหรือสิ้นสุดของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ย่อมเกิดขึ้นได้ภายหลังการคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่กัน¹⁵⁵ ซึ่งจากการพิเคราะห์ในหัวข้อการคืนเบี้ยประกันภัยตามที่กล่าวมาของกรมธรรม์ทั้งสองประเภทพบว่า กรณีที่จะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่กันนั้น จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญด้วยกันประการหนึ่งก็คือ ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในหัวข้อการคืนเบี้ยประกันนั้น ถือว่าเป็นเหตุที่แสดงให้เห็นว่าการคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่กัน ย่อมหมายถึงการที่ผู้รับประกันภัยยอมรับแล้วว่า สัญญาได้ระงับสิ้นไปแล้ว ประกอบกับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 ซึ่งบัญญัติว่า "โทษให้เป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด" และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป...(1) โดยความตามของผู้กระทำความผิด" ย่อมทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ โดยเฉพาะประเภทหลังกระทำความผิด เป็นอันระงับหรือสิ้นสุดอย่างชัดเจน เนื่องจากจากไม่มีผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะดำเนินคดีได้อีกต่อไป วัตถุประสงค์ของสัญญาที่มีอยู่เดิม คือ การได้รับการประกันตัวจากการควบคุม หรือคุมขัง โดยรัฐย่อมไม่มีเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ความตายของผู้เอาประกันภัย เป็นเพียงหลักเกณฑ์ประการหนึ่งเท่านั้น หลักเกณฑ์อื่นๆ ต้องพิจารณาจากประเภทของกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ดังนี้

ก) กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

นอกจากความตายของผู้เอาประกันภัย หลักเกณฑ์ประการสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้สัญญาประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำความผิด เป็นอันระงับหรือสิ้นสุด คือ ในระหว่างระยะเวลาประกันภัยไม่มีการเรียกร้องให้ประกันตัว บริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันภัย ตามอัตราที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัย¹⁵⁶ เช่น ระยะเวลาประกันภัยไม่เกิน 1 เดือน คืนเบี้ยประกันภัยร้อยละ 85 ของจำนวนเบี้ยประกันภัย เป็นต้น โดย จำนวนร้อยละของการคืนเบี้ยประกันภัยนั้น จะลดลงตามจำนวนที่มากขึ้นของระยะเวลาประกันภัย กล่าวคือ ร้อยละ 10 ต่อระยะเวลาประกันภัยที่เพิ่มขึ้น 1 เดือน และค่อยๆ ลดลงจนกระทั่งเหลือ ร้อยละ 0 ต่อระยะเวลาประกันภัย 12 เดือน ทั้งนี้

¹⁵⁵ ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก คหัวข้อการคืนเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ทั้งสองประเภท

¹⁵⁶ ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก คหัวข้อการคืนเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

การคืนเบี้ยประกันภัยตามกรมธรรม์ประเภทนี้ จะไม่มีการระบุไว้ว่าจะคืนให้แก่กันในกรณีที่เจ้าพนักงานไม่อนุญาตให้ประกันตัว หรือบอกปิดไม่รับหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย ซึ่งถือว่าแปลกมาก ผู้เขียน จึงเห็นควรบัญญัติข้อความในทำนองที่ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในกรมธรรม์ด้วย หรืออย่างน้อยบริษัทประกันภัยต้องออกหนังสือรับรองฉบับใหม่ที่มีความน่าเชื่อถือให้เจ้าพนักงานต่อไป

สำหรับการคืนเบี้ยประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัยถึงแก่ความตายย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่จะตกได้แก่ทายาท อันเนื่องมาจากเป็นสิทธิตามสัญญา ซึ่งเป็นสิทธิทางทรัพย์สินประการหนึ่ง

ข) กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

หลักเกณฑ์ในการคืนเบี้ยประกันภัย ในกรมธรรม์ประเภทนี้ มีหลักเกณฑ์ในเรื่องระดับการคืนที่ หลากหลายกว่า ประเภทก่อนการกระทำความผิด เนื่องจากกรมธรรม์ประเภทนี้ เป็นการทำขึ้นหลังการกระทำความผิด จึงมีปัจจัยเรื่องการอนุมัติให้ประกันตัวหรือไม่ ของเจ้าพนักงานเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีระดับของการคืนเบี้ยประกันภัย ดังต่อไปนี้⁵⁷

(ก) หากเจ้าพนักงานไม่อนุญาตให้ประกันตัว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้ 500 บาท

(ข) หากเจ้าพนักงานอนุญาตให้ประกันตัวแล้ว แต่ภายหลังในระหว่างระยะเวลาประกันภัย เจ้าพนักงานในลำดับนั้นหรือในลำดับถัดมาได้มีคำสั่งให้ถอนประกัน หรือมีคำสั่งไม่ให้ประกันตัวอีกต่อไป หรือผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะประกันตัวอีกต่อไป บริษัทจะคืนค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของค่าเบี้ยประกันภัยทั้งหมด

(ค) หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตระหว่างระยะเวลาประกันภัยโดยไม่ผิดสัญญาประกันที่ทำต่อเจ้าพนักงาน บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยทั้งหมดให้กับทายาทของผู้เอาประกันภัย

(ง) ตลอดระยะเวลาเอาประกันภัยถ้าผู้เอาประกันภัยไม่ผิดสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยทำต่อเจ้าพนักงาน บริษัท ตกลงคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัยทั้งจำนวน

สำหรับการคืนเบี้ยประกันภัย ก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับกรมธรรม์ประเภทก่อนการกระทำผิด คือ คืนให้แก่ทายาทของผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต

สรุป จากการเปรียบเทียบการเลิกสัญญา ความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาทั้งสามประเภท สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบได้ว่า

1) สัญญาประกันภัย ได้ระบุเหตุแห่งการเลิกสัญญาไว้ชัดเจน โดยได้บัญญัติเหตุแห่งการเลิกสัญญาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสัญญา กล่าวคือ คำนึงถึงความเสี่ยงภัย และความน่าเชื่อถือทางการเงินของคู่สัญญา ดังนั้น เมื่อความเสี่ยงภัยตามสัญญาประกันภัยยังไม่เริ่มขึ้น ผู้เอาประกันภัยในฐานะเจ้าของความเสียหายที่มีอยู่เดิม จึงมีสิทธิใคร่ครวญว่าจะทำสัญญากันต่อไปหรือไม่

⁵⁷ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก คหัวข้อการคืนเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

กฎหมายลักษณะประกันภัยจึงบัญญัติผลของการเลิกสัญญาในกรณีนี้ให้เป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ เมื่อผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเลิกสัญญา ผู้รับประกันภัยก็ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับเบี้ยประกันภัยถึงจำนวน ส่วนในเรื่องความเชื่อถือทางการเงิน ก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสัญญาประกันภัยเช่นกัน กล่าวคือ ในแง่ของผู้รับประกันภัย คือ ผู้ที่รับโอนความเสี่ยงภัยมาจากผู้รับประกันภัย พร้อมทั้งสัญญาว่าจะบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นให้ ในรูปของการจ่ายเงินค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น เมื่อผู้รับประกันภัยตกเป็นคนล้มละลายแล้ว ความเชื่อว่าจะได้รับการบรรเทาผลร้ายของผู้เอาประกันภัยย่อมน้อยลงไปด้วย ในทางกลับกัน เมื่อผู้เอาประกันภัยล้มละลายแล้ว อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยย่อมหมดไป บริษัทประกันภัย ย่อมไม่แน่ใจว่า การประกันภัยที่ทำกันไว้แต่เดิมนั้น ได้ทำเพื่อประโยชน์ของผู้ใด รวมไปถึงบริษัทประกันภัย เดิมอาจจะให้ความเชื่อถือกับผู้เอาประกันภัยรายที่เอาประกันภัยนั้นๆ เพียงผู้เดียวก็เป็นได้

2) สัญญาประกันตัว เนื่องจากสัญญาประกันตัวเป็นสัญญาทางแพ่ง จึงสามารถนำบทบัญญัติในการเลิกสัญญาตามบรรพ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสัญญาประกันตัวเป็นสัญญาทางแพ่ง ที่เกี่ยวข้องกับทำให้ประกันตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยสภาพและในทางปฏิบัติจึงไม่เปิดช่องให้บอกเลิกสัญญากันได้ กฎหมายจึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องความระงับหรือสิ้นสุดของสัญญาประกันไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของการระงับหรือสิ้นสุดของสัญญาคือ เมื่อวัตถุประสงค์ ประโยชน์หรือความรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้หมดไป

3) สัญญาประกันภัยอิสรภาพ เนื่องจากยังมีข้อโต้เถียงทางวิชาการว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ และหากเป็นสัญญาประกันภัยสามารถจัดให้อยู่ในสัญญาประกันภัยประเภทใด ประกอบกับแบบกรมธรรม์ประกันภัยมาตรฐานของสัญญาประกันอิสรภาพเอง ก็ไม่ได้ระบุเหตุแห่งการเลิกสัญญาหรือความระงับสิ้นไปของสัญญาไว้อย่างชัดเจน ผู้เขียนซึ่งมีความเห็นว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัย จึงได้นำบทบัญญัติในส่วนของ การเลิกสัญญาตามกฎหมายลักษณะประกันภัยมาปรับเข้ากับสัญญาประกันภัยอิสรภาพว่าสามารถนำมาปรับใช้ได้โดยนัยหรือไม่ ซึ่งปรากฏว่า ไม่สามารถนำมาใช้ได้โดยปราศจากข้อขัดแย้ง เช่น การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา ประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำความผิดซึ่งเห็นได้ชัดว่า ผู้รับประกันภัย ยังไม่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด กล่าวคือ ยังไม่ต้องถูกผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามหนังสือรับรอง เนื่องจากในขณะนั้นยังไม่มีกรออกหนังสือรับรองให้แก่เจ้าพนักงาน การคืนเบี้ยประกันภัยจึงเห็นควรให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 872 ที่คืนให้แก่กันทั้งนี้ ไม่ใช่คืนตามอัตราส่วน โดยอาศัยเหตุแห่งความตายของผู้เอาประกันภัย และไม่มีการเรียกร้องให้ประกันตัว มาเป็นเกณฑ์ในการคืน เป็นต้น สำหรับในส่วนของความระงับหรือสิ้นสุดของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ผู้เขียนได้พิจารณาโดยแปลความเอาจากการยอมคืนเบี้ยประกันภัยของผู้รับประกันภัย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าเป็นการยินยอมหรือยอมรับว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพที่ทำไว้แก่กัน เป็นอันระงับหรือสิ้นสุดลงแล้ว คู่สัญญาไม่มีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาที่ได้ทำกันไว้อีกต่อไป ทั้งนี้ เป็นไปตามเหตุผลที่ผู้เขียนได้กล่าวมาโดยละเอียดแล้วในหัวข้อความระงับสิ้นไปหรือการสิ้นสุดของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

4.5 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การบังคับให้เป็นไปตามสัญญา

เนื่องจากสัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างเอกชนกับเอกชน หลักเกณฑ์การบังคับให้เป็นไปตามสัญญา จึงเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญานั้น และเป็นไปตามการใช้สิทธิทางศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงจะขอกล่าวเปรียบเทียบถึงการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาของสัญญาทั้งสองไปในคราวเดียวกัน ส่วนสัญญาประกันตัวเป็นสัญญาที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติถึงการบังคับให้เป็นไปตามสัญญา ไว้เป็นการเฉพาะจึงจะขอกกล่าวแยกต่างหากเป็นอีกหัวข้อหนึ่ง

4.5.1 สัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ตามสัญญาประกันภัย หน้าที่หลักของผู้รับประกันภัย คือ การออกกรมธรรม์ประกันภัย ให้เป็นไปตามข้อตกลงที่ทำไว้ระหว่างกัน ฉะนั้น หากกรมธรรม์ประกันภัยมีข้อความไม่ตรงตามข้อตกลงที่ให้แก่กันไว้ ผู้เอาประกันภัย ย่อมใช้สิทธิของตน ในการบังคับให้ผู้รับประกันภัยออกกรมธรรม์ฉบับใหม่ให้ได้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาล นอกจากนี้ หากผู้รับประกันภัยไม่ส่งมอบกรมธรรม์ฉบับใหม่ให้อีก ผู้เอาประกันภัยย่อมใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ เนื่องจากผู้รับประกันภัยผิดสัญญาประกันภัยในข้อที่เป็นสาระสำคัญ และสามารถเรียกเบี้ยประกันในกรณีที่ย้ายไปแล้วคืนได้ ตามหลักกฎหมายได้

สำหรับการใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาล ย่อมต้องพิจารณาถึงสิทธิตามกฎหมายลักษณะประกันภัย และบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไปในคราวเดียวกัน กล่าวคือ พิจารณาว่าการผิดสัญญาระหว่างคู่สัญญา หรือมีการละเมิดต่อกันหรือไม่ และการกระทำที่ผิดหน้าที่ดังกล่าว เป็นการโต้แย้งสิทธิของคู่สัญญาหรือไม่ เช่น เมื่อเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่กลับปฏิเสธการชดเชยหรือชดเชยโดยตีราคาความเสียหายน้อยกว่าปกติ โดยไม่สุจริต ผู้เอาประกันภัย ย่อมต้องดำเนินคดีโดยฟ้องต่อศาล เนื่องจากเฉพาะตัวผู้เอาประกันภัยคงไม่สามารถหาข้อโต้แย้งในเรื่องการประเมินค่าความเสียหายไปสู่ผู้รับประกันภัยที่มีความชำนาญในเรื่องนี้มากกว่าได้ เป็นต้น

ส่วนสัญญาประกันภัยอิสรภาพ หน้าที่ในการออกกรมธรรม์ประกันภัยก็เป็นหน้าที่ที่สำคัญเช่นกัน รวมทั้งการออกหนังสือรับรองไว้แก่เจ้าพนักงาน ประกอบการทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เป็นสาระสำคัญของสัญญาประกันอิสรภาพเช่นกัน แต่แยกออกมาเป็นรูปของสัญญาประกันตัวต่างหากอีกสัญญาหนึ่ง ฉะนั้น หากผู้รับประกันภัย ไม่ออกหนังสือรับรองให้เจ้าพนักงานตามหน้าที่ของตน หรือออกโดยไม่ครอบคลุมวงเงินที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ หรือไม่ตรงตามวงเงินที่เจ้าพนักงานได้กำหนดไว้สำหรับความผิดฐานนั้นๆ ผู้เอาประกันภัยในฐานะคู่สัญญาย่อมบังคับให้ออกหนังสือรับรองฉบับใหม่ให้ได้

สำหรับการใช้สิทธิฟ้องร้องตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพนั้น ในทางปฏิบัติจะเป็นกรณีของผู้รับประกันภัยมาฟ้องเอากับผู้เอาประกันภัยในภายหลังจากการที่ผู้เอาประกันภัยหลบหนีเสียมากกว่า เนื่องจากผู้รับประกันภัยต้องผูกพันตนตามหนังสือรับรองที่ออกไว้ให้แก่เจ้าพนักงาน ฉะนั้น โดยสภาพผู้รับประกันภัยคงจะไม่กล้าที่จะไม่ชำระเงินค่าปรับให้แก่เจ้าพนักงาน ประกอบกับผู้เอาประกันภัย เมื่อได้หลบหนีไปเสียแล้ว ย่อมไม่ใฝ่ใจที่จะมีการชำระเงินค่าปรับตามสัญญาประกันหรือไม่เพียงใด

4.5.2 สัญญาประกันตัว

เนื่องจากตามสัญญาประกันตัว เป็นการทำสัญญาขึ้นระหว่างเอกชนกับรัฐ และโดยแท้จริงแล้ว ความเสียหายที่ได้รับจากการหลบหนีการประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่ใช่ความเสียหายที่เจ้าพนักงานได้รับ แต่เป็นความปลอดภัยแก่สังคมโดยรวมที่ได้รับการกระทบกระเทือน ฉะนั้นการบังคับตามสัญญาประกันต้องเป็นไปโดยรวดเร็ว โดยในเบื้องต้นต้องพิจารณาให้ทราบก่อนว่ามีสาเหตุที่จะต้องบังคับตามสัญญาประกันหรือไม่ ซึ่งมีองค์ประกอบสองประการ คือ 1. มีการผิดสัญญาประกัน กล่าวคือ ไม่มีการส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกำหนดนัด และ 2. ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันยังไม่สิ้นไป กล่าวคือ ในขณะที่บังคับตามสัญญาประกันจุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ของการควบคุมตัวระหว่างการดำเนินคดียังมีอยู่หรือไม่¹⁵⁸ ส่วนหลักเกณฑ์ประการอื่นของการบังคับตามสัญญาประกันจะต้องพิจารณาว่าการผิดสัญญาเกิดขึ้นในชั้นเจ้าพนักงานใด ดังต่อไปนี้

1) ผิดสัญญาในชั้นก่อนฟ้อง

เนื่องจากสัญญาประกัน เป็นสัญญาทางแพ่ง เมื่อมีการผิดสัญญาจึงต้องฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง ในสถานที่ที่มีการผิดสัญญากันนั้น โดยเจ้าพนักงานผู้ทำสัญญาให้ประกันตัวเป็นโจทก์ ส่วนผู้ประกันตามสัญญาประกันเป็นจำเลย และเมื่อเป็นคดีแพ่งแล้ว การบังคับคดีย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ การขอออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินของผู้ประกันที่มีฐานะเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

2) ผิดสัญญาในชั้นศาล

กรณีผิดสัญญาในชั้นศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การบังคับสัญญาประกันไว้เป็นพิเศษ ดังนี้

มาตรา 119 "ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมิต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา และให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว"

การบังคับตามสัญญาประกัน ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันได้เลย โดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องคดีกันอีก การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ เหตุผลย่อมมาจากความสะดวกรวดเร็วในการบังคับตามสัญญา และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากการทำสัญญาประกันได้ทำไว้ต่อศาล ศาลย่อมรับรู้ที่มาที่ไปของสัญญา เป็นอย่างดี จึงไม่มีเหตุผลที่จะให้พนักงานอัยการมาฟ้องร้องให้เสียเวลาอีก อย่างไรก็ตาม คำว่า "ศาล" ที่ว่านี้ย่อมเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา แตกต่างจากการผิดสัญญาในชั้นก่อนฟ้องที่ในทางปฏิบัติจะยื่นฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง ส่วนการบังคับคดีในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล มาตรา 119 ให้ศาลที่พิจารณาตัดสินคดีที่มีการให้ประกันตัวนั้น ออกหมายบังคับคดีบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของ

¹⁵⁸ คณิต ภู นคร, เรื่องเดิม, หน้า 400.

บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ส่วนผู้ที่ติดต่อทำการ บังคับคดี กับกรมบังคับคดีหรือสำนักงานบังคับคดีจังหวัด ให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าสำนักงานประจำ ศาลยุติธรรม โดยให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกัน

สรุป แม้ว่าสัญญาทั้งสามที่ทำการศึกษาก่อนหน้านี้จะเป็นสัญญาทางแพ่ง ที่โดยปกติการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาในกรณีที่ไม้อาจบรรเทาผลร้ายจากการผิดสัญญาของอีกฝ่ายหนึ่งได้ด้วยตัวคู่สัญญาเอง จะต้องฟ้องร้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง แต่เนื่องจากสัญญาประกันตัวไม่ใช่สัญญาที่ทำ ระหว่างเอกชน โดยมีรัฐเข้ามาเป็นคู่สัญญา ประกอบกับการกระทำความผิดอาญาเป็นผลกระทบต่อ สังคมโดยรวม การบังคับตามสัญญาประกันจึงต้องมีความรวดเร็ว และเด็ดขาด เพื่อเป็นการป้องปรามมิ ให้เกิดการผิดสัญญาประกัน และหลบหนีไปจากอำนาจควบคุมหรือคุมขังของรัฐได้โดยง่าย รวมถึงเป็น การมอบหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ประกัน ที่จะต้องมีหน้าที่ในการพาผู้ต้องหาหรือจำเลยมาตาม กำหนดนัด กฎหมายจึงได้บัญญัติวิธีการบังคับตามสัญญาประกันให้มีความแตกต่างจากสัญญาทางแพ่ง ทั่วไป

4.6 เปรียบเทียบของค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากสัญญาที่ทำการศึกษามืองค์กรของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นการเข้ามากำกับ ดูแลองค์กร หรือกำกับดูแลรูปแบบของสัญญา ในกรณีของสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันภัย อิศรภาพ หรือเข้ามาเป็นคู่สัญญา ทั้งกำหนดแนวทางในการทำสัญญาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันใน กรณีของสัญญาประกันตัว ผู้เขียนจึงขอเปรียบเทียบการเข้ามาเกี่ยวข้องหรือกำกับดูแลดังกล่าว โดย แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 หัวข้อ เริ่มจากสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นหัวข้อ เดียวกัน และต่อด้วยสัญญาประกันตัวเป็นหัวข้อต่างหาก

4.6.1 สัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ตามความเห็นทางวิชาการที่เห็นว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยรูปแบบ หนึ่ง หัวข้อนี้จึงทำการศึกษาคืบไปกับสัญญาประกันภัยโดยศึกษาถึงองค์กรของรัฐที่เข้ามาควบคุม และกำกับดูแลการทำสัญญา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การให้บริการประกันภัย ไม่ว่าจะเป็นการประกันวินาศภัย หรือการประกันชีวิต กฎหมาย กำหนดว่าจะต้องมีการขออนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัยเสียก่อน เมื่อได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ ประกันภัยแล้ว จึงจะสามารถเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยให้กับผู้เอาประกันภัยได้ นอกจากนี้ผู้รับ ประกันภัย จะต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลในรูปบริษัทมหาชนจำกัด ตลอดจนต้องมีหลักทรัพย์มาวาง ประกัน และมีการดำรงเงินกองทุนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หากไม่สามารถจัดหาหลักทรัพย์หรือดำรง เงินกองทุนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าการ อนุมัติให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยที่มีแต่เดิม เป็นอันสิ้นสุด¹⁵⁹ ซึ่งในการประกอบธุรกิจประกันชีวิตก็มีหลักเกณฑ์เป็นอย่างเดียวกัน¹⁶⁰

¹⁵⁹ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535"ภายใต้บังคับมาตรา 7 การ ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจะกระทำมิได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่า

สำหรับองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องและกำกับดูแลการทำสัญญาประกันภัย ก็คือ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ซึ่งตัวอย่างของการกำกับดูแลก็เช่น การที่บริษัทประกันภัยมีหน้าที่นำส่งรายงานสำเนากรมธรรม์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ยินยอมให้เจ้าหน้าที่ของคปภ. เข้าไปตรวจสอบการประกอบกิจการของบริษัท เป็นต้น ส่วนในการควบคุมเนื้อหาในสัญญานั้น คปภ. จะเป็นผู้กำหนดอัตราเบี้ยประกันมาตรฐานของสัญญาประกันภัยแต่ละประเภท ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ การกำกับดูแลดังที่กล่าวมา มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบหรือความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัย หรือระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเอง อย่างไรก็ตาม นอกจากหลักเกณฑ์ในเรื่องการจัดตั้งบริษัทประกันภัย และการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย ที่มีองค์กรของรัฐเข้ามาควบคุมกำกับดูแลแล้ว สัญญาประกันภัยอิสราฟจะมีองค์กรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แม้จะไม่ได้เข้ามากำกับดูแล หรือเป็นคู่สัญญาประกันภัยโดยตรงก็ตาม กล่าวคือ ในสัญญาประกันภัยอิสราฟ นอกจากบริษัทประกันภัยจะมีฐานะเป็นผู้รับประกันภัยตามกฎหมายประกันภัยแล้ว บริษัทประกันภัยจะต้องถูกพันตามคำรับรองที่ได้ให้ไว้แก่เจ้าพนักงานเสมอ โดยมีหน้าที่ในการออกหนังสือรับรองให้แก่เจ้าพนักงาน และในส่วนการระบุงบเงินคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัยอิสราฟ จะต้องกำหนดวงเงินให้ครอบคลุมหรือมีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินประกันที่ระบุไว้ตามฐานความผิด จึงเห็นได้ว่าการกำหนดวงเงินคุ้มครองในกรมธรรม์หรือในหนังสือรับรองจะมีความเชื่อมโยงกับการกำหนดวงเงินประกันของเจ้าพนักงานเสมอ

4.6.2 สัญญาประกันตัว

สัญญาประกันตัว จะมีข้อแตกต่างจากสัญญาประกันภัยอิสราฟตรงที่ว่าไม่มีองค์กรของรัฐมากำกับดูแลการทำสัญญา เพราะในประเทศไทยไม่มีการจัดตั้งบริษัทที่ประกอบกิจการให้บริการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเหมือนในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา โดยสภาพจึงไม่มีองค์กรของรัฐเข้ามา

ด้วยบริษัทมหาชนจำกัด และโดยได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี

การขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อรัฐมนตรี และเมื่อรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยแล้ว ให้ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดและดำเนินการวางหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา 19 พร้อมทั้งดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตามมาตรา 27 ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ ได้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดแล้ว

เมื่อรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ยื่นคำขออนุญาตได้ดำเนินการตามที่กำหนดในวรรคสองแล้ว ให้ออกใบอนุญาตให้แก่บริษัทมหาชนจำกัดที่ตั้งขึ้น

ในกรณีที่บริษัทมหาชนจำกัดไม่สามารถวางหลักทรัพย์หรือดำรงเงินกองทุนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าการอนุมัติให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยสิ้นสุด

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และในการอนุญาตรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้

¹⁶⁰ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535

กำกับดูแลการทำสัญญา จะมีแต่เพียงการสอดส่องว่าการทำสัญญาประกัน เป็นไปตามระเบียบและวิธีปฏิบัติที่องค์กรของรัฐไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ พนักงานอัยการ หรือศาล กำหนดไว้หรือไม่ แต่ทั้งนี้ การทำสัญญาประกันตัวจะมีเจ้าพนักงานเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ในฐานะเป็นคู่สัญญากับเอกชน และเมื่อมีการผิดสัญญาประกัน เจ้าพนักงานก็จะกลายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องบังคับตามสัญญาประกัน ในกรณีตำรวจหรือพนักงานอัยการ หรือบังคับตามสัญญาได้เลยในกรณีของศาลตั้งรายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้ว ในหัวข้อ 4.5 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การบังคับให้เป็นไปตามสัญญา

สรุป สัญญาที่ทำการเปรียบเทียบทั้งสาม ต่างเป็นสัญญาที่มีองค์กรของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ไม่ว่าจะในรูปของการควบคุมหรือกำกับดูแลในกรณีสัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยอิสรภาพ หรือการเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะคู่สัญญาในกรณีของสัญญาประกันตัว

4.7 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการทำสัญญาประกันตัวในกรณีทั่วไป กับการทำสัญญาประกันตัวโดยมีหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน

ตามที่คุณเขียนได้อธิบายถึงสาระสำคัญของสัญญาประกันตัว และองค์ประกอบของสัญญาไปแล้วว่าสัญญาประกันตัว จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจให้ประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวได้ใช้ดุลยพินิจในการให้ประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน นอกจากการมีประกันหรือที่เรียกกันว่าสัญญาประกันตัวแล้ว ในคดีที่มีอัตราโทษสูงเจ้าพนักงานอาจกำหนดให้มีการวางหลักประกันไว้ต่อเจ้าพนักงานได้อีกด้วย ซึ่งหลักประกันก็มีลักษณะเป็นไปตามที่คุณเขียนได้กล่าวมาแล้วว่าต้องเป็นทรัพย์สินที่สามารถตีราคา หรือตีค่าออกมาเป็นเงินได้โดยสภาพของตัวทรัพย์สินนั้นๆ เอง หรือมีมูลค่าที่แน่นอน เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุดพันธบัตรของรัฐบาล เป็นต้น

นอกจากทรัพย์สินแล้ว บุคคลที่มีความน่าเชื่อถืออาจเข้าเป็นผู้ประกันหรือเป็นหลักประกันตามสัญญาประกันตัวได้อีกด้วย เช่น ข้าราชการ สมาชิกรัฐสภา ทนายความ เป็นต้น รวมไปถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง นายจ้าง ลูกจ้าง บุคคลที่มีความเกี่ยวพันกันทางสมรส หรือความสัมพันธ์เสมือนเป็นญาติพี่น้อง

ทั้งนี้ ตาม ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548 ยังถือว่าหนังสือรับรองที่ออกโดยบริษัทประกันภัย เป็นหลักทรัพย์สินที่มีค่าอย่างอื่น และในทางปฏิบัติถือว่าเป็นหลักประกันที่มีความน่าเชื่อถือที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันประกอบการทำสัญญาประกันตัวได้อีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การทำสัญญาประกันตัวที่มีหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยมาเป็นหลักประกันสัญญานั้น มีแนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างจาก การทำสัญญาประกันตัวโดยมีหลักประกันในกรณีอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนขอเรียกหลักประกันในกรณีอื่นๆ นี้ว่ากรณีทั่วไป ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเห็นควรทำการเปรียบเทียบความแตกต่างดังที่กล่าวมาพอสังเขป เพื่อทำความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติของการให้ประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราว โดยหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย และทำการวิเคราะห์สัญญาประกันภัยอิสรภาพในบทที่ 5 ต่อไป

สำหรับความแตกต่างของการทำสัญญาประกันตัวในกรณีทั่วไป ก็กับการทำสัญญาประกันตัว โดยมีหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน มีสองประการดังต่อไปนี้

1)หน้าที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ข้อแตกต่างในประการแรกนี้ เป็นข้อแตกต่างที่เด่นชัดที่สุดเนื่องจากโดยปกติ นอกจากผู้ต้องหาหรือจำเลยจะสามารถเป็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันตัวได้แล้ว ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย ยังสามารถเข้ามาเป็นคู่สัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อีกด้วย แต่ในทางกลับกันการทำสัญญาประกันตัวโดยมีหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน บริษัทประกันภัยได้กำหนดหลักเกณฑ์หน้าที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีหน้าที่ในการทำสัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงาน¹⁶¹

2) ขั้นตอนการได้มาซึ่งหลักประกันและความรับผิดชอบเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัว ตามหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยจะมีความยุ่งยากกว่าการใช้หลักประกันในกรณีอื่นๆ

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนจึงทำการเปรียบเทียบกับขั้นตอนการได้มาซึ่งหนังสือรับรองของธนาคาร และความรับผิดชอบหลังจากการผิดสัญญาประกันตัว ซึ่งมีข้อเหมือนและข้อแตกต่างกันดังต่อไปนี้

(1) ข้อเหมือน

- ก. ผู้มีสิทธิขอซื้อหนังสือรับรองที่ออกโดยธนาคาร และบริษัทประกันภัย เป็นกลุ่มบุคคลเดียวกัน คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย
- ข. หากภายหลังมีการผิดสัญญาประกันตัว ธนาคารหรือบริษัทประกันภัย สามารถเรียกร้องเอาเงินที่ได้จ่ายไปคืนได้

(2) ข้อแตกต่าง

- ก. ผู้มีสิทธิขอซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ยังรวมความไปถึงบุคคลที่อาจตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อีกด้วย เนื่องจากกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ก่อนการกระทำความผิด และหลังกระทำความผิด ดังนั้น ผู้มีสิทธิขอซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำความผิด ซึ่งมีสิทธิยึดถือหนังสือรับรองไว้ จึงไม่ต้องตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้
- ข. ความแตกต่างประการที่สอง ก็คือ ขอบเขตการให้ความคุ้มครอง กรณีการออกหนังสือรับรองของธนาคารนั้น โดยหลักธนาคารสามารถออกหนังสือรับรองเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ทุกฐานความผิด เว้นแต่ ระเบียบของแต่ละธนาคารจะกล่าวไว้เป็นประการอื่นซึ่งเป็นเรื่องของแนวทางการปฏิบัติงานภายในของธนาคาร ส่วนหนังสือรับรองที่ออกโดยบริษัทประกันภัยจะไม่ความคุ้มครองทุกฐานความผิด กล่าวคือ ถ้าเป็นกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำความผิด จะให้ความคุ้มครองเฉพาะการกระทำโดยประมาทเท่านั้น จะให้ความคุ้มครองทุกฐานความผิดก็ต่อเมื่อเป็นกรมธรรม์ประเภทหลังกระทำความผิด

¹⁶¹ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก ค หัวข้อหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย ตามกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพทั้งสองประเภท

ค. การใช้สิทธิเรียกร้องเรียกเงินคืน ของธนาคารและบริษัทประกันภัยแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีของธนาคารนั้น ใครเป็นผู้ซื้อหนังสือรับรองจะต้องถูกผูกพันว่าหากธนาคารได้ชดใช้เงินค่าปรับให้แก่เจ้าพนักงานไปแล้ว ธนาคารย่อมสามารถเรียกเงินจำนวนนั้นๆ คืนเอาจากผู้ซื้อหนังสือรับรองได้ จึงหมายความว่า หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้เป็นผู้ซื้อหนังสือรับรองด้วยตัวเอง เขาอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบที่ต้องชดใช้เงินคืนแก่ธนาคารก็ได้ ในทางกลับกันการใช้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน ไม่ว่าผู้ซื้อกรรมธรรมจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องก็ตาม กรรมธรรมประกันภัยอิสรภาพทั้งสองประเภทจะระบุให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้รับผิดชอบชดใช้เงินคืนให้แก่บริษัทประกันภัยแต่เพียงผู้เดียว

ง. การพิจารณาออกหนังสือรับรองโดยธนาคาร ผู้ซื้อหนังสือรับรองจะต้องมีหนี้หรือหน้าที่ตามสัญญาเกิดขึ้นแล้ว หรือกรณีซื้อเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ซื้อบุคคลอื่นนั้นก็ต้องมีหน้าที่หรือภาระผูกพันตามสัญญากับบุคคลใด บุคคลหนึ่งแล้ว แต่สำหรับการออกหนังสือรับรองโดยบริษัทประกันภัย กลับมีการให้ออกหนังสือรับรองได้แม้จะยังมีการทำสัญญาประกันตัวเลยก็ตาม ทั้งนี้ ตามกรรมธรรมประเภทก่อนการกระทำความผิด

บทที่ 5

วิเคราะห์สัญญาประกันภัยอิสรภาพ

ในบทวิเคราะห์นี้ จะเป็นการหาข้อสรุปว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่งตามความเข้าใจในปัจจุบันหรือไม่ และหากไม่ใช่สัญญาประกันภัยจะสามารถปรับเข้ากับเอกเทศสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะใด และท้ายที่สุดจะวิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะทำให้สัญญาประกันภัยอิสรภาพสามารถสร้างคุณประโยชน์ได้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้สัมพันธ์กับระบบประกันอิสรภาพที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน

5.1 สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่

หัวข้อนี้ ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ โดยหลักเกณฑ์ของการวิเคราะห์จะยึดโยงกับวัตถุประสงค์และที่มาของสัญญาประกันภัย ทฤษฎีทางกฎหมายและตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความเห็นทางกฎหมายและเหตุผลประกอบของนักกฎหมายที่เห็นว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาประกันภัยลักษณะหนึ่ง ตลอดจนทำการอธิบายถึงข้อคิดเห็นและข้อวิจารณ์ของผู้เขียนว่ามีเหตุผลประการใดบ้างที่เห็นว่าแท้จริงแล้วสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัยในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

5.1.1 วิเคราะห์จากวัตถุประสงค์และที่มาของสัญญาประกันภัย

วัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัยที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 1853 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี ก็คือ เพื่อเป็นการบรรเทาหรือป้องกันผลร้ายที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้จะมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นในอนาคต หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ จากภัยธรรมชาติ จนค่อยๆ พัฒนามาเป็นการป้องกันความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ป้องกันความเสียหายที่มาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีสาเหตุหรือปัจจัยมาจากการแข่งขันทางธุรกิจและป้องกันความเสียหายเนื่องจากความไม่แน่นอนทางการเมือง โดยความไม่แน่นอนที่จะได้รับความเสียหายดังที่ได้กล่าวมา มนุษย์ได้ให้คำจำกัดความว่า "ความเสี่ยงภัย" (Risk) ซึ่งสัญญาประกันภัยในลักษณะนี้ เรียกกันว่า "สัญญาประกันวินาศภัย"

นอกจากนี้ ในการทำสัญญาประกันวินาศภัยที่ทำกันขึ้นเพื่อป้องกันสิทธิในทางทรัพย์สินของคนที่เกิดจากภัยภายนอก ไม่ว่าจะจากภัยธรรมชาติ จากการกระทำของมนุษย์ด้วยกัน จากภัยทางเศรษฐกิจ และทางการเมืองแล้ว ในบางครั้งการใช้สิทธิในทางทรัพย์สินของตนอาจไปกระทบกระทั่งสิทธิในทางทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยไม่ตั้งใจ เช่น นาย ก ได้ซื้อรถเป็นของตนเอง ซึ่งการใช้รถวิ่งไปตามท้องถนนย่อมเป็นธรรมดาที่จะมีโอกาสไปเฉี่ยวชนรถของผู้อื่นได้ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่ไม่คาดฝันดังกล่าว จึงมีการทำสัญญาประกันภัยที่เรียกว่า เป็นการประกันความรับผิดของบุคคลเกิดขึ้น โดยโอน

ความเสี่ยงภัยที่จะเกิดอุบัติเหตุเฉี่ยวชนกันไปให้กับบริษัทประกันภัย ในการที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ ซึ่งเรียกการทำสัญญาประกันภัยในลักษณะนี้ว่า "สัญญาประกันภัยค่าจูน" ซึ่งจัดว่าเป็นสัญญาประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง แตกต่างกันแต่เพียงว่า สัญญาประกันวินาศภัยเป็นการป้องกันความเสียหายที่เกิดจากภัยหรือปัจจัยภายนอกผู้เอาประกันภัย ส่วนสัญญาประกันภัยค่าจูนเป็นการป้องกันความเสียหายที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ก่อขึ้นเอง หรือเรียกว่าเป็นปัจจัยภายในของผู้เอาประกันภัย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะป็นกรณีของสัญญาประกันวินาศภัย หรือสัญญาประกันภัยค่าจูน ต่างมีที่มาเพื่อป้องกันความสูญเสียในทางทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ทั้งสิ้น กล่าวคือ ความสูญเสียในตัวทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย หรือความสูญเสียที่จะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้อื่นเนื่องจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยเอง

อย่างไรก็ตาม แม้วัตถุประสงค์หลักของทำสัญญาประกันภัย จะมีเหตุผลมาจากการบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของตนเป็นหลักก็ตาม แต่ด้วยความฉลาด และความสามารถในการจดจำหมายรู้ของมนุษย์ที่สามารถพิเคราะห์เข้าใจถึง คำว่า "หลักประกันและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสังคม" ที่มีหลักประการสำคัญว่าทุกหน่วยของสังคมจะต้องมีหัวหน้าผู้ทำหน้าที่หลักในการหารายได้มาจุนเจือสมาชิกในกลุ่มของตน ดังนั้น การสูญเสียผู้เป็นหัวหน้าไปย่อมนำมาซึ่งการสูญเสียรายได้ที่จะนำมาใช้จุนเจือในหน่วยสังคมนั้นๆ จึงทำให้เกิดการทำสัญญาประกันชีวิต เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันแก่หน่วยของสังคมว่า หากมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นจะมีรายได้เข้ามาทดแทนและทำให้หน่วยสังคมนั้นๆ มีชีวิตอยู่รอดต่อไปซึ่งรายได้ดังกล่าวก็คือจำนวนเงินที่ได้ระบุกันไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต สัญญาในลักษณะนี้เรียกกันว่า "สัญญาประกันชีวิต"

ในทางตรงกันข้าม "สัญญาประกันภัยอิสรภาพ" กลับมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไปจากสัญญาประกันภัยทั้งสามที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ สัญญาประกันภัยอิสรภาพได้เกิดมีขึ้นด้วยเหตุผลทางด้านนโยบายของรัฐ ที่มุ่งจะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับการประกันตัวจากรัฐฯ ยื่นขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรมที่จะพิจารณาหลักประกันจากผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบดุลยพินิจในการให้ประกันตัวจึงได้นำบริษัทประกันภัย ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือทางการเงินเข้ามามีส่วนร่วมในการทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยวิธีการออกหนังสือรับรองว่าหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามกำหนดนัดที่ได้รับคำสั่งหรือหมายเรียกให้มา บริษัทจะยินยอมชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายตามจำนวนที่เจ้าพนักงานกำหนด ส่วนการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพแยกออกมาต่างหากจากสัญญาประกันตัวนั้น ก็เพื่อให้บริษัทประกันภัยได้รับค่าตอบแทนในจำนวนที่เหมาะสม เพื่อแลกเปลี่ยนกับการออกหนังสือรับรองตามที่กล่าวมา และการที่ระบุไปในกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพให้เรียกค่าตอบแทนว่า "เบี้ยประกันภัย" ก็เกิดขึ้นจากความหลงผิดในตัววัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพว่าเป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถจัดให้มีการรับประกันภัยกันได้ ประกอบกับเมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นบริษัทประกันภัย ค่าตอบแทนที่บริษัทประกันภัยได้รับและเคยชินมาตลอดก็คือ เบี้ยประกันภัย จึงกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ได้มีเหตุผลมาจากการมุ่งที่จะบรรเทาผลร้ายในทางทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถคำนวณราคาเป็นเงินได้ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัยแต่อย่างใด แม้กระทั่งการทำสัญญาประกันชีวิตก็มีเหตุผลของการสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเรียกว่า "หลักประกัน

รายได้" เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น โดยลำพังวัตถุประสงค์หลักของสัญญาประกันภัยอิสรภาพจึงไม่เป็นไปตามหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัยที่มีอยู่ในอดีตและในปัจจุบันอย่างชัดเจน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า แท้จริงแล้วสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นเพียงส่วนประกอบที่ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการประกันตัวในคดีอาญา โดยอาศัยหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยออกให้ และทำให้สัญญาประกันตัวมีหลักประกันครบถ้วนสมบูรณ์บังคับได้เท่านั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำสัญญาประกันภัย เพื่อบรรเทาผลร้ายหรือความเสียหายที่จะได้รับในอนาคตกันอย่างแท้จริง จึงอาจกล่าวโดยสรุปว่า แท้จริงแล้วสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นเพียงสัญญาลำดับรองของสัญญาประกันตัวเท่านั้น

5.1.2 วิเคราะห์จากทฤษฎีกฎหมายประกันภัย

ในหัวข้อนี้ จะขอกล่าวถึงเฉพาะทฤษฎีกฎหมายประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้วยกันสองทฤษฎี คือ 1.หลักการเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) และการไม่แถลงข้อความอันเป็นเท็จ (Misrepresentation) 2.หลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity)

5.1.2.1 หลักการเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) และการไม่แถลงข้อความอันเป็นเท็จ (Misrepresentation)

หลักการข้างต้นนี้ เป็นหลักการพื้นฐานของสัญญาประกันภัย ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยจะต้องปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นสัญญาประกันวินาศภัย หรือสัญญาประกันชีวิต ทั้งนี้ หลักการนี้อยู่ภายใต้บังคับหรือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith) กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีระดับในการเปิดเผยข้อความจริงที่สูงกว่าการแจกแจงรายละเอียดในการทำสัญญาทางแพ่งทั่วไป ด้วยเหตุผลที่ว่าข้อเท็จจริงอันเกี่ยวเนื่องกับวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เอาประกันภัยเองรู้อยู่ฝ่ายเดียว และโดยเฉพาะวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยมีความลับซับซ้อนในตัวเองสูง เช่น อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ หรือเป็นทรัพย์สินที่มีขนาดใหญ่ และมีมูลค่าสูง เป็นต้น ลำพังผู้รับประกันภัยเองแม้จะมีความเชี่ยวชาญในการประเมินราคาทรัพย์สิน หรือเก็บรวบรวมสถิติได้ดีเพียงใด ก็ไม่สามารถสังเกตได้ทั้งหมด ผู้เอาประกันภัยจึงมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญและเท่าที่ทราบในขณะที่ทำสัญญาประกันภัยอย่างหมดเปลือก ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับประกันภัยสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปรวบรวมและกำหนดวงเงินคุ้มครองในกรมธรรม์ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

สำหรับข้อเท็จจริงที่จะต้องทำการเปิดเผยในการทำสัญญาประกันชีวิต ย่อมแตกต่างไปจากสัญญาประกันวินาศภัย เพราะวัตถุประสงค์ที่เอาประกันเป็นชีวิตของผู้ถูกเอาประกันชีวิต ดังนั้น ข้อเท็จจริงในด้านสุขภาพ โรคประจำตัว อายุ การใช้ชีวิตโดยปกติ เช่น การดื่มสุรา ย่อมเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ ซึ่งผลของการไม่

เปิดเผยข้อความจริง นิ่งเฉยเสีย หรือแกล้งข้อความอันเป็นเท็จตามบทบัญญัติกฎหมายลักษณะ
ประกันภัยของไทยให้ถือว่าสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ¹⁶²

ในทางกลับกัน แนวทางปฏิบัติของสัญญาประกันอิสรภาพผู้เอาประกันภัยกลับไม่มี
หน้าที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่มีความเกี่ยวพันถึงวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย ซึ่งก็คือเสรีภาพของตนเอง
แต่อย่างใดเลย โดยผู้รับประกันภัยจะใช้หลักในการพิจารณารับประกันภัยจากความน่าเชื่อถือทางการ
เงินของผู้ต้องหาหรือจำเลย จำนวนสถิติการหลบหนีการประกันตัว ฐานความผิดที่ขอประกันตัวว่า
เป็นการกระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาท เพื่อบ่งชี้ว่าจำเลยจะมีโอกาสหลบหนีหรือไม่ วงเงิน
ประกันที่เจ้าพนักงานกำหนดไว้ในความผิดฐานนั้น มีจำนวนเท่าใด ตลอดจนระยะเวลาในการ
ดำเนินคดีนั้นว่าเป็นเวลายาวนานเพียงใด ซึ่งปัจจัยที่ใช้ในการรับประกันภัยดังกล่าวมาเห็นได้
ชัดว่า เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้รับประกันภัยสามารถเก็บรวบรวมหาสถิติได้ด้วยตนเอง หรือจากเจ้าพนักงาน
ไม่ต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความจากผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่อย่างใด หากจะได้ความจาก
ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็คงจะได้ความแต่เพียงว่าขอขยับย่นว่าจะไม่หนีประกันอย่างแน่นอน นอกจากนี้
ในทางปฏิบัติพบว่าระยะเวลาในการออกกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ค่อนข้างจะสั้นโดยเฉพาะใน
กรณีหลังกระทำความผิด จึงกลายเป็นว่าหากมีเงินจ่ายค่าเบี้ยประกันภัย บริษัทประกันภัยก็จะยินดี
ออกกรมธรรม์ประกันภัย และออกหนังสือรับรองให้

เมื่อพิจารณาหลักทฤษฎีการเปิดเผยข้อความจริงแล้ว ย่อมเห็นได้ชัดว่าสัญญา
ประกันภัยอิสรภาพยังขาดองค์ประกอบหรือสาระสำคัญของความเป็นสัญญาประกันภัย อย่างชัดเจน
ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นทฤษฎีทางสากลอันเป็นที่ยอมรับว่าการทำสัญญาประกันภัยทุกประเภท
จะต้องอยู่ภายใต้หลักการดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักความสุจริตอย่างยิ่ง ตามทฤษฎีของ
สัญญาประกันภัย

อย่างไรก็ตาม การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำความผิด จะมี
ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอัตราความเสี่ยงที่ผู้เอาประกันภัยจะทำความผิดอาญาโดยประมาทอยู่บ้าง
กล่าวคือ แนวทางในการพิจารณารับประกันภัยของบริษัทประกันภัยตามที่ได้เขียนได้กล่าวไว้ในส่วน
ของสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยอิสรภาพในบทที่ 3 บริษัทประกันภัยจะพิจารณาถึงการประกอบ
อาชีพ หรือการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เอาประกันภัยว่ามีความเสี่ยงที่จะทำความผิดอาญาโดยประมาท
หรือไม่ เช่น นาย ก ประกอบอาชีพรับจ้างขับรถบรรทุก เมื่อนาย ข ซึ่งเป็นนายจ้างของนาย ก ได้จัด
ให้มีการทำสัญญาประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด เพื่อประโยชน์แก่ นาย ก ข้อเท็จจริงในส่วน
ที่ว่านาย ก ประกอบอาชีพรับจ้างขับรถบรรทุกย่อมเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เอาประกันภัย คือ นาย ก
จะต้องทำการเปิดเผย ซึ่งผู้เขียน เห็นว่าการเปิดเผยข้อความจริงดังที่กล่าวมา เข้าลักษณะของ
หลักการเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) ของสัญญาประกันภัย แต่ถึงอย่างไรก็ดี ข้อเท็จจริงที่มี

¹⁶² มาตรา 865 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ถ้าในเวลาทำสัญญา
ประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดีหรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใช้เงินยอมเอาภัยความทรงชีพ
หรือมรณะของเขาก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้ใจผู้รับประกันภัยให้
เรียกเบี้ยประกันภัย สูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแกล้งข้อความนั้นเป็น
ความเท็จไซ้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ"

ความเกี่ยวข้องกับการกำหนดวงเงินคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพไม่ว่าจะเป็น จำนวนสถิติ การหลบหนีการประกันตัว ฐานความผิดที่ขอประกันตัว วงเงินประกันที่เจ้าพนักงานกำหนดไว้ใน ความผิดฐานนั้นยังคงเป็นสาระสำคัญในการพิจารณาประกันภัย และกำหนดเบี้ยประกันภัยตาม สัญญาประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิดอยู่ จึงฟังไม่ถนัดนักว่าเป็นการพิจารณาประกันภัย โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำการเปิดเผยแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนเหตุผลในการประการ อื่นที่ผู้เขียนเห็นว่า อย่างไรเสียสัญญาประกันภัยอิสรภาพทั้งสองประเภทนั้น ยังไม่มีลักษณะเป็น สัญญาประกันภัย จะขอกกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อถัดๆ ไป

5.1.2.2 หลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง(Principle of Indemnity)

หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยตามหลักการข้างต้น ได้นำมาใช้ ทั้งในสัญญาประกันวินาศภัย และสัญญาประกันชีวิต ในกรณีของสัญญาประกันวินาศภัยหลักการ ชดใช้จะดูว่าความเสียหายที่วัตถุที่เอาประกันภัยได้รับมีเพียงใด จึงต้องอาศัยการตีราคาและประเมิน ค่าความเสียหาย และจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย แต่ทั้งนี้ การชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยจะไม่เกินกว่าวงเงินคุ้มครองที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย ใน ขณะเดียวกัน สัญญาประกันภัยค้ำจุน ก็มีหลักการชดใช้ที่เหมือนกับสัญญาประกันวินาศภัย โดยดูจาก ความเสียหายที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ก่อขึ้นว่ามีจำนวนที่แท้จริงเท่าใด เมื่อทราบถึงความเสียหายที่ แท้จริงแล้ว จึงจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหาย และการชดใช้ไม่ว่า กรณีจะเป็นประการใด จะไม่สูงไปกว่าวงเงินคุ้มครองที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

สำหรับสัญญาประกันชีวิต จะมีหลักเกณฑ์ในการชดใช้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เป็น การใช้เงินที่เป็นจำนวนแน่นอนตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต โดยไม่ต้องอาศัยการตี ราคาตีค่าความเสียหายอย่างใดอีก เนื่องจากมนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความเชื่อว่าชีวิตของมนุษย์ไม่ สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ แต่เนื่องจากโดยแท้จริงแล้วความเสียหายที่ได้รับจากความตายของผู้ เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตนั้น ไม่ได้ตกแก่เขา แต่ตกแก่บุคคลในครอบครัวของเขาที่เขา ดูแลอยู่ การชดใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตโดยแท้จริงแล้วก็คือ การจ่ายเงินเพื่อทดแทนความ เสียหายจากการเสียบุคคลที่รักไปให้แก่บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่กรมธรรม์ประกันชีวิตระบุไว้ เป็นผู้รับประกันประโยชน์

ในทางกลับกัน หลักเกณฑ์การชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ กลับไม่ เป็นไปตามหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity) โดยขอแยก วิเคราะห์ไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ประการแรก หากเข้าใจว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันวินาศภัย อย่างหนึ่ง หลักเกณฑ์การชดใช้ย่อมต้องเป็นไปตามหลักการของสัญญาประกันวินาศภัย แต่ความจริง ไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากการชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ขาดหลักเกณฑ์การตีราคา หรือตี ค่าความเสียหายไป การชดใช้เงินเป็นการชดใช้ในรูปของจำนวนที่แน่นอนตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ประกันภัย และยึดโยงกับวงเงินประกันตัวในแต่ละฐานความผิด จึงไม่เป็นไปตามหลักการชดใช้ค่า สินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย นอกจากนี้ หากจะมองว่าจำนวนเงินที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ประกันและหนังสือรับรอง เป็นค่าความเสียหายที่แท้จริง ก็คงจะฟังได้ไม่ถนัดนัก เพราะความเสียหาย ที่รัฐได้รับ โดยแท้แล้วไม่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ และเจ้าพนักงานที่ให้การประกันตัวก็ไม่ใช่ผู้

ได้รับความเสียหาย ประชาชนต่างหากเป็นผู้ได้รับความเสียหาย ในความมั่นคง ปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของตน ประกอบกับการกำหนดวงเงินประกันของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการกำหนดโดยอาศัยความร้ายแรงของการกระทำความผิด บุคคลิกนิสัย ส่วนตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตลอดจนพฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ไม่ได้อาศัยการคำนวณความเสียหาย ดังเช่น การคำนวณความเสียหายในตัวทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางทรัพย์สิน ซึ่งเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย อย่างเช่นสัญญาประกันวินาศภัย ทั้งนี้ การกำหนดวงเงินประกันของเจ้าพนักงานได้กำหนดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความแน่ใจให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐที่ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หนีไปเสียจากการควบคุมโดยอำนาจรัฐ และเป็นการเตือนผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ประกันว่าหากมีการหลบหนีเกิดขึ้นตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือผู้ประกันจะได้รับความเสียหายต้องชำระค่าปรับตามที่เจ้าพนักงานกำหนด ด้วยเหตุดังกล่าว ย่อมทำให้วิเคราะห์ได้ว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพยังคงขาดสาระสำคัญในการเป็นสัญญาประกันภัยไปอีกประการหนึ่ง เนื่องจากหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าเสียหายมิได้เป็นไปตามหลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง ดังเช่นที่กล่าวมา

นอกจากนี้ หากเข้าใจว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาประกันวินาศภัย ประเภทประกันภัยค้ำจุน เนื่องเป็นการทำสัญญาประกันความรับผิดของบุคคลเหมือนกัน ซึ่งในกรณีของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นการทำเพื่อป้องกันความรับผิดตามสัญญาของผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่เนื่องจากภายหลังที่บริษัทประกันภัยได้ชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายอื่นๆ ให้แก่เจ้าพนักงานไปเต็มจำนวนแล้ว บริษัทประกันภัยสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเงินจำนวนทั้งหมดคืนจากผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน กล่าวคือ ตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนไปให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิเรียกเงินจำนวนดังกล่าวคืนจากผู้เอาประกันภัย เพราะวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัยค้ำจุน ก็คือการทำสัญญาประกันความรับผิดของผู้เอาประกันภัย ประกอบกับ หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนนั้น ย่อมมีลักษณะของการชดใช้เหมือนกับสัญญาประกันวินาศภัย ที่จะต้องมีการตีค่า ติราคาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเสียก่อน ฉะนั้น จึงไม่อาจฟังได้ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ คือ สัญญาประกันภัยค้ำจุน ทั้งนี้ ข้อแตกต่างระหว่างสัญญาประกันภัยอิสรภาพกับสัญญาประกันภัยค้ำจุน ผู้เขียนจะกล่าวโดยละเอียดอีกครั้ง ในหัวข้อที่ 3 วิเคราะห์จากตัวบทกฎหมายลักษณะประกันภัย

ประการสุดท้าย ตามที่กล่าวไปแล้วว่าความเสียหายในการหลบหนีประกันนั้น เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันไม่ใช่ผู้เสียหายประชาชนต่างหากที่เป็นผู้ได้รับความเสียหาย แต่อาจมีข้อโต้แย้งได้ว่า ชีวิตยังยอมรับให้มีการประกันได้ สุขภาพยังปล่อยให้มีการทำสัญญาประกันภัยกันได้ แล้วเหตุใดเสรีภาพในร่างกายจึงไม่สามารถให้ประกันภัยกันได้ ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า โดยหลักการใช้เงินตามสัญญาประกันภัยทุกประเภทจะเป็นการชดใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัย หรือบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยเช่น สัญญาประกันสุขภาพ ผู้ได้รับประโยชน์ตามสัญญาก็คือ ผู้เอาประกันภัยที่เป็นคู่สัญญาเอง หรือทำสัญญาในนามองค์กร และลูกจ้างในองค์กรเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญา หรือในกรณีประกันชีวิต ผู้รับ

ประโยชน์ที่ได้รับไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต เป็นผู้ได้รับการชดใช้เงิน ซึ่งสามารถสังเกตได้ว่า การจะได้รับประโยชน์จากสัญญาที่กล่าวมานั้น บุคคลนั้นๆ จะต้องถูกระบุชื่อไว้ในกรมธรรม์ว่าเป็นผู้รับประโยชน์อย่างชัดเจน และจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย อันสามารถสามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้อย่างแท้จริง แต่ในสัญญาประกันภัยอัสรภาพ ซึ่งมีหลักเกณฑ์การชดใช้เงินที่คล้ายกับสัญญาประกันชีวิตที่มีการชดใช้เงินให้แก่กันเป็นจำนวนเงินที่แน่นอน กลับไม่มีหลักเกณฑ์หรือข้อสัญญาที่ระบุตัวผู้รับประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน¹⁶³ ทั้ง การใช้สิทธิเรียกร้องเงินจากบริษัทประกันภัยของเจ้าพนักงานนั้น มาจากการใช้สิทธิบังคับตามสัญญาประกัน และคำรับรองที่บริษัทประกันได้มอบให้ไว้ ไม่ได้อาศัยสิทธิเรียกร้องจากข้อสัญญาในกรมธรรม์แต่อย่างใด ดังนั้น ข้อวิจารณ์ประการที่สองที่ได้กล่าวถึงย่อมาให้เห็นโดยชัดเจนว่า สัญญาประกันภัยอัสรภาพ มีหลักเกณฑ์การชดใช้เงินที่แตกต่างไปจากสัญญาประกันภัย

5.1.3 วิเคราะห์จากตัวบทกฎหมายลักษณะประกันภัย

ในหัวข้อนี้ จะวิเคราะห์ว่าสัญญาประกันภัยอัสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็สัญญาประกันวินาศภัย หรือสัญญาประกันภัยค้ำจุน โดยวิเคราะห์จากตัวบทกฎหมายลักษณะประกันภัยที่เกี่ยวข้อง แต่ก่อนที่จะลงศึกษาถึงเนื้อหาของตัวบทกฎหมาย ผู้เขียนจะเริ่มทำการศึกษานิยามของคำว่า "วินาศภัย" เสียก่อน เนื่องจากมีความเห็นทางกฎหมายว่าการสูญเสียสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลย อยู่ในความหมายของคำว่าวินาศภัยโดยศึกษาได้จากบทบัญญัติของกฎหมายและการอธิบายความหมายของผู้ทรงคุณวุฒิได้ดังต่อไปนี้

5.1.3.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 861 “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่น ในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

มาตรา 869 “อันคำว่า "วินาศภัย" ในหมวดนี้ ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้”

มาตรา 877 วรรคแรก “ผู้รับประกันภัยจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) เพื่อจำนวนวินาศภัยที่แท้จริง...

วรรคท้าย ท่านห้ามมิให้คิดค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้”

5.1.3.2 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

มาตรา 4 "วินาศภัย" หมายความว่า ความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาที่จะพึงประมาณเป็นเงินได้ และหมายความรวมถึงความสูญเสียในสิทธิ ผลประโยชน์ และรายได้ด้วย”

¹⁶³ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอัสรภาพ ในภาคผนวก 3 หัวข้อคำนิยามศัพท์ของกรมธรรม์ทั้งสองประเภท

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้น ย่อมสามารถแปลความหมายของคำว่าวินาศภัยได้ ว่าวินาศภัยต้องเป็นความเสียหายที่ตราค่าออกมาเป็นเงินได้ เป็นความเสียหายในทางทรัพย์สิน รวมถึงความสูญเสียในสิทธิทางทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลสิทธิ หรือทรัพย์สินสิทธินั้น ความเจ็บปวด รวดร้าว ความเศร้าโศกเสียใจ ความตกใจกลัว ความตื่นตระหนก ไม่สามารถตราค่าเป็นเงินออกมาได้ จึงไม่ใช่วินาศภัย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือ การที่กฎหมายประกันภัยได้แยกสัญญาประกันชีวิตกับ สัญญาประกันวินาศภัยออกจากกัน เพราะเห็นว่าชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่อาจตราค่าเป็นเงินได้ ความตาย มิใช่วินาศภัยเพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับทุกคนขึ้นอยู่กับว่าจะช้าหรือเร็ว เมื่อคำวินาศภัยจะต้องเป็น ความเสียหายที่สามารถตราค่าเป็นเงินได้แล้ว การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนย่อมต้องมีความสอดคล้อง กันไปด้วย จึงทำให้เกิดหลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity) ซึ่ง บัญญัติไว้ในมาตรา 877 (1) ขึ้นนอกจากนี้หากสังเกตถ้อยคำของมาตรา 861 ที่ว่า "...ตกลงจะใช้ ค่า สินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น ..." จึงเข้าใจได้ว่าความหมายของ วินาศภัยที่จะมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กัน ต้องเป็นวินาศภัยที่อาจจะมีขึ้นภายหลัง หรือเป็น ความเสียหายที่ไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่

สำหรับสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์นั้น หากนำความหมายของคำว่าวินาศภัย ตามที่ กล่าวมาข้างต้นมาเปรียบเทียบกับลักษณะของภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ จะเห็นได้ ชัดว่าขัดแย้งกัน เนื่องจากภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ คือ สิทธิและเสรีภาพในร่างกาย ของผู้ต้องหาหรือจำเลยและ คำว่าวินาศภัย ไม่อาจแปลความไปถึงการจงใจหนี หรือการไม่มาปรากฏ ตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานโดยเจตนาได้ นอกจากนี้การหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย หากวิเคราะห์ แล้วจะเห็นว่าภัยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับนั้น เป็นภัยที่เกิดจากใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งหากการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมอาศัยช่อง ทางการขอปล่อยจากการคุมขังที่ไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ ภัยที่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับ จึงไม่ใช่ภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันวินาศภัย ซึ่งมีภัยที่รับเสี่ยง คือ ความสูญเสีย หรือบุบสลายของทรัพย์สิน หากภัยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับเป็นภัยจริง ก็จะเป็นภัยที่เกิดขึ้นภายหลังการหลบหนีการจับกุม หรือควบคุมของรัฐ ซึ่งมีโทษตามกฎหมายลักษณะ อาญา ดังนั้น วินาศภัยจึงไม่อาจหมายถึง การจงใจกระทำผิดกฎหมายเสียเองของผู้เอาประกันภัยไปได้

อนึ่ง ในบรรดาความเห็นทางกฎหมาย ที่เข้าใจไปว่าสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์เป็น สัญญาประกันภัยที่สามารถรับประกันภัยกันได้ โดยอาศัยคำว่า "ในเหตุอื่น" มาแปลขยายความว่า นอกจากจะหมายถึงชีวิตของมนุษย์แล้ว ยังหมายถึงสิทธิและเสรีภาพในร่างกายอีกด้วย ในเรื่องนี้ ผู้เขียนขอยกการอธิบาย คำว่า "ในเหตุอื่น" โดยศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ ซึ่งสรุปความได้ว่า ¹⁶⁴ "การประกันภัยสำหรับเหตุอย่างอื่นนั้น ก็หมายถึงการประกันภัยอย่างอื่นนอกเหนือไปจากวินาศภัย เท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็มีแต่ประกันชีวิต"โดยท่านอาจารย์ได้กล่าวต่อไปว่า "การประกันภัยหากทำ ในสิ่งซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน แม้ไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ก็เข้าใจว่าไม่อาจทำได้โดยชอบ ด้วยกฎหมาย" จากคำอธิบายของท่านอาจารย์จิติ ผู้เขียน ขอให้ความเห็นว่าการบัญญัติกฎหมาย มาตรา 861 ขึ้นมานั้น เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมสัญญาประกันภัยทั้งระบบ กล่าวคือ

¹⁶⁴จิติ ดิงศภัทย์, *เรื่องเดิม*, หน้า 10.

สัญญาประกันวินาศภัย และสัญญาประกันชีวิต โดยมีถ้อยคำที่มีความสอดคล้องกับวิธีการขอใช้เงิน ตามลักษณะของสัญญาประกันภัยทั้งสองประเภท คือคำว่า "บุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนให้" กับคำว่า "ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น" และ "บุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่ง ให้" กับคำว่า "ในเหตุอย่างอื่น" เหตุผลที่ผู้เขียนกล่าวเช่นนั้นก็เพราะว่าหากไปดูบทบัญญัติมาตรา 889¹⁶⁵ที่อธิบายถึงหลักเกณฑ์การใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต ก็ใช้คำว่า "การใช้จำนวนเงิน" ซึ่งคำว่า "จะใช้จำนวนเงิน" ตามมาตรา 861 กับคำว่า "การใช้จำนวนเงิน" ผู้เขียนมีความเห็นว่ามี ความหมายอย่างเดียวกัน ดังนั้น คำว่า "ในเหตุอื่น" ตามมาตรา 861 จึงไม่อาจแปลความเป็นอย่างอื่นไปได้ นอกจากหมายถึงความมรณะของบุคคล

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ของผู้เขียนเช่นนี้ มิได้หมายความว่า เนื้อตัว ร่างกายของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่มีค่า แต่การที่จะยอมให้มีการประกันภัยอสรภาพ ที่มีมูลเหตุของการสูญเสีย อสรภาพมาจากใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าพนักงานนั้น เห็นว่าไม่ถูกต้อง หากการใช้อำนาจตามกฎหมายไม่ชอบอย่างใดก็มีบทบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองในเรื่องนี้อยู่แล้ว ประกอบการทำสัญญาประกันภัยในปัจจุบัน มิใช่ว่าจะไม่มีการทำสัญญาโดยไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพ สุขภาพ ร่างกายของมนุษย์แต่อย่างใด เช่น การทำสัญญาประกันภัยอุบัติเหตุทางรถยนต์ ก็มีมูลเหตุมาจากการให้ความสำคัญหรือให้ค่ากับเนื้อตัวร่างกายของมนุษย์ โดยที่ราคามากจากการคำนวณเก็บสถิติว่า หากมีการอุบัติเหตุทางรถยนต์ค่ารักษาพยาบาลต่อครั้งควรจะมีราคาเท่าใด จำนวนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยชำระ สัมพันธ์กับค่ารักษาพยาบาลที่ทำการหาค่าถัวเฉลี่ยไว้มากหรือน้อย หากน้อยกว่าค่าเฉลี่ยมากวงเงินคุ้มครองย่อมน้อย หากมากกว่าค่าเฉลี่ยมากวงเงินคุ้มครองย่อมสูง เป็นต้น นอกจากค่ารักษาพยาบาลที่เฉลี่ยได้ต่อครั้งแล้ว ค่ายา ค่าขาดประโยชน์จากการทำงาน ก็ล้วนแต่สามารถคำนวณออกมาเป็นตัวเลขได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์เป็นสิ่งที่ไม่มีใครสามารถคาดหมายได้ อันสามารถจัดให้อยู่ในความหมายของสัญญาประกันวินาศภัยได้ แต่ในทางกลับกัน สัญญาประกันภัยอสรภาพกลับไม่ปรากฏเหตุที่ไม่อาจคาดหมายได้เช่นนั้น กลับขึ้นอยู่กับความคิดในใจของผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่เพียงฝ่ายเดียวว่า หากได้รับการประกันตัว และทำสัญญาประกันภัยอสรภาพโดยสมบูรณ์แล้ว ตนจะมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานตามกำหนดหรือไม่ การชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของบริษัทประกันภัย จึงไม่มีมูลเหตุมาจากเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนแต่ประการใด ถึงแม้จะมีวัตถุประสงค์ในการให้ประกันภัยที่คำนึงถึงสิทธิ และเสรีภาพในร่างกายของบุคคลก็ตาม ก็ไม่อาจฟังได้ว่าเป็นกิจการที่อาจรับประกันภัยได้แต่อย่างใด

ประเด็นที่ต้องทำการวิเคราะห์ต่อไปว่า นอกจากการแปลความคำว่า "ในเหตุอื่น" ว่าหมายถึงสิทธิและเสรีภาพในร่างกายแล้ว ยังมีความเห็นทางกฎหมายว่า การประกันภัยอสรภาพสามารถจัดให้มีการรับประกันภัยกันได้ โดยยกข้ออ้าง จากคำนิยามของคำว่า "วินาศภัย" ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย ซึ่งบัญญัติว่า ""วินาศภัย" หมายความว่า ความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาที่จะพึงประมาณเป็นเงินได้ และหมายความรวมถึงความสูญเสียในสิทธิ ผลประโยชน์ และรายได้ด้วย" โดยคำที่ยกขึ้นอ้าง คือคำว่า "สูญเสียในสิทธิ" และแปลขยายความคำว่า สิทธิ ให้รวมไปถึง

¹⁶⁵ มาตรา 889 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง"

สิทธิในร่างกายด้วย ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าการแปลความหมายของคำว่า สิทธิ ในที่นี้เป็นการแปลตามประเภทของสิทธิที่นักกฎหมายได้เล่าเรียนกันมา เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการชุมนุม เป็นต้น โดยการแปลความดังกล่าวไม่ได้แปลให้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการประกันวินาศภัย และหากพิเคราะห์ที่ตัวบทกฎหมายมาตรา 4 อย่างถ่องแท้ จะพบว่าได้ให้นิยามเพื่อให้ ครอบคลุมถึง ความหมายของคำว่าทรัพย์สินให้สมบูรณ์เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็คำว่ารายได้ ผลประโยชน์ ฟังประมาณ เป็นเงินได้ ดังนั้น คำว่า "สูญเสียในสิทธิ" จึงไม่อาจแปลเป็นสิทธิในร่างกายไปได้ ถ้าจะแปลให้สมบูรณ์ ก็คือ การสูญเสียในสิทธิในทางการค้า หรือสูญเสียสิทธิในการประกอบธุรกิจ ซึ่งย่อมหมายถึงการขาดทุนจากการประกอบธุรกิจนั่นเอง ซึ่งสามารถจัดเป็นประเภทของความเสียหายที่มัจัจัยมาจากภัยทางเศรษฐกิจได้ และปัจจุบันก็มีการรับประกันภัยในเชิงป้องกันการสูญเสียสิทธิในการประกอบธุรกิจแล้ว เช่น การทำสัญญาประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เป็นต้น ส่วนคำว่า "สิทธิ" หากตัดคำว่าสูญเสียออกไป ย่อมต้องแปลความไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ แปลโดยอาศัยเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งย่อมแปลความได้ว่า คำว่าสิทธิ ย่อมจะต้องหมายถึงสิทธิในทางทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็บุคคลสิทธิ หรือทรัพย์สินสิทธิ ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายขยายความคำว่าวินาศภัยของพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยนี้ ก็เพื่อเป็นการเพิ่มความเข้าใจในตัวความหมายของ คำว่าสิทธิในทางทรัพย์สินว่ามีขอบเขตเพียงใดบ้าง และเป็นการป้องกันการตีความหมายของคำว่าทรัพย์สินที่อาจจะไม่ตรงกัน หรือคลาดเคลื่อนไปจากความจริง

นอกจากนี้ หากมีความเชื่อกันว่าคำว่าสูญเสียสิทธิ หมายความว่ารวมถึง การสูญเสียเสรีภาพในร่างกายด้วย เหตุใดจึงฟังมีการตีความกัน เมื่อจะนำระบบประกันภัยเข้าสู่การให้บริการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือภายหลังจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพมีการทำกันอย่างแพร่หลายแล้ว ประกอบกับตำราทางกฎหมายลักษณะประกันภัยของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายที่มีวางขายอยู่ตามท้องตลาด ต่างไม่มีการให้คำอธิบายในตำราว่า อิสรภาพเป็นสิทธิที่เอาประกันภัยกันได้ตามสัญญาประกันวินาศภัย กลับปรากฏการอธิบายทางตำราว่าทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยได้นั้น นอกจากเป็นทรัพย์สินที่จับต้องได้แล้ว ยังรวมความไปถึงสิทธิในทางทรัพย์สินด้วย กล่าวคือ บุคคลสิทธิ เช่น สิทธิตามสัญญา หรือทรัพย์สินสิทธิ เช่น เจ้าของสามยทรัพย์ สามารถเอาประกันภัยทรัพย์สินที่เป็นภรรยาทรัพย์สินได้ เนื่องจากมีส่วนได้เสียตามกฎหมายที่มีอำนาจใช้สอยทรัพย์สินนั้น ตลอดจนผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ เช่น ในต่างประเทศมีการรับประกันภัยหน้าอกของดาราสาวที่มีชื่อเสียง ซึ่งดาราสาวท่านนั้น ได้ถ่ายภาพชุดว่ายน้ำเป็นประจำ จึงทำสัญญาประกันภัยหน้าอกของตนว่าหากถูกต้องสูญเสียไป ไม่ว่าจะเป็เพราะโรคมะเร็ง หรืออันตรายอื่นๆ บริษัทประกันภัยจะจ่ายสินไหมทดแทนตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย โดยตีราคาวงเงินประกันเอาจากรายได้จากการถ่ายชุดว่ายน้ำของดาราสาว เป็นต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการแปลความกฎหมายเช่นนี้ เป็นการแปลความโดยไม่ได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์และที่มาของกฎหมายฉบับนั้นๆ ว่ามีอย่างไร ด้วยความเคารพ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการไม่ถูกต้อง ท้ายที่สุดหากลองนำคำว่า ในร่างกาย ไปบัญญัติรวมอยู่ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยฯ เสียใหม่ เป็ว่า "วินาศภัย" หมายความว่า ความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาที่จะฟังประมาณเป็นเงินได้ และหมายความรวมถึง ความสูญเสียในสิทธิในร่างกาย ผลประโยชน์ และรายได้ด้วย" ย่อมเห็นได้ชัดว่าไม่สามารถแปลความไปในทางเดียวกันได้อย่างแน่แท้

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงเห็นได้ชัดเจนว่าสัญญาประกันภัยอสรภาพ ไม่ใช่สัญญาประกันวินาศภัย

ลำดับต่อมา ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ว่าสัญญาประกันภัยอสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยค้ำจุนหรือไม่ โดยวิเคราะห์จากหลักกฎหมายและบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
มาตรา 887 "อันว่าประกันภัยค้ำจุนนั้น คือสัญญาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัยเพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่ตนควรจะได้ขึ้นจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นว่านี้หาอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้ตามสัญญานั้นได้ไม่ ในคดีระหว่างบุคคลผู้ต้องเสียหายกับผู้รับประกันภัยนั้น ท่านให้ผู้ต้องเสียหายเรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

อนึ่งผู้รับประกันภัยนั้นแม้จะได้ส่งค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ก็ยังหาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ต้องเสียหายนั้นไม่ เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว"

มาตรา 888 "ถ้าค่าสินไหมทดแทนอันผู้รับประกันภัยได้ใช้ไปโดยคำพิพากษานั้น ยังไม่คุ้มค่าวินาศภัยเต็มจำนวนไซ้ ท่านว่าผู้เอาประกันภัยก็ยังคงต้องรับใช้จำนวนที่ยังขาด เว้นไว้แต่บุคคลผู้ต้องเสียหายจะได้ละเลยเสียไม่เรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาสู่คดีด้วยตั้งกล่าวไว้ในมาตราก่อน"

ตามที่ผู้เขียน กล่าวมาแล้วว่าการชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยอสรภาพเป็นการชดใช้ให้แก่เจ้าพนักงานซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ไม่ได้ชดใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย สัญญาประกันภัยอสรภาพจึงไม่ใช่สัญญาประกันวินาศภัย เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ในการชดใช้เงินแตกต่างไปจากสัญญาประกันวินาศภัย แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะการให้ประกันภัยอสรภาพ เป็นการทำสัญญาประกันความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัย ซึ่งมีลักษณะการชดใช้เงินที่คล้ายกับสัญญาประกันภัยค้ำจุน แต่หากวิเคราะห์โดยอาศัยหลักกฎหมายและบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยค้ำจุนแล้ว จะพบว่ามีข้อแตกต่างกันอยู่เป็นนัยสำคัญ ดังนี้

ประการแรก ที่มาหรือต้นเหตุของการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย เกิดจากการกระทำละเมิดของผู้เอาประกันภัย หรือเกิดจากการที่ผู้เอาประกันภัยมีความผูกพันตามสัญญาที่จะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น หากที่มาหรือต้นเหตุของการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยมาจากมูลละเมิด ค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิดย่อมต้องอาศัยพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด¹⁶⁶ ฉะนั้น ค่าสินไหมทดแทนจึงต้องมีการตีราคาความเสียหายที่ได้รับจริง พร้อมทั้ง

¹⁶⁶ มาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่งค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย"

พฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ว่ามีเหตุยกเว้นที่ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ หรือหากความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยเกิดจากความผูกพันตามสัญญาที่มีต่อบุคคลอื่น เช่น นายจ้าง มีความรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้าง นายจ้างจึงทำสัญญาประกันภัยค่าจ้างขึ้น เพื่อประกันความรับผิดตามสัญญาจ้างแรงงาน เมื่อลูกจ้างได้ไปกระทำการให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้รับประกันภัยก็จะต้องต้องมีการตีราคาค่าความเสียหายให้โดยดีเสียก่อน จึงจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้ได้รับความเสียหาย แต่ไม่เกินไปกว่าวงเงินคุ้มครองที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ในทางกลับกันสัญญาประกันภัยอิสรภาพหาเป็นเช่นนั้นไม่ การขอใช้เงินเป็นการใช้จำนวนเงินที่แน่นอน ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริง ความเสียหายในกรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นไปตามจำนวนเงินค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เจ้าพนักงานสั่งปรับ ทั้งนี้ เงินจำนวนทั้งหลายที่ได้กล่าวมา ผู้รับประกันภัยทราบได้ตั้งแต่ขณะทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพแล้ว เมื่อพิจารณาตามเหตุผลที่กล่าวนี้ สัญญาประกันภัยอิสรภาพ ย่อมไม่ใช่สัญญาประกันภัยค่าจ้าง

ประการที่สอง สัญญาประกันภัยค่าจ้าง เมื่อผู้รับประกันภัยได้ขอใช้เงินไปเต็มตามจำนวนความเสียหายที่แท้จริงแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมหลุดพ้นความรับผิด แต่หากยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายสามารถเรียกจำนวนที่ขาดอยู่จากการผู้เอาประกันภัย และทั้งสองกรณีที่กล่าวมานี้ ผู้รับประกันภัยไม่สามารถเรียกร้องเอาเงินที่จ่ายไปคืนจากผู้เอาประกันภัยได้ ส่วนสัญญาประกันภัยอิสรภาพ กลับมีข้อสัญญาชัดเจนว่า หากบริษัทประกันภัยได้ขอใช้เงินไปแล้ว บริษัทสามารถเรียกคืนเอาจากผู้เอาประกันภัยได้ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการของสัญญาประกันภัยค่าจ้างดังที่กล่าวมา¹⁶⁷

ประการสุดท้าย หากสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยค่าจ้างอย่างเต็มที่เข้าใจกัน เจ้าพนักงานย่อมเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัว และสามารถใช้อธิปไตยเรียกร้องตามมาตรา 887 และ 888 ข้างต้นได้ แต่ความจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัว หากเกิดขึ้นในชั้นศาล ศาลสามารถใช้อำนาจตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ไว้บังคับตามสัญญาประกันตัวได้เลย โดยที่ไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ ประกอบมูลหนี้ที่ศาลใช้บังคับนั้นมาจากคำรับรองที่บริษัทประกันภัยได้มอบไว้ให้แก่ศาล ไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติของมาตรา 887 และ 888 มาใช้บังคับเอาแก่บริษัทประกันภัย นอกจากนี้ หากเป็นการผิดสัญญาประกันตัวในชั้นก่อนฟ้อง เจ้าพนักงานผู้เป็นคู่สัญญาแม้จะต้องฟ้องร้องต่อศาล แต่ก็เป็นการฟ้องโดยอาศัยมูลหนี้ตามสัญญาประกันตัว และคำรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ให้ไว้ โดยฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยในฐานะคู่สัญญา และฟ้องบังคับบริษัทประกันภัย ในฐานะเจ้าของหลักประกัน ไม่ใช่เป็นอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติมาตรา 887 หรือ 888 แต่อย่างใด

5.1.4 วิเคราะห์การนำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไปใช้ในทางปฏิบัติ

หัวข้อนี้ ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ว่า แท้จริงแล้วในทางปฏิบัติการนำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไปใช้นั้น มีได้นำไปใช้ในลักษณะที่เป็นสัญญาประกันภัย ซึ่งจะเห็นได้จากการที่บริษัท

¹⁶⁷ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก 3 หัวข้อหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย ในกรมธรรม์ทั้งสองประเภท

ประกันภัยกำหนดเงื่อนไขในการออกกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพว่า หากผู้เอาประกันภัยมีบุคคลมา ค้ำประกันสัญญาประกันภัยอิสรภาพ หรือมีหลักประกันมาวางร่วมกันกับการออกหนังสือรับรองของ บริษัท ผู้เอาประกันภัยจะได้รับส่วนลดเบี้ยประกันภัยในอัตราหรือตามส่วนสัดส่วนที่กำหนดไว้¹⁶⁸ การ ระบุเงื่อนไขไว้เช่นนี้ ย่อมขัดต่อหลักการของการประกันภัยอย่างชัดเจน กล่าวคือ หลักในการทำสัญญา ประกันภัยนั้น เป็นการโอนความเสี่ยงภัยที่มีอยู่เดิมของผู้เอาประกันภัยไปให้กับผู้รับประกันภัย ซึ่งผู้รับ ประกันภัยจะมีหลักในการรับพิจารณาประกันภัย โดยอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นว่าภัยที่รับเสี่ยงจะมี ความเป็นไปได้ว่า จะเกิดความเสียหายเป็นอัตราร้อยละเท่าใด และเมื่อโอนความเสี่ยงไปแล้ว ผู้รับ ประกันภัยย่อมกลายเป็นเจ้าของความเสี่ยงภัยนั้น ในระหว่างอายุสัญญาประกัน โดยการแบกรับความ เสี่ยงภัยแทนผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประกันภัยในอัตราที่ เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความน่าจะเป็นที่ความเสี่ยงภัยจะเกิดขึ้น ฉะนั้น การที่มีข้อกำหนดว่าหากมี บุคคลมาค้ำประกัน หรือมีหลักประกันมาวางร่วมกัน จะได้รับผลประโยชน์เป็นการได้รับส่วนลดเบี้ย ประกันภัย จึงขัดกับหลักการโอนความเสี่ยงภัยตามที่กล่าวมา และเป็นการเอาผู้เอาประกันภัยมาเฉลี่ย ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพด้วย ทั้งๆ เขาไม่ได้เป็นเจ้าของความเสี่ยงภัยนั้นๆแล้วและ โดยปกติหากเขาทำสัญญาประกันภัยประเภทอื่น การชำระหนี้ของผู้เอาประกันภัยจะมีแต่เพียงการ ชำระเบี้ยประกันภัยให้ครบจำนวนและเป็นไปตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ และปฏิบัติตามเงื่อนไขของ กรมธรรม์ในเรื่องอื่นๆ เท่านั้น นอกจากนี้ ผู้เขียน เห็นว่าการระบุเงื่อนไขในเรื่องบุคคลค้ำประกัน หรือมี หลักประกันมาวาง เป็นหลักเกณฑ์ที่ไม่แตกต่างไปจากการให้สินเชื่อเงินกู้ของธนาคารที่มีการระบุ หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อว่า หากมีบุคคลมาค้ำประกัน หรือมีทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกัน อัตรา ดอกเบี้ยจะต่ำกว่าในกรณีปกติ การนำระบบการให้สินเชื่อมาใช้กับสัญญาประกันภัย จึงเป็นเรื่องที่ไม่ ถูกต้อง และทำให้วัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันภัยผิดเพี้ยนไป ผู้เขียน จึงไม่เห็นด้วยกับแนว ททางการออกกรมธรรม์ประกันภัยที่เป็นอยู่เช่นนี้ และทำให้เห็นได้ชัดว่าการออกกรมธรรม์ประกันภัย อิสรภาพมิได้เป็นตามหลักกฎหมายลักษณะประกันภัยแต่อย่างใด ส่งผลให้นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่นิติ สัมพันธ์ตามสัญญาประกันภัย

นอกจากนี้ ความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพของบริษัทประกันภัยไม่ ว่าจะเป็นประเภทก่อนหรือหลังกระทำความผิด จะมีทางเกิดขึ้นได้เลยโดยปราศจากการทำสัญญา ประกันตัวซึ่งโดยทั่วไปการทำสัญญาประกันภัยและออกกรมธรรม์ ย่อมพิจารณาถึง ความเสี่ยงภัย ภัยที่ รับเสี่ยง อัตราเบี้ยประกันภัย และมีความสมบูรณ์ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยขึ้นอยู่กับ ว่า ภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นหรือไม่ โดยไม่ต้องอาศัยเหตุหรือสัญญาประเภทอื่น อย่างเช่นสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ที่ต้องคำนึงฐานความผิด และอัตราค่าปรับที่เจ้าพนักงานได้ กำหนดในสัญญาประกัน เพื่อที่จะได้ระบุวงเงินคุ้มครองในกรมธรรม์ได้ถูกต้อง ประเด็นวิเคราะห์ในย่อ หน้านี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพและการออกกรมธรรม์ มิได้เป็นไปตาม สภาพของสัญญาประกันภัยและมีได้เป็นไปตามหลักการของการออกกรมธรรม์ประกันภัย

¹⁶⁸ ดูตารางส่วนลดเบี้ยประกันภัยเอกสารแนบท้ายตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ใน ภาคผนวก ค

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ของผู้เขียนตามย่อหน้าข้างต้น อาจมีข้อโต้แย้งว่าหากสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัย เหตุใดหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการกำกับดูแล และเข้าใจวัตถุประสงค์ของการประกันภัยเป็นอย่างดี จึงยอมให้มีการนำเสรีภาพในร่างกายมาทำสัญญาประกันภัยได้ ซึ่งหากมองเพียงผิวเผินจะมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับสัญญาประกันภัยทุกประการ ทั้งยังได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย และรูปแบบของสัญญาประกันภัยอิสรภาพให้มีมาตรฐานเดียวกันร่วมกับบริษัทประกันภัยทั้งหลาย ข้อโต้แย้งตามที่กล่าวมา ผู้เขียนมีมุมมองที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ หากศึกษาที่มาของสัญญาประกันภัยอิสรภาพจากเอกสารทางวิชาการจะพบว่า มีที่มาและวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับการประกันตัวอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยค่าใช้จ่ายที่ไม่แพงเกินสมควร ช่วยลดปัญหานายประกันอาชีพ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานยุติธรรม ในเรื่องการพิจารณาหลักประกันที่นำมาวางว่ามีความน่าเชื่อถือ หรือไม่จึงทำให้เกิดแนวคิดในการนำระบบประกันภัยมาใช้ในการให้บริการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ประกอบกับ บริษัทประกันภัยเองมีฐานะทางการเงินที่น่าเชื่อถือ และในปัจจุบันบริษัทประกันภัยต่างๆ ก็ได้ให้บริการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่แล้ว โดยระบุนการให้ความคุ้มครองไว้ในเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุทางรถยนต์ จึงน่าจะเหมาะสมที่จะให้บริษัทประกันภัย เข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยขยายความคุ้มครองการให้ประกันตัว ให้ครอบคลุมถึงความผิดอาญาไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนา หรือประมาท เมื่อได้ข้อสรุปเช่นนี้ ศาลยุติธรรม สมาคมประกันวินาศภัย และ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) (กรมการประกันภัยในขณะนั้น) จึงตัดสินใจร่วมกันที่จะให้นำระบบประกันภัยมาใช้ในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้น เมื่อศึกษาถึงที่มาของสัญญาประกันภัยอิสรภาพจะพบว่า เป็นการที่หน่วยของรัฐต้องการที่จะเสนอแนวทางให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่มีสถานะไม่ร้ายแรงมากนัก ให้มีทางเลือกในการที่จะหาหลักประกันมาประกันตัว เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนต่อไป หรืออาจกล่าวได้ว่าการเลือกให้บริษัทประกันภัยเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นเพียงเพื่อขจัดปัญหาในทางปฏิบัติของการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย และหน่วยงานของรัฐตามที่กล่าวมา เป็นหน่วยงานในส่วนบริหาร และตุลาการ โดยอำนาจหน้าที่แล้วไม่มีอำนาจออกกฎหมายมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะกับนิติสัมพันธ์ใดนิติสัมพันธ์หนึ่ง โดยมีหน้าที่ทำให้กฎหมายที่อยู่สัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ หากมองว่าเหตุใด คปภ. จึงปล่อยให้สัญญาประกันภัยอิสรภาพที่ไม่มีองค์ประกอบของสัญญาประกันภัย มาใช้เสมือนว่าเป็นสัญญาประกันภัย คำตอบที่ได้ก็คือ คปภ. ไม่มีอำนาจและหน้าที่ที่จะไปวินิจฉัยว่า สัญญาใดเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ โดยอำนาจหน้าที่ของคปภ. จะมีกฎหมายอยู่สองฉบับด้วยกัน ที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของคปภ. ไว้คือ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550 ได้ให้อำนาจคปภ. ที่จะกำหนดนโยบายกำกับ ส่งเสริม และพัฒนาการประกอบธุรกิจประกันภัย วางแนวทางปฏิบัติออกใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาต¹⁶⁹ ตลอดจนให้นำหลักการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง มาใช้บังคับกับการปฏิบัติงาน

¹⁶⁹ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

และการออกคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้¹⁷⁰ กำกับรูปแบบองค์กรประกันภัยที่จะต้องเป็นบริษัทมหาชนจำกัด¹⁷¹ กำกับดูแลขั้นตอนการจัดตั้งให้บริษัทประกันภัยให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือตรวจสอบโครงสร้างผู้ถือหุ้นบริษัทประกันภัยที่จะต้องเป็นผู้ถือหุ้นที่ถือสัญชาติไทยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75¹⁷² เป็นต้น ซึ่งอำนาจหน้าที่ตามที่กล่าวมาเป็นการใช้อำนาจในเชิงบริหารทั้งสิ้น ซึ่งก็เหมือนกับองค์กรของรัฐอื่นๆ ที่มีหลักการปฏิบัติราชการทางปกครองว่า หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจ การที่ประสงค์จะทำนั้น แม้จะเป็นผลดีย่อมไม่สามารถจะกระทำได้

ดังนั้น ข้ออ้างที่ว่า หากสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัย เหตุใดสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) จึงยอมให้มีการ นำเสรีภาพในร่างกายมาทำสัญญาประกันภัยได้ย่อมเป็นข้ออ้างที่ฟังไม่ขึ้น เป็นคำพูดกำปั้นทุบดิน หากจะใช้เหตุผลในลักษณะนี้เป็นหลัก คำตอบที่ได้แย้งเหตุผลนี้ ก็คือ เพราะคปภ. ไม่มีอำนาจในการวินิจฉัยว่าสัญญาใดเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ ประกอบกับแท้จริงแล้วหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม คปภ. และสมาคมประกันวินาศภัยซึ่งเป็นองค์กรเอกชน ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติของการให้ประกันตัว รวมถึงพิจารณาว่าหากให้บริษัทประกันภัยจำหน่ายกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพจะส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินหรือการประกอบธุรกิจประกันภัยในภาพรวมหรือไม่ มากกว่าการให้ความสำคัญว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพที่ทำกันอยู่นี้เป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่

5.1.5 วิเคราะห์สรุปตามประเภทของกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ

ในหัวข้อนี้ จะเป็นวิเคราะห์สรุปว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประเภทของกรมธรรม์ ทั้งนี้ ในหัวข้อที่ทำการวิเคราะห์มาก่อนหน้านั้น เป็นการวิเคราะห์ในภาพรวมของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ร่วมกัน เช่น วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ หรือวิเคราะห์คำว่า "วินาศภัย" เป็นต้น โดยหัวข้อนี้จะทำวิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพตามกรมธรรม์ฉบับมาตรฐานเท่านั้น ประเด็นที่ได้ทำการวิเคราะห์ไปแล้วจะไม่ขอวิเคราะห์อีก

5.1.5.1 กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

ผู้มีสิทธิขอซื้อกรมธรรม์ประเภทนี้ จะประกอบไปด้วย ผู้ที่อาจจะตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา เนื่องจากในขณะที่ทำสัญญาและออกกรมธรรม์การกระทำความผิดอาญายังไม่เกิดขึ้น บุคคลที่จะขอซื้อกรมธรรม์ในลักษณะนี้ เมื่อเข้าทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพแล้ว ย่อมกลายเป็นผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ และเป็นผู้มีสิทธิยึดถือกรมธรรม์ รวมทั้ง

พ.ศ.2550

¹⁷⁰ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

พ.ศ.2550

¹⁷¹ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

พ.ศ.2550

¹⁷² มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

พ.ศ.2550

หนังสือรับรองไว้ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขออนุญาตประกันตัวต่อเจ้าพนักงาน นอกจากนี้ ผู้ที่มีสิทธิขอซื้อกรรมธรรม์ในลักษณะนี้ ก็คือ ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ที่อาจจะตกเป็น ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งในกรณีผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องที่ว่านี้มิได้ หลากหลายมากไม่ว่าจะเป็น บิดา มารดา ซื้อกรรมธรรม์ให้บุตรของตน หรือนายจ้าง ซื้อกรรมธรรม์ให้แก่ ลูกจ้าง เมื่อบุคคลดังกล่าวมานี้เข้าทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพแล้ว ย่อมกลายเป็นผู้ถือกรรมธรรม์ ตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ โดยกรรมธรรม์ประเภทนี้คุ้มครองเฉพาะการกระทำความผิดโดย ประมาทเท่านั้น เมื่อได้ทราบขั้นตอนการขอซื้อกรรมธรรม์และบุคคลที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพประเภทก่อนการกระทำความผิดไม่ใช่สัญญาประกันภัย ด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

ประการแรก กรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด มีเงื่อนไขในการ ชดใช้เงินให้แก่บุคคลภายนอก กล่าวคือ ชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายอื่นๆ ให้แก่ เจ้าพนักงาน เมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัว ไม่ได้ชำระให้แก่ผู้เอาประกันภัย ดังเช่น หลักเกณฑ์การ ชำระค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย กรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด จึงไม่ใช่สัญญาประกันวินาศภัย

ประการที่สอง แม้จะฟังได้ว่าการจัดให้มีการประกันภัย ของผู้เอาประกันภัยหรือ ผู้ถือกรรมธรรม์เพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะเป็นการประกันความรับผิด ตามสัญญาประกันตัวของผู้เอาประกันภัย และเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัว บริษัทประกันภัยก็จะ ชดใช้เงินตามที่ระบุไว้ให้แก่เจ้าพนักงานซึ่งเป็นบุคคลภายนอกสัญญา อันสามารถจัดให้เข้ากับลักษณะ ของสัญญาประกันภัยค้ำจุนได้ แต่หากวิเคราะห์ให้ดีจะพบว่า ในขณะที่ออกกรรมธรรม์และหนังสือ รับรอง มอบไว้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยยังไม่มีความผูกพันที่จะต้องรับผิดตามสัญญา ใดๆ เลย เนื่องจากยังไม่มีการทำสัญญาประกันตัว ความผูกพันและความรับผิดต่างๆ ของผู้เอา ประกันภัยก็ดี หรือบริษัทประกันภัยก็ดี จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น มีการทำสัญญา ประกันตัว และส่งมอบหนังสือรับรองให้กับเจ้าพนักงาน ตามลำดับ จึงไม่อาจฟังได้ถนัดว่าเป็นการทำ ประกันภัย เพื่อประกันความรับผิดตามสัญญาไปได้ กรรมธรรม์ประเภทนี้จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยค้ำ จุน เป็นเพียงสัญญาต่างตอบแทนที่มีเงื่อนไขในการชำระหนี้ของบริษัทประกันภัย ที่ขึ้นอยู่กับว่าจะมี การกระทำความผิดอาญาของผู้เอาประกันภัยเกิดขึ้นหรือไม่

5.1.5.2 กรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

ผู้มีสิทธิซื้อกรรมธรรม์ประเภทนี้ จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้มีสิทธิขอซื้อ กรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิดตรงที่ว่า ผู้เอาประกันภัยในกรรมธรรม์นี้จะต้องมีฐานะเป็น ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแล้ว ส่วนผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องที่จะอยู่ในความหมายของผู้ถือกรรม ธรรม์นั้น น่าจะแคบว่าในกรณีก่อนกระทำความผิด กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นการขอซื้อ การออก กรรมธรรม์ และการออกหนังสือรับรอง จะทำขึ้นโดยรวดเร็วและทันทีที่มีการกระทำความผิดอาญา เกิดขึ้น ผู้ที่ขอซื้อกรรมธรรม์นอกจากผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว จึงน่าจะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับ

¹⁷³ ดูตัวอย่างกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก ค หัวข้อหน้าที่ของผู้ รับประกันภัย ประกันภัยในกรรมธรรม์ทั้งสองประเภท

ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างยิ่ง เช่น สามี ภริยา เป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์ว่ากรรมธรรม์ประกันภัย อิศรภาพหลังกระทำความผิดเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ สามารถวิเคราะห์ด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

ประการแรก ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับ การที่ได้วิเคราะห์ไว้ในหัวข้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิศรภาพก่อนกระทำความผิดว่า สัญญาประกันภัยอิศรภาพมีเงื่อนไขในการชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมิได้ชำระให้แก่ผู้เอาประกันภัย จึงไม่สัญญาประกันวินาศภัย ดังนั้น เมื่อกรรมธรรม์ประกันภัยอิศรภาพหลังกระทำความผิดมีเงื่อนไขในการชดใช้เงินตามที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์เช่นเดียวกับ ประเภทก่อนกระทำความผิด จึงฟังได้ว่ากรรมธรรม์ประกันภัยอิศรภาพหลังกระทำความผิดไม่ใช่สัญญาประกันวินาศภัยเช่นกัน

ประการที่สอง ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ขั้นตอนการขอซื้อกรรมธรรม์ การออกกรรมธรรม์ และออกหนังสือรับรอง ของกรรมธรรม์ประเภทนี้ในทางปฏิบัติจะทำพร้อมๆ ไปกับการทำสัญญาประกันตัว จึงทำให้กรรมธรรม์ประเภทนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับสัญญาประกันภัยค้ำจุนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีมูลค่าความรับผิดตามสัญญาของผู้เอาประกันภัยเกิดขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม โดยผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้นหรือไม่ก็ตาม แลทำให้ อาจฟังได้ว่ากรรมธรรม์ประเภทนี้เป็นสัญญาประกันภัยค้ำจุน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไปแล้วโดยละเอียดว่า หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน มีว่าเมื่อมีการชำระค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าจะเต็มจำนวนความเสียหายแล้วหรือไม่ ผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิเรียกร้องเอาเงินคืนจากผู้เอาประกันภัย แต่ในกรณีของกรรมธรรม์ประกันภัยอิศรภาพทั้งสองประเภทกลับมีข้อสัญญาให้เรียกเงินคืนจากผู้เอาประกันภัยได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ กรรมธรรม์ประกันภัยอิศรภาพหลังกระทำความผิด จึงไม่สัญญาประกันภัยค้ำจุน แม้จะทำโดยมีความมุ่งประสงค์ เพื่อประกันความรับผิดตามสัญญาของผู้เอาประกันภัยก็ตาม

ด้วยเหตุผลที่ได้ทำการวิเคราะห์มาแล้วข้างต้น จึงทำให้เห็นว่าสัญญาประกันภัยอิศรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามความเข้าใจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

5.2 ความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิศรภาพเป็นความรับผิด เช่นเดียวกับความรับผิดตามสัญญาประกันภัยหรือไม่

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยว่ามีหลักการอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ หลักการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity) ตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อ 5.1 ก็ถือว่าเป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้รับประกันภัยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยนอกจากจะชดใช้ให้แก่กันเป็นตัวแทนแล้ว ยังมีกรณีชดใช้ด้วยประการอื่นด้วย จึงจะทำการศึกษาว่าการชดใช้ที่ว่ามีประการใดบ้าง เพื่อที่จะได้ทราบเจตารมณ์ที่แท้จริงของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย ที่ต้องมีความสอดคล้องกับวินาศภัยที่เกิดขึ้นจริง และศึกษาถึงข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิศรภาพ และวิเคราะห์เป็นประการสุดท้ายว่า หากบริษัทประกันภัยชดใช้เงินตามสัญญาประกันตัวไปแล้ว จะใช้สิทธิไล่เบี่ยเอาจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีได้หรือไม่ โดยวิเคราะห์จากหลักการรับช่วงสิทธิ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้

ข้อสรุปว่าความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นความรับผิดชอบเดียวกับความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยหรือไม่

5.2.1 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล (Causation)

การปรับใช้ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล กับสัญญาประกันภัย มีหลักประการที่สำคัญ 2 ประการคือ 1. ต้องมีภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้น 2. เกิดวินาศภัยหรือความเสียหายที่พึงประมาณเป็นเงินได้ อันเป็นผลสืบเนื่องหรือเป็นผลโดยตรงจากภัยที่รับเสี่ยงนั้น ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าภัยที่เกิดขึ้นเป็นที่ภัยที่รับเสี่ยงหรือไม่ และภัยอะไรที่เป็นเหตุแห่งความเสียหาย จะต้องพิจารณาผ่านทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล โดยตั้งคำถามในเบื้องต้นแรกเป็นเงื่อนไขก่อนว่า ถ้าไม่มีภัยชนิดนั้นเกิดขึ้น ความเสียหายจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าความเสียหายยังคงเกิดหรือน่าจะเกิด แม้ไม่มีภัยที่รับเสี่ยงก็ถือว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากภัยที่รับเสี่ยง ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบ เมื่อวินิจฉัยได้ว่าผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ ประการต่อไปจึงต้องวินิจฉัยว่าวินาศภัยหรือความเสียหายนั้นสามารถตีราคาเป็นเงินได้หรือไม่ และเมื่อตีราคาความเสียหายออกเป็นตัวเงินที่แน่นอนได้แล้ว ย่อมจะต้องมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยต่อไป

5.2.2 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีอื่นนอกจากตัวเงิน

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีประกันวินาศภัย นอกจากจะมีการชดใช้กันเป็นตัวเงินแล้ว ยังมีกรณีการชดใช้ด้วยวิธีอื่น อย่างไรก็ตาม การชดใช้ด้วยวิธีอื่นดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ ก็คงยังไม่ถึงลักษณะของการชดใช้ที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ และทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการทดแทนความเสียหายที่ได้รับให้มากที่สุด เสมือนไม่มีความเสียหายนั้นๆ เกิดขึ้น ทั้งนี้ การชดใช้ด้วยวิธีอื่นนอกจากตัวเงินจะต้องระบุไว้ชัดเจนในกรมธรรม์ประกันภัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) การจัดการซ่อมแซมทรัพย์สินให้ใช้การได้ดังเดิม ซึ่งนิยมใช้หากทรัพย์สินที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายแต่เพียงบางส่วน เช่น รถยนต์ที่เอาประกันภัยถูกชนสลัดออก
- 2) จัดหาสิ่งทดแทน ในกรณีเป็นทรัพย์สินที่มีค่าหรือลักษณะเฉพาะ เช่น เครื่องประดับต่างๆ ซึ่งในความเห็นของผู้เขียน การทำประกันภัยวัตถุที่มีค่าแม้จะมีการระบุงเงินประกันภัยไว้ แต่โดยเนื้อแท้แล้วผู้เอาประกันภัยย่อมต้องการทรัพย์สินนั้นกลับคืนมามากกว่าการได้เงินตามจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ วิธีการจัดหาสิ่งทดแทนในกรณีนี้จึงจะต้องเป็นชนิด ประเภทและปริมาณที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ต้องตรงความประสงค์ของผู้เอาประกันภัย
- 3) การกลับคืนสภาพเดิม ก่อนเกิดวินาศภัย เช่น โรงงานได้รับความเสียหายเพราะเกิดเพลิงไหม้เสียทั้งหมด ผู้รับประกันภัยก็ต้องจัดการให้โรงงานนั้นอยู่ในสภาพเดิม คือ สร้างโรงงานขึ้นมาใหม่ แต่วิธีการนี้ผู้รับประกันภัยจะไม่นิยมใช้เนื่องจากตัวสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ย่อมเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา การจัดสร้างใหม่ย่อมต้องเสียค่าวัสดุอุปกรณ์ในราคาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งย่อมสูงกว่ามูลค่าของโรงเรือนที่ได้เอาประกันภัยไว้เสียด้วยซ้ำ ย่อมเสี่ยงต่อการขาดทุนสูง

เมื่อได้ศึกษาหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีการอื่นนอกจากตัวเงิน จะพบว่า การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีสัญญาประกันภัยวินาศภัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการที่จะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ของผู้เอาประกันภัยที่เอา

ประกันภัยไว้ได้กลับคืนสู่สถานะที่เป็นอยู่เดิมหรือคงเดิมมากที่สุด ก่อนที่จะเกิดวินาศภัยขึ้น ทั้งนี้วิธีการที่จะได้ข้อสรุปว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีการใดเป็นการเหมาะสมที่สุดย่อมต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ไม่ว่าจะเป็นประการใดการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทุกวิธีจะต้องมีการพิจารณา ตรวจสอบ สรุปรายงานตีราคาความเสียหาย โดยผู้รับประกันภัยว่าความเสียหายที่แท้จริงมีเพียงใด ควรใช้วิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในลักษณะใด และวิธีการที่เลือกนั้นได้มีข้อตกลงกับผู้เอาประกันภัยไว้ในกรมธรรม์หรือไม่

5.2.3 ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

ในข้อนี้ จะกล่าวถึงข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์นั้น ส่วนข้อยกเว้นตามทฤษฎีกฎหมายประกันภัย เนื่องจากความไม่สมประกอบของวัตถุที่เอาประกันภัยหรือข้อยกเว้นที่ได้ระบุไว้เป็นเงื่อนไขในสัญญา ผู้เขียนได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 2 จึงไม่ขอกล่าวซ้ำอีก

ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นหลักการทั่วไป ไม่ว่าจะ เป็นสัญญาประกันวินาศภัย หรือสัญญาประกันภัยค้ำจุน ก็คือ ความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย ซึ่งการที่ ผู้เอาประกันภัยกระทำการในลักษณะดังกล่าวย่อมไม่สามารถอ้างสิทธิของตนตามสัญญาประกันวินาศภัยได้ เนื่องจากหากปล่อยให้มีการอ้างกันเช่นนั้นได้ ย่อมเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของสัญญาประกันภัย ที่มีเงื่อนไขของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนในอนาคต ฉะนั้น การกระทำทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัย ย่อมไม่อยู่ในความหมายของเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนไปได้ ซึ่งหลักการยกเว้นความรับผิดชอบในข้อนี้ ยังนำไปใช้ในสัญญาประกันชีวิตได้ด้วย กล่าวคือ หากผู้ถูกเอาประกันชีวิตฆ่าตัวตาย บริษัทประกันภัยทั้งหลายย่อมปฏิเสธที่จะไม่ชดใช้เงินที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ให้แก่ผู้รับประกันภัย

ในทางตรงกันข้าม ข้อยกเว้นในเรื่องความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัย โดยหลักการแล้วเป็นเรื่องที่ยากยิ่งที่จะนำมาปรับใช้ในกรณีสัญญาประกันภัยค้ำจุน เพราะสัญญาประกันภัยค้ำจุน เป็นสัญญาประเภทประกันความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัย ซึ่งในแนวทางปฏิบัติการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยค้ำจุน เช่น สัญญาประกันภัยอุบัติเหตุรถยนต์ หากฟังได้ว่าการที่รถชนกันเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัย ก็จะมีการลงบันทึกประจำวันต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และบริษัทจะใช้บันทึกประจำวันดังกล่าวเป็นหลักฐานในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งผู้ได้รับความเสียหาย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักการข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยนี้ย่อมนำมาใช้ได้ ในกรณีที่พิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่าเป็นความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัย กล่าวคือ ไม่เฝ้าระวังจะมีความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ รวมทั้งนำไปใช้เป็นการจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยได้ การพิสูจน์เจตนาของผู้เอาประกันภัยที่ยากนี้ อาจมองว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เอาประกันภัยไม่ระมัดระวังต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นการกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั่วๆไปได้ แต่กระนั้นก็ดี แม้ผู้เอาประกันภัยจะมีบริษัทประกันภัยคอยชำระค่าสินไหมทดแทนให้ แต่ความรับผิดชอบทางอาญาย่อมเป็นเรื่องของผู้เอาประกันภัยโดยเฉพาะ

ผู้รับประกันภัยไม่มีความเกี่ยวข้องด้วย จึงไม่อาจฟังได้ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เอาประกันภัยกระทำการโดยประมาทเลินเล่อ ฉะนั้น เมื่อหากมองในมุมกลับกันการทำสัญญาประกันภัยค้ำจุนย่อมเป็นประโยชน์แก่บุคคลภายนอกที่จะได้มีโอกาสรับชำระค่าสินไหมทดแทนที่แน่นอนมากยิ่งขึ้น แม้จะเป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถชำระค่าสินไหมทดแทนได้เองก็ตาม¹⁷⁴

5.2.3.1 วิเคราะห์ความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ

หน้าที่หรือความรับผิดของบริษัทประกันภัย ย่อมเกิดขึ้นจากการที่ผู้เอาประกันภัย

ตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่มาพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัด โดยไม่ต้องวินิจฉัยว่าการไม่มาปรากฏตัวของผู้เอาประกันภัยมาจากสาเหตุใด บริษัทประกันภัยจะถูกเจ้าพนักงานสั่งปรับตามจำนวนเงินที่ระบุไว้สัญญาประกัน ส่วนจะเรียกร้องเอาจากผู้เอาประกันภัยได้หรือไม่เพียงใดเป็นอีกเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยสิทธิตามข้อสัญญาในกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ

สำหรับลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยตามสัญญานั้น จะมีรูปแบบของการชดใช้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนเท่านั้น สภาพของสัญญาไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีการอื่นนอกจากชดใช้เป็นตัวเงินได้ ส่วนภายหลังบริษัทประกันภัยจะส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาให้แก่เจ้าพนักงานได้หรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งหากบริษัทประกันภัยสามารถนำมาส่งได้ก็ไม่ใช่กรณีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนประเภทการทำให้กลับคืนสภาพเดิม เพราะหน้าที่ในการนำผู้ต้องหาหรือจำเลยมามอบให้แก่เจ้าพนักงาน เป็นหน้าที่ในฐานะผู้ประกันตามสัญญาประกัน บริษัทประกันภัยไม่ได้มีฐานะเป็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันตัว ผู้เอาประกันภัยต่างหากที่เป็นผู้ที่ต้องทำสัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงาน แม้บริษัทประกันภัยจะนำตัวผู้เอาประกันภัยมาส่งต่อศาลในภายหลังได้ ก็ยังคงต้องรับผิดตามคำรับรองที่ได้ให้ไว้อยู่ ความรับผิดตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพของบริษัทประกันภัยจึงเป็นความรับผิดที่ได้เกิดขึ้นไปแล้ว เมื่อมีการผิดสัญญาประกัน จึงวิเคราะห์ได้ว่ารูปแบบหรือลักษณะของชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ มีลักษณะตรงกันข้ามกับสัญญาประกันวินาศภัย หรือสัญญาประกันภัยค้ำจุนอย่างชัดเจน เนื่องจากไม่ต้องมีการตีราคาหรือตีค่าความเสียหายที่แท้จริงในขณะที่เกิดความรับผิดที่จะต้องชดใช้เงินแต่อย่างใด ประกอบกับจำนวนเงินที่ชดใช้ให้แก่เจ้าพนักงานนั้นได้ระบุไว้เป็นจำนวนแน่นอนแล้ว ก่อนที่จะมีการผิดสัญญาประกันตัว นอกจากนี้ หากสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันวินาศภัยจริงตามที่มีความเชื่อกันเช่นนั้น บริษัทประกันภัยย่อมยกข้ออ้างในเรื่องความทุจริตหรือประมาทเลินเล่อของผู้เอาประกันภัย มาเป็นเหตุในการปฏิเสธความรับผิดในการชดใช้เงินตามสัญญาได้ แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น มูลเหตุของการชดใช้เงินของบริษัทประกันภัยกลับเกิดขึ้นจากการทุจริต ฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัยเสียเองกล่าวคือ การหลบหนีไปเสียจากอำนาจคุมขังของรัฐ การเจตนาหลบหนีดังที่กล่าวมา ย่อมเป็นการแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้แก่ตนเองอย่างชัดเจน สัญญาประกันภัยอิสรภาพ จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยประเภทใดประเภทหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพก่อนหรือหลังกระทำ ความผิดก็ตาม

¹⁷⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, *เรื่องเดิม*, หน้า 129.

นอกจากนี้ เมื่อบริษัทประกันภัยชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานไปแล้ว บริษัทประกันภัยก็ไม้อาจใช้หลักการรับช่วงสิทธิ ซึ่งเป็นหลักการของสัญญาประกันภัย มาไล่เบี้ยเอาแก่ผู้เอาประกันภัยได้ ด้วยเหตุผลตามหลักการรับช่วงที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

5.2.3.2 หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

หลักการช่วงสิทธิเป็นหลักการที่เกิดขึ้นโดยอำนาจกฎหมาย กล่าวคือ ต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้มีการรับช่วงสิทธิกันได้ โดยหลักการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัย จะมีขึ้นได้เฉพาะสัญญาประกันวินาศภัย และสัญญาประกันภัยค้ำจุนเท่านั้น และวินาศภัยจะต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกเท่านั้น จึงจะมีการรับช่วงสิทธิกันได้ ในสัญญาประกันชีวิตโดยสภาพไม่อาจมีการรับช่วงสิทธิกันได้ เพราะเมื่อผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย ทายาทของผู้ตายย่อมมีสิทธิสองทาง คือ 1.เรียกร้องเงินตามสัญญาประกันชีวิต (ในกรณี ทายาท เป็นผู้รับประโยชน์ สัญญา) 2. เรียกร้องจากผู้ทำให้ผู้ถูกเอาประกันชีวิตตาย จึงไม่มีโอกาสที่ผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิของทายาทไปไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลภายนอกผู้ทำให้ตายได้¹⁷⁵

อย่างไรก็ตาม หลักการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากหลักการรับช่วงสิทธิในกฎหมายลักษณะหนี้ กล่าวคือ การใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยอาจใช้ไม่เต็มตามราคาทรัพย์สินก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายลักษณะหนี้ที่ต้องใช้ให้เต็มตามราคาทรัพย์สินจึงจะรับช่วงสิทธิได้ ประกอบกับทรัพย์สินที่เสียหาย แม้จะเป็นจะเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย แต่ไม่ใช่วัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาประกันภัย เป็นเพียงทรัพย์สินที่อาศัยเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น ทั้งนี้ การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัยจะมีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

- 1) มีการกระทำละเมิดหรือมีการกระทำที่ผิดสัญญาทำให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ อันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย
- 2) มีการชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์
- 3) เมื่อได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไปแล้วผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไปเรียกร้องเอา กับบุคคลภายนอกที่ทำให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ ซึ่งเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายได้เท่ากับจำนวนที่ตนได้จ่ายไป

สำหรับการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยค้ำจุน โดยสภาพไม่อาจจะมีการรับช่วงสิทธิกันได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าในสัญญาประกันภัยค้ำจุน บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายก็คือ ผู้เอาประกันภัยเอง ฉะนั้น โดยสภาพผู้รับประกันภัยเมื่อจ่ายค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว ย่อมไม่อาจจะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นคู่สัญญาของตนได้ และผู้รับประกันภัยก็ได้รับประโยชน์เป็นเบี้ยประกันที่จ่ายไว้แล้ว ประกอบกับภัยที่รับเสี่ยง ก็คือ ภัยที่ผู้เอาประกันภัยจะไปก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่น ดังนั้น หากจะให้มี การไล่เบี้ยกันได้ก็คงจะไม่มี การทำสัญญาประกันในรูปแบบนี้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยอิสรภาพอาจจะมีได้ในบางกรณี และต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ยกตัวอย่าง เช่น ผู้เอา

¹⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 155-156.

ประกันภัยเป็นตัวการ ตัวแทนของเขาไปทำละเมิดแก่คนอื่น ตัวการย่อมต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ฉะนั้นเมื่อผู้รับประกันภัยได้จ่ายเงินค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกแทนผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นตัวการไปแล้ว ย่อมรับช่วงสิทธิไปไล่เบี้ยเอาจากตัวแทนได้

เมื่อได้ศึกษาหลักการรับช่วงสิทธิของสัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาประกันภัย คำจูนแล้ว จึงต้องศึกษาว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพสามารถมีการรับช่วงสิทธิกันได้หรือไม่ เนื่องจากมีความเข้าใจกันว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันวินาศภัยประเภทหนึ่ง และมีความใกล้เคียงกับสัญญาประกันภัยคำจูน ดังนี้

สัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่สามารถนำหลักการรับช่วงสิทธิมาปรับใช้ได้ กล่าวคือ เมื่อบริษัทประกันภัยได้ชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ไปให้แก่เจ้าพนักงานแล้ว บริษัทประกันภัยไม่อาจเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าพนักงานไปเรียกเอาแก่ ผู้เอาประกันภัยได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่บริษัทประกันภัยจะต้องชำระเงินให้แก่เจ้าพนักงาน มีสาเหตุมาจากการหลบหนีประกันของผู้เอาประกันภัย หรือเรียกได้ง่ายๆ ว่า เป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยเอง ความเสียหายไม่เกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก แม้ภายหลังบริษัทประกันภัย จะสามารถเรียกร้องเอาเงินที่ได้ชำระไปคืนจากผู้เอาประกันภัยได้ ก็เป็นการอาศัยสิทธิเรียกร้องตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ¹⁷⁶ ซึ่งถือว่าเป็นการใช้สิทธิตามสัญญา ไม่ใช่เป็นอาศัยหลักการรับช่วงสิทธิ ซึ่งเกิดขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย เมื่อการรับช่วงสิทธิเกิดขึ้นด้วยกฎหมาย การนำมาใช้ย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิของสัญญาประกันวินาศภัย ดังต่อไปนี้

1) มีการกระทำที่ทำให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ อันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายซึ่งหากนำหลักการในข้อนี้มาปรับจะพบว่าไม่สามารถปรับเข้ากันได้ เนื่องจากการกระทำที่ผิดสัญญา เกิดขึ้นโดยผู้เอาประกันภัยเอง ประกอบกับภัยที่รับเสี่ยงในกรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลย และการที่จะสูญเสียเสรีภาพในร่างกายหรือไม่ได้เกิดขึ้นมาจากเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอน โดยการกระทำละเมิด หรือผิดสัญญา แต่อย่างไรก็ตาม แต่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่จะได้รับประกันตัวหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็ นพฤติการณ์ ความประพฤติดส่วนตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือการมีหลักประกันมาวางตามที่เจ้าพนักงานกำหนด

2) มีการชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์หลักในข้อนี้ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า ไม่สามารถปรับเข้ากันได้ เนื่องจากการชำระเงินค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของบริษัทได้ชำระให้แก่เจ้าพนักงาน มิได้ชำระให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยแต่อย่างใด จึงต้องพิจารณาต่อไปว่า เจ้าพนักงานเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพหรือไม่ พิจารณาเห็นว่า เจ้าพนักงานไม่อยู่ในฐานะผู้รับประโยชน์ตามความหมายของสัญญาประกันภัย เนื่องจากถ้าหากไม่มีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เจ้าพนักงานย่อมสามารถใช้

¹⁷⁶ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก ค หัวข้อหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในกรมธรรม์ทั้งสองประเภท

สิทธิบังคับตามสัญญาประกัน และคำรับรองที่ออกโดยบริษัทประกันภัย เพื่อให้ได้รับค่าปรับตามที่เจ้าพนักงานกำหนดได้อยู่แล้ว ไม่ต้องอาศัยสิทธิตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ และไม่ต้องแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ อย่างเช่นผู้รับประโยชน์แต่อย่างใด

เมื่อพิเคราะห์ได้แล้วว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่มีการชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิของสัญญาประกันวินาศภัย ดังนั้น จึงไม่อาจมีการรับช่วงสิทธิในกรณีของสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้

ประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ต่อไปก็คือ จะสามารถนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน มาปรับใช้กับสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้หรือไม่ ตามที่กล่าวมาข้างต้นว่าสัญญาประกันภัยค้ำจุน โดยหลักแล้วไม่อาจมีการรับช่วงสิทธิกันได้ เนื่องจากความเสียหายอันเป็นเหตุให้เกิดการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าพนักงาน เกิดจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยเอง จะมีการรับช่วงสิทธิได้ก็แต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้อื่น เช่น ผู้เอาประกันภัยเป็นตัวละครต้องรับผิดชอบกับตัวแทน ผู้เอาประกันภัยเป็นนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้าง เป็นต้น ฉะนั้น สัญญาประกันภัยอิสรภาพก็ไม่สามารถนำหลักการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนมาใช้ได้อีกเช่นกัน เนื่องจากการหลบหนีจากการควบคุมหรือคุมขังโดยเจ้าพนักงานของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเรื่องเฉพาะตัวที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องรับผิดชอบ ไม่ใช่กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องไปร่วมรับผิดชอบกับบุคคลใด ดังนั้น จึงไม่สามารถนำหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนมาปรับใช้กับสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้เช่นกัน

ด้วยเหตุที่ได้ยกขึ้นมาวิเคราะห์ข้างต้น จึงได้บทสรุปจากวิเคราะห์ว่า ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่ใช่ความรับผิดชอบเช่นเดียวกับความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย เนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบและลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่สอดคล้องกับหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย ที่จะต้องมีการตีราคาความเสียหาย ให้ได้ช้อยุติเสียก่อน
- 2) เหตุของการชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพเกิดจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยเอง
- 3) เมื่อบริษัทประกันภัยได้ชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานไปแล้ว สิทธิในการเรียกเงินคืนไม่ใช่เกิดจากการรับช่วงสิทธิที่เกิดขึ้นโดยอำนาจกฎหมาย แต่เป็นการอาศัยสิทธิตามข้อสัญญาที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

5.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาทางแพ่งลักษณะใด

ตามที่ได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์ในหัวข้อ 5.1 และ 5.2 ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่ใช่สัญญาประกันภัยประเภทใดประหนึ่ง ในหัวข้อนี้จะทำการวิเคราะห์ว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาลักษณะใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยจะศึกษาวิเคราะห์จากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 หัวข้อ คือ 1.สัญญาประกันภัยอิสรภาพกับสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก 2.สัญญาประกันภัยอิสรภาพกับสัญญาค้ำประกัน

และ 3.สัญญาประกันภัยอิสรภาพกับสัญญาต่างตอบแทน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพในปัจจุบันที่เป็นสัญญาทางแพ่งประเภทหนึ่ง จะสามารถนำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะใดมาปรับใช้ โดยจะทำการศึกษาวเคราะห์ไปตามลำดับ

5.3.1 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ กับสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

เนื่องจากการชำระค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นการชำระให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งมีได้เป็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ รวมทั้งการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ยังเปิดโอกาสให้ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้อุปถัมภ์มีสิทธิจัดให้มีการทำประกันภัยเพื่อประโยชน์แก่ผู้อุปถัมภ์ได้ด้วย จึงต้องวิเคราะห์ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่ กล่าวคือ เป็นการทำสัญญาเพื่อประโยชน์แก่เจ้าพนักงาน หรือผู้อุปถัมภ์ หรือไม่ โดยวิเคราะห์ได้จากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

มาตรา 374 "ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกให้ไร่ว่าบุคคลภายนอกมีสิทธิที่จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้โดยตรงได้

ในกรณีดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น สิทธิของบุคคลภายนอกย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น"

สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ถือว่าเป็นข้อยกเว้นของหลักกฎหมายสัญญาทั่วไป ที่ว่า สัญญาก่อให้เกิดหนี้หรือผูกพันเฉพาะคู่กรณี โดยเป็นการที่คู่สัญญาตกลงกันทำให้คู่สัญญาที่มีฐานะเป็นลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอก ซึ่งไม่ได้เข้ามาทำสัญญาด้วยในสัญญาที่คู่สัญญาได้ทำกันไว้ แต่เมื่อสัญญามีผลบังคับแล้ว กฎหมายได้ให้สิทธิแก่บุคคลภายนอกที่จะเรียกให้คู่สัญญาที่มีฐานะเป็นลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้โดยตรง ด้วยวิธีแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น ฉะนั้น ตราบใดที่ยังไม่ได้แสดงเจตนาถือเอาประโยชน์จากสัญญา สิทธิเรียกร้องที่จะบังคับให้เป็นไปตามประโยชน์ของสัญญาก็ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนการเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญากฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้ จึงสามารถแสดงออกโดยวิธีการอย่างใดที่แสดงว่าประสงค์จะได้ประโยชน์จากสัญญานั้น เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์จะต้องทำเป็นหนังสือ ก็ต้องกระทำการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้¹⁷⁷ เช่น กรณีของสัญญาประกันชีวิต ที่กฎหมายกำหนดว่าผู้รับประโยชน์จะต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือว่าตนจำนองจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญาประกันชีวิต¹⁷⁸ เป็นต้น เมื่อมีการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญาแล้วคู่สัญญาหาอาจจะ

¹⁷⁷ อัครวิทย์ สุมาวงศ์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรมสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 6(กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), หน้า 292-293.

¹⁷⁸ มาตรา 891 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "แม้ในกรณีที่ผู้อุปถัมภ์มีได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้อุปถัมภ์ย่อมมีสิทธิที่จะโอนประโยชน์แห่งสัญญานั้นให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งได้ เว้นแต่จะได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันภัยแล้วว่าตนจำนองจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น

เปลี่ยนแปลงหรือระงับซึ่งสิทธิของบุคคลภายนอกที่เกิดขึ้นแล้วได้¹⁷⁹ นอกจากนี้แม้บุคคลภายนอกจะเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาที่สามารถบังคับตามสิทธิของตนได้ แต่อย่างไรก็ดี สัญญาที่ทำกันนั้น คู่สัญญาฝ่ายที่มีฐานะเป็นเจ้าของนี้ตามสัญญาย่อมสามารถบังคับให้ฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาได้ในฐานะที่ตนเป็นคู่สัญญาในสัญญาที่ทำกันขึ้นนั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

ฎีกาที่ 1950/2543 โจทก์ได้นำรถยนต์ คันที่หายเอาประกันภัยไว้กับจำเลยโดยระบุให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ก. เป็นผู้รับประโยชน์ เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก สิทธิของบุคคลภายนอกจะเกิดขึ้นเมื่อได้แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญา ตราใบได้ที่ยังไม่ได้แสดงเจตนาดังกล่าว คู่สัญญาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธิตามสัญญานั้นได้ เมื่อบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ก. ฟ้องโจทก์ให้ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ แสดงว่าได้สละเจตนาที่จะถือเอาประโยชน์จากสัญญาแล้ว โจทก์และจำเลยจึงเป็นคู่สัญญามีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากสัญญาซึ่งกันและกันตามหลักทั่วไป และโจทก์มีสิทธิเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเข้าเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยเองได้ จึงมีอำนาจฟ้อง

ฎีกาที่ 305/2511 จำเลยเป็นลูกหนี้จะต้องชำระเงินให้ ก. ต่อมาจำเลยจะยกที่นาให้ ก. เพื่อเป็นการชำระหนี้ แต่ ก. บอกให้จำเลยยกที่นาให้โจทก์จำเลยก็ตกลงกับ ก. ว่าจำเลยจะยกที่ให้โจทก์แทนที่จะให้ยกให้ ก. สัญญาที่จำเลยทำกับ ก. นั้น ถือว่าเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ต่อมาโจทก์จำเลยไปลงชื่อขอทำสัญญาที่อำเภอว่าจำเลยขายที่นาให้โจทก์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่โจทก์ไปทำเช่นนั้น ถือได้ว่าโจทก์ได้แสดงเจตนาถือเอาประโยชน์จากสัญญาที่จำเลยทำกับ ก. ซึ่งเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของโจทก์ที่เป็นบุคคลภายนอกแล้ว โจทก์สามารถฟ้องบังคับให้จำเลยโอนที่ดินให้ตนได้

ฎีกาที่ 38/2519 สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกนั้น ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องให้คู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ชำระหนี้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกได้ และเมื่อขณะคดีแล้วจะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้หรือไม่ บุคคลภายนอกจะยอมรับชำระหนี้หรือไม่ เป็นเรื่องของการบังคับคดีอีกชั้นหนึ่ง

5.3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบกับสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์

สาระสำคัญของสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ คือ การที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ที่อาจจะตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในภายหน้าในกรณีสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ก่อนการกระทำผิด หรือเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ในกรณีสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์หลังการกระทำผิด หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งที่กล่าวมา ทำสัญญากับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคือ บริษัทประกันภัยว่า หากมีการกระทำ ความผิดอาญาเกิดขึ้น ขอให้บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองให้แก่เจ้าพนักงานว่า ตนจะมาปรากฏ

ถ้ากรรมธรรม์ประกันภัยได้ทำเป็นรูปให้ใช้เงินตามเขาสั่งแล้วท่านให้นำบทบัญญัติมาตรา 309 มาใช้บังคับ"

¹⁷⁹ มาตรา 375 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "เมื่อสิทธิของบุคคลภายนอกได้เกิดขึ้นตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 309 แล้ว คู่สัญญาหาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธินั้นในภายหลังไม่"

ตัวตามกำหนดนัด โดยยินยอมชำระค่าตอบแทนในอัตราที่บริษัทประกันภัยกำหนด ส่วนบริษัทประกันภัยเมื่อสามารถตกลงเรื่องค่าตอบแทนกับบุคคลเหล่านั้นได้แล้วบริษัทประกันภัยก็มีหน้าที่รับผิดชอบในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานตามกำหนดนัด โดยต้องชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหาย ตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน¹⁸⁰

ประการแรก ที่จะต้องทำการวิเคราะห์ก็คือ เจ้าพนักงานของรัฐ ถือเป็นบุคคลภายนอกหรือเป็นผู้รับประโยชน์ตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า การที่จะวินิจฉัยว่าเจ้าพนักงานเป็นผู้รับประโยชน์หรือไม่ ต้องพิจารณาจากสิทธิที่สั่งปรับผู้รับประกันภัยของเจ้าพนักงานว่าเกิดขึ้นหรือตั้งฐานมาจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพหรือไม่ ซึ่งการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาเป็นสาระสำคัญของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ที่จะทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องตามสัญญาแก่ผู้รับประโยชน์ โดยตราบใดที่ยังไม่มีการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์คู่สัญญาที่ทำสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกนั้น ย่อมเปลี่ยนแปลงแก้ไข ระบุสิทธิของผู้รับประโยชน์ได้เสมอ แต่กรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่จำเป็นต้องอาศัยการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ดังกล่าวมาแต่อย่างใด ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้เงินค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายให้แก่เจ้าพนักงานทันทีเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวเกิดขึ้น ประกอบกับในทางปฏิบัติของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบตามคำรับรองของบริษัทประกันภัย จะเกิดขึ้นเมื่อมีการทำสัญญาประกันตัวและมีการอนุญาตให้ประกันตัวเสมอ ผู้รับประกันภัยจะถูกพันที่จะต้องชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือไม่มาปรากฏตัวภายหลังจากการออกหนังสือรับรองและทำสัญญาประกันตัวเป็นการเรียบร้อยแล้ว และการที่เจ้าพนักงานจะสั่งปรับผู้รับประกันภัยย่อมอาศัยสิทธิตามสัญญาประกันตัว ที่ทำไว้เป็นเอกเทศต่างหากจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ในทางตรงกันข้ามสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกไม่ต้องอาศัยการทำสัญญาอื่นๆ อีกก็มีผลสมบูรณ์แล้ว และคู่สัญญาฝ่ายเจ้าหนี้สามารถบังคับให้ฝ่ายลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาได้ แม้ผู้รับประโยชน์จะยังไม่ได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาก็ตาม ซึ่งในสัญญาประกันภัยอิสรภาพการบังคับให้ผู้รับประกันภัยชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลย เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพมีเงื่อนไขของการชดใช้เงินมาจากการผิดสัญญาประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อวิเคราะห์ได้เช่นนี้แล้วย่อมเห็นว่าเจ้าพนักงานไม่ใช่บุคคลภายนอกหรือผู้รับประโยชน์ตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกอย่างชัดเจน

ประการที่สอง จะต้องทำการวิเคราะห์ว่าผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพในกรณีที่ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องเป็นการจัดให้มีการประกันภัยถือเป็นบุคคลภายนอกหรือเป็นผู้รับประโยชน์ตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่ เห็นว่าผู้เอาประกันภัยไม่ใช่บุคคลภายนอกตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก เนื่องจากเหตุผลที่ว่า การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ว่าจะเป็นประเภทก่อนหรือหลังกระทำความผิด ผู้เอาประกันภัยต้องเข้าเป็นคู่สัญญากับบริษัทประกันภัยทั้งสิ้น ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องเป็นเพียงผู้จัดให้มีการประกันภัยเท่านั้น นอกจากนี้ หลักการที่สำคัญของสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก ต้องเป็นการทำสัญญาเพื่อ

¹⁸⁰ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก ค หัวข้อหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย และหน้าที่ของผู้รับประกันภัยในกรมธรรม์ทั้งสองประเภท

ประโยชน์ของบุคคลภายนอกจริงๆ กล่าวคือ บุคคลภายนอกจะต้องไม่มีหนี้หรือความผูกพันที่จะกระทำการใดๆ นอกจากการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาเท่านั้น แต่กลับปรากฏว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพนอกจากผู้เอาประกันภัยจะต้องเข้าเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันภัยอิสรภาพตามที่กล่าวมาแล้ว ผู้เอาประกันภัยยังมีหน้าที่ต้องเป็นคู่สัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงานอีกด้วย รวมทั้งต้องมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ และสัญญาประกันตัวอย่างเคร่งครัด เมื่อมีการผิดสัญญาผู้เอาประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียว จะต้องถูกบังคับชำระหนี้ ในกรณีไม่มีผู้ค้ำประกัน หรือหลักประกันของผู้อื่นมาวางร่วมกับหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย และแม้ว่าจะมีผู้ค้ำประกัน หรือหลักประกันอื่นๆ มาวางรวมก็ยังคงมีหน้าที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ค้ำประกัน และเจ้าของหลักประกัน ในการที่ถูกฟ้องร้องเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป ผู้เอาประกันภัยจึงไม่ใช่บุคคลภายนอกตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

ประการที่สาม ต้องวิเคราะห์ว่าการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นการทำสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกจริงหรือ ผู้เขียนเห็นว่า แท้จริงแล้วการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เจ้าพนักงานแต่อย่างใด ผู้ที่ได้ประโยชน์ตามสัญญานี้ คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นการทำสัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเองที่จะไม่ต้องอยู่ในอำนาจคุมขังโดยรัฐ หากภายหลังที่ได้รับการประกันตัวมีการการหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดเกิดขึ้น ถือว่ารัฐได้รับความเสียหายแล้ว เงินที่ได้รับการชดใช้จากบริษัทประกันภัยภายหลังการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่สามารถทดแทนความเสียหายได้เพียงแต่หากมีการผิดสัญญาประกันตัวขึ้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้อำนาจในการสั่งปรับตามสัญญาประกันได้เท่านั้น ไม่ได้หมายความว่ารัฐจะพึงพอใจในจำนวนเงินที่ได้รับแต่อย่างใด นอกจากนี้หากเทียบเคียงกับกรณีของผู้ต้องหาหรือจำเลยนำหนังสือรับรองที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์มาวางเป็นหลักประกันต่อเจ้าพนักงาน ย่อมเห็นได้ว่าผลของการผิดสัญญาประกันตัว ไม่มีข้อแตกต่างจากการออกหนังสือรับรองโดยบริษัทประกันภัยในทางปฏิบัติแต่อย่างใด กล่าวคือ เมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวเจ้าพนักงานย่อมมีอำนาจบังคับแก่หลักประกันตามสัญญาได้ทันที เพียงแต่ขั้นตอนการออกหนังสือรับรองโดยบริษัทประกันภัย จะต้องมีการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพประกอบด้วยให้มันยุ่งยากขึ้นเท่านั้นเอง

ประการสุดท้าย ที่ต้องวิเคราะห์มีว่า การสั่งปรับหรือบังคับตามสัญญาประกันตัวของเจ้าพนักงาน จะถือว่าพฤติการณ์เช่นนี้เป็น การแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพหรือไม่ เมื่อสัญญาประกันภัยอิสรภาพที่ระบุหน้าที่ของผู้รับประกันภัยไว้ชัดเจนว่า ให้ชดใช้เงินแก่เจ้าพนักงานในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกันตัว ในประเด็นนี้สามารถวิเคราะห์ได้ในทำนองเดียวกันกับที่ได้วิเคราะห์ว่าเจ้าพนักงานถือเป็นบุคคลภายนอกหรือไม่ กล่าวคือ การสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวของเจ้าพนักงานเป็นการอาศัยสิทธิตามข้อสัญญาประกันตัว และบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจไว้เป็นเอกเทศต่างหากจากสิทธิที่จะได้รับการชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ซึ่งหากพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 305/2511 ชำงตัน ที่วินิจฉัยว่าการที่โจทก์จำเลยไปลงชื่อขอทำสัญญาที่อำเภอว่าจำเลยขายที่นาให้โจทก์ ถือได้ว่าโจทก์ได้แสดงเจตนาถือเอาประโยชน์จากสัญญาที่จำเลยทำกับ ก.แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า โจทก์ในคดีนี้ได้อาศัยสิทธิตามข้อสัญญาระหว่างจำเลยกับ ก. ที่ทำกันไว้ โดยไม่ต้องมีการทำสัญญาใดๆ ระหว่าง

โจทก์กับจำเลยอีก สัญญาที่โจทก์ได้รับประโยชน์มีผลสมบูรณ์ในตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากการใช้ดุลยพินิจให้ประกันตัวของเจ้าพนักงาน ที่หลักประกันและสัญญาประกันเป็นเงื่อนไขที่จะให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย แม้จะมีการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ แต่หากไม่มีการทำสัญญาประกันตัว ก็ไม่เข้าเงื่อนไขที่จะให้ประกันตัวกันได้ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าความรับผิดชอบที่จะต้องชดใช้เงินของบริษัทประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพมีฐานมาจากการผิดสัญญาประกันตัวด้วยเหตุผลที่ได้ใช้ประกอบกรวิเคราะห์ดังกล่าวมาข้างต้น ย่อมได้ข้อสรุปว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

5.3.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ กับสัญญาค้ำประกัน

ตามองค์ประกอบของสัญญาประกันภัยอิสรภาพ จะมีผู้เกี่ยวข้องที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัญญาสามฝ่ายด้วยกันคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลย บริษัทประกันภัย และเจ้าพนักงานของรัฐ และความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพจะตกแก่บริษัทประกันภัยที่จะต้องชดใช้เงินค่าปรับ ค่าชာธรรมเนียม และค่าเสียหายให้แก่เจ้าพนักงาน โดยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ และสัญญาประกันตัว ไม่ต้องชดใช้เงินตามที่กล่าวมาด้วยตนเอง จึงอาจเข้าใจได้ว่า บริษัทประกันภัยเป็นผู้ค้ำประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ต้องวิเคราะห์สรุปให้ได้ว่า แท้จริงแล้วบริษัทประกันภัยเป็นผู้ค้ำประกันหรือไม่ และสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาค้ำประกันหรือไม่ โดยผู้เขียนจะวิเคราะห์จากบทบัญญัติกฎหมายลักษณะค้ำประกัน และวิเคราะห์เทียบเคียงจากตัวอย่างของคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

มาตรา 680 วรรคแรก บัญญัติว่า "อันว่าค้ำประกันนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้"

หากพิจารณาแต่เพียงว่า บริษัทประกันภัยเป็นบุคคลภายนอกหรือไม่ และมีการเข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้ ย่อมทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่า บริษัทประกันภัยเป็นผู้ค้ำประกัน เนื่องจากบริษัทประกันภัยมิได้เป็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันตัว ทั้งยังได้ออกหนังสือรับรองว่าจะชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงาน ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกัน ประกอบกับกฎหมายยังได้อนุญาตให้มีการค้ำประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขได้ด้วย¹⁸¹ ซึ่งตรงกับการชดใช้เงินของบริษัทภัยที่มีลักษณะของการชดใช้ในอนาคต โดยมีเงื่อนไขของการชดใช้ คือ การไม่มาปรากฏตัวตามกำหนดของผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่ต้องไม่ลืมไปว่า การที่สัญญาใดจะเป็นสัญญาค้ำประกันหรือไม่ จะต้องวิเคราะห์ในสัญญานั้นๆ ว่ามีข้อความทำนองที่เข้าใจได้ว่า หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตน (ผู้ค้ำประกัน) ยินดีจะชำระหนี้ให้ ดังนั้น คำว่า "ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้" จึงเป็นสาระสำคัญของสัญญาค้ำประกัน จึงต้องวิเคราะห์ในประการแรกให้ได้ก่อนว่าการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ หมายความว่าความรวมไปถึงการไม่มาตามกำหนดที่เจ้าพนักงานได้นัดไว้หรือไม่ โดยอาศัยการวิเคราะห์เทียบเคียงจากคำพิพากษาศาลฎีกา ดังต่อไปนี้

¹⁸¹ มาตรา 681 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข จะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นั้นอาจเป็นผลได้จริง ก็ประกันได้"

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

ฎีกาที่ 4783/2543 ผู้ร้องทำสัญญาประกันตัวจำเลยที่ 1 ไว้ต่อศาล ซึ่งเป็นองค์กรแห่งรัฐ เพื่อทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาของศาล มิใช่ทำสัญญาค้ำประกันกับเจ้าหนี้ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างบุคคล ไม่อาจนำบทบัญญัติเรื่องค้ำประกันที่ให้โจทก์บังคับชำระหนี้เอาแก่จำเลยที่ 1 ก่อน แล้วจึงบังคับเอาแก่ผู้ร้องในฐานะผู้ค้ำประกันในภายหลังมาปรับใช้ได้

ฎีกาที่ 539/2550 หนังสือสัญญาค้ำประกันผู้ต้องหาที่จำเลยสัญญาว่าหาก ส. หลบหนีและศาลสั่งปรับโจทก์เป็นเงินเท่าใด จำเลยขอรับผิดชอบขอชดใช้เงินค่าปรับนั้นแทนโจทก์ทั้งสิ้น เป็นกรณีที่จำเลยแสดงเจตนาผูกพันรับผิดชอบต่อโจทก์โดยตรง มิใช่เรื่องที่จำเลยผูกพันต่อโจทก์ว่าจำเลยจะชำระหนี้ในเมื่อ ส. ไม่ชำระหนี้ จึงไม่ใช่สัญญาค้ำประกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 680 หากแต่เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ใช้บังคับระหว่างโจทก์กับจำเลยเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองฉบับที่ผู้เขียนยกขึ้นมาอ้างประกอบการวิเคราะห์ เป็นการวินิจฉัยในเรื่องสัญญาประกันตัว ไม่ได้วินิจฉัยลักษณะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพโดยตรง แต่สามารถเทียบเคียงกับการวิเคราะห์หลักลักษณะของสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ฎีกาที่ 4783/2543 ได้ให้เหตุผลประกอบการวินิจฉัยว่าสัญญาประกันตัวไม่ใช่สัญญาค้ำประกัน เนื่องจากสัญญาประกันตัวเป็นการทำสัญญาต่อองค์กรของรัฐ ไม่ใช่ข้อตกลงระหว่างบุคคล เหตุผลนี้ ผู้เขียน มีความเห็นตรงกัน แต่จะขออธิบายและวิเคราะห์ด้วยความเห็นส่วนตัวว่าการที่บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองว่า จะชดใช้เงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาประกันตัว เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานตามกำหนดนั้น การไม่มาหรือไม่มากำหนดตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่ใช่เป็นการชำระหนี้ตามความหมายของการชำระหนี้ตามที่เข้ากันว่าให้รวมถึงการงดเว้นกระทำการด้วย เนื่องจากการให้ประกันตัวของเจ้าพนักงานโดยแท้จริงแล้วเป็นการใช้ดุลยพินิจที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และเป็นข้อยกเว้น ของหลักการทั่วไป กล่าวคือ การทำสัญญาประกันตัวเป็นเพียงเงื่อนไขที่จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการประกันตัว ซึ่งศาลจะกำหนดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งคดี ว่าจะต้องมีการทำสัญญาประกันตัว หรือวางหลักประกัน หรือทั้งทำสัญญาและวางหลักประกันหรือไม่ ประกอบกับการขอประกันตัวจะต้องทำเป็นคำร้องเสนอต่อเจ้าพนักงาน และมีใช้ว่าจะได้รับอนุญาตทุกกรณีไป การขอประกันตัวไม่สามารถเจรจาต่อรอง หรือตกลงกันภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญาได้ การอนุญาตให้ประกันตัวได้หรือไม่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะ ซึ่งตามถ้อยคำของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4783/2543 ที่ว่า "เป็นการทำสัญญาต่อองค์กรของรัฐ ไม่ใช่ข้อตกลงระหว่างบุคคล" นั้น ผู้เขียนเห็นว่าเบื้องหลังการให้เหตุผลเช่นนี้ของศาลฎีกามีที่มาหรือความเห็นตรงกับการวิเคราะห์ที่ผู้เขียนได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ ทำให้การมาหรือไม่มาปรากฏตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่ใช่การชำระหนี้ตามความหมายของการชำระหนี้ตามกฎหมายลักษณะหนี้ ที่นักกฎหมายได้เล่าเรียน กันมา แม้จะมีลักษณะคล้ายกับงดเว้นกระทำการตามกฎหมายลักษณะหนี้ก็ตาม นอกจากนี้คำพิพากษานี้ยังได้วินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนอีกว่า "ไม่อาจนำบทบัญญัติเรื่องค้ำประกันมาปรับใช้ได้" จึงวิเคราะห์ได้ว่าการมาหรือไม่มาปรากฏตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ใช่การชำระหนี้ตามความหมายของกฎหมายลักษณะหนี้ และทำให้คำรับรองและสัญญาประกันภัยอิสรภาพที่มีผลผูกพันบริษัทประกันภัยที่จะต้องชดใช้เงิน ไม่อาจฟังได้ว่าเป็นสัญญาค้ำประกันไปได้ เมื่อเป็นเช่นนี้การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพและการออกหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย จึงเป็นกรณีที่

บริษัทประกันภัยแสดงเจตนาผูกพันรับผิดชอบต่อเจ้าพนักงานโดยตรง ไม่ใช่เรื่องที่บริษัทประกันภัยผูกพันต่อโจทก์ว่าบริษัทประกันภัยจะชำระหนี้ในเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ชำระหนี้ ทั้งนี้ อาศัยเทียบเคียงจากฎีกาที่ 539/2550 ดังกล่าวมาข้างต้น

ประการสุดท้าย นอกจากเรื่องที่ต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่า การชำระหนี้ที่ระบุไว้ในมาตรา 680 หมายความว่ารวมถึงการมาหรือไม่มาปรากฏตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ลักษณะสำคัญของสัญญาค้ำประกันที่ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาค้ำประกัน ก็คือ บทบัญญัติในเรื่องผลก่อนชำระหนี้ในกฎหมายลักษณะค้ำประกัน ที่นักกฎหมายเรียกกันว่า "สิทธิในการเกี่ยง" ให้บังคับเอาที่ลูกหนี้ขึ้นต้นก่อน ดังมีรายละเอียดตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

มาตรา 688 บัญญัติว่า "เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ผู้ค้ำประกันจะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต"

มาตรา 689 "ถึงแม้จะได้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดังกล่าวมาในมาตราก่อนนั้นแล้วก็ตาม ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้ว่าลูกหนี้มีทางที่จะชำระหนี้ได้ และการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้น จะไม่เป็นการยากไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องบังคับการชำระหนี้รายนั้นเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน"

มาตรา 690 "ถ้าเจ้าหนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันไซ้ เมื่อผู้ค้ำประกันร้องขอ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องให้ชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินซึ่งเป็นประกันนั้นก่อน"

จากบทบัญญัติกฎหมายที่ยกขึ้นมาแล้วข้างต้นสามมาตราเป็นสิทธิของผู้ค้ำประกันและลักษณะพิเศษของสัญญาค้ำประกัน ลักษณะพิเศษเช่นนี้จะเห็นได้จากในขณะที่ผู้เขียน เขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้มีการออกกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ที่มีสาระสำคัญว่า "ข้อตกลงที่ให้ผู้ค้ำประกัน รับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมให้ตกเป็นโมฆะ" เพราะเนื่องจากก่อนที่จะมีการออกกฎหมายในลักษณะที่วางนี้ ในสัญญาค้ำประกันมักจะระบุว่าข้อตกลงที่ให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมมีผลบังคับได้ และส่งผลให้สิทธิในการเกี่ยงของผู้ค้ำประกันตามที่กล่าวมาในมาตราทั้งสามข้างต้น ไม่อาจยกขึ้นอ้างได้หรือเรียกได้ว่าสิทธิในการเกี่ยงเป็นอันระงับไปเลย เจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายออกมาแก้ไขให้สิทธิในการเกี่ยงของผู้ค้ำประกันมีสภาพบังคับได้จริงนั้น ย่อมทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า หากเป็นผู้ค้ำประกันแล้วจะต้องมีสิทธิในมาตรา 688, 689 และ 690 และถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสัญญาค้ำประกัน แต่สำหรับสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ผลกลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ บริษัทประกันภัย ไม่สามารถยกสิทธิที่กล่าวมา มายันเจ้าพนักงานได้ เนื่องจากเจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวได้ และหากเป็นกรณีผิดสัญญาประกันในชั้นศาล ศาลสามารถสั่งบังคับตามสัญญาประกันตัว ได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องกันอีก ฉะนั้น ฐานะของบริษัทประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพจึงขาดสาระสำคัญของการเป็นผู้ค้ำประกันไปในประการสำคัญ ด้วยเหตุผลนี้ ย่อมเป็นประเด็นที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ได้ว่า สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาค้ำประกัน และบริษัทประกันไม่ได้มีฐานะเป็นผู้ค้ำประกัน ตามกฎหมายลักษณะค้ำประกันแต่อย่างใด

5.3.4 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ กับสัญญาต่างตอบแทน

สัญญาต่างตอบแทนนั้น คือ สัญญาที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีหนี้ที่ต้องชำระให้แก่ โดยทั้งสองฝ่ายจะมีสถานะเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ในสัญญานั้นๆ เช่น ในสัญญาซื้อขาย ผู้ขายย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ในส่วนของเงินค่าที่ดินที่มีสิทธิได้รับจากผู้ซื้อ และมีฐานะเป็นลูกหนี้ที่จะต้องทำการโอนที่ดินให้แก่ผู้ซื้อ ในทางกลับกัน ผู้ซื้อย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ในส่วนของภาระที่จะบังคับให้ผู้ขายโอนที่ดินให้แก่ตน และมีฐานะเป็นลูกหนี้ที่จะต้องชำระค่าที่ดินให้แก่ผู้ขายตามจำนวนเงินหรือราคาที่ดินที่ตกลงกันได้

สำหรับสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ย่อมถือเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่งเช่นกัน เพียงแต่มีเงื่อนไขในการชำระหนี้ตามสัญญาซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคต กล่าวคือ บริษัทประกันภัยจะต้องชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานก็ต่อเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเกิดขึ้น ซึ่งหากมองหน้าที่ในการชดใช้เงินของบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัย ย่อมอยู่ในฐานะลูกหนี้ ส่วนความเป็นเจ้าหนี้ของบริษัทประกันภัย ก็คือ การมีสิทธิเรียกให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ซึ่งมีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องของบุคคลดังที่กล่าวมา ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ถือกรรมธรรม์ตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ชำระค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประกันภัย ตามอัตราที่ได้ตกลงกันได้ ในทางกลับกันผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ในสัญญาเดียวกัน โดยมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเรียกร้องให้บริษัทประกันภัยออกกรรมธรรม์ให้แก่ตนยึดถือไว้ และให้บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองยินยอมที่จะชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานแทนตน หากมีการผิดสัญญาประกันตัวเกิดขึ้น ส่วนความเป็นลูกหนี้ก็คือ หน้าที่ที่ต้องชำระค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประกันภัยตามอัตราที่บริษัทประกันภัยกำหนดไว้ เมื่อสรุปได้ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายในเรื่องผลแห่งสัญญาต่างตอบแทนที่แยกบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะย่อมสามารถนำมาปรับใช้กับสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เช่น ในมาตรา 369 ซึ่งบัญญัติว่า "ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด"

การปฏิเสธที่จะไม่ชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ ย่อมเกิดขึ้นได้ในสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เช่น บริษัทประกันภัย มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ส่งมอบกรรมธรรม์ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย จนกว่าจะได้รับชำระค่าเบี้ยประกันภัยครบจำนวน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่สัญญาใดจะเป็นสัญญาต่างตอบแทนหรือไม่ ไม่ได้หมายความว่า จะต้องสามารถนำบทบัญญัติในเรื่องผลแห่งสัญญาไปปรับใช้ได้ทุกมาตราหรือทุกกรณีจึงจะเป็นสัญญาต่างตอบแทน การวิเคราะห์ว่าสัญญาใดเป็นสัญญาต่างตอบแทน ย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหาของสัญญานั้นๆ ว่ามีลักษณะเป็นการต่างตอบแทนกันหรือมีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่กันและกันหรือไม่ และหนี้ที่แต่ละฝ่ายมีหน้าที่ที่จะต้องชำระให้แก่กัน ไม่จำเป็นต้องถึงกำหนดชำระทันทีเมื่อสัญญาเกิด หรือเมื่อทำสัญญากันแล้วต้องมีการชำระกันทันทีจึงจะเป็นสัญญาต่างตอบแทน จึงกล่าวได้ว่า บทบัญญัติในเรื่องผลแห่งสัญญาในส่วนที่กล่าวถึงสัญญาต่างตอบแทน เป็นการกล่าวถึงผลแห่งสัญญาต่างตอบแทนที่มีลักษณะพิเศษเป็นการเฉพาะตัวไว้เป็นการเบื้องต้น เท่าที่จะสามารถบัญญัติให้ครอบคลุมไปถึงได้ เช่น สัญญา

ต่างตอบแทนที่มีวัตถุประสงค์เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง¹⁸² สัญญาต่างตอบแทนที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน¹⁸³ รวมถึงกล่าวถึงผลของการที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจชำระหนี้ได้ผลจะเป็นประการใด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการโต้เถียงที่จะเกิดขึ้นและเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่คู่สัญญา นอกจากนี้ เมื่อสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่งจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 4 นิติกรรม และบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญาด้วย เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นประการหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดหรือวางหลักในเรื่องนิติสัมพันธ์ของสัญญานี้ไว้เป็นพิเศษ เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัย และไม่สามารถปรับเข้ากับเอกเทศสัญญาลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มาโดยละเอียดแล้วในหัวข้อ 5.1 5.2 และ 5.3 ทำให้นิติสัมพันธ์ในเรื่องสัญญาประกันภัยอิสรภาพต้องนำบทบัญญัติในบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญา มาใช้บังคับตราบที่ยังไม่มีการออกกฎหมายเฉพาะ และการบังคับการให้เป็นไปตามสัญญาย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือข้อตกลงที่คู่สัญญาตกลงกันไว้ในสัญญาด้วย หากสัญญานั้นมิได้เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างการนำบทบัญญัติในบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญา มาปรับใช้กับสัญญาประกันภัยอิสรภาพ รวมถึงวิจารณ์ข้อตกลงที่ไม่เหมาะสมในกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพว่ามีกรณีใดบ้าง

5.4 มาตรการที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิสรภาพ

ในส่วนการกำหนดหรือวางมาตรการที่เหมาะสมสำหรับสัญญาประกันภัยอิสรภาพนั้น ผู้เขียนขอเรียนไว้ในเบื้องต้นก่อนว่า แม้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ไปแล้วสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัย แต่ไม่ได้หมายความว่า ผู้เขียนจะเสนอไม่ให้บริษัทประกันภัย ทำธุรกรรมหรือให้บริการประกันตัวผู้ต้องหรือจำเลยอีกต่อไป เนื่องจากการนำบริษัทประกันภัยมาช่วยในการให้บริการประกัน

¹⁸² มาตรา 370 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ " ถ้าสัญญาต่างตอบแทนมีวัตถุประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สินในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และทรัพย์สินนั้นสูญหรือเสียหายไปด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้มิได้ไซ้ ท่านว่าการสูญเสียหรือเสียหายนั้นตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ ถ้าไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านให้ใช้บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้บังคับแต่เวลาที่ทรัพย์สินนั้นกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 195 วรรค 2 นั้นไป"

¹⁸³ มาตรา 371 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "บทบัญญัติที่กล่าวมาในมาตราก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าเป็นสัญญาต่างตอบแทนมีเงื่อนไขบังคับก่อนและทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสัญญานั้นสูญหรือทำลายลงในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ

ถ้าทรัพย์สินนั้นเสียหายเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้มิได้ และเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้โดยลดส่วนอันตนจะต้องชำระหนี้ตอบแทนนั้นลงหรือเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ แล้วแต่จะเลือก แต่ในกรณีที่ต้นเหตุเสียหายเกิดเพราะฝ่ายลูกหนี้นั้น ท่านว่าหากระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนไม่"

ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีข้อดี ในการป้องกันการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกเอาผิดเอาเปรียบโดย นายประกันอาชีพ และหากมองในเชิงธุรกิจแล้ว องค์กรธุรกิจทุกองค์กรย่อมไม่ยากที่จะเสีย ผลประโยชน์ที่ตนเคยได้รับไป จึงเป็นไปได้ที่จะยกเลิกไม่ให้บริษัทประกันภัยเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ประกอบกับมาตรการทางกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้มีผู้ทรงคุณวุฒิ ทางกฎหมายเห็นว่า ยังมีความไม่เหมาะสม เช่น ทำให้บริษัทประกันภัยเข้ามาแสวงหาประโยชน์บน ความทุกข์ยากของผู้ต้องหาหรือจำเลย ผลประโยชน์ที่บริษัทประกันภัยได้จากนโยบายจอมปลอมของ รัฐนั้น เป็นจำนวนมหาศาลเป็นกอบเป็นกำ หนทางในการยกเลิกการแสวงหาประโยชน์ดังกล่าว จึงอยู่ที่ ความจริงใจขององค์กรของรัฐในการต่อต้านความไม่ถูกต้องดังกล่าว¹⁸⁴ หรือ ตามแนวทางปฏิบัติ ของการทำสัญญาประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ บริษัทประกันภัยจะกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหาบุคคลมา ทำสัญญาค้ำประกัน หรือหาหลักทรัพย์มาวางเป็นหลักประกันร่วมต่อบริษัทประกันภัย ย่อมเท่ากับว่า ในความเป็นจริงแล้วบริษัทประกันภัยจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประกันภัย โดยไม่ต้องรับผิดชอบ ตามสัญญาประกันแต่อย่างใดเลย เพราะสามารถไปไล่เบี้ยหรือบังคับเอากับผู้ค้ำประกัน หรือกับ หลักทรัพย์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในภายหลังได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมทำให้ปัญหานายประกันอาชีพไม่ สิ้นสุดไป กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงมีหน้าที่ในการหาบุคคลมาเป็นผู้ค้ำประกัน หรือหา หลักทรัพย์อื่นๆ มาวาง ซึ่งย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นทั้งสิ้น และทำให้ปัญหานายประกันอาชีพกลายเป็น พันธะเป็นในรูปของธุรกิจในการรับเป็นผู้ค้ำประกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือให้เช่าหลักทรัพย์ ตามเดิมอย่างที่เป็นอย่างนี้ เพียงแต่แทนที่ผู้ค้ำประกันจะต้องไปทำสัญญาประกันกับเจ้าพนักงาน มา กลายเป็นทำสัญญาค้ำประกันกับเอกชนซึ่งเป็นบริษัทประกันภัยทั้งหลายแทน¹⁸⁵ ดังนั้น มาตรการที่ ผู้เขียนจะได้เสนอต่อไปนี้ จึงล้วนเป็นมาตรการที่สนับสนุนให้เกิดเป็นความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบริษัทประกันภัย ผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยมีมาตรการ ตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

5.4.1 มาตรการในเชิงโครงสร้าง

ผู้เขียน เห็นว่า เพื่อให้การให้บริการประกันตัว เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน จึงควรออก กฎหมายขึ้นมาเป็นการเฉพาะเรื่องกำหนดโครงสร้างของธุรกิจการให้ประกันตัว ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างในด้านองค์กรของรัฐที่กำกับดูแลการทำสัญญา รวมไปถึงรูปแบบองค์กรธุรกิจที่จะเข้ามา มี ส่วนรวมในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยออกกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมา กำหนด โครงสร้างทั้งสองเรื่อง โดยอาจใช้ชื่อพระราชบัญญัติว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ประกันผู้ ก่อกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ..." โดยมีมาตรการในเชิงโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

ประการแรก โครงสร้างในด้านองค์กรของรัฐที่กำกับดูแล ผู้เขียนเห็นควรให้กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รับหน้าที่ในการกำกับดูแล การประกอบธุรกิจให้ประกันตัว และ เป็นผู้ควบคุม ตรวจสอบ รับผิดชอบ กำหนดข้อสัญญาให้มีมาตรฐานเดียวกัน และให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติที่ได้ยกร่างขึ้นนี้ ตลอดจนให้มี

¹⁸⁴ คณิต ธิ นคร, *เรื่องเดิม*, หน้า 386-387.

¹⁸⁵ ฉัตรชัย ดังคนานุกุลชัย, *เรื่องเดิม*, หน้า 106-107.

การจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งคณะ อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากสาขาชีพ ไม่ว่าจะเป็นนิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย และนักเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เป็นผู้วางแนวทางในการกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสมที่องค์กรธุรกิจจะได้รับจากการเข้ามามีส่วนรวมในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้ให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานคณะกรรมการที่ทำหน้าที่กำกับดูแล บังคับการ ให้การประกอบกิจการขององค์กรธุรกิจเป็นไปโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัติที่จะทำการยกเว้นขึ้น

ประการที่สอง รูปแบบขององค์กรธุรกิจ ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะกำหนดว่าให้มีรูปแบบเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ก็ได้โดยดูจากฐานะทางการเงิน งบดุล ที่ส่งรายงานให้แก่กระทรวงพาณิชย์ ไม่มีประวัติการเป็นลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เช่น ในกรณีบริษัทประกันภัยต้องไม่เคยเป็นบริษัทที่ถูกกล่าวหาว่า เป็นบริษัทที่ปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรมากที่สุด (Black list) โดยสามารถดูจากจำนวนคดีที่บริษัทตกเป็นจำเลย หรือจำนวนเรื่องที่ต้องมีการเจรจา ร่วมกันกับ คปภ. และผู้เสียหาย ว่าคงค้างอยู่ที่เรื่อง และจำนวนเรื่องมีมากเท่าใด เป็นต้น

ประการที่สาม ควรจะมีการกำหนดค่าตอบแทนที่จะได้รับ ให้ชัดเจนเป็นอัตราเดียวกันทุกบริษัท ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันทางการค้าระหว่างบริษัทที่เข้ารับการจดทะเบียน ที่จะแข่งขันกันลดค่าตอบแทนที่จะได้รับในการทำสัญญา เพื่อจะได้มีลูกค้ามากๆ แต่ถึงเวลาทำสัญญาประกันตัว กลับไม่มีศักยภาพทางการเงินที่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการประกันตัว และกำหนดแนวทางการคืนค่าตอบแทนให้เป็นไปตามหลักการเลิกสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีผลแตกต่างจากข้อสัญญาตามกรรมธรรมที่เคยทำกันในสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ที่มีการคืนเบี้ยประกันกันตามส่วน¹⁸⁶ โดยไม่จำกัดบัญญัติลงไปชัดเจนว่าผลของการเลิกหรือระงับของสัญญาจะเป็นเช่นกัน เพียงแต่ระบุลงไปในพระราชบัญญัติกว้างๆ ว่าสัญญาที่ทำกันระหว่างบริษัทและผู้ต้องหาหรือจำเลยให้บังคับตามบทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 4 นิตกรรม และบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญา

ประการสุดท้าย กำหนดให้บริษัทที่ได้รับการจดทะเบียน ทำรายงานจำนวนสถิติการเข้าร่วมทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย จำนวนค่าตอบแทนที่ได้รับในแต่ละคดีว่ามีจำนวนเท่าใด เป็นไปตามอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ โดยต้องมีหน้าที่จัดส่งรายงานสรุปทุกๆ หกเดือน เป็นต้น

5.4.2 มาตรการในการกำหนดเนื้อความในสัญญา

เนื้อความในสัญญาจะต้องเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน โดยนำสัญญาประกันภัยอิสรภาพที่เคยทำกันไว้มาแก้ไขเสีย¹⁸⁷ เช่น เปลี่ยนชื่อสัญญาจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันอิสรภาพ เปลี่ยนชื่อเรียกคู่สัญญาเสียใหม่ จากผู้เอาประกันภัย เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และขยายความหมายของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในคำนิยามศัพท์ ให้รวมความไปถึงบุคคลที่อาจจะตกอยู่ในฐานะ

¹⁸⁶ ดูตัวอย่างกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก ค หัวข้อ การคืนเบี้ยประกันภัย ในกรรมธรรม์ทั้งสองประเภท

¹⁸⁷ ดูตัวอย่างกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก ค ทั้งสองประเภท

เช่นนั้น เบี้ยประกันภัยเป็นค่าตอบแทน กำหนดเนื้อความในสัญญาในส่วนของการระงับสิ้นไปและผลแห่งการระงับให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับผลแห่งการเลิกสัญญาตามมาตรา 391 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁸⁸ เพื่อแก้ไขข้อได้เปรียบที่บริษัทประกันภัยเคยได้รับ กล่าวคือ มีสิทธิหักเงินเบี้ยประกันภัยไว้ตามส่วน แม้จะ ไม่มีการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม¹⁸⁹ ตลอดจนกำหนดข้อความในสัญญาลงไปในชัดเจนหรือระบุไว้ในภาคผนวกของสัญญาว่าห้ามมิให้มีการเรียกหรือจัดให้มีผู้ค้ำประกันตามสัญญานี้ หรือเรียกหลักทรัพย์หรือหลักประกันใดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย การระบุเช่นนี้จะเป็นการเตือนให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเข้าใจสิทธิของตนตามสัญญาได้ดีกว่าเดิม และเป็นการป้องกันไม่ให้นายประกันอาชีพเข้ามาเกี่ยวข้อง กับการทำสัญญาประกันอิสรภาพไม่ว่าจะในรูปของธุรกิจในการรับเป็นผู้ค้ำประกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือให้เขาหลักทรัพย์ที่เป็นปัญหาอยู่ ณ ขณะนี้

5.4.3 แนวทางการจำหน่ายและพิจารณาจำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพ

ให้พนักงานของบริษัทที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติ ซึ่งเป็นผู้ผ่านการอบรมความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นผู้มีหน้าที่ในการจำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพ โดยให้ประจำอยู่ที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ โดยหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้จำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพ จะต้องถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติที่ทำการร่างขึ้นด้วย เหตุผลที่ต้องระบุลงไปในกฎหมายว่าต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่ทำการจำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพ ให้ตระหนักและเข้าใจบทบาทที่ควรจะเป็นของตน ป้องกันการเรียกรับผลประโยชน์อันมิควรได้ จากผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งอยู่ในความทุกข์อยู่แล้ว โดยเจ้าหน้าที่ของบริษัทมีหน้าที่ในการอธิบายเงื่อนไขของการทำสัญญาประกันอิสรภาพให้ผู้ต้องหาทราบ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องค่าตอบแทน และหน้าที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญา

สำหรับการพิจารณาจำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพนั้น ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2 ว่าให้กำหนดข้อความลงในสัญญาให้ชัดเจนหรือระบุไว้ในภาคผนวกของสัญญาว่าห้ามมิให้มีการเรียกหรือจัดให้มีผู้ค้ำประกันตามสัญญานี้ หรือเรียกหลักทรัพย์หรือหลักประกันใดกับผู้ต้องหาหรือ

¹⁸⁸ มาตรา 391 "เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม แต่ทั้งนี้จะเป็นที่เสื่อมเสียแก่สิทธิของบุคคลภายนอกหาได้ไม่

ส่วนเงินอันจะต้องใช้คืนในกรณีดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น ท่านให้บวกดอกเบี้ยเข้าด้วย คิดตั้งแต่วันที่ได้รับไว้

ส่วนที่เป็นงานอันได้กระทำและเป็นการยอมให้ใช้ทรัพย์สินนั้นการที่จะชดใช้คืน ท่านให้ทำได้ด้วยใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้นๆ หรือถ้าในสัญญามีกำหนดว่าให้ใช้เงินตอบแทนก็ให้ใช้ตามนั้น การใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายไม่"

¹⁸⁹ ดูตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก คหิวข้อการคืนเบี้ยประกันภัยในกรมธรรม์ทั้งสองประเภท

จำเลย ดังนั้น การพิจารณาจำหน่ายสัญญาประกันอสรภาพ จึงมีเพียงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ในฐานะที่จะชำระค่าตอบแทนตามสัญญาหรือไม่ ความเป็นไปได้ที่จะได้รับอนุญาตให้ประกันตัว และทำให้การพิจารณาจำหน่ายสัญญาประกันอสรภาพง่ายขึ้นกว่าแต่ก่อนที่เป็นไปในรูปของการออกกรรมธรรม์ประกันภัย

นอกจากนี้ การทำสัญญาประกันอสรภาพ จะไม่มีการทำสัญญาประกันอสรภาพก่อนการกระทำผิด ดังเช่น การออกกรรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพก่อนการกระทำผิด เนื่องจากนิติสัมพันธ์ตามสัญญาประกันอสรภาพ ไม่สามารถจัดให้อยู่ในรูปการทำสัญญาประกันภัยได้ การประกันอสรภาพจะมีได้ต่อเมื่อ มีความผิดอาญาเกิดขึ้น เพื่อให้สัมพันธ์กับระบบพิจารณาคดีความอาญาในส่วนของ การปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ จะไม่มีประเด็นที่ต้องพิจารณาถึงการปล่อยชั่วคราว หากไม่มีการกระทำ ความผิดอาญา และเจ้าพนักงานมีความเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดีจะต้องมีการประกันหรือเรียกหลักประกัน เมื่อมีแนวทางจำหน่ายกรรมธรรม์ดังที่กล่าวมาจะทำให้การทำสัญญาประกันอสรภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีทางกฎหมาย และระบบพิจารณาคดีอาญาทั้งระบบ

5.4.4 มาตรการในเรื่องการปรับบทกฎหมาย

ตามที่ได้เขียน ได้วิเคราะห์ไปแล้วว่าสัญญาประกันภัยอสรภาพ ที่มีอยู่ในขณะนี้ เป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง ในหัวข้อนี้ จึงขอยกตัวอย่างการปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายในเรื่องผลแห่งสัญญาต่างตอบแทนว่าสามารถนำมาปรับใช้กับสัญญาประกันอสรภาพ ที่กำลังจะมีขึ้นในประการใดได้บ้าง

ตัวอย่าง ในกรณีที่ไม่มี การให้ประกันตัวโดยเจ้าพนักงาน ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีหน้าที่ส่งสัญญาประกันอสรภาพคืนให้แก่บริษัท และบริษัทต้องคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไว้ทั้งจำนวนให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 391 เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันอสรภาพก็คือ การให้ประกันตัวหรือการได้รับความช่วยเหลือในการได้รับประกันตัว เมื่อวัตถุประสงค์ของสัญญาไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ก็ควรจะให้สัญญาเป็นระงับสิ้นไป และคู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะที่เป็นอยู่เดิม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป มาตรการต่างๆ ที่ผู้เขียนได้ทำการเสนอแนะมาทั้งหมดนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะ เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ระบบการให้ประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวของเจ้าพนักงาน เป็นระบบระเบียบมากขึ้น และเป็นมาตรการที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางกฎหมายอาญาที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติในเรื่องการปล่อยชั่วคราวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กฎหมายไม่ได้ บังคับว่าจะต้องมีประกันหรือหลักประกัน จึงจะปล่อยได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นโทษร้ายแรง หรือ พฤติการณ์อื่นๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ ประกอบกับหากมีการเรียกหลักประกันในคดีอาญาเกิดขึ้น สัญญาประกันอสรภาพจะช่วยตอบประเด็นปัญหาของการปล่อยชั่วคราวที่ว่า "ในสัญญาประกันตัวจะ กำหนดภาระหน้าที่และเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่ กรณีไม่ได้" นอกจากนี้ยังเป็น การป้องกันไม่ให้นายประกันอาชีพมีโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้องกับ กระบวนการการปล่อยชั่วคราวของเจ้าพนักงานอีกต่อไป ทั้งนี้ มาตรการที่ได้ทำการอธิบายและแสดง เหตุผลประกอบนั้น เป็นเพียงข้อเสนอแนะพอสังเขป หรือเป็นเพียงประเด็นรองของการศึกษาวิจัย หัวข้อวิทยานิพนธ์เล่มนี้เท่านั้น ฉะนั้น ผู้เขียนจึงขอมอบภาระหน้าที่ในการศึกษาวิจัยหามาตรการที่

เหมาะสมสำหรับระบบประกันอัตรภาพที่เป็นปัญหาอยู่ ณ ขณะนี้ ให้แก่นักกฎหมายผู้ร่วมอุดมการณ์
ต่อไป

บทที่ 6

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ทฤษฎีและหลักที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัย ทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย ตลอดจนทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างสัญญาประกันภัยกับสัญญาประกันภัยอิสรภาพ สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

6.1สรุป

หัวข้อนี้ จะเป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ในหัวข้อ 5.1 สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัยหรือไม่ 5.2 ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นความรับผิดชอบ และ 5.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาทางแพ่งลักษณะใด ดังต่อไปนี้

6.1.1สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัยประเภทใดประหนึ่ง

สัญญาประกันภัยและสัญญาประกันภัยอิสรภาพมีวัตถุประสงค์และที่มาของการทำสัญญาที่แตกต่างกันกล่าวคือ สัญญาประกันภัยมีวัตถุประสงค์ของการทำสัญญา เพื่อเป็นการบรรเทาผลร้ายในทรัพย์สิน และผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถคำนวณราคาเป็นเงินได้ เช่น ในต่างประเทศมีการทำสัญญาประกันหน้าอกของนักแสดงหญิงที่มีรายได้หลักจากการถ่ายชุดว่ายน้ำ เป็นต้น ของผู้เอาประกันภัยที่จะได้รับจากความไม่แน่นอน (Uncertainty) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงภัยจากภัยธรรมชาติ หรือจากการกระทำของมนุษย์ ต่อมาเมื่อวิวัฒนาการทางการค้าได้พัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้เกิดความเสียหายใหม่เกิดขึ้น นอกเหนือจากความเสียหายจากภัยธรรมชาติ หรือการกระทำของมนุษย์ ซึ่งเรียกความเสี่ยงภัยเช่นนี้ว่า ความเสี่ยงภัยที่มีปัจจัยมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ (Economic Perils or Business Perils) และความเสี่ยงภัยที่มาจากปัญหาทางการเมือง (Political Perils) เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะได้รับจากสภาพเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนและผันผวนได้ตลอดเวลา และความไม่แน่นอนทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สิทธิแลเสรีภาพของประชาชนในทางการเมือง จึงมีการยอมรับให้มีการทำสัญญาประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองในเรื่องความไม่แน่นอนในการประกอบธุรกิจเกิดขึ้น เช่น การทำสัญญาประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้วัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันภัย จะมีเหตุผลมาจากการบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของตนเป็นหลักก็ตาม แต่การที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำเป็นของตนเอง อย่างเช่น ในสังคมครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยของสังคมที่เล็กที่สุด ก็จะต้องมีผู้เป็นหัวหน้าทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูผู้เป็นสมาชิกในครอบครัวของตน ดังนั้น การสูญเสียผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวของครอบครัวนั้นๆ ไป ย่อมนำมาซึ่งการสูญเสียรายได้ที่จะนำมาใช้จุนเจือครอบครัว จึงทำให้เกิดการทำสัญญาประกันชีวิต เพื่อเป็นสร้างหลักประกันแก่

ครอบครัวที่ทำสัญญาประกันชีวิตว่า หากมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น ครอบครัวเหล่านั้น จะมีรายได้ใช้จนเจือครอบครัวต่อไป

ในทางตรงกันข้าม วัตถุประสงค์และที่มาของการทำสัญญาประกันภัยอสรภาพกลับแตกต่างไปจากการทำสัญญาประกันภัยทั่วๆ ไป กล่าวคือ สัญญาประกันภัยอสรภาพเกิดจากการที่รัฐต้องการ หรือมีความมุ่งหมาย ที่จะนำระบบประกันภัยหรือบริษัทประกันภัย มาเข้าร่วมในการให้บริการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยถือว่าหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยออกให้เจ้าพนักงานนั้น เป็นหลักประกันในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดปัญหานายประกันอาชีพ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานยุติธรรมขององค์กรตุลาการ ที่ง่ายต่อการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักประกัน เนื่องจากบริษัทประกันภัยมีโครงสร้างทางการเงินที่น่าเชื่อถือ

ประการแรก เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของสัญญาประกันภัยอสรภาพแล้วจะพบว่ามีหลักเกณฑ์ในการชดใช้เงินที่มีได้เป็นไปตามหลักของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย กล่าวคือ การชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยอสรภาพ ขาดหลักเกณฑ์การตีราคา หรือตีค่าความเสียหายไป การชดใช้เงินเป็นการชดใช้ในรูปของจำนวนที่แน่นอนตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย และตามหนังสือรับรองที่มอบไว้ให้แก่เจ้าพนักงาน ทั้งเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าพนักงานซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ไม่ได้จ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัย จึงไม่เป็นไปตามหลักการชดค่าสินไหมทดแทนของสัญญาประกันวินาศภัย ประกอบกับการกำหนดวงเงินที่จะต้องชดใช้ตามสัญญาประกันภัยอสรภาพ เกิดจากเจ้าพนักงานเป็นผู้กำหนด โดยอาศัยความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด บุคคลิก นิสัย ส่วนตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตลอดจนพฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ไม่ได้อาศัยการคำนวณความเสียหายดังเช่น การคำนวณความเสียหายในตัวทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย อย่างสัญญาประกันวินาศภัย และการกำหนดวงเงินตามสัญญาประกันภัยอสรภาพดังที่กล่าวมาก็เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความแน่ใจให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐที่ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หนีไปเสียจากการควบคุมโดยอำนาจรัฐ และเป็นการเตือนผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ประกันว่าหากมีการหลบหนีเกิดขึ้น ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือผู้ประกันจะได้รับความเสียหาย ต้องชำระค่าปรับตามที่เจ้าพนักงานกำหนด

ประการที่สอง หากพิจารณาถึงหลักการรับช่วงสิทธิที่เป็นหลักประการสำคัญของสัญญาประกันภัย จะพบว่าสัญญาประกันภัยอสรภาพ ไม่อาจมีการรับช่วงสิทธิเกิดขึ้นได้ กล่าวคือ เมื่อบริษัทประกันภัยได้ชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ไปให้แก่เจ้าพนักงานแล้ว บริษัทประกันภัยไม่อาจเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าพนักงานไปเรียกเอาแก่ ผู้เอาประกันภัยได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่บริษัทประกันภัยจะต้องชำระเงินให้แก่เจ้าพนักงาน มีสาเหตุมาจากการหลบหนีประกันของผู้เอาประกันภัย หรือเรียกได้ง่ายๆ ว่า เป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยเอง ความเสียหายไม่เกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก แม้ภายหลังบริษัทประกันภัย จะสามารถเรียกกร้องเอาเงินที่ได้ชำระไปคืนจากผู้เอาประกันภัยได้ ก็เป็นการอาศัยสิทธิเรียกกร้องตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพ ซึ่งถือว่าเป็นการใช้สิทธิตามสัญญา ไม่ใช่เป็นอาศัยหลักการรับช่วงสิทธิ ซึ่งเกิดขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย

ประการที่สาม คำว่า "วินาศภัย" ไม่สามารถรวมความไปถึง การสูญเสียเสรีภาพในร่างกาย จากการถูกควบคุมหรือคุมขังโดยเจ้าพนักงานผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายไปได้ กล่าวคือ วินาศภัยต้องเป็นความเสียหายที่ตราค่าออกมาเป็นเงินได้ เป็นความเสียหายในทางทรัพย์สิน รวมถึงความสูญเสียในสิทธิทางทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลสิทธิ หรือทรัพย์สินสิทธิ ฉะนั้น หากนำความหมายของคำว่า วินาศภัย ตามที่กล่าวมาข้างต้นมาเปรียบเทียบกับลักษณะของภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัย อิศรภาพ จะเห็นได้ชัดว่าขัดแย้งกัน เนื่องจากภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยอิศรภาพ คือ สิทธิ และเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ ภัยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับนั้นเป็นภัยที่เกิดจากใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งหากการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมอาศัยช่องทางขอปล่อยจากการคุมขังที่ไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ ภัยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับ จึงไม่ใช่ภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันวินาศภัย ซึ่งมีภัยที่รับเสี่ยง คือ ความสูญเสีย หรือบุบสลายของทรัพย์สิน ผลประโยชน์ในทางทรัพย์สิน หรือรายได้ หากภัยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับเป็นภัยจริง ก็จะเป็นภัยที่เกิดขึ้นภายหลังการจงใจหลบหนีการจับกุม หรือควบคุมของรัฐ ซึ่งมีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา ดังนั้น วินาศภัย จึงไม่อาจหมายถึง การจงใจกระทำผิดกฎหมายเสียเองของผู้เอาประกันภัยไปได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิศรภาพมีลักษณะเป็นการประกันความรับผิดชอบบุคคลเช่นเดียวกับ สัญญาประกันภัยค้ำจุน ซึ่งทำให้อาจเข้าใจว่าสัญญาประกันภัยอิศรภาพเป็นสัญญาประกันภัยค้ำจุน ซึ่งผลจากการศึกษาของผู้เขียน พบว่าไม่เป็นเช่นนั้น โดยมีผลที่สรุปความได้ว่า ที่มาหรือต้นเหตุของการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย เกิดจากการกระทำละเมิดของผู้เอาประกันภัย หรือเกิดจากการที่ผู้เอาประกันภัยมีความผูกพันตามสัญญาที่จะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น หากที่มาหรือต้นเหตุของการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยมาจากมูลละเมิด ค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิดย่อมต้องอาศัยพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด¹⁹⁰ ฉะนั้น ค่าสินไหมทดแทนจึงต้องมีการตราค่าความเสียหายที่ได้รับจริง พร้อมทั้งพฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ว่ามีเหตุยกเว้นที่ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ หรือหากความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยเกิดจากความผูกพันตามสัญญาที่มีต่อบุคคลอื่น เช่น นายจ้าง มีความรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้าง นายจ้างจึงทำสัญญาประกันภัยค้ำจุนขึ้น เพื่อประกันความรับผิดชอบตามสัญญาจ้างแรงงาน เมื่อลูกจ้างได้ไปกระทำการให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้รับประกันภัยก็จะต้องต้องมีการตราค่าความเสียหายให้ได้อย่างยุติเสียก่อน จึงจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้ได้รับความเสียหาย แต่ไม่เกินไปกว่าวงเงินคุ้มครองที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ในทางกลับกันสัญญาประกันภัยอิศรภาพหาเป็นเช่นนั้นไม่ การขอใช้เงินเป็นการใช้จำนวนเงินที่แน่นอน ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริง ความเสียหายในกรณีสัญญาประกันภัยอิศรภาพ เป็นไปตามจำนวนเงินค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เจ้าพนักงานสั่งปรับ

¹⁹⁰ มาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่งค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย"

ทั้งนี้ เงินจำนวนทั้งหลายที่ได้กล่าวมา ผู้รับประกันภัยทราบได้ตั้งแต่ขณะทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพแล้ว เมื่อพิจารณาตามเหตุผลที่กล่าวนี้ สัญญาประกันภัยอิสรภาพ ย่อมไม่ใช่สัญญาประกันภัยค้ำจุน นอกจากนี้ ในสัญญาประกันภัยค้ำจุน เมื่อผู้รับประกันภัยได้ขีดใช้เงินไปเต็มตามจำนวนความเสียหายที่แท้จริงแล้ว ผู้เอาประกันภัยย่อมหลุดพ้นความรับผิดชอบ แต่หากยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายสามารถเรียกจำนวนที่ขาดอยู่จากการผู้เอาประกันภัย และทั้งสองกรณีที่กล่าวมานี้ ผู้รับประกันภัยไม่สามารถเรียกร้องเอาเงินที่จ่ายไปคืนจากผู้เอาประกันภัยได้ ส่วนสัญญาประกันภัยอิสรภาพ กลับมีข้อสัญญาชัดเจนว่า หากบริษัทประกันภัยได้ขีดใช้เงินไปแล้ว บริษัทสามารถเรียกคืนเอาจากผู้เอาประกันภัยได้ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการของสัญญาประกันภัยค้ำจุนดังที่กล่าวมา

ประการที่สี่ แท้จริงแล้วในทางปฏิบัติการนำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไปใช้นั้นมิได้นำไปใช้ในลักษณะที่เป็นสัญญาประกันภัย ซึ่งจะเห็นได้จากการที่บริษัทประกันภัยกำหนดเงื่อนไขในการออกกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพว่า หากผู้เอาประกันภัยมีบุคคลมาค้ำประกันสัญญาประกันภัยอิสรภาพ หรือมีหลักประกันมาวางร่วมกันกับการออกหนังสือรับรองของบริษัท ผู้เอาประกันภัยจะได้รับส่วนลดเบี้ยประกันภัยในอัตราหรือตามส่วนสัดส่วนที่กำหนดไว้¹⁹¹ การระบุเงื่อนไขไว้เช่นนี้ ย่อมขัดต่อหลักการของการประกันภัยอย่างชัดเจน กล่าวคือ หลักในการทำสัญญาประกันภัยนั้น เป็นการโอนความเสี่ยงภัยที่มีอยู่เดิมของ ผู้เอาประกันภัยไปให้กับผู้รับประกันภัย และเมื่อโอนความเสี่ยงไปแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมกลายเป็นเจ้าของความเสี่ยงภัยนั้น ในระหว่างอายุสัญญาประกัน โดยการแบกรับความเสี่ยงภัยแทนผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประกันภัยในอัตราที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความน่าจะเป็นที่ความเสี่ยงภัยจะเกิดขึ้น ฉะนั้น การที่มีข้อกำหนดว่าหากมีบุคคลมาค้ำประกัน หรือมีหลักประกันมาวางร่วม จะได้รับผลประโยชน์เป็นการได้รับส่วนลดเบี้ยประกันภัย จึงขัดกับหลักการโอนความเสี่ยงภัยตามที่กล่าวมา และเป็นการเอาผู้เอาประกันภัยมาเฉลี่ยความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพด้วย ทั้งๆ เขาไม่ได้เป็นเจ้าของความเสี่ยงภัยนั้นๆ แล้วประกอบกับหากวิเคราะห์แนวทางการออกกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพจะพบว่ามิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การออกกรมธรรม์ในกรณีต่างๆ ไป กล่าวคือ การออกกรมธรรม์ภัย จะนำถึง ความเสี่ยงภัย ภัยที่รับเสี่ยง อัตราเบี้ยประกันภัย และมีความสมบูรณ์ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยขึ้นอยู่กับว่า มีภัยที่รับเสี่ยงตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นหรือไม่ โดยไม่ต้องอาศัยเหตุหรือสัญญาประเภทอื่น อย่างเช่นสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ที่ต้องคำนึงฐานความผิด และอัตราค่าปรับที่เจ้าพนักงานได้กำหนดในสัญญาประกัน เพื่อที่จะได้ระบุงเงินคุ้มครองในกรมธรรม์ได้ถูกต้อง

ประการสุดท้าย เมื่อพิจารณาถึงข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยจะพบว่า หลักการในเรื่องความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยขัดกับข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ มูลเหตุของการขีดใช้เงินของบริษัทประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เกิดขึ้นจากการทุจริต ฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัย เสียเอง กล่าวคือ การหลบหนีไปเสียจากอำนาจคุมขังของรัฐ การเจตนาหลบหนีดังที่กล่าวมา ย่อมเป็นการแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้แก่ตนเองอย่างชัดเจน เมื่อบริษัทประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่สามารถยก

¹⁹¹ ดูตารางส่วนลดเบี้ยประกันภัยเอกสารแนบท้ายตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ ในภาคผนวก ค

ข้ออ้างยกเว้นความรับผิดชอบในเรื่องความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างแรงของผู้เอาประกันภัยมา ปฏิเสธความรับผิดชอบได้ จึงไม่อาจฟังได้ว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นสัญญาประกันภัย

6.1.2 สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่เอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่งลักษณะใดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

6.1.2.1 สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

ประการแรก เจ้าพนักงานของรัฐ ไม่ถือเป็นบุคคลภายนอกหรือเป็นผู้รับประโยชน์ ตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก กล่าวคือ การแสดงเจตนาเข้าถือเอา ประโยชน์ตามสัญญา เป็นลักษณะพิเศษและเป็นสาระสำคัญของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ที่จะทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องตามสัญญาแก่ผู้รับประโยชน์ โดยตราบิตที่ยังไม่มีการแสดงเจตนาเข้า ถือเอาประโยชน์ คู่สัญญาที่ทำสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกนั้น ย่อมเปลี่ยนแปลงแก้ไข ระวังสิทธิของผู้รับประโยชน์ได้เสมอ แต่กรณีสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ไม่จำเป็นต้องอาศัยการแสดง เจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ดังที่กล่าวมาแต่อย่างใด ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้เงินค่าปรับ ค่าฤชา ธรรมเนียม และค่าเสียหายให้แก่เจ้าพนักงานทันทีเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวเกิดขึ้น ประกอบกับ ในทางปฏิบัติของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบตามคำรับรองของ บริษัทประกันภัย จะเกิดขึ้นเมื่อมีการทำสัญญาประกันตัวและมีการอนุญาตให้ประกันตัวเสมอ ผู้รับ ประกันภัยจะถูกพันที่จะต้องชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือไม่ มาปรากฏตัวภายหลังจากการออกหนังสือรับรองและทำสัญญาประกันตัวเป็นการเรียบร้อยแล้ว และการที่เจ้าพนักงานจะสั่งปรับผู้รับประกันภัยย่อมอาศัยสิทธิตามสัญญาประกันตัว ที่ทำไว้เป็น เอกเทศต่างหากจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ในทางตรงกันข้ามสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ไม่ต้องอาศัยการทำสัญญาอื่นๆ อีกก็มีผลสมบูรณ์แล้ว และคู่สัญญาฝ่ายเจ้าหนี้สามารถบังคับให้ฝ่าย ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาได้ แม้ผู้รับประโยชน์จะยังไม่ได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญา ก็ ตาม ซึ่งในสัญญาประกันภัยอิสรภาพการบังคับให้ผู้รับประกันภัยชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานจะไม่มี ทางเกิดขึ้นได้เลย เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพมีเงื่อนไขของการชดใช้เงินมาจากการผิดสัญญา ประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเมื่อวิเคราะห์ได้เช่นนี้แล้วย่อมเห็นว่าเจ้าพนักงานของรัฐไม่ใช่ บุคคลภายนอกหรือผู้รับประโยชน์ตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกอย่าง ชัดเจน

ประการที่สอง ในกรณีที่ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องเป็นผู้จัดให้มีการประกันภัย เพื่อ ประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะถือว่าเป็นบุคคลภายนอกหรือเป็นผู้รับประโยชน์ตาม ความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่ เห็นว่าผู้เอาประกันภัยไม่ใช่ บุคคลภายนอกตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก เนื่องจากเหตุผลที่ว่า การทำ สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ว่าจะเป็นประเภทก่อนหรือหลังกระทำความผิด ผู้เอาประกันภัยต้องเข้า เป็นคู่สัญญากับบริษัทประกันภัยทั้งสิ้น ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องเป็นเพียงผู้จัดให้มีการประกันภัยเท่านั้น นอกจากนี้ หลักการที่สำคัญของสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก ต้องเป็นการทำสัญญาเพื่อ ประโยชน์ของบุคคลภายนอกจริงๆ กล่าวคือ บุคคลภายนอกจะต้องไม่มีหนี้หรือความผูกพันที่จะ กระทำการใดๆ นอกจากการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาเท่านั้น แต่กลับปรากฏว่า

สัญญาประกันภัยอิสรภาพ นอกจากผู้เอาประกันภัยจะต้องเข้าเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันภัยอิสรภาพตามที่กล่าวมาแล้ว ผู้เอาประกันภัยยังมีหน้าที่ต้องเป็นคู่สัญญาประกันตัวกับเจ้าพนักงานอีกด้วย รวมทั้งต้องมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ และสัญญาประกันตัวอย่างเคร่งครัด เมื่อมีการผิดสัญญาผู้เอาประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียว จะต้องถูกบังคับชำระหนี้ ในกรณีไม่มีผู้ค้ำประกัน หรือหลักประกันของผู้อื่นมาวางร่วมกับหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย และแม้ว่าจะมีผู้ค้ำประกัน หรือหลักประกันอื่นๆ มาวางรวมก็ยังคงมีหน้าที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ค้ำประกัน และเจ้าของหลักประกัน ในการที่ถูกฟ้องร้องเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป ผู้เอาประกันภัยจึงไม่ใช่บุคคลภายนอกตามความหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

ประการที่สาม แท้จริงแล้วการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เจ้าพนักงานแต่อย่างใด ผู้ที่ได้ประโยชน์ตามสัญญานี้ คือ แท้จริงแล้วการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เจ้าพนักงานแต่อย่างใด ผู้ที่ได้ประโยชน์ตามสัญญานี้คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น การทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพเป็นการทำสัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเองที่ไม่ต้องอยู่ในอำนาจคุมขังโดยรัฐ หากภายหลังที่ได้รับการประกันตัวมีการหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดเกิดขึ้น ถือว่ารัฐได้รับความเสียหายแล้ว เงินที่ได้รับการชดใช้จากบริษัทประกันภัยภายหลังการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่สามารถทดแทนความเสียหายได้ เพียงแต่หากมีการผิดสัญญาประกันตัวขึ้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้อำนาจในการสั่งปรับตามสัญญาประกันได้เท่านั้น ไม่ได้หมายความว่ารัฐจะพึงพอใจในจำนวนเงินที่ได้รับแต่อย่างใด นอกจากนี้ หากเทียบเคียงกับกรณีของผู้ต้องหาหรือจำเลยนำหนังสือรับรองที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์มาวางเป็นหลักประกันต่อเจ้าพนักงาน ย่อมเห็นได้ว่าผลของการผิดสัญญาประกันตัว ไม่มีข้อแตกต่างจากการออกหนังสือรับรองโดยบริษัทประกันภัยในทางปฏิบัติแต่อย่างใด กล่าวคือ เมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัว เจ้าพนักงานย่อมมีอำนาจบังคับแก่หลักประกันตามสัญญาได้ทันที เพียงแต่ขั้นตอนการออกหนังสือรับรองโดยบริษัทประกันภัย จะต้องมีการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพประกอบด้วยให้มันยุ่งยากขึ้นเท่านั้นเอง

ประการสุดท้าย การสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวของเจ้าพนักงาน ไม่ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาเข้าถือประโยชน์ตามสัญญา เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพได้ระบุหน้าที่ของผู้รับประกันภัยไว้ชัดเจนแล้วว่า ให้ชดใช้เงินแก่เจ้าพนักงานในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกันตัวและการสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวของเจ้าพนักงานเป็นการอาศัยสิทธิตามข้อสัญญาประกันตัวและบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจไว้เป็นเอกเทศต่างหากจากสิทธิที่จะได้รับการชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ประกอบกับการใช้ดุลยพินิจให้ประกันตัวของเจ้าพนักงานนั้น หลักประกันและสัญญาประกันเป็นเงื่อนไขที่จะให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้นแม้จะมีการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ แต่หากไม่มีการทำสัญญาประกันตัว ก็ไม่เข้าเงื่อนไขที่จะให้ประกันตัวกันได้ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าความรับผิดชอบที่จะต้องชดใช้เงินของบริษัทประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพมีฐานมาจากการผิดสัญญาประกันตัว และเจ้าพนักงานไม่ได้ต้องมีพฤติการณ์ใดๆ ที่แสดงให้เห็นว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญาประกันภัยอิสรภาพ เจ้าพนักงานสามารถใช้อำนาจในการสั่งปรับตามสัญญาประกันได้ตามกฎหมาย และในฐานะคู่สัญญา

6.1.2.2 สัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาค้ำประกัน

การที่บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองว่า จะชดใช้เงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาประกันตัว เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานตามกำหนดนั้น การไม่มาหรือไม่มากำหนดตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่ใช่เป็นการชำระหนี้ตามความหมายของการชำระหนี้ตามที่เข้ากันว่า ให้รวมถึงการงดเว้นกระทำการด้วย เนื่องจากการให้ประกันตัวของเจ้าพนักงานโดยแท้จริงแล้วเป็นการใช้ดุลยพินิจที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และเป็นข้อยกเว้น ของหลักการทั่วไป กล่าวคือ การทำสัญญาประกันตัวเป็นเพียงเงื่อนไขที่จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการประกันตัว ซึ่งศาลจะกำหนดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งคดี ว่าจะต้องมีการทำสัญญาประกันตัว หรือวางหลักประกัน หรือทั้งทำสัญญาและวางหลักประกันหรือไม่ ประกอบกับการขอประกันตัวจะต้องทำเป็นคำร้องเสนอต่อเจ้าพนักงาน และมีใจว่าจะได้รับอนุญาตทุกกรณีไป การขอประกันตัวไม่สามารถเจรจาต่อรอง หรือตกลงกันภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญาได้ การอนุญาตให้ประกันตัวได้หรือไม่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากสัญญาค้ำประกันที่จะต้องมีการมีมูลหนี้ประจักษ์เกิดขึ้นจากการเจรจาต่อรองระหว่างคู่สัญญา

นอกจากนี้ โดยสภาพของการทำสัญญาประกันภัยอิสรภาพ บริษัทประกันภัยไม่สามารถเกี่ยวให้เจ้าพนักงานไปเรียกให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยชำระค่าปรับตามสัญญาประกันตัวก่อนได้ เนื่องจากเจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวได้ และหากเป็นกรณีผิดสัญญาประกันในชั้นศาล ศาลสามารถสั่งบังคับปรับตามสัญญาประกันตัว ได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องกันอีก ฉะนั้น ฐานะของบริษัทประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพจึงไม่ใช่ผู้ค้ำประกันตามสัญญาค้ำประกันแต่อย่างใด

6.1.2.3 สัญญาประกันภัยอิสรภาพ เป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง

เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิสรภาพ คู่สัญญามีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ตอบแทนกันเพียงแต่มีเงื่อนไขในการชำระหนี้ตามสัญญาซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคต กล่าวคือ บริษัทประกันภัยจะต้องชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานก็ต่อเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเกิดขึ้น ซึ่งหากมองหน้าที่ในการชดใช้เงินของบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัย ย่อมอยู่ในฐานะลูกหนี้ ส่วนความเป็นเจ้าหนี้ของบริษัทประกันภัย ก็คือ การมีสิทธิเรียกให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ซึ่งมีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องของบุคคลดั่งที่กล่าวมา ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ถือกรรมธรรมตามสัญญาประกันภัยอิสรภาพ ชำระค่าตอบแทน เป็นเบี้ยประกันภัย ตามอัตราที่ได้ตกลงกันไว้ ในทางกลับกันผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ในสัญญาเดียวกัน โดยมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเรียกร้องให้บริษัทประกันภัยออกกรรมธรรมให้แก่ตนยึดถือไว้ และให้บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองยินยอมที่จะชดใช้เงินให้แก่เจ้าพนักงานแทนตน หากมีการผิดสัญญาประกันตัวเกิดขึ้น ส่วนความเป็นลูกหนี้ก็คือ หน้าที่ที่ต้องชำระค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประกันภัยตามอัตราที่บริษัทประกันภัยกำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม การที่สัญญาใดจะเป็นสัญญาต่างตอบแทนหรือไม่ ไม่ได้หมายความว่า จะต้องสามารถนำบทบัญญัติในเรื่องผลแห่งสัญญาไปปรับใช้ได้ทุกมาตราหรือทุกกรณีจึงจะเป็นสัญญาต่างตอบแทน การวิเคราะห์ว่าสัญญาใดเป็นสัญญาต่างตอบแทน ย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหาของสัญญานั้นๆ ว่ามีลักษณะเป็นการต่างตอบแทนกันหรือมีหน้าที่ที่จะต้องชำระให้แก่กันและกันหรือไม่ และหน้าที่แต่ละ

ฝ่ายมีหน้าที่จะต้องชำระให้แก่กัน ไม่จำเป็นต้องถึงกำหนดชำระทันทีเมื่อสัญญาเกิด หรือเมื่อทำสัญญากันแล้วต้องมีการชำระกันทันทีจึงจะเป็นสัญญาต่างตอบแทน นอกจากนี้ เมื่อสัญญาประกันภัย อิศรภาพ เป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 4 นิติกรรม และบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญาด้วย เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นประการหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันสัญญาประกันภัยอิศรภาพไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดหรือวางหลักในเรื่องนิติสัมพันธ์ของสัญญานี้ไว้เป็นพิเศษ เนื่องจากสัญญาประกันภัยอิศรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัย และไม่สามารถปรับเข้ากับเอกเทศสัญญาลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ ตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มาโดยละเอียดแล้วในหัวข้อ 5.1 5.2 และ 5.3 ทำให้นิติสัมพันธ์ในเรื่องสัญญาประกันภัยอิศรภาพต้องนำบทบัญญัติในบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญา มาใช้บังคับตราบที่ยังไม่มีการออกกฎหมายเฉพาะ และการบังคับการให้เป็นไปตามสัญญาย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือข้อตกลงที่คู่สัญญาตกลงกันไว้ในสัญญาด้วย หากสัญญานั้นมิได้เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

6.2 ข้อเสนอแนะ

หัวข้อนี้ จะเป็นการเสนอแนะแนวมาตรการที่เหมาะสมสำหรับระบบประกันอิศรภาพ ตามหัวข้อ 5.4 ในบทที่ 5 ซึ่งผู้เขียนได้ตั้งเป็นประเด็นรองของการศึกษาวิจัยหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ ทั้งนี้ เพื่อให้สัญญาประกันภัยอิศรภาพ ที่ใช้อยู่กันอย่างแพร่หลายในขณะนี้ให้เกิดประสิทธิผลในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย

6.2.1 มาตรการในเชิงโครงสร้าง

ประกอบด้วยโครงสร้างในด้านองค์กรของรัฐที่กำกับดูแลการทำสัญญา รวมไปถึงรูปแบบองค์กรธุรกิจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังต่อไปนี้

1) ออกกฎหมายขึ้นมาเป็นการเฉพาะเรื่องกำหนดโครงสร้างของธุรกิจการให้ประกันตัว โดยอาจใช้ชื่อพระราชบัญญัติว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ประกันผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ...."

2) โครงสร้างในด้านองค์กรของรัฐที่กำกับดูแล ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รับหน้าที่ในการกำกับดูแล การประกอบธุรกิจให้ประกันตัว และเป็นผู้ควบคุมตรวจสอบ รับผิดชอบ เบี้ยน กำหนดข้อสัญญาของสัญญาประกันอิศรภาพ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ ตลอดจนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งคณะ ประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากสาขาวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นนิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย และนักเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้ร่วมกันวางแนวทางในการกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสมที่องค์กรธุรกิจจะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้ ให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน คณะกรรมการที่ทำหน้าที่กำกับดูแล บังคับการ ให้การประกอบกิจการขององค์กรธุรกิจเป็นไปโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัติที่จะทำการยกย่องขึ้นนี้

3) ให้ห้องธุรกิจที่เข้าร่วมในการช่วยเหลือให้มีการประกันตัว มีรูปแบบเป็นบริษัท จำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด และพิจารณาความน่าเชื่อถือทางการเงินจากงบดุล ที่ส่งรายงานให้แก่กระทรวงพาณิชย์ บริษัทที่เข้าเสนอตัวเพื่อพิจารณารับจดทะเบียน ต้องไม่มีประวัติความไม่น่าเชื่อถือการเงิน (Black list)

4) อัตราค่าตอบแทนที่บริษัทจะได้รับ ต้องเป็นอัตราเดียวกันทุกบริษัท ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันทางการค้าระหว่างบริษัทที่เข้ารับการจดทะเบียน ที่จะแข่งขันกันลดค่าตอบแทนที่จะได้รับในการทำสัญญา เพื่อจะได้มีลูกค้ามากๆ แต่ถึงเวลาทำสัญญาประกันตัว กลับไม่มีศักยภาพทางการเงินที่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการประกันตัว ซึ่งหากอัตราตอบแทนที่บริษัทจะได้รับมีอัตราเดียวกันเป็นมาตรฐานแล้ว ย่อมเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้หลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่ถูกระทบกระเทือนไปด้วย

5) ผลของการเลิกหรือระงับสิ้นไปของสัญญาประกันอิสรภาพให้เป็นไปตามหลักการเลิกสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีรายได้น้อย และให้มีผลแตกต่างจากข้อสัญญาตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่แต่เดิม มีการคืนเบี้ยประกันให้แก่กันตามส่วนเท่านั้น ไม่มีการคืนทั้งจำนวน โดยให้ระบุงลงไปในพระราชบัญญัติว่าสัญญาที่ทำกันระหว่างบริษัทและผู้ต้องหาหรือจำเลยให้บังคับตามบทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 4 นิติกรรม และบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญา โดยระบุงลงไปในพระราชบัญญัติกว้างๆ ว่าสัญญาที่ทำกันระหว่างบริษัทและผู้ต้องหาหรือจำเลยให้บังคับตามบทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 4 นิติกรรม และบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญา

6) บริษัทที่ได้รับการจดทะเบียน หน้าที่ทำรายงานแสดงจำนวนสถิติการเข้าร่วมทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย จำนวนค่าตอบแทนที่ได้รับในแต่ละคดีว่ามีจำนวนเท่าใดส่งให้แก่คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติ

6.2.2 มาตรการในการกำหนดเนื้อความในสัญญา

1) เนื้อความในสัญญาจะต้องเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน เปลี่ยนชื่อสัญญาและเรียกคู่สัญญาเสียใหม่ เพื่อให้ประชาชนและนักกฎหมายเข้าใจตรงกันว่า สัญญาประกันอิสรภาพ ไม่ใช่สัญญาประกันภัย โดยเปลี่ยนจากผู้เอาประกันภัย เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยขยายความหมายของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในคำนิยามศัพท์ ให้รวมความไปถึงบุคคลที่อาจจะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้นเบี้ยประกันภัยเป็นค่าตอบแทน

2) กำหนดเนื้อความในสัญญาในส่วนของการระงับสิ้นไป และผลแห่งการระงับให้มีลักษณะที่สอดคล้องสอดคล้องกับผลแห่งการเลิกสัญญาตามมาตรา 391 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3) กำหนดข้อความในสัญญาลงไปให้ชัดเจนหรือระบุไว้ในภาคผนวกของสัญญาว่า ห้ามมิให้มีการเรียกหรือจัดให้มีผู้ค้ำประกันตามสัญญานี้ หรือเรียกหลักทรัพย์หรือหลักประกันใดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อเป็นการเตือนให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเข้าใจสิทธิของตนตามสัญญาได้ดีกว่าเดิม และเป็นการป้องกันไม่ให้นายประกันอาชีพเข้ามาเกี่ยวข้อง กับการทำสัญญาประกันอิสรภาพไม่ว่าจะ

ในรูปของธุรกิจในการรับเป็นผู้ค้าประกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือให้เช่าหลักทรัพย์ที่เป็นปัญหา อยู่ ณ ขณะนี้

6.2.3 แนวทางการจำหน่ายและพิจารณาจำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพ

1) ให้พนักงานของบริษัทที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติ และเป็นผู้ผ่านการอบรมความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นผู้มีหน้าที่ในการจำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพ ต้องผู้ผ่านการอบรมและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อเป็นการป้องกันการเรียกรับผลประโยชน์อันมิควรได้ จากผู้ต้องหาหรือจำเลย

2) ให้พนักงานของบริษัทดังที่กล่าวมา มีหน้าที่ในการอธิบายเงื่อนไขของการทำสัญญาประกันอิสรภาพให้ผู้ต้องหาทราบ ไม่ว่าจะอยู่ในเรื่องค่าตอบแทน และหน้าที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญา

3) การพิจารณาจำหน่ายสัญญาประกันอิสรภาพให้คำนึงถึงฐานะ และความเป็นไปได้ที่ได้รับ การอนุมัติให้มีการประกันหรือปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อห้ามที่มีให้มีการเรียกหรือจัดให้มีผู้ค้ำประกัน หรือเรียกหลักทรัพย์หรือหลักประกันใดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย

4) จะไม่มีการทำสัญญาประกันอิสรภาพก่อนการกระทำผิด ดังเช่นการออกกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนการกระทำผิด เนื่องจากนิติสัมพันธ์ตามสัญญาประกันอิสรภาพ ไม่สามารถจัดให้อยู่ในรูปการทำสัญญาประกันภัยได้ การประกันอิสรภาพจะมีได้ต่อเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น เพื่อให้สัมพันธ์กับระบบพิจารณาตีความอาญาในส่วนของ การปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ จะไม่มีประเด็นที่ต้องพิจารณาถึงการปล่อยชั่วคราว หากไม่มีการกระทำ ความผิดอาญา และเจ้าพนักงานมีความเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดีจะต้องมีการประกันหรือเรียกหลักประกัน เมื่อมีแนวทางจำหน่ายกรรมธรรม์ดังที่กล่าวมาจะทำให้การทำสัญญาประกันอิสรภาพสอดคล้องกับทฤษฎีทางกฎหมาย และระบบพิจารณาตีความอาญาทั้งระบบ

6.2.4 มาตรการในเรื่องการปรับบทกฎหมาย

สามารถนำบทบัญญัติในบรรพ 1 ลักษณะ 4 นิติกรรม และบรรพ 2 ลักษณะ 2 สัญญามาปรับใช้กับสัญญาประกันอิสรภาพได้

ตัวอย่าง หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าไม่มีการให้ประกันตัวโดยเจ้าพนักงาน ผู้ต้องหาหรือจำเลย มีหน้าที่ส่งสัญญาประกันอิสรภาพคืนให้แก่บริษัท และบริษัทต้องคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไว้ทั้งหมดให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 391 เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการทำสัญญาประกันอิสรภาพก็คือ การให้ประกันตัวหรือการได้รับความช่วยเหลือในการได้รับประกันตัว เมื่อวัตถุประสงค์ของสัญญาไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ก็ควรจะให้สัญญาเป็นระงับสิ้นไปและคู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะที่เป็นอยู่เดิม เป็นต้น

ด้วยเหตุผลที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้โดยละเอียดแล้วในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงได้ข้อสรุปของการวิจัยว่าสัญญาประกันภัยอิสรภาพไม่ใช่สัญญาประกันภัยประเภทใดประเภทหนึ่ง ทั้งไม่ใช่เอกเทศ สัญญาลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นแต่เพียงสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่งที่สามารถบังคับแก่กันได้เท่านั้น ทั้งนี้ ผู้เขียนได้เสนอแนะมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้

ระบบประกันสุขภาพที่มีอยู่ในขณะนี้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือ
หลักนิติธรรมในคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. **หลักนิติ
ธรรม ความหมายสาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวง
ยุติธรรม, 2557.
- คณิต ฒ นคร. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติมกรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน, 2555.
- คณิง ภาไชย. **วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ.วารสารอัยการ**.10(กุมภาพันธ์ 2530): 12.
จิตติ ติงศภักดิ์. **กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย**. พิมพ์ครั้งที่ 13.กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- จิระศักดิ์ เสมอมีสุข. **สัญญาประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ศึกษาขอบเขตความรับผิดชอบผู้รับ
ประกันภัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2555.
- ฉัตรชัย ตังคนานุกุลชัย. **การประกันตัวในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยอิสรภาพ**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.
- ชดาทิพ ชูจิตตร. **ปัญหาการกำหนดวงเงินประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในชั้นสอบสวน
และในชั้นศาล**. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
, 2550.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทาง
อาญา**.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2549.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย**. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551.
- ณัฐพงศ์ โปษะกะบุตร. **หลักสุจริต: หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**. **วารสารนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**.3 (สิงหาคม 2555): 32.
- จง สี่พึงธรรม. **ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา**. **วารสาร
อัยการ**.2 (สิงหาคม2522):78-81.
- ธนาคารกสิกรไทย. **ความเสี่ยงภัยทางการเมือง**.ค้นวันที่ 11 กันยายน 2558 จาก
<http://www.kasikornbank.com/>
- ธานี วรภัทร์. **กฎหมายว่าด้วยการประกันภัย**.พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน,
2553.
- ธิดารัตน์ ชลประเสริฐสุข. **การนำมาตรการบังคับทางปกครองมาใช้บังคับแก่การผิดสัญญาประกัน
ผู้ต้องหาในชั้นเจ้าพนักงาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548.

- นิติกานต์ จั้วผกานนท์. **ปัญหาและอุปสรรคของการปล่อยชั่วคราว: ศึกษากรณีการนำระบบประกันภัยมาใช้เป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา.**วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551.
- ปริญญา ตีผลดุง. **ประกันภัยทางทะเล. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2 (กันยายน 2530):24.**
- ปรีดี เกษมทรัพย์. **ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง.**กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2536.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. **หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ.ใน อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ดร.สมศักดิ์ สิงห์พันธ์.ม.ป.ท.: ม.ป.ป.**
- ปวีณา แสงสว่าง. **การประกันภัยอิสรภาพ.หลักสูตร "ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น" สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม,2547.**
- พรพรรณ คงประยูร. **ปัญหาการปรับบทกฎหมายแพ่งเพื่อบังคับใช้กับการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยในชั้นศาล โดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.**
- ไพจิตร บุญญพันธ์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2553.**
- วรรณารี สิงห์โต. **กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายเปรียบเทียบชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2552.**
- สมาคมประกันวินาศภัย. **ความเสี่ยงภัย. คำนวนที่ 14 มกราคม 2558 จาก <http://www.safety.co.th/> สรพลจ สุขทรศนี.คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2551.**
- สันติ ดอนแก้ว. **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.**
- สันติ วงศ์รัตนานนท์. **การประกันภัยอิสรภาพ สถานการณ์การให้บริการและการใช้บริการของประชาชน. หลักสูตร "ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)" รุ่นที่ 9 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2549.**
- สิริพันธ์ พลรบ. **กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายเปรียบเทียบชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2552.**
- สุดา วัชรวัฒนากุล. **ส่วนได้เสียในสัญญาประกันภัย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2 (กันยายน 2530): 81-86.**
- สุรินทร์ มากชูชิต. **ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.**
- อัศววิทย์ สุมาวงศ์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553.**
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. **สิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552.**
- Halsbury's Laws of England. 2d ed., Vol.18.London: Butterworth & Co., 1935. อ้างถึงใน สันติ ดอนแก้ว. **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกัน**

วินาศภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

Jenks, Edward. A Digest of English Civil Law. 2d ed., Vol.1. London: Butterworth & Co., 1921. อ้างถึงใน สันติ ดอนแก้ว. **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันวินาศภัย

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

กรมธรรม์ประกันภัยคุ้มครองการเดินทางไปต่างประเทศ

โดยการซื้อถือข้อแกลงของผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยและ/หรือผู้เอาประกันภัยในใบคำขอเอาประกันภัย ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกรมธรรม์ประกันภัยนี้ และเพื่อเป็นการตอบแทนเบี้ยประกันภัยที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยได้ชำระภายใต้ข้อบังคับ เงื่อนไขทั่วไปและข้อกำหนด ข้อตกลงคุ้มครอง ข้อยกเว้นและเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัย บริษัทให้สัญญากับผู้เอาประกันภัยดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 คำจำกัดความทั่วไป

ถ้อยคำและคำบรรยายซึ่งมีความหมายเฉพาะที่ได้ไว้ในส่วนใดก็ตามของกรมธรรม์ประกันภัยนี้ให้ถือว่ามีความหมายเดียวกันทั้งหมดไม่ว่าจะปรากฏในส่วนใดก็ตาม เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในกรมธรรม์ประกันภัยนี้

กรมธรรม์ประกันภัย หมายถึง ตารางกรมธรรม์ประกันภัย ตารางผลประโยชน์ เงื่อนไขทั่วไปและข้อกำหนด ข้อตกลงคุ้มครอง ข้อยกเว้น เอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัย ใบสติกหลังกรมธรรม์ประกันภัย ใบคำขอเอาประกันภัย หนังสือรับรองการประกันภัย และเอกสารสรุปสาระสำคัญซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งสัญญาประกันภัย

บริษัท หมายถึง บริษัท เอช ไอเอเอ็นเอ โอเวอร์ซีส์ อินชัวร์รันส์ จำกัด

ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัย หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยในตารางกรมธรรม์ประกันภัยและ/หรือหนังสือรับรองการประกันภัยนี้ ซึ่งเป็นผู้จัดให้มีการประกันภัยเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย

ผู้เอาประกันภัย หมายถึง บุคคลที่ได้ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตารางกรมธรรม์ประกันภัย หนังสือรับรองการประกันภัย และ/หรือเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัย

อุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเอกเทศและโดยอิสระจากเหตุอื่น ซึ่งเกิดขึ้นอย่างฉับพลันจากปัจจัยภายนอกร่างกายและทำให้เกิดผลที่ผู้เอาประกันภัยมิได้เจตนา มุ่งหวัง เล็งเห็นหรือคาดหวังให้เกิดขึ้น และเกิดขึ้นหลังจากวันที่กรมธรรม์ประกันภัยนี้มีผลบังคับ

การบาดเจ็บ หมายถึง การบาดเจ็บทางร่างกาย อันเป็นผลโดยตรงจากอุบัติเหตุ

การเจ็บป่วย หมายถึง อาการ ความผิดปกติ การป่วยไข้ การได้รับการวินิจฉัย หรือการเกิดโรคที่เกิดขึ้นกับผู้เอาประกันภัยและเกิดขึ้นหลังจากวันที่กรมธรรม์ประกันภัยนี้มีผลบังคับ ทั้งนี้ต้องปรากฏชัดเจนว่าการเจ็บป่วยเช่นนั้นเป็นการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นโดยตัวเองและเป็นผล โดยตรงและโดยอิสระจากเหตุอื่นๆ ทั้งปวง

ความรับผิดชอบส่วนแรก หมายถึง ความเสียหายส่วนแรกที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบเองสำหรับเหตุการณ์แต่ละครั้ง

แพทย์ หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตได้ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายของท้องถิ่นที่ให้บริการทางการแพทย์ และได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสาขาเวชกรรมใน

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

ท้องถิ่นที่ให้บริการทางการแพทย์ หรือทางด้านศัลยกรรม ซึ่งไม่ใช่แพทย์ที่เป็นผู้ประกันภัย คู่สมรส ผู้ร่วมสายโลหิต หรือผู้สืบสายโลหิตของผู้เอาประกันภัย

แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรคหรือแพทย์เฉพาะทาง หมายถึง แพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมายและมีวุฒิบัตรหรืออนุวุฒิบัตรในสาขาที่เหมาะสมกับโรคดังกล่าว ซึ่งไม่ใช่แพทย์เจ้าของไข้ ผู้ซึ่งเป็นแพทย์ผู้ให้คำปรึกษา ดูแลหรือรักษาร่วมกับแพทย์เจ้าของไข้ และ/หรือแพทย์ที่เป็นผู้เอาประกันภัย คู่สมรส ผู้ร่วมสายโลหิตหรือผู้สืบสายโลหิตของผู้เอาประกันภัย เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากบริษัทเป็นการเฉพาะ

พยาบาล หมายถึง ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพพยาบาลตามกฎหมาย

ผู้ป่วยใน หมายถึง ผู้ที่จำเป็นต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลและต้องลงทะเบียนเป็นผู้ป่วยใน โดยได้รับการวินิจฉัยและคำแนะนำจากแพทย์ตามข้อบ่งชี้ซึ่งเป็นมาตรฐานทางการแพทย์ และในระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการรักษาการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วยนั้นๆ

ผู้ป่วยนอก หมายถึง ผู้ที่รับบริการอันเนื่องจากการรักษาพยาบาลในแผนกผู้ป่วยนอก หรือในห้องรักษาฉุกเฉินของโรงพยาบาลหรือคลินิก ซึ่งไม่มีความจำเป็นตามข้อวินิจฉัยและคำแนะนำจากแพทย์ และข้อบ่งชี้ซึ่งเป็นมาตรฐานทางการแพทย์ในการเข้ารักษาเป็นผู้ป่วยใน

โรงพยาบาล หมายถึง สถานพยาบาลใดๆ ที่จัดให้บริการทางการแพทย์ โดยสามารถรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน และมีองค์ประกอบทางด้านสถานที่และมีจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ที่เพียงพอตลอดจนมีการจัดการให้บริการที่ครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีห้องสำหรับผ่าตัดใหญ่และต้องได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนดำเนินการเป็นโรงพยาบาลตามกฎหมายสถานพยาบาลของอาณาเขตนั้นๆ

คลินิก หมายถึง สถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ดำเนินการ โดยแพทย์ทำการรักษาพยาบาล ตรวจวินิจฉัยโรค และไม่สามารถรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนได้

มาตรฐานทางการแพทย์ หมายถึง หลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติทางการแพทย์แผนปัจจุบันที่เป็นสากล และนำมาซึ่งแผนการรักษาที่เหมาะสมกับผู้ป่วยตามความจำเป็นทางการแพทย์และสอดคล้องกับข้อสรุปจากประวัติการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย การตรวจพบ ผลการชันสูตร หรืออื่นๆ (ถ้ามี)

ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสมควร หมายถึง ค่ารักษาพยาบาล และ/หรือค่าใช้จ่ายใดๆ ที่ควรจะเป็นเมื่อเทียบกับการให้บริการที่โรงพยาบาลหรือคลินิกเรียกเก็บกับผู้ป่วยทั่วไปของโรงพยาบาลหรือคลินิก ซึ่งผู้เอาประกันภัยเข้ารับการรักษา

ความจำเป็นทางการแพทย์ หมายถึง การบริการทางการแพทย์ต่างๆ ที่มีเงื่อนไขดังนี้

1. ต้องสอดคล้องกับการวินิจฉัย และการรักษาตามภาวะการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วยของผู้รับบริการ และ
2. ต้องมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์อย่างชัดเจนตามมาตรฐานเวชปฏิบัติปัจจุบัน และ
3. ต้องมิใช่เพื่อความสะดวกของผู้รับบริการ หรือของครอบครัวผู้รับบริการ หรือของผู้ให้บริการรักษาพยาบาลเพียงฝ่ายเดียว และ
4. ต้องเป็นการบริการรักษาพยาบาลตามมาตรฐานทางการแพทย์ การดูแลผู้ป่วยที่เหมาะสมตามความจำเป็นของภาวะการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วยของผู้รับบริการนั้นๆ

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

สภาพที่เป็นมาก่อนการเอาประกันภัย หมายถึง สภาพของผู้เอาประกันภัยที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) กรณีการประกันภัยแบบรายเที่ยว (Single Trip) และกรณีการประกันภัยแบบรายปีพิเศษ (Open Policy) ให้หมายถึง โรค (รวมทั้งโรคแทรกซ้อน) อาการหรือความผิดปกติที่ผู้เอาประกันภัยได้รับการวินิจฉัย ดูแลและรักษาหรือทราบภายใน 12 เดือนก่อนวันที่ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้จะมีผลบังคับ ซึ่งมีนัยสำคัญเพียงพอที่ทำให้บุคคลทั่วไปพึงแสวงหาการวินิจฉัย ดูแลหรือรักษา หรือทำให้แพทย์พึงให้การวินิจฉัย ดูแล หรือรักษา

2) กรณีการประกันภัยแบบรายปี (Annual Trip) ให้หมายถึง โรค (รวมทั้งโรคแทรกซ้อน) อาการหรือความผิดปกติที่ผู้เอาประกันภัยได้รับการวินิจฉัย ดูแลและรักษาหรือทราบ ซึ่งมีนัยสำคัญเพียงพอที่ทำให้บุคคลทั่วไปพึงแสวงหาการวินิจฉัย ดูแลหรือรักษา หรือทำให้แพทย์พึงให้การวินิจฉัย ดูแล หรือรักษา ซึ่งผู้เอาประกันภัยได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนระหว่างการเดินทางครั้งก่อน หรือภาวะทางการแพทย์ที่ผู้เอาประกันภัยขอรับการบำบัดรักษา หรือวินิจฉัยโรคภายในระยะเวลา 12 เดือนก่อนการเดินทางของผู้เอาประกันภัย โดยให้ถือว่าภาวะดังกล่าวเป็นสภาพทางการแพทย์ที่เป็นมาก่อนการเอาประกันภัยสำหรับการเดินทางครั้งต่อไป

เอดส์ (AIDS) หมายถึง ภูมิคุ้มกันบกพร่อง (Acquired Immune Deficiency Syndrome) ซึ่งเกิดจากการติดเชื้อไวรัสเอดส์และให้หมายความรวมถึงการติดเชื้อจุลชีพฉวยโอกาส เนื่องจากร้ายแรง (Malignant Neoplasm) หรือการติดเชื้อ หรือการเจ็บป่วยใดๆ ซึ่งโดยผลการตรวจเลือดแสดงเป็นเลือดบวกของไวรัส HIV (Human Immunodeficiency Virus) การติดเชื้อจุลชีพฉวยโอกาส ให้รวมถึง แต่ไม่จำกัดเฉพาะเชื้อที่ทำให้เกิดโรคปอดบวมหรือปอดอักเสบ (Pneumocystis Carinii Pneumonia) เชื้อที่ทำให้เกิดโรคสไลส์ อักเสบหรือเรื้อรัง (Organism or Chronic Enteritis) เชื้อไวรัส (Virus) และ/หรือเชื้อราที่แพร่กระจายอยู่ทั่วไป (Disseminated Fungi Infection) เนื่องจากร้ายแรง (Malignant Neoplasm) ให้รวมถึงแต่ไม่จำกัดเฉพาะเนื้องอก Kaposi's Sarcoma เนื้องอกเซลล์น้ำเหลืองที่ระบบศูนย์กลางประสาทส่วนกลาง (Central Nervous System Lymphoma) และ/หรือโรคร้ายแรงอื่นๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักในปัจจุบันนี้ว่าเป็นอาการของภูมิคุ้มกันบกพร่อง (Acquired Immune Deficiency Syndrome) หรือซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้คนที่เป็นเสียชีวิตอย่างกะทันหัน เจ็บป่วย หรือทุพพลภาพ โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (AIDS) ให้รวมถึง เชื้อไวรัส HIV (Human Immunodeficiency Virus) โรคที่ทำให้เยื่อสมองเสื่อม (Encephalopathy Dementia) และการระบาดของเชื้อไวรัส

การเดินทางต่างประเทศ หมายถึง การเดินทางของผู้เอาประกันภัยซึ่งเริ่มต้นเมื่อผู้เอาประกันภัยเดินทางออกจากประเทศไทยและดำเนินต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งผู้เอาประกันภัยเดินทางกลับถึงประเทศไทย

บริษัทที่ได้รับมอบอำนาจ หมายถึง บริษัทหรือนิติบุคคล หรือตัวแทนของบริษัทที่ให้ความช่วยเหลือใดๆ ซึ่งบริษัทได้แต่งตั้งขึ้นในเวลาใด ๆ เพื่อให้บริการความช่วยเหลือแก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งกำหนดไว้ในข้อตกลงคุ้มครองที่บริษัทออกให้ก่อนการเดินทาง

สมาชิกในครอบครัว หมายถึง บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด บุตรชาย บุตรสาว พี่น้อง คู่สมรสของผู้เอาประกันภัย หรือบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ของคู่สมรสของผู้เอาประกันภัย

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

ประเพณีล้าเนา หมายถึง ประเทศใดที่ผู้เอาประกันภัยได้รับสิทธิจากรัฐบาลนั้นให้เป็นพลเมืองหรือประเทศที่ผู้อาศัยถาวรของผู้เอาประกันภัย

การนัดหยุดงาน หมายถึง การกระทำโดยเจตนาของผู้นัดหยุดงาน หรือคนงานที่ถูกห้ามเข้าทำงาน เพื่อส่งเสริมการนัดหยุดงาน หรือการต่อต้าน การห้ามเข้าทำงานไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะเป็นการก่อความสงบสุขแห่งสาธารณชน หรือเพื่อผลทางการเมือง ศาสนา หรือลัทธินิยมหรือไม่ก็ตาม

การจลาจล หมายถึง การกระทำของบุคคลใด ๆ ซึ่งร่วมกับกลุ่มบุคคลอื่นเพื่อก่อความสงบสุขแห่งสาธารณชน ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการเมือง ศาสนา หรือลัทธินิยมหรือไม่ก็ตาม

การกระทำอันมีเจตนาร้ายเพื่อผลทางการเมือง ศาสนา ลัทธินิยมหรือการก่อความวุ่นวายทางการเมือง หมายถึง

1) การกระทำอย่างจงใจเพื่อให้เกิดการสูญเสียหรือความเสียหายโดยตรงต่อร่างกายและทรัพย์สินซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อผลทางการเมือง ศาสนา หรือลัทธินิยม

2) การที่ประชาชนจำนวนมากร่วมกันก่อความไม่สงบ หรือการก่อความวุ่นวายอันเข้าลักษณะถึงลูกสื่อขึ้นต่อต้านรัฐบาล โดยใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชี่ยวว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง

หมวดที่ 2 เงื่อนไขทั่วไปและข้อกำหนด

1. สัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัยนี้เกิดขึ้นจากการที่บริษัทเชื่อถือข้อแถลงของผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยและ/หรือผู้เอาประกันภัยในใบคำขอเอาประกันภัย และข้อแถลงเพิ่มเติม (ถ้ามี) ที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยและ/หรือผู้เอาประกันภัยลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานในการตกลงรับประกันภัยตามสัญญาประกันภัย บริษัทจึงได้ออกกรมธรรม์ประกันภัยและ/หรือหนังสือรับรองการประกันภัยนี้ไว้ให้ แล้วแต่จะตกลงกัน

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยรู้อยู่แล้ว แต่แถลงข้อความอันเป็นเท็จในข้อแถลงตามวรรคหนึ่ง หรือรู้อยู่แล้วในข้อความจริงใดแต่ปกปิดข้อความจริงนั้นไว้โดยไม่แจ้งให้บริษัททราบ ซึ่งถ้าบริษัททราบข้อความจริงนั้นๆ อาจจะได้แจ้งใจให้บริษัทเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาประกันภัย สัญญาประกันภัยนี้จะตกเป็นโมฆะตามมาตรา 865 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บริษัทมีสิทธิบอกล้างสัญญาประกันภัยได้

บริษัทจะไม่ปฏิเสธความรับผิดชอบโดยอาศัยข้อแถลงนอกเหนือจากที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยและ/หรือผู้เอาประกันภัยได้แถลงไว้ในเอกสารตามวรรคหนึ่ง

2. ความสมบูรณ์แห่งสัญญาประกันภัยและการเปลี่ยนแปลงข้อความในสัญญาประกันภัย

การเปลี่ยนแปลงข้อความใดๆ ในสัญญาประกันภัยจะต้องได้รับความยินยอมจากบริษัทและได้ออกบันทึกไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัยนี้ หรือในเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัย หรือในใบสลักหลังกรมธรรม์ประกันภัยแล้ว โดยผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท จึงจะสมบูรณ์

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

3. การแจ้งรายชื่อผู้เอาประกันภัยและการเข้าร่วมการประกันภัย

ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยจะต้องดำเนินการแจ้งรายชื่อผู้เอาประกันภัยและระยะเวลาการประกันภัยให้บริษัททราบก่อนการเดินทาง ในกรณีที่เกิดการสูญเสียชีวิตหรือความเสียหายใดๆ ที่เป็นเหตุให้มีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน และถ้ารายชื่อของผู้เอาประกันภัยไม่ตรงกับความเป็นจริง หน้าที่ในการพิสูจน์เป็นของผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยและ/หรือผู้เอาประกันภัย

ผู้เอาประกันภัยจะเริ่มได้รับความคุ้มครองตามวันที่ที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัย (แล้วแต่กรณี) โดยบริษัทจะออกตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัยเป็นรายบุคคลให้แก่ผู้เอาประกันภัยแต่ละราย เพื่อเป็นการรับรองว่าบุคคลเหล่านี้ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้ เว้นแต่จะมีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

4. ระยะเวลาประกันภัย

4.1 กรณีการประกันภัยแบบรายเที่ยว (Single Trip) ระยะเวลาประกันภัยของผู้เอาประกันภัยจะเริ่มต้นและสิ้นสุดภายในระยะเวลาประกันภัยตามที่ระบุในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัย โดยความคุ้มครองให้เริ่มต้นก่อนผู้เอาประกันภัยเดินทางออกจากประเทศไทย 3 ชั่วโมง และดำเนินต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งผู้เอาประกันภัยเดินทางกลับถึงที่อยู่อาศัยภายในประเทศไทย หรือภายใน 3 ชั่วโมง นับแต่กลับถึงประเทศไทย หรือจนกระทั่งวันสิ้นสุดระยะเวลาประกันภัย แล้วแต่เหตุการณ์ใดจะเกิดขึ้นก่อน (เว้นแต่จะมีการระบุไว้เป็นอย่างอื่นในกรมธรรม์ประกันภัยนี้)

4.2 กรณีการประกันภัยแบบรายปี (Annual Trip) เพื่อคุ้มครองการเดินทางหลายครั้งในระยะเวลาประกันภัย 1 ปี ตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัย ระยะเวลาการเดินทางในแต่ละครั้งของผู้เอาประกันภัยให้เริ่มต้นก่อนผู้เอาประกันภัยเดินทางออกจากประเทศไทย 3 ชั่วโมง และดำเนินต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งผู้เอาประกันภัยเดินทางกลับถึงที่อยู่อาศัยภายในประเทศไทย หรือภายใน 3 ชั่วโมง นับแต่กลับถึงประเทศไทย หรือจนกระทั่งวันสิ้นสุดระยะเวลาประกันภัย แล้วแต่เหตุการณ์ใดจะเกิดขึ้นก่อน (เว้นแต่จะมีการระบุไว้เป็นอย่างอื่นในกรมธรรม์ประกันภัยนี้)

4.3 กรณีการประกันภัยแบบรายปีพิเศษ (Open Policy) เพื่อคุ้มครองการเดินทางหลายครั้งในระยะเวลาประกันภัย 1 ปี ตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัยซึ่งผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยเป็นผู้จัดการและดำเนินการให้มีการเดินทางขึ้น ระยะเวลาการเดินทางในแต่ละครั้งของผู้เอาประกันภัยให้เริ่มต้นก่อนผู้เอาประกันภัยเดินทางออกจากประเทศไทย 3 ชั่วโมง และดำเนินต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งผู้เอาประกันภัยเดินทางกลับถึงที่อยู่อาศัยภายในประเทศไทย หรือภายใน 3 ชั่วโมง นับแต่กลับถึงประเทศไทย หรือจนกระทั่งวันสิ้นสุดระยะเวลาประกันภัย แล้วแต่เหตุการณ์ใดจะเกิดขึ้นก่อน (เว้นแต่จะมีการระบุไว้เป็นอย่างอื่นในกรมธรรม์ประกันภัยนี้)

หากผู้เอาประกันภัยเข้ารับการรักษาพยาบาล ในช่วงระยะเวลาที่กรมธรรม์ประกันภัยนี้มีผลบังคับ และจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาอย่างต่อเนื่องในฐานะผู้ป่วยใน กรมธรรม์ประกันภัยนี้จะขยายความคุ้มครองไปจนกระทั่งผู้เอาประกันภัยออกจากโรงพยาบาล

5. การจำกัดระยะเวลาการเดินทาง

5.1 กรณีการชำระเบี้ยประกันภัยแบบรายปี (Annual Trip) ระยะเวลาการเดินทางแต่ละครั้งที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยนี้สูงสุดไม่เกิน 90 วัน

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

5.2 กรณีการชำระเบี้ยประกันภัยแบบรายปีพิเศษ (Open Policy) ระยะเวลาการเดินทางแต่ละครั้งที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยนี้สูงสุดไม่เกิน 90 วัน

6. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและการส่งเอกสารหรือหลักฐาน

ในกรณีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัย ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวแล้วแต่กรณี จะต้องแจ้งให้บริษัททราบถึงการสูญเสียหรือความเสียหายที่อาจเป็นเหตุแห่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้โดยมิชักช้า ในกรณีที่มีการเสียชีวิตต้องแจ้งให้บริษัททราบทันที เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามีเหตุจำเป็นอันสมควรจึงไม่อาจแจ้งให้บริษัททราบดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้ แต่ได้แจ้งโดยเร็วที่สุดเท่าที่สามารถจะกระทำได้แล้ว และจะต้องส่งเอกสารหรือหลักฐานให้แก่บริษัทภายใน 30 วันนับแต่วันที่เกิดเหตุ โดยค่าใช้จ่ายของตนเอง

การไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐานภายในระยะเวลาดังกล่าวไม่ทำให้สิทธิการเรียกร้องเสียไป หากแสดงให้เห็นได้ว่ามีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถส่งเอกสารหรือหลักฐานได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ได้ส่งโดยเร็วที่สุดเท่าที่สามารถจะกระทำได้แล้ว

7. การตรวจทางการแพทย์

บริษัทมีสิทธิตรวจสอบประวัติการรักษาพยาบาล ประวัติการตรวจวินิจฉัย ผลการตรวจห้องปฏิบัติการ ผลการตรวจทางรังสี การขอหลักฐานเพิ่มเติมหรือผลการตรวจพิเศษที่เกี่ยวข้องของผู้เอาประกันภัยเท่าที่จำเป็นกับการประกันภัยนี้ และมีสิทธิที่จะขอตรวจร่างกายผู้เอาประกันภัยโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอิสระที่บริษัทแต่งตั้ง รวมทั้งทำการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น และไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย โดยค่าใช้จ่ายของบริษัท

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ยินยอมให้บริษัทตรวจสอบประวัติการรักษาพยาบาล และการตรวจวินิจฉัย หรืออื่นๆ ของผู้เอาประกันภัยเพื่อประกอบการพิจารณาจ่ายค่าสินไหมทดแทนนั้น บริษัทสามารถปฏิเสธการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยนั้นได้

8. การจ่ายค่าสินไหมทดแทน

บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนภายใน 15 วันนับแต่วันที่บริษัทได้รับเอกสารหรือหลักฐานแสดงการสูญเสียหรือความเสียหายที่ครบถ้วนถูกต้อง และเป็นไปตามเงื่อนไขความคุ้มครองแล้ว โดยค่าสินไหมทดแทนสำหรับการเสียชีวิต บริษัทจะจ่ายให้แก่ผู้รับประโยชน์ ส่วนค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นจะจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัย เว้นแต่จะมีการตกลงไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าการเรียกร้องเพื่อให้บริษัทชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้างต้นไม่เป็นไปตามข้อตกลงคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัย ระยะเวลาที่กำหนดไว้ อาจขยายออกไปอีกได้ตามความจำเป็น แต่ทั้งนี้จะไม่เกิน 90 วันนับแต่วันที่บริษัทได้รับเอกสารหรือหลักฐานครบถ้วนและถูกต้องแล้ว

หากกรณีบริษัทมีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน แต่ไม่อาจจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาข้างต้น บริษัทจะรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยให้อีกในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีของจำนวนเงินที่ต้องจ่าย ทั้งนี้ นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

9. การคำนวณเบี้ยประกันภัยและการปรับปรุงเบี้ยประกันภัย

ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยต้องชำระเบี้ยประกันภัยทันทีเมื่อถึงกำหนดชำระ หรือก่อนความคุ้มครองจะเริ่มต้น

9.1 ในกรณีการประกันภัยแบบรายเที่ยว (Single Trip) ระยะเวลาของสัญญาประกันภัยจะเริ่มต้นและสิ้นสุดภายในระยะเวลาประกันภัยตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัย บริษัทจะคำนวณเบี้ยประกันภัยตามจำนวนผู้เอาประกันภัยที่แท้จริงตามที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยแจ้งให้บริษัททราบเมื่อเริ่มสัญญาประกันภัย

9.2 ในกรณีการประกันภัยแบบรายปี (Annual Trip) ระยะเวลาของสัญญาประกันภัยจะเป็นรายปีตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัย บริษัทจะคำนวณเบี้ยประกันภัยตามจำนวนผู้เอาประกันภัยที่แท้จริงตามที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยแจ้งให้บริษัททราบเมื่อเริ่มสัญญาประกันภัย

9.3 ในกรณีการประกันภัยแบบรายปีพิเศษ (Open Policy) ซึ่งผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยเป็นผู้จัดการและดำเนินการให้มีการเดินทางขึ้น โดยมีระยะเวลาของสัญญาประกันภัยจะเป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัย บริษัทจะคำนวณเบี้ยประกันภัยเบื้องต้นโดยประมาณการจากจำนวนเงินเอาประกันภัยและจำนวนผู้เอาประกันภัยในระยะเวลาหนึ่งปี และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาประกันภัย บริษัทจะทำการปรับปรุงเบี้ยประกันภัย โดยคำนวณจากจำนวนเงินเอาประกันภัยและจำนวนผู้เอาประกันภัยที่แท้จริง

หากเบี้ยประกันภัยที่แท้จริงสูงกว่าเบี้ยประกันภัยประมาณการเมื่อต้นปีสัญญาประกันภัย บริษัทจะเรียกเก็บเบี้ยประกันภัยเพิ่มส่วนต่างของเบี้ยประกันภัยเบื้องต้นที่ประมาณการไว้กับเบี้ยประกันภัยที่แท้จริง หากเบี้ยประกันภัยที่แท้จริงต่ำกว่าเบี้ยประกันภัยเบื้องต้นที่ประมาณการเมื่อต้นปีสัญญาประกันภัย บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยส่วนเกินนั้นให้กับผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัย

10. การบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัย

10.1 การบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัย ไม่ว่าจะกระทำโดยฝ่ายใดก็ตาม ต้องเป็นการบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยทั้งฉบับเท่านั้น ไม่สามารถบอกเลิกเพียงข้อตกลงคุ้มครองข้อหนึ่งข้อใดหรือเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดในระหว่างระยะเวลาประกันภัยได้

10.2 กรณีการประกันภัยแบบรายเที่ยว (Single Trip) การบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยหลังจากบริษัทได้ออกกรมธรรม์ประกันภัยแล้วจะไม่มีกรคืนเบี้ยประกันภัย เว้นแต่ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับอนุมัติวีซ่า (VISA) โดยมีหลักฐานยืนยันจากสถานทูตและผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้บริษัททราบก่อนวันเริ่มความคุ้มครอง

10.3 กรณีการประกันภัยแบบรายปี (Annual Trip) หรือแบบรายปีพิเศษ (Open Policy) ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัย ผู้เอาประกันภัยหรือบริษัทต่างสามารถใช้สิทธิในการบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ดังนี้

1) บริษัทจะบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ได้ด้วยการส่งหนังสือบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนถึงผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายที่แจ้งให้บริษัททราบ ทั้งนี้ ค่าบอกกล่าวใดๆ ที่ได้จัดส่งให้ตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายที่แจ้งให้ทราบดังกล่าวถือ

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

เป็นการส่ง โดยชอบแล้ว ในกรณีที่มีการชำระเบี้ยประกันภัยไปแล้ว จะไม่เป็นผลให้บริษัทจะต้องรับผิดชอบจ่ายค่าสินไหมทดแทนแต่อย่างใด และบริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัย หรือผู้เอาประกันภัย โดยหักเบี้ยประกันภัยสำหรับระยะเวลาที่กรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ได้ใช้บังคับมาแล้วออกตามส่วน

2) ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ได้โดยแจ้งให้บริษัททราบล่วงหน้าเป็นหนังสือ โดยการบอกเลิกจะมีผลบังคับในวันที่บริษัทได้รับการแจ้งหรือวันที่ระบุในใบแจ้ง แล้วแต่ว่าวันใดจะเป็นวันหลังสุด และบริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยหลังจากหักเบี้ยประกันภัยสำหรับระยะเวลาที่กรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ได้ใช้บังคับมาแล้วออกตามส่วน

10.4 หากปรากฏหลักฐานชัดเจนต่อบริษัทว่าผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยได้กระทำการ โดยทุจริต เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันภัยนี้ บริษัทมีสิทธิบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้ ด้วยการส่งหนังสือบอกกล่าวและให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยสิ้นสุดผลบังคับในทันที ในกรณีนี้ บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยสำหรับปีกรมธรรม์ประกันภัยนั้นๆ และภายหลังจากการหักจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนที่บริษัทได้จ่ายให้ไปแล้วสำหรับปีกรมธรรม์ประกันภัยนั้นๆ (ถ้ามี) ทั้งนี้ บริษัทจะไม่รับผิดชอบสำหรับการเรียกร้องจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำดังกล่าวข้างต้น

11. ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย

ผู้เอาประกันภัยสามารถระบุผู้รับประโยชน์ได้ ซึ่งผู้รับประโยชน์จำเป็นต้องเป็นทายาท โดยธรรมหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เอาประกันภัยที่อยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา โดยเปิดเผย หรือมีความสัมพันธ์ในความเป็นญาติร่วมสายโลหิตเดียวกันและอยู่ในความอุปการะของผู้เอาประกันภัยตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรองการประกันภัยเท่านั้น (ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้เยาว์ ให้ระบุได้เฉพาะบิดา มารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมายเป็นผู้รับประโยชน์ได้เท่านั้น) เว้นแต่จะมีข้อตกลงไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนใดๆ ภายได้ข้อตกลงคุ้มครองและข้อกำหนดกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามที่ระบุไว้ หากมิได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่กองมรดกของผู้เอาประกันภัย

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยระบุชื่อผู้รับประโยชน์เพียงคนเดียว หากปรากฏว่าผู้รับประโยชน์ได้เสียชีวิตก่อนหรือพร้อมกับผู้เอาประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัยมิได้แจ้งให้บริษัททราบเป็นหนังสือถึงการเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์ เมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่กองมรดกของผู้เอาประกันภัย

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยระบุชื่อผู้รับประโยชน์มากกว่าหนึ่งคน และผู้รับประโยชน์รายใดเสียชีวิตก่อนหรือพร้อมกับผู้เอาประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัยมิได้แจ้งให้บริษัททราบเป็นหนังสือถึงการเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์นั้น หรือแจ้งเปลี่ยนแปลงการรับประโยชน์ของผู้รับประโยชน์ที่เหลืออยู่ เมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนส่วนของผู้รับประโยชน์รายที่เสียชีวิตไปก่อนให้แก่ผู้รับประโยชน์ที่เหลืออยู่คนละเท่าๆ กัน

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

12. สิทธิของบริษัทในการเรียกค่าสินไหมทดแทนคืน

ในกรณีที่มีการอนุมัติการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือกรณีที่บริษัทที่ได้รับมอบอำนาจหรือตัวแทนของบริษัทที่ได้รับมอบอำนาจได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามการเรียกร้องใดๆ โดยที่บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ประกันภัย บริษัทหรือบริษัทที่ได้รับมอบอำนาจหรือตัวแทนของบริษัทที่ได้รับมอบอำนาจแล้วแต่กรณี มีสิทธิที่จะเรียกคืนเงินค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายไปนั้นจากผู้เอาประกันภัยตามจำนวนที่จ่ายไป

13. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ในกรณีที่ข้อพิพาท ข้อขัดแย้ง หรือข้อเรียกร้องใดๆ ภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ ระหว่างผู้สิทธิเรียกร้องตามกรรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัท และหากผู้สิทธิเรียกร้องประสงค์และเห็นควรยุติข้อพิพาทนั้น โดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ บริษัทตกลงยินยอมและให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

14. กฎหมายที่ใช้บังคับ

กรรมธรรม์ประกันภัยนี้จะอยู่ภายใต้บังคับและการตีความตามกฎหมายของประเทศไทย

15. เงื่อนไขบังคับก่อน

บริษัทอาจจะไม่รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรรมธรรม์ประกันภัยนี้เว้นแต่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวแล้วแต่กรณี ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดครบถ้วนตามสัญญาประกันภัยและเงื่อนไขแห่งกรรมธรรม์ประกันภัย

16. สตักเงินตราและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

เบี้ยประกันภัยและค่าสินไหมทดแทนที่พึงจ่ายตามกรรมธรรม์ประกันภัยนี้จะจ่ายเป็นเงินบาทไทย โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศตามวันที่ระบุในเอกสารที่ใช้เรียกร้องค่าใช้สินไหมทดแทนภายใต้ข้อตกลงคุ้มครองนั้นๆ

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

หมวดที่ 3 ข้อยกเว้นทั่วไป

กรมธรรม์ประกันภัยนี้ ไม่คุ้มครองการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย การสูญเสียหรือความเสียหายใดๆ หรือค่าใช้จ่ายใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุหรือเหตุการณ์ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื้อเยื่อ หรือมีลำดับเหตุการณ์เป็นอย่างไรสำหรับความเสียหายนั้น อันเป็นผลมาจากหรือเกี่ยวเนื่องมาจาก หรือสืบเนื่องมาจากสาเหตุ หรือที่เกิดขึ้นในเวลาดังต่อไปนี้ (เว้นแต่จะได้มีการขยายความคุ้มครอง และมีการออกเอกสารแนบท้ายเพื่อขยายความคุ้มครองดังกล่าว)

1. การฆ่าตัวตาย การพยายามฆ่าตัวตาย การทำร้ายร่างกายตนเอง หรือพยายามทำร้ายร่างกายตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยตนเองหรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำ ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างวิกฤตหรือไม่ก็ตาม หรือถูกผู้รับประโยชน์ทำร้ายร่างกาย หรือถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตาย ทั้งนี้รวมถึงอุบัติเหตุจากการที่ผู้เอาประกันภัยกิน ดื่ม หรือสูบบุหรี่ หรือสูดดมพิษเข้าร่างกาย การให้ยาเกินกว่าที่แพทย์สั่ง
2. สงคราม การรุกราน การกระทำที่มุ่งร้ายของศัตรูต่างชาติ หรือการกระทำที่มุ่งร้ายคล้ายสงคราม ไม่ว่าจะได้มีการประกาศสงครามหรือไม่ก็ตาม หรือสงครามกลางเมือง ซึ่งหมายถึงสงครามระหว่างชนที่อาศัยอยู่ในประเทศเดียวกัน การแข็งข้อ การกบฏ การก่อความวุ่นวายใดๆ การปฏิวัติ การรัฐประหาร การประกาศกฏอัยการศึก หรือเหตุการณ์ใดๆ ซึ่งจะเป็นเหตุให้มีการประกาศหรือกองไว้ซึ่งกฏอัยการศึก
3. การแผ่รังสี หรือการแผ่รังสีแกมมาหรือรังสีจากเชื้อเพลิงนิวเคลียร์ หรือจากกากนิวเคลียร์ใดๆ อันเนื่องมาจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงนิวเคลียร์ และจากกรรมวิธีใดๆ แห่งการแตกแยกตัวทางนิวเคลียร์ซึ่งดำเนินคิดต่อไปด้วยตัวเอง และ/หรือการระเบิดของกัมมันตภาพรังสี หรือส่วนประกอบของนิวเคลียร์ หรือวัตถุอันตรายอื่นใดที่อาจเกิดการระเบิดในกระบวนการนิวเคลียร์ได้
4. การฝ่าฝืนกฎหมาย กฏระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับ การประกาศ การควบคุมของรัฐบาลหรือของทางราชการของประเทศใด ๆ หรือเหตุการณ์ที่เกิดจากการถูกริบ ยึด หรือทำลาย โดยตุลาการหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในหน่วยงานราชการอื่น
5. การกระทำโดยมิชอบหรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย การก่ออาชญากรรมที่มีความผิดสถานหนัก หรือขณะที่ถูกจับกุม หรือหลบหนีการจับกุม หรือการเข้าร่วมทะเลาะวิวาท หรือมีส่วนช่วยทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท
6. ผู้เอาประกันภัยไม่ใช้ความพยายามตามสมควรในการรักษาทรัพย์สิน หรือหลีกเลี่ยงการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วย หรือบรรเทาการสูญเสียหรือความเสียหาย ซึ่งเป็นเหตุของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้
7. ขณะผู้เอาประกันภัยกำลังขับขี่หรือปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานประจำอากาศยานใดๆ
8. ขณะผู้เอาประกันภัยปฏิบัติหน้าที่เป็นทหาร ตำรวจ หรืออาสาสมัครซึ่งเข้าปฏิบัติการในสงครามหรือปราบปราม
9. ขณะผู้เอาประกันภัยอยู่ในบริเวณแท่นขุดเจาะน้ำมันหรือเหมืองใต้ดิน
10. ขณะผู้เอาประกันภัยแข่งรถหรือแข่งเรือทุกชนิด แข่งม้า แข่งลี้กทุกชนิด รวมถึงเจ็ตสกีด้วย แข่งสเก็ต ขกมวยทุกชนิดรวมถึงมวยปล้ำ โครว์ม (เว้นแต่การโครว์มเพื่อรักษาชีวิต) ขณะกำลังขึ้นหรือกำลังลงหรือโดยสารอยู่ในบอลลูนหรือเครื่องร่อน

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

11. ขณะผู้เอาประกันภัยกำลังขึ้นหรือกำลังลง หรือโดยสารอยู่ในอากาศยานที่มีได้จดทะเบียนเพื่อบรรทุกผู้โดยสาร และมีได้เป็นสายการบินพาณิชย์
12. ขณะผู้เอาประกันภัยขับขี่หรือโดยสารรถจักรยานยนต์
13. เอดส์ กามโรคหรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ภาวะที่เกี่ยวกับจิต ประสาท ภาวะเครียด วิกฤตจิต
14. ผู้เอาประกันภัยเดินทางโดยมีจุดประสงค์เพื่อเข้ารับการรักษาทางการแพทย์ทุกชนิด
15. ผู้เอาประกันภัยไม่อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การเดินทางซึ่งขัดต่อคำแนะนำของแพทย์
16. การกระทำของผู้เอาประกันภัยขณะอยู่ภายใต้ฤทธิ์สุราจนไม่สามารถทรงสติได้ โดยมีระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายขณะที่เกิดอุบัติเหตุเทียบเท่าระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ตั้งแต่ 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์หรือมากกว่า
17. การกระทำของผู้เอาประกันภัยขณะอยู่ภายใต้สารเสพติดหรือยาเสพติดให้โทษ จนไม่สามารถทรงสติได้
18. สภาพที่เป็นมาก่อนการเอาประกันภัย
19. การตั้งครุฑ การคลอคลุมตุรหรือการแทงตุร
20. การบริการ การรักษาหรือการแก้ไขความบกพร่องของร่างกายที่เป็นมาตั้งแต่กำเนิด หรือการรักษาโรคทางพันธุกรรมทุกชนิด
21. การบริการ การรักษาหรือการผ่าตัดเกี่ยวกับการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วยอันเกิดขึ้นเพื่อหวังผลกำไรจากกรรมธรรม์ประกันภัย

ace insurance

ACE INA Overseas Insurance
Company Limited
399 Interchange 21 Building
Level 26-30, Sukhumvit Road
Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110
Thailand

Tel 66 (0) 2611 4242
Fax 66 (0) 2611 4324
24-Hour Emergency Hotline
Tel 66 (0) 2673 9606

หมวดที่ 4 ข้อตกลงคุ้มครอง

ขณะที่กรมธรรม์ประกันภัยนี้มีผลบังคับ ภายใต้อัตโนมัติ ข้อตกลงคุ้มครอง ข้อยกเว้นทั่วไป เงื่อนไข
ทั่วไปและข้อกำหนด และเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัย และเพื่อเป็นการตอบแทนเบี้ยประกันภัย
ที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยต้องชำระ บริษัทตกลงจะให้ความคุ้มครองดังต่อไปนี้ เฉพาะ
ข้อตกลงคุ้มครองที่มีจำนวนเงินเอาประกันภัยตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยหรือหนังสือรับรอง
การประกันภัยเท่านั้น

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอัคคี

เงื่อนไขและความคุ้มครองกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์

หมวดเงื่อนไขทั่วไป

ภายใต้การคุ้มครอง เงื่อนไข และข้อยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยและเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยนี้ บริษัทฯ ให้สัญญาต่อผู้เอาประกันภัยดังต่อไปนี้ :

ข้อ 1. กรมธรรม์ประกันภัยนี้มีผลใช้บังคับทันทีเมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว

การชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่ตัวแทนประกันภัย พนักงานและนายหน้าประกันภัยผู้ได้รับมอบอำนาจให้รับชำระเบี้ยประกันภัย ตลอดจนบุคคลหรือนิติบุคคลที่บริษัทยอมรับการกระทำของบุคคลหรือนิติบุคคลดังกล่าวเสมือนตัวแทนของบริษัทฯ ให้ถือว่าเป็นการชำระเบี้ยประกันภัยแก่บริษัท โดยถูกต้อง

ข้อ 2. คำนิยามศัพท์

เมื่อใช้ในกรมธรรม์ประกันภัย หรือเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยนี้

“บริษัท”	หมายถึง บริษัทที่ออกกรมธรรม์ประกันภัยนี้
“ผู้เอาประกันภัย”	หมายถึง บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตาราง
“รถยนต์”	หมายถึง รถยนต์ที่เอาประกันภัย ซึ่งมีรายการที่ระบุไว้ในตาราง
“ตาราง”	หมายถึง ตารางแห่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้
“อุบัติเหตุแต่ละครั้ง”	หมายถึง เหตุการณ์หนึ่ง หรือหลายเหตุการณ์สืบเนื่องกัน ซึ่งเกิดจากสาเหตุเดียวกัน
“ความเสียหายส่วนแรก”	หมายถึง ส่วนแรกของความรับผิด หรือความเสียหายอันมีการคุ้มครองคุ้มครองตามข้อสัญญาหรือเอกสารแนบท้ายแห่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้ที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบเอง

ข้อ 3. การยกเว้นทั่วไป

กรมธรรม์ประกันภัยนี้ไม่คุ้มครองความเสียหายหรือความรับผิดอันเกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจาก

- 3.1 สงคราม การรุกราน การกระทำของชาติศัตรู การสู้รบ หรือการปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นการทำสงคราม (จะได้ประกาศสงครามหรือไม่ก็ตาม)
- 3.2 สงครามกลางเมือง การแข็งข้อของทหาร การกบฏ การปฏิวัติ การต่อต้าน รัฐบาล การยึดอำนาจการปกครอง โดยกำลังทหาร หรือโดยประการอื่น ประชาชนก่อความวุ่นวายถึงขนาดหรือเท่ากับการลุกฮือต่อต้านรัฐบาล
- 3.3 วัลดูอาวุธปรมาณู
- 3.4 การแตกตัวของประจุ การแผ่รังสี การกระทบกับกัมมันตภาพรังสีจากเชื้อเพลิงปรมาณู หรือจากกากปรมาณู อันเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงปรมาณูและสำหรับจุดประสงค์ของข้อสัญญานี้ การเผาไหม้รวมถึงกรรมวิธีใด ๆ แห่งการแตกแยกตัวปรมาณู ซึ่งคำนิยามติดต่อกันไปด้วยตัวของมันเอง

ข้อ 4. การจัดการเรียกร้องเมื่อเกิดความเสียหาย

เมื่อมีความเสียหาย หรือความรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัยเกิดขึ้น ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ขับขี่จะต้องแจ้งให้บริษัททราบ โดยไม่ชักช้าและดำเนินการอันจำเป็นเพื่อรักษาสิทธิตามกฎหมาย

บริษัทมีสิทธิเข้าดำเนินการ ในนามของผู้เอาประกันภัยเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นได้ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ภายใต้ความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัย

ความคุ้มครองของบริษัทจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้ขับขี่ดำเนินการโดยสุจริต

ข้อ 5. ความรับผิดชอบของบริษัทเมื่อมีการปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

เมื่อมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อบริษัท และหากบริษัทปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตามจนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้เสียหายนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลหรือเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ หากศาลพิพากษาหรืออนุญาโตตุลาการชี้ขาดให้บริษัทแพ้คดี บริษัทจะต้องรับผิดชอบผู้เอาประกันภัยหรือผู้เสียหายนั้น โดยชดเชยค่าเสียหายตามคำพิพากษา หรือคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ พร้อมดอกเบี้ยคิดนับในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันคดีนัด

ข้อ 6. การแก้ไข :

สัญญาคุ้มครองและเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้ จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยเอกสารแนบของบริษัทเท่านั้น

ข้อ 7. การลดเบี้ยประกันภัยประวัติดี

7.1 ในกรณีผู้เอาประกันภัยมีรถยนต์เอาประกันภัยไว้กับบริษัท บริษัทจะลดเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยเป็นลำดับขั้น ดังนี้

<u>ขั้นที่ 1</u>	20 % ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีประวัติการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัทในการประกันภัยปีแรก
<u>ขั้นที่ 2</u>	30 % ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีประวัติการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัทในการประกันภัย 2 ปี ติดต่อกัน
<u>ขั้นที่ 3</u>	40 % ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีประวัติการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัทในการประกันภัย 3 ปี ติดต่อกัน
<u>ขั้นที่ 4</u>	50 % ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีประวัติการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัทในการประกันภัย 4 ปี ติดต่อกัน หรือกว่านั้น

ทั้งนี้ บริษัทจะลดเบี้ยประกันภัยให้ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ต่ออายุการประกันภัยกับบริษัทและเฉพาะข้อตกลงคุ้มครองที่ต่ออายุเท่านั้น

คำว่า “รถยนต์คันที่ไม่มีประวัติการเรียกร้องค่าเสียหาย” หมายความว่ารวมถึงรถยนต์คันที่มีการเรียกร้องค่าเสียหาย แต่ค่าเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทของบุคคลภายนอกและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้บริษัทมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายที่บริษัทได้จ่ายไปคืนจากบุคคลภายนอกได้

หากในระหว่างปีกรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้รับส่วนลดเบี้ยประกันภัยประวัติดีมีการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัทแล้ว ในการต่ออายุการประกันภัยต่อไป บริษัทจะลดเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยดังนี้

(ก) ลดลงหนึ่งลำดับขั้นจากเดิม หากการเรียกร้องนั้นเกิดจากความประมาทของ รถยนต์คันเอาประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้

(ข) ลดลงสองลำดับขั้นจากเดิมแต่ไม่เกินอัตราปกติ หากมีการเรียกร้องที่รถยนต์ คันเอาประกันภัย เป็นฝ่ายประมาท หรือไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณี อีกฝ่ายหนึ่งได้ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป รวมกันมีจำนวนเงินเกิน 200 % ของเบี้ยประกันภัย

7.2 กรณีผู้เอาประกันภัยทำประกันภัยกับผู้รับประกันภัยอื่น และมาต่ออายุการประกันภัยกับบริษัท บริษัทจะนำความใน 7.1 มาใช้บังคับ โดยอนุโลมก็ได้

ข้อ 8. การเพิ่มเบี้ยประกันภัยประวัติไม่ดี

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีรถยนต์เอาประกันภัยไว้กับบริษัท และมีการเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างปีที่เอาประกันภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ซึ่งรถยนต์คันที่เอาประกันภัยเป็นฝ่ายประมาทหรือไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ อย่างน้อยตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป รวมกันมีจำนวนเงินเกิน 200 % ของเบี้ยประกันภัย บริษัทจะเพิ่มเบี้ยประกันภัยเป็นขั้น ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1	20 %	ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ
ขั้นที่ 2	30 %	ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ ในกรณีมีค่าเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นต่อบริษัท 2 ปี ติดต่อกัน
ขั้นที่ 3	40 %	ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ ในกรณีมีค่าเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นต่อบริษัท 3 ปี ติดต่อกัน
ขั้นที่ 4	50 %	ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ ในกรณีมีค่าเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นต่อบริษัท 4 ปี ติดต่อกัน หรือกว่านั้น

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยถูกเพิ่มเบี้ยประกันภัยประวัติไม่ดี ไม่ว่าลำดับขั้นใด และในปีกรรมธรรม์ประกันภัยนั้นมีการเรียกร้องค่าเสียหาย ที่รถยนต์คันเอาประกันภัยเป็นฝ่ายประมาท หรือไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ไม่ถึง 2 ครั้งหรือถึง 2 ครั้ง แต่มีค่าเสียหายไม่เกิน 200 % ของเบี้ยประกันภัยแล้ว ในการต่ออายุการประกันภัย บริษัทจะใช้เบี้ยประกันภัยในลำดับขั้นเดิมเช่นในปีที่ผ่านมา แต่หากไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหาย หรือมีการเรียกร้องค่าเสียหาย แต่ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดจากความประมาทของรถยนต์คันเอาประกันภัย และผู้เอาประกันภัยสามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้แล้ว ในการต่ออายุการประกันภัยในปีต่อไป บริษัทจะใช้เบี้ยประกันภัยในอัตราปกติ

ข้อ 9. การโอนรถยนต์

เมื่อผู้เอาประกันภัยได้โอนรถยนต์ให้แก่ผู้อื่น ให้ถือว่าผู้รับโอนเป็นผู้เอาประกันภัยตามกรรมธรรม์ประกันภัยนี้ และบริษัทต้องรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ประกันภัยต่อไปตลอดอายุกรรมธรรม์ประกันภัยที่เหลืออยู่

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ทำประกันภัยประเภทระบุชื่อผู้ขับขี่ ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงผู้ขับขี่ให้บริษัททราบ เพื่อจะได้มีการปรับปรุงอัตราเบี้ยประกันภัยตามสภาพความเสี่ยงภัยที่เปลี่ยนแปลงไป มิฉะนั้นผู้เอาประกันภัย อาจจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายส่วนแรกเองตามเงื่อนไขความคุ้มครองที่ปรากฏในกรรมธรรม์ประกันภัยนี้

ข้อ 10. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ในกรณีที่มิข้อพิพาท ข้อขัดแย้ง หรือข้อเรียกร้องใดๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ ระหว่างผู้มีสิทธิเรียกร้อง ตามกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัทและหากผู้มีสิทธิเรียกร้องประสงค์ และเห็นควรยุติข้อพิพาทนั้น โดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ บริษัทตกลงยินยอม และให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ ตามข้อบังคับสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริม การประกอบธุรกิจประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

ข้อ 11. การตีความกรมธรรม์ประกันภัย

ข้อความที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันภัยนี้ รวมทั้งเอกสารแนบท้าย และเอกสารประกอบให้ตีความตามคู่มือการตีความ ที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้

ข้อ 12. การสิ้นสุดบังคับของกรมธรรม์ประกันภัย

กรมธรรม์ประกันภัยนี้จะสิ้นสุดบังคับเมื่อ

12.1 วันที่ เวลา ที่ระบุไว้ในตาราง

12.2 มีการบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัย

12.2.1 บริษัทเป็นผู้บอกเลิก: บริษัทอาจบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้ ได้ด้วยการส่งหนังสือบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนถึงผู้เอาประกันภัยตามที่อยู่ครั้งสุดท้าย ที่แจ้งให้บริษัททราบ ซึ่งจะมีผลให้กรมธรรม์ประกันภัยสิ้นสุดบังคับ ณ วันพ้นกำหนดดังกล่าว

ในกรณีที่บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยหักเบี้ยประกันภัยสำหรับระยะเวลาที่กรมธรรม์ประกันภัยได้ใช้บังคับมาแล้วออกตามส่วน

12.2.2 ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้บอกเลิก: ผู้เอาประกันภัยอาจบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้ได้โดยแจ้งให้บริษัททราบเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะมีผลให้กรมธรรม์ประกันภัยสิ้นสุดบังคับ ณ วันที่บริษัทได้รับหนังสือบอกเลิก หรือวันที่ระบุไว้ในหนังสือบอกเลิก แล้วแต่ว่าวันใดเป็นวันหลังสุด

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิได้รับเบี้ยประกันภัยคืนตามอัตราการคืนเบี้ยประกันภัยที่ระบุไว้ข้างล่าง

อัตราเงินเบี้ยประกันภัย

จำนวนวันประกันภัย	ร้อยละของ เบี้ยประกันภัย เต็มปี	จำนวนวันประกันภัย	ร้อยละของเบี้ย ประกันภัย เต็มปี	จำนวนวันประกันภัย	ร้อยละของเบี้ย ประกันภัย เต็มปี
1-9	72	120-129	44	240-249	20
10-19	68	130-139	41	250-259	18
20-29	65	140-149	39	260-269	16
30-39	63	150-159	37	270-279	15
40-49	61	160-169	35	280-289	13
50-59	59	170-179	32	290-299	12
60-69	56	180-189	30	300-309	10
70-79	54	190-199	29	310-319	8
80-89	52	200-209	27	320-329	6
90-99	50	210-219	25	330-339	4
100-109	48	220-229	23	340-349	3
110-119	46	230-239	22	350-359	1
				360-366	0

หมวดการคุ้มครองความรับผิดต่อบุคคลภายนอก

ข้อ 1. ข้อตกลงคุ้มครอง

บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย หรือความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแก่บุคคลภายนอกซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เนื่องจากอุบัติเหตุอันเกิดจากรถยนต์ที่ใช่ หรืออยู่ในทาง หรือสิ่งของที่บรรทุกหรือติดตั้งในรถยนต์นั้น ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย ในนามผู้เอาประกันภัย ดังนี้

1.1 ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัย

บริษัทจะรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัย ของบุคคลภายนอก ตามความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคล ภายนอกนั้น

กรณีบุคคลภายนอกทุพพลภาพาวร หรือเสียชีวิต บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่น้อยกว่า 100,000 บาทต่อคน และหากการเสียชีวิตนั้นทำให้ผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อการเสียชีวิตของ บุคคลภายนอกนั้น ไม่น้อยกว่า 300,000 บาทต่อคน

กรณีบุคคลภายนอกทุพพลภาพาวร บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่น้อยกว่า 300,000 บาทต่อคน ในกรณีที่บุคคลภายนอกนั้นมีสิทธิได้รับการชดใช้จากกรรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์มากกว่า 1 กรรมธรรม์ประกันภัย บริษัทจะร่วมเฉลี่ยจ่ายเท่าๆกัน อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบของบริษัทต่อคนจะมีไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยต่อคนที่ระบุไว้ในตาราง และความรับผิดชอบของบริษัทต่อครั้ง ในกรณีมากกว่าหนึ่งคนจะมีไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยต่อครั้งที่ระบุไว้ในตาราง

ทุพพลภาพาวร ในที่นี้ หมายถึง ทุพพลภาพถึงขนาดไม่สามารถประกอบหน้าที่การงานใดๆในอาชีพประจำ และอาชีพอื่นๆ ได้โดยสิ้นเชิงตลอดไป

บุคคลภายนอกที่ได้รับความคุ้มครองตาม 1.1 นี้ ไม่รวมถึงผู้ขับขี่ที่เป็นฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ตลอดจนลูกจ้าง ในทางการที่จ้าง คู่สมรส บิดา มารดา และบุตรของผู้ขับขี่นั้น

1.2 ความเสียหายต่อทรัพย์สิน

บริษัทจะรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของ บุคคลภายนอก ซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้อง รับผิดชอบตามกฎหมาย และความรับผิดชอบของบริษัทจะมีไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตาราง

ความเสียหายต่อทรัพย์สินดังต่อไปนี้ จะไม่ได้รับความคุ้มครอง

- (ก) ทรัพย์สินที่ผู้เอาประกันภัย ผู้ขับขี่ที่เป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย คู่สมรส บิดา มารดา บุตรของผู้เอาประกันภัย หรือผู้ขับขี่นั้นเป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้เก็บรักษา ควบคุม หรือ ครอบครอง
- (ข) เครื่องซัง สะพานรถ สะพานรถไฟ ถนน ทางวิ่ง ทางเดิน สนาม หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่อยู่ใต้สิ่งดังกล่าว อันเกิดจากการ สั่นสะเทือน หรือจากน้ำหนักรถยนต์ หรือน้ำหนักบรรทุกของรถยนต์
- (ค) สัมภาระหรือทรัพย์สินอื่นใดที่นำติดตัวขึ้นบนรถยนต์ หรือทรัพย์สินที่บรรทุกอยู่ใน รถยนต์ หรือกำลังยกขึ้น หรือกำลังยกลง จากรถยนต์ หรือทรัพย์สินที่รถยนต์กำลังยกจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง
- (ง) ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจากการรั่วไหลของสารเคมีหรือวัตถุอันตรายที่บรรทุกอยู่ในรถยนต์ เว้นแต่การรั่วไหลนั้นเกิดจากอุบัติเหตุจากรถยนต์ หรือการรั่วไหลของแก๊สหรือ เชื้อเพลิงเพื่อการเดินเครื่องของรถยนต์

ข้อ 2. ความเสียหายส่วนแรก

ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบเองต่ออุบัติเหตุแต่ละครั้ง ดังนี้

- (ก) 2,000 บาทแรก ของความเสียหายต่อทรัพย์สิน ในกรณีที่ใช้รถยนต์ในเวลาเกิดอุบัติเหตุ นอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ในตาราง
- (ข) ตามจำนวนเงินส่วนแรกของความเสียหาย ดังระบุไว้ในตาราง
- (ค) 2,000 บาทแรก ของความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ในกรณีเป็นการประกันภัยประเภทระบุชื่อผู้ขับขี่ หากความเสียหายนั้นเป็นความรับผิดชอบของผู้ขับขี่รถยนต์ คันเอาประกันภัยซึ่งมีผู้ขับขี่ที่ระบุชื่อในกรมธรรม์ประกันภัย

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบความเสียหายส่วนแรกเกินหนึ่งข้อ ให้ถือว่าความรับผิดชอบแต่ละข้อเป็นความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบค่าเสียหายส่วนแรกเอง ตาม (ก) (ข) และ (ค) บริษัทจะจ่ายแทนผู้เอาประกันภัยไป ก่อน เมื่อบริษัทได้จ่ายเงินที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยต้องใช้คืนให้บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่ได้รับ หนังสือเรียกร้องจากบริษัท

ข้อ 3. ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี

ถ้าผู้เอาประกันภัยถูกฟ้องศาลให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งการประกันภัยนี้มีการคุ้มครองบริษัทจะต่อสู้คดีในนามของผู้เอาประกันภัยโดยค่าใช้จ่ายของบริษัท เว้นแต่บริษัทได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนเงินความคุ้มครองก่อนมีการฟ้องร้องแล้ว

ข้อ 4. การคุ้มครองความรับผิดของผู้ขับขี่

บริษัทจะถือว่าบุคคลใดซึ่งขับขี่รถยนต์ โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัยเสมือนหนึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยเอง แต่มีเงื่อนไขว่า

- 4.1 บุคคลนั้นต้องปฏิบัติตามเสมือนหนึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยเอง และอยู่ภายใต้ข้อกำหนดตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้
- 4.2 บุคคลนั้นไม่ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากกรมธรรม์ประกันภัยอื่น หรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ บริษัทจึงจะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนที่เกินเท่านั้น

ข้อ 5. การคุ้มครองความรับผิดของผู้โดยสาร

กรมธรรม์ประกันภัยนี้ให้ความคุ้มครองความรับผิดของผู้โดยสาร เมื่อผู้โดยสารนั้นจะต้องรับผิดจากรถยนต์ที่ใช้หรืออยู่ในทาง หรือสิ่งที่บรรทุก หรือติดตั้ง ในรถยนต์นั้น ทั้งนี้เฉพาะเท่าที่มีการประกันภัยไว้ โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลนั้นไม่ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากกรมธรรม์ประกันภัยอื่น หรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ บริษัทจึงจะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนที่เกินเท่านั้น

ข้อ 6. การคุ้มครองนายจ้าง

กรมธรรม์ประกันภัยนี้ให้ความคุ้มครองถึงนายจ้างซึ่งไม่ใช่ผู้เอาประกันภัย เมื่อนายจ้างจะต้องรับผิดชอบจากการใช้รถยนต์ คันเอาประกันภัยโดยลูกจ้างในทางการที่จ้าง ทั้งนี้เฉพาะเท่าที่มีการเอาประกันภัยไว้ และมีเงื่อนไขว่า

- 6.1 นายจ้างต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของกรมธรรม์ประกันภัยนี้
- 6.2 นายจ้างไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากกรมธรรม์ประกันภัยอื่น เว้นแต่ค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับชดเชยนั้น ไม่เพียงพอ บริษัทจึงจะรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนที่เกินเท่านั้น
- 6.3 การคุ้มครองนี้ไม่เพิ่มจำนวนเงินจำกัดความรับผิดของบริษัท

ข้อ 7. การยกเว้นทั่วไป

การประกันภัยตามหมวดนี้ ไม่คุ้มครองความรับผิดอันเกิดจาก

- 7.1 การใช้รถยนต์นอกอาณาเขตคุ้มครอง
- 7.2 การใช้รถยนต์ในทางผิดกฎหมาย เช่น ใช้รถยนต์ไปปล้นทรัพย์ จิงทรัพย์ หรือใช้ขนยาเสพติด เป็นต้น
- 7.3 การใช้ในการแข่งขันความเร็ว
- 7.4 การใช้ลากจูงหรือผลัดกัน เว้นแต่รถที่ถูกลากจูงหรือถูกผลัดกันได้ประกันภัยไว้กับบริษัทด้วย หรือเป็นรถลากจูงโดยสภาพ หรือรถที่มีระบบห้ามล้อเชื่อม โยงถึงกัน
- 7.5 ความรับผิดซึ่งเกิดจากสัญญาที่ผู้ขับขี่ทำขึ้น ซึ่งถ้าไม่มีสัญญานั้นแล้ว ความรับผิดของผู้ขับขี่จะไม่เกิดขึ้น
- 7.6 การขับขี่โดยบุคคลซึ่งในขณะขับขี่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือดไม่น้อยกว่า 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

ข้อ 8. ข้อสัญญาพิเศษ

ภายใต้จำนวนเงินจำกัดความรับผิดที่ระบุไว้ในตาราง บริษัทจะไม่ยกเอาความไม่สมบูรณ์แห่งกรมธรรม์ประกันภัย หรือความประมาทเล็กน้อยอย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัย หรือ ข้อ 7.1 7.2 7.3 7.4 7.5 หรือเงื่อนไขทั่วไป เว้นแต่ข้อ 3 ของหมวดเงื่อนไขทั่วไปเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก เพื่อปฏิเสธความรับผิดตาม 1.1 ในหมวดนี้ ส่วนเงื่อนไข 7.6 บริษัทจะไม่นำมาเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก เพื่อปฏิเสธความรับผิดตาม 1.1 และ 1.2 ในหมวดนี้

ในกรณีที่บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย หรือรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้ต่อผู้เอาประกันภัย แต่บริษัทได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปแล้วตามวรรคหนึ่งและวรรคสองในความรับผิดที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยต้องใช้จำนวนเงินที่บริษัทได้จ่ายไปนั้นคืนให้บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท

หมวดการคุ้มครองรถยนต์สูญหายไฟไหม้

ข้อ 1. ข้อตกลงคุ้มครอง

รถยนต์สูญหาย บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อรถยนต์หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของรถยนต์ รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องตกแต่ง หรือสิ่งที่ติดประจำอยู่กับตัวรถยนต์ตามมาตรฐานที่ติดตั้งมากรับรถยนต์โดยโรงงานประกอบรถยนต์หรือศูนย์จำหน่ายรถยนต์ และให้รวมถึงอุปกรณ์เครื่องตกแต่งที่ได้ทำเพิ่มขึ้นและผู้เอาประกันภัยได้แจ้งให้บริษัททราบด้วยแล้วสูญหายไป อันเกิดจากการกระทำความผิดเฉพาะฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ หรือเกิดความเสียหายต่อรถยนต์อันเกิดจากการกระทำความผิด หรือการพยายามกระทำความผิดเช่นว่านั้น

รถยนต์ไฟไหม้บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อรถยนต์เกิดความเสียหายจากไฟไหม้ ไม่ว่าจะเป็นการไหม้โดยตัวของมันเอง หรือเป็นการไหม้ที่เป็นผลสืบเนื่องจากสาเหตุใดๆก็ตาม

ข้อ 2. การชดใช้ความเสียหายหรือสูญหายต่อรถยนต์

2.1 **ในกรณีรถยนต์สูญหาย** อันเกิดจากการลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และยักยอกทรัพย์ บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนเงินเอาประกันภัย ที่ระบุไว้ในตาราง โดยผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับผลประโยชน์ แล้วแต่กรณี ต้องโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ให้แก่บริษัททันที โดยค่าใช้จ่ายของบริษัท และให้ถือว่าการคุ้มครองรถยนต์นั้นเป็นอันสิ้นสุด

ในกรณีที่บริษัทได้รับรถยนต์คืนมาแล้ว บริษัทต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เอาประกันภัยทราบทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับรถยนต์คืนมา ตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายที่ผู้เอาประกันภัยแจ้งให้บริษัททราบ และบริษัทยินยอมให้ผู้ประกันภัยใช้สิทธิ

2.1.1 ขอรับรถยนต์คืน โดยผู้เอาประกันภัยต้องคืนเงินที่ได้รับชดใช้ไปทั้งหมดให้แก่บริษัท ถ้ารถยนต์นั้นเกิดความเสียหายบริษัทต้องจัดซ่อมให้โดยค่าใช้จ่ายของบริษัทก่อนคืน

2.1.2 สละสิทธิไม่ขอรับรถยนต์คืน

ทั้งนี้ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งการใช้สิทธิให้บริษัททราบภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากบริษัท ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่แจ้งขอใช้สิทธิภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะขอรับรถยนต์คืน

2.2 **ในกรณีรถยนต์เสียหายสิ้นเชิง** บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนเงินเอาประกันภัย ที่ระบุไว้ในตารางรถยนต์เสียหายสิ้นเชิง หมายถึง รถยนต์ได้รับความเสียหายจนไม่อาจซ่อมให้อยู่ในสภาพเดิมได้ หรือเสียหายไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของมูลค่ารถยนต์ในขณะเกิดความเสียหาย

ในกรณีที่เอาประกันภัยไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่ารถยนต์ในขณะเอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับผลประโยชน์แล้วแต่กรณี ต้องโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ให้แก่บริษัททันที โดยค่าใช้จ่ายของบริษัท และให้ถือว่าการคุ้มครองรถยนต์นั้นเป็นอันสิ้นสุด

2.3 **ในกรณีรถยนต์ได้รับความเสียหาย แต่ไม่ถึงกับเสียหายสิ้นเชิง หรือสูญหายบางส่วน** บริษัทและผู้เอาประกันภัยอาจตกลงกันให้มีการซ่อมหรือเปลี่ยนรถยนต์ซึ่งมีสภาพเดียวกันแทนได้ ทั้งนี้รวมทั้ง อุปกรณ์ของรถยนต์นั้น หรือจะชดใช้เงินเพื่อทดแทนความเสียหายหรือสูญหายนั้นก็ไว้ได้

ในการซ่อมรถยนต์หรือ ในการกำหนดจำนวนเงินชดใช้หากตกลงกันไม่ได้ให้จัดซ่อม โดยผู้กลางการประกันภัยที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยแต่งตั้ง

ข้อจำกัดความรับผิดชอบของบริษัท

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องส่งอะไหล่จากต่างประเทศ บริษัทรับผิดชอบ ไม่เกินกว่าราคานำเข้าที่ส่งมาทางเรือ

ข้อ 3. การดูแลขนย้าย

เมื่อมีความเสียหายต่อรถยนต์ ที่เกิดจากไฟไหม้ บริษัทจะจ่ายค่าดูแลรักษารถยนต์ และค่าขนย้ายรถยนต์ทั้งหมด นับแต่วันเกิดเหตุ จนกว่าการซ่อมแซมหรือการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะเสร็จสิ้นตามจำนวนที่จ่ายไปจริงแต่ไม่เกินร้อยละยี่สิบของค่าซ่อมแซม

ข้อ 4. การเสาะสิทธิ

ในกรณีที่มีความเสียหายหรือสูญหายต่อรถยนต์ เมื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ใช้รถยนต์โดยได้รับความยินยอมจาก ผู้เอาประกันภัย บริษัทเสาะสิทธิในการไล่เบี้ยจากผู้ใช้นั้น เว้นแต่การใช้โดยบุคคลของสถานให้บริการเกี่ยวกับ การซ่อมแซมรถ การทำความสะอาด การบำรุงรักษารถหรือการติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มเติม เมื่อรถยนต์ได้ส่งมอบให้เพื่อรับบริการนั้น

ข้อ 5. การยกเว้นรถยนต์สูญหาย ไฟไหม้ การประกันภัยนี้ไม่คุ้มครองความสูญหาย หรือไฟไหม้อันเกิดจาก

- 5.1 ความเสียหายหรือสูญหายอันเกิดจากการลักทรัพย์ หรือขโมยทรัพย์โดยบุคคลที่ได้รับมอบหมาย หรือครอบครองรถยนต์ตามสัญญาเช่า สัญญาเช่าซื้อ หรือสัญญาจำนำ หรือโดยบุคคลที่จะกระทำสัญญาดังกล่าวข้างต้น
- 5.2 การใช้รถยนต์นอกอาณาเขตที่คุ้มครอง

เอกสารแนบท้ายความคุ้มครองเพิ่มเติม
การประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคล (ร.ย.01)

เมื่อใช้ในเอกสารแนบท้ายนี้

ผู้ได้รับความคุ้มครอง	หมายถึง ผู้ขับขี่และ/หรือผู้โดยสารตามจำนวนที่ระบุในตาราง ซึ่งอยู่ในหรือกำลังขับขี่ หรือกำลังขึ้นหรือกำลังลงจากรถยนต์
อุบัติเหตุ	หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันจากปัจจัยภายนอกร่างกายและทำให้เกิดผลที่ได้รับความคุ้มครองมิได้เจตนาหรือมุ่งหวัง และให้หมายความรวมถึงการถูกฆาตกรรมด้วย
การสูญเสียโดยถาวรสิ้นเชิง	ให้รวมถึงการสูญเสียสมรรถภาพในการทำงานของอวัยวะนั้น โดยถาวรสิ้นเชิง
การสูญเสียสายตา	หมายถึง ตาบอดสนิท และไม่มีการรักษาให้หายได้ตลอดไป
ทุพพลภาพถาวร	หมายถึง ทุพพลภาพถึงขนาดที่ไม่สามารถประกอบอาชีพใดหรือทำงานใดเพื่อเลี้ยงชีพได้โดยสิ้นเชิงและตลอดไป
ทุพพลภาพชั่วคราว	หมายถึง ทุพพลภาพถึงขนาดที่ไม่สามารถประกอบหน้าที่การทำงานในอาชีพประจำตามปกติได้โดยสิ้นเชิงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

เป็นที่ตกลงกันว่า กรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้างต้นได้มีการขยายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

บริษัทจะชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความสูญเสียอันเกิดจากความบาดเจ็บของผู้ได้รับความคุ้มครอง โดยอุบัติเหตุ ซึ่งทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้

การคุ้มครองข้อ 1 : เสียชีวิต

ถ้าความบาดเจ็บที่ได้รับทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองเสียชีวิตใน 180 วัน นับแต่วันเกิดอุบัติเหตุก็ดี หรือความบาดเจ็บที่ได้รับทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองต้องรักษาตัวติดต่อกันในโรงพยาบาลในฐานะคนไข้ใน และเสียชีวิตเพราะเหตุบาดเจ็บนั้นก็ดี บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางให้แก่ทายาทของผู้ได้รับความคุ้มครอง

การคุ้มครองข้อ 2. : สูญเสียมือ เท้า สายตา

ถ้าความบาดเจ็บที่ได้รับไม่มีผลทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองต้องเสียชีวิตภายใน 180 วัน นับแต่วันเกิดอุบัติเหตุแต่มีผลทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองได้รับการสูญเสียโดยถาวรสิ้นเชิง ภายใน 180 วัน นับแต่วันเกิดอุบัติเหตุก็ดีหรือความบาดเจ็บที่ได้รับทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองต้องรักษาตัวติดต่อกันในโรงพยาบาลในฐานะคนไข้ใน และเป็นเหตุให้ผู้ได้รับความคุ้มครองได้รับการสูญเสียโดยถาวรสิ้นเชิงดังกล่าวข้างต้นนี้ บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความคุ้มครองดังนี้

100 % ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับมือสองข้าง ตั้งแต่ข้อมือ หรือเท้าสองข้าง ตั้งแต่ข้อเท้า หรือสายตาสองข้าง

100% ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับมือหนึ่งข้าง ตั้งแต่ข้อมือ และเท้าหนึ่งข้าง ตั้งแต่ข้อเท้า

100% ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับมือหนึ่งข้าง ตั้งแต่ข้อมือ และสายตาหนึ่งข้าง

100% ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับเท้าหนึ่งข้าง ตั้งแต่ข้อเท้า และสายตาหนึ่งข้าง

60 % ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับมือหนึ่งข้าง ตั้งแต่ข้อมือ

60 % ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับเท้าหนึ่งข้าง ตั้งแต่ข้อเท้า

60 % ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับตาหนึ่งข้าง

บริษัทจะจ่ายค่าทดแทนตามข้อนี้เพียงรายการที่สูงสุดรายการเดียวเท่านั้น

การคุ้มครองข้อ 3 : ทุพพลภาพถาวร

ถ้าความบาดเจ็บมีผลภายใน 12 เดือน นับแต่วันเกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองเกิดทุพพลภาพถาวรและทุพพลภาพถาวรนั้น ได้เป็นเวลาดำเนินการไม่น้อยกว่า 12 เดือน หรือมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ว่าผู้ได้รับความคุ้มครองนั้นตกเป็นบุคคลทุพพลภาพถาวร บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ตามจำนวนเงินเอาประกันภัยดังระบุไว้ในตาราง หักด้วยจำนวนเงินที่ใช้ หรือต้องใช้ตามความคุ้มครอง ข้อ 1 หรือ ข้อ 2 ให้แก่ผู้ได้รับความคุ้มครอง

การคุ้มครองข้อ 4 : ทุพพลภาพชั่วคราว

ถ้าความบาดเจ็บที่ได้รับทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองตกเป็นบุคคลทุพพลภาพชั่วคราวภายใน 180 วัน นับแต่วันที่เกิดอุบัติเหตุ หรือความบาดเจ็บที่ได้รับทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองต้องรักษาตัวติดต่อกันในโรงพยาบาลในฐานะคนไข้ และเป็นผู้ได้รับความคุ้มครองตกเป็นบุคคลทุพพลภาพชั่วคราว บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความคุ้มครองเป็นระยะเวลาตลอดเวลาที่ยังทุพพลภาพอยู่ตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในตาราง แต่ไม่เกิน 52 สัปดาห์ ต่ออุบัติเหตุแต่ละครั้ง

บริษัทจะไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความคุ้มครองนี้ หากอุบัติเหตุมีผลทำให้ผู้ได้รับความคุ้มครองเกิดความสูญเสียตามการคุ้มครองตาม ข้อ 1 หรือข้อ 2 หากความสูญเสียมีผลทำให้มีทุพพลภาพถาวรเกิดขึ้นต่อผู้ได้รับความคุ้มครองตามการคุ้มครองข้อ 3 ค่าสินไหมทดแทนที่บริษัทใช้ตามการคุ้มครองข้อนี้ จะมีการหักจากจำนวนเงินเอาประกันภัยที่บริษัทต้องใช้ตามการคุ้มครองข้อ 3

การยกเว้น : การขยายเพิ่มเติมนี้ไม่คุ้มครองการเสียชีวิต สูญเสียอวัยวะ หรือการทุพพลภาพ อันเกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อม ทั้งหมดหรือบางส่วนจากการกระทำผิดอาชญากรรมสถานหนักโดยผู้ได้รับความคุ้มครองนั้น
เงื่อนไขอื่น : การขยายเพิ่มเติมเอกสารแนบท้ายนี้ อยู่ภายใต้บังคับของเงื่อนไขและการยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยที่ปรากฏในสัญญาหมวดเงื่อนไขทั่วไป

การประกันค่ารักษาพยาบาล (ร.ย. 02)

เป็นที่ตกลงกันว่า กรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้างต้น ได้มีการขยายเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้ :-

บริษัทจะใช้ค่ารักษาพยาบาล ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าผ่าตัด และค่าบริการอื่นๆตามที่จ่ายจริง ซึ่งได้เกิดขึ้นภายใน 12 เดือน นับแต่วันเกิดอุบัติเหตุเพื่อบุคคลใด ซึ่งได้รับความบาดเจ็บทางร่างกาย เนื่องจากอุบัติเหตุในขณะที่อยู่ใน หรือกำลังขึ้นหรือกำลังลงจากรถยนต์

ความรับผิดชอบของบริษัทต่อคนในแต่ละครั้งจะไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางการขยายเพิ่มเติมนี้มีผลบังคับเฉพาะต่อรถยนต์ที่ระบุไว้ในตาราง

การประกันตัวผู้ขับขี่ (ร.ย.03)

เป็นที่ตกลงกันว่า กรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้างต้น ได้มีการขยายเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้ :-

บริษัทจะประกันตัวผู้เอาประกันภัยหรือบุคคลใดซึ่งขับขี่รถยนต์โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย ในกรณีรถยนต์ที่ระบุไว้ในตารางเกิดอุบัติเหตุ เป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวถูกควบคุมตัวในคดีอาญา

การประกันตัวบุคคลดังกล่าว บริษัทจะดำเนินการ โดยไม่ชักช้าตามจำนวนเงินที่พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการหรือศาลกำหนดจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

เงื่อนไข : การขยายเพิ่มเติมนี้ อยู่ภายใต้บังคับของเงื่อนไข และการยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยที่ปรากฏในสัญญาหมวดเงื่อนไขทั่วไป

การจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้รับประโยชน์ (ร.ย. 24)

เป็นที่ตกลงกันว่า ในกรณีที่มีความสูญหายหรือความเสียหายที่มีอาจซ่อมได้ ซึ่งมีการคุ้มครองตามกรมธรรม์ ประกันภัยนี้เกิดขึ้นต่อรถยนต์

บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ผู้รับประโยชน์ตามส่วน ได้เสียก่อน

ผู้เอาประกันภัยจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้เว้นแต่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้รับประโยชน์ ในกรณีบริษัทบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้ บริษัทจะแจ้งให้ผู้รับประโยชน์ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า 15 วัน ก่อนการยกเลิกมีผลบังคับ

เงื่อนไขและสัญญาประกันภัยข้ออื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง

ข้อยกเว้นภัยก่อการร้าย (ร.ย. 30)

ถ้าข้อความใด ในเอกสารนี้ขัดหรือแย้งกับข้อความที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันภัยหรือสลักหลังใดๆ ให้เป็นที่ตกลงกันว่ากรมธรรม์ประกันภัยนี้ ไม่คุ้มครองความสูญเสียชีวิต ความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็สามเหตุโดยตรงหรือ โดยอ้อม เป็นผลมาจากหรือเกี่ยวเนื่องมาจากการกระทำก่อการร้าย ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุหรือเหตุการณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อร่างกาย หรือมีลำดับเหตุการณ์เป็นอย่างไร สำหรับความสูญเสียชีวิตนั้น

โดยจุดประสงค์ของข้อยกเว้นนี้ การกระทำก่อการร้ายให้หมายความรวมถึงการกระทำซึ่งใช้กำลังหรือความรุนแรง และ/หรือมีการข่มขู่โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพียงลำพัง การกระทำการแทนหรือเกี่ยวเนื่องกับ องค์กรใด หรือรัฐบาลใด ซึ่งกระทำเพื่อผลทางการเมือง ศาสนา ลัทธินิยม หรือจุดประสงค์ที่คล้ายคลึงกันรวมทั้งเพื่อต้องการ ส่งผลให้รัฐบาล และหรือสาธารณชนหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสาธารณชนตกอยู่ในภาวะตื่นตระหนก หวาดกลัว

ข้อยกเว้นนี้ไม่คุ้มครองความสูญเสียชีวิต ความเสียหาย ค่าใช้จ่ายใดๆ ไม่ว่าจะเป็สามเหตุโดยตรงหรือ โดยอ้อม เป็นผลมาจากหรือมีส่วนเกี่ยวเนื่องกับการกระทำใดๆ ที่ต้องกระทำเพื่อควบคุม ป้องกัน หยุดยั้ง ไม่ว่าจะรูปแบบใด ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการกระทำก่อการร้าย

ในกรณีที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของข้อยกเว้นนี้ไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ให้ถือว่าส่วนที่เหลือยังคงมีผลบังคับ

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ

ที่ พณ 0508/ 464

สำนักประกันวินาศภัย กรมการประกันภัย
44/100 ถนนนันทบุรี 1
ต. บางกระสอ อ. เมือง จ. นนทบุรี 11000

12 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอรับความเห็นชอบแบบและข้อความกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพ และอัตราเบี้ยประกันภัย

เรียน ประธานคณะกรรมการประกันภัยเบ็ดเตล็ด

อ้างถึง หนังสือสมาคมประกันวินาศภัย ที่ กป. 23/2547 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2547

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. รายชื่อบริษัทประกันวินาศภัยที่ได้รับความเห็นชอบ จำนวน 2 แผ่น
 2. กรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพ ก่อนกระทำความผิด จำนวน 8 แผ่น
 3. กรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพ หลังกระทำความผิด จำนวน 8 แผ่น
 4. อัตราเบี้ยประกันภัยกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพสำหรับกรมธรรม์ประกันภัย
ตามข้อ 2 และข้อ 3 จำนวน 1 แผ่น

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะกรรมการประกันภัยเบ็ดเตล็ด สมาคมประกันวินาศภัย ขอรับ
ความเห็นชอบแบบและข้อความกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพก่อนกระทำความผิด กรมธรรม์ประกันภัย
อสรภาพหลังกระทำความผิด และอัตราเบี้ยประกันภัย สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยทั้ง 2 แบบ ในนามบริษัท
สมาชิก จำนวน 57 บริษัท ดังความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

บัดนี้ นายทะเบียนได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแบบและข้อความกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพ
ก่อนกระทำความผิด กรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพหลังกระทำความผิด และอัตราเบี้ยประกันภัยสำหรับ
กรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าว ตามสิ่งที่ส่งมาด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและโปรดแจ้งให้บริษัทสมาชิกทราบต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายชวลี วิสุทวิวัฒน์ศักดิ์)

ผู้อำนวยการสำนักประกันวินาศภัย

กลุ่มอัตราเบี้ยประกันวินาศภัย

โทร. 0-2547-4548

โทรสาร 0-2547-4549

GIA		พ.ศ. 2547
เลขที่		12 ส.อ. 2547
เลขที่รับเลขที่		พ. 59
1. ผู้ช่วยการ	10. บริหาร	
2. รองผู้อำนวยการ	11. เลข-การเงิน	
3. ผู้จัดการ	12. ออมทรัพย์	
4. อี.พี.อี.	13. จรรยา	
5. ม.ร.น.	14. ส.อ.ก.ส.อ.	
6. ยานยนต์	15. ม.อ.ค.ก.น.ก.	
7. เม.ค.ค.ค.	16. เม.ค.ค.ค.	
8. ส.ก.ค.ค.	17. เม.ค.ค.ค.	
9. ค.ค.ค.ค.	18. เม.ค.ค.ค.	

นางสาว... สำนักประกันวินาศภัย 18/3/47 | 18/3/47 | 18/3/47

แบบและข้อความกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพก่อนเกิด ความผิด กรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพหลังกระทำ ความผิด และอัตราเบี้ยประกันภัยกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพของบริษัท ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. บริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน)	2. บริษัท กรุงไทยพานิชประกันภัย จำกัด
3. บริษัท คิวบีอี ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด	4. บริษัท คูเนียบประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด
5. บริษัท จรฎุประกันภัย จำกัด (มหาชน)	6. บริษัท เจนเนอราลี ประกันภัย จำกัด
7. บริษัท เจ้าพระยาประกันภัย จำกัด	8. บริษัท ชัยบ่ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด
9. บริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด (มหาชน)	10. บริษัท เทเวศประกันภัย จำกัด (มหาชน)
11. บริษัท ไทยเจริญประกันภัย จำกัด (มหาชน)	12. บริษัท ไทยประกันภัย จำกัด (มหาชน)
13. บริษัท ไทยพัฒนาประกันภัย จำกัด	14. บริษัท ไทยพาณิชย์ประกันภัย จำกัด (มหาชน)
15. บริษัท ไทยเศรษฐกิจประกันภัย จำกัด (มหาชน)	16. บริษัท ไทยศรีชูศรีประกันภัย จำกัด
17. บริษัท ไทยสมุทรประกันภัย จำกัด	18. บริษัท ธนวัฒน์ประกันภัย จำกัด
19. บริษัท ธนชาติประกันภัย จำกัด	20. บริษัท นวกิจประกันภัย จำกัด (มหาชน)
21. บริษัท นารายณ์สากลประกันภัย จำกัด	22. บริษัท นำสินประกันภัย จำกัด (มหาชน)
23. บริษัท บางกอกสหประกันภัย จำกัด (มหาชน)	24. บริษัท บีที ประกันภัย จำกัด
25. บริษัท ประกันคุ้มภัย จำกัด (มหาชน)	26. บริษัท ประกันภัยไทยวิวัฒน์ จำกัด (มหาชน)
27. บริษัท ประกันภัยศรีเมือง จำกัด	28. บริษัท พระนครธนบุรีประกันภัย จำกัด
29. บริษัท พัชรประกันภัย จำกัด	30. บริษัท พุทธธรรมประกันภัย จำกัด
31. บริษัท ไพบูลย์ประกันภัย จำกัด	32. บริษัท พาณิชย์การประกันภัย จำกัด
33. บริษัท ภัทรประกันภัย จำกัด (มหาชน)	34. บริษัท มิตรแท้ประกันภัย จำกัด
35. บริษัท มิตรชูสมิโตโม อินชัวร์รันส์ จำกัด สาขาประเทศไทย	36. บริษัท เมืองไทยประกันภัย จำกัด
37. บริษัท โรยัลแอนด์ซันอัลลายแอนซ์ประกันภัย จำกัด	38. บริษัท ลิเบอร์ตีประกันภัย จำกัด
39. บริษัท วิธสินประกันภัย จำกัด	40. บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด
41. บริษัท ศรีอยุธยาประกันภัย จำกัด (มหาชน)	42. บริษัท ส่งเสริมประกันภัย จำกัด
43. บริษัท สมโพธิ์ เจแปน ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด	44. บริษัท สยามซิติ อินชัวร์รันส์ จำกัด
45. บริษัท สหมงคลประกันภัย จำกัด	46. บริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด
47. บริษัท สามัคคีประกันภัย จำกัด (มหาชน)	48. บริษัท ลินมั่นคงประกันภัย จำกัด (มหาชน)
49. บริษัท อากาศประกันภัย (2000) จำกัด	50. บริษัท อินทรประกันภัย จำกัด (มหาชน)

51. บริษัท เอเชียสากลประกันภัย จำกัด

53. บริษัท แอควาประกันภัย จำกัด (มหาชน)

55. บริษัท โอสดสภาประกันภัย จำกัด

57. บริษัท อวิว่า ประกันภัย (ไทย) จำกัด

52. บริษัท เอรಾವัดประกันภัย จำกัด

54. บริษัท แอ็ดวานซ์อินชัวร์รันส์ จำกัด

56. บริษัท อลิอันซ์ ซี.พี. ประกันภัย จำกัด

ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน เมื่อวันที่ 11 ส.ค. 2547

(นางสาวพจณี ธนวานิช)

อธิบดีกรมการประกันภัย

นายทะเบียน

ส่วนที่ 1. คำนิยามศัพท์ เมื่อใช้ในกรมธรรม์นี้

กรมธรรม์	หมายถึง	กรมธรรม์ประกันภัยนี้
บริษัท	หมายถึง	บริษัทผู้รับประกันภัยที่ออกกรมธรรม์นี้
ผู้เอาประกันภัย	หมายถึง	บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตารางกรมธรรม์ ประกันภัย
ผู้ถือกรมธรรม์	หมายถึง	บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้ถือกรมธรรม์ในตารางกรมธรรม์ ประกันภัยนี้ ซึ่งเป็นผู้จัดให้มีการประกันภัย เพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
เจ้าพนักงาน	หมายถึง	พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มีอำนาจ อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้วแต่ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

ส่วนที่ 2. ข้อตกลงคุ้มครอง

เพื่อเป็นการตอบแทนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระ บริษัทตกลงจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัย ดังต่อไปนี้

บริษัทได้ออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยพร้อมกับกรมธรรม์ประกันภัยนี้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยยึดถือไว้และนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงาน ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดีหรือถูกควบคุมตัวในคดีอาญา ในฐานความผิดอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทซึ่งได้กระทำในระยะเวลาประกันภัย และหากภายหลังผู้เอาประกันภัยกระทำผิดสัญญาประกันไม่ไปพบเจ้าพนักงาน หรือหลบหนีไประหว่างปล่อยชั่วคราว จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดตามสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยทำไว้ต่อเจ้าพนักงานบริษัทจะชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน แต่ทั้งนี้รวมแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุในหน้าตารางกรมธรรม์

ส่วนที่ 3. เงื่อนไขทั่วไป

ข้อ 1. หน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

- 1.1 ผู้เอาประกันภัยจะต้องไปพบเจ้าพนักงาน ตามกำหนดนัดทุกนัด
- 1.2 ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นผู้ทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงานและเมื่อทำสัญญาประกันแล้ว ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้บริษัททราบทันที พร้อมแจ้งจำนวนเงินประกันที่เจ้าพนักงานกำหนดในสัญญาประกัน

1.3 กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาที่ผู้ประกันตนได้แจ้งบริษัทผู้รับประกันและเมื่อบริษัทได้ชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงิน ดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท

ข้อ 2. หน้าที่ของผู้รับประกันภัย

2.1 บริษัทจะออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยพร้อมกับกรมธรรม์ ประกันภัยฉบับนี้ เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยถือไว้และนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอ ประกันตัวต่อเจ้าพนักงาน เมื่อผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดีและถูกควบคุมตัวในคดี อาญาในฐานความผิดอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดโดยประมาทซึ่งได้กระทำใน ระยะเวลาประกันภัย โดยบริษัทจะไม่ถอนหนังสือรับรองนี้จนกว่าคดีถึงที่สุดและกรณี ที่ผู้เอาประกันภัยได้ใช้หนังสือรับรองเพื่อประกันตัวไปแล้วแต่ยังไม่เต็มวงเงินที่ระบุใน หน้าตารางกรมธรรม์ ผู้เอาประกันภัยสามารถขอหนังสือรับรองฉบับใหม่มีวงเงิน ประกันตัวเท่ากับจำนวนเงินเอาประกันภัยที่คงเหลืออยู่จากบริษัทประกันภัยได้

2.2 กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดคดีหรือปฏิบัติผิดสัญญา ประกันที่ทำได้ต่อเจ้าพนักงานจนเป็นเหตุให้บริษัทต้องชดใช้ค่าปรับตลอดจน ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหาย (ถ้ามี) ตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน หากต่อมาผู้เอาประกันภัยถูกจับกุมตัว บริษัทไม่มีหน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองอีก ไม่ว่าในชั้นใดๆ แม้ว่าจำนวนเงินที่บริษัทต้องชดใช้ในฐานที่ผิดสัญญาประกันจะยังไม่ เต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยก็ตาม โดยถือว่ากรมธรรม์สิ้นสุดลงบังคับ กรณีดังกล่าว หากผู้เอาประกันภัยได้เข้ามามอบตัว และเจ้าพนักงานได้อนุญาตให้ผู้เอาประกันภัยได้รับ การประกันต่อไป หากผู้เอาประกันภัยยินยอมชำระ ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและ ค่าเสียหายแทนบริษัท หรือชำระคืนให้แก่บริษัทแล้วแต่กรณี บริษัทจะยังคงให้ความ ค้ำประกันแก่ผู้เอาประกันภัยต่อไป

2.3 กรณีที่บริษัทได้รับค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายคืนจากผู้เอาประกันภัย เต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยแล้ว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยหักค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายจริง เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการติด ตามทวงถามผู้เอาประกันภัย และ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เป็นต้น

3. ระยะเวลาการใช้หนังสือรับรอง

3.1 กรณีผู้เอาประกันภัยมิได้กระทำความผิดในระยะเวลาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตา รางกรมธรรม์ หนังสือรับรองที่แนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ จะสิ้นสุดตามระยะเวลาประ กันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์

3.2 กรณีผู้เอาประกันภัยกระทำความผิดหรือผู้ถูกคุ้มครองไม่ได้ถูกควบคุมตัว บริษัทจะขยายเวลาการใช้หนังสือรับรองที่แนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ ออกไปอีก 1 ปี นับจากวันสิ้นสุดระยะเวลาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยนำไปใช้ประกันตัวในความคิดที่ได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลาประกันภัยนั้น และเมื่อหนังสือรับรองฉบับนี้ได้ใช้เป็นหลักประกันแล้วจะมีผลผูกพันบริษัทจนกว่าคดีถึงที่สุด

ข้อ 4. การไม่บอกเลิกกรมธรรม์

กรมธรรม์นี้ ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย

ข้อ 5. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ในกรณีที่มีข้อพิพาท ข้อขัดแย้ง หรือข้อเรียกร้องใดๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ ระหว่างผู้มีสิทธิเรียกร้องตามกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัท และหากผู้มีสิทธิเรียกร้องประสงค์และเห็นควรยุติข้อพิพาทนั้นโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ บริษัทตกลงยินยอมและให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการตามข้อบังคับกรมการประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

ข้อ 6. การประกันภัยอื่น

แม้ผู้เอาประกันภัยจะมีการประกันภัยอื่นที่ให้ความคุ้มครองในลักษณะเดียวกันนี้อยู่ด้วยก็ตามไม่เป็นเหตุให้บริษัทปฏิเสธการประกันตัวผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์นี้

ข้อ 7. การคืนเบี้ยประกันภัย

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต และในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัยไม่มีการเรียกร้องให้ประกันตัว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้ตามอัตราเบี้ย ประกันภัยระยะสั้น ตามตารางที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้

ระยะเวลาประกันภัย (ไม่เกินเดือน)	ร้อยละของเบี้ยประกันภัย (คืน)
1	85
2	75
3	65
4	55
5	45
6	35
7	25
8	20
9	15
10	10
11	5
12	0

หนังสือค้ำประกัน

หนังสือค้ำประกันเลขที่ กรมธรรม์อ้างอิงเลขที่

ข้าพเจ้า นาย/นาง/น.ส. ซึ่งต่อไปนี้
เรียกว่า "ผู้ค้ำประกัน" ทำหนังสือฉบับนี้ไว้ต่อบริษัท
ซึ่งรับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ของนาย/นาง/น.ส./เด็ก.....
เลขที่

หากนาย/นาง/น.ส./เด็ก
ได้หลบหนีระหว่างประกันตัว หรือไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลหรือผู้มีอำนาจปล่อย
ชั่วคราวตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลหรือผู้มีอำนาจปล่อยชั่วคราว
สั่งบังคับตามสัญญาประกันตัว ผู้ค้ำประกันยินยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกิน
..... บาท (.....)

ลงชื่อผู้ค้ำประกัน

ลงชื่อพยาน

ลงชื่อพยาน

ใบคำขอสินเชื่อประเภทสินเชื่อสหภาพ พาณิชย์การผู้ถือหุ้น	
1	ชื่อผู้ขอเอาประกันภัย(กรณีชื่อแทนผู้เอาประกันภัย)/ผู้ถือกรรมธรรม์ : ที่อยู่ : ความสัมพันธ์กับผู้เอาประกันภัย :
2	ชื่อผู้เอาประกันภัย : นายนางนางสาว
3	ชื่อคู่สมรสของผู้เอาประกันภัย :
4	ที่อยู่ของผู้เอาประกันภัย :
5	☐ บัณฑิตประชาชน ☐ บัณฑิตข้าราชการ ☐ ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ☐ หนังสือเดินทาง เลขที่ ออกให้ ณ เขตหรืออำเภอ จังหวัด ประเทศ
6	อาชีพปัจจุบัน ตำแหน่ง
7	ลักษณะงานที่ทำโดยสังเขป
8	เงินเดือนค่าจ้าง ปีละ บาท รายได้อื่น ๆ ปีละ
9	แหล่งที่มาของรายได้อื่น ๆ
10	ชื่อนายจ้าง :
11	กิจการของนายจ้าง :
12	ที่อยู่ของนายจ้าง : โทรศัพท์
13	ระยะเวลาขอเอาประกันภัย เริ่มตั้งแต่วันที่ เวลา 12.00 น. สิ้นสุดวันที่ เวลา 12.00 น.
14	จำนวนเงินขอเอาประกันภัยที่ต้องการ :
15	ท่านเคยถูกดำเนินคดีและหรือถูกควบคุมตัวในคดีอาญามาก่อนหรือไม่ ☐ เคย โปรดระบุฐานความผิด ผลคดี
16	☐ ไม่เคย
16	ท่านเคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษในคดีอาญามาก่อนหรือไม่ ☐ เคย โปรดระบุรายละเอียดความผิด
17	☐ ไม่เคย
17	ท่านเคยเอาประกันภัยหรือขอเอาประกันภัยอิสรภาพมาก่อนหรือไม่ ☐ เคย โปรดระบุชื่อบริษัทประกันภัย จำนวนเงินเอาประกันภัย บาท
18	☐ ไม่เคย
18	ท่านเคยถูกปฏิเสธการขอเอาประกันภัยอิสรภาพหรือเคยถูกบอกเลิกสัญญาหรือถูกปฏิเสธการต่ออายุสัญญาสำหรับการประกันภัย ดังกล่าวหรือไม่ ☐ เคย โปรดระบุชื่อบริษัทประกันภัย
19	☐ ไม่เคย

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อตกลงตามรายการข้างต้นเป็นความจริง และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาระหว่างข้าพเจ้ากับบริษัทฯ
วันที่ เดือน พ.ศ.
 ตัวแทน นายหน้าประกันภัยรายนี้ ใบอนุญาตเลขที่

ผู้ขอเอาประกันภัย/ผู้ถือกรรมธรรม์

ผู้เอาประกันภัย

ผู้รับคำขอเอาประกันภัย

คำเตือนของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ให้ตอบคำถามข้างต้นตามความจริงทุกข้อ มิฉะนั้น บริษัทอาจถือเป็นเหตุบอกล้างตามสัญญาประกันภัยได้
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865

แบบ รก.

รหัสบริษัท หนังสือรับรองเลขที่ ออกให้ตามกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อน
กระทำความผิดเลขที่.....

วันที่

หนังสือรับรองฉบับนี้ บริษัทออกให้เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัว (ปล่อยชั่วคราว) ผู้ต้องหา
หรือจำเลยต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาลหรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหา หรือจำเลย
ในคดีอาญาสุดแต่ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

ข้าพเจ้า บริษัท ผู้ออกหนังสือรับรองฉบับนี้ขอให้คำรับรองว่า
หากนาย/นาง/นางสาว/เด็ก ① ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้รับการประกันตัว
(ปล่อยชั่วคราว) อันเนื่องมาจากการวางหลักประกันนี้ ไม่ไปพบพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล
หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวตามกำหนดนัดและพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มี
อำนาจให้ปล่อยชั่วคราว ได้มีคำสั่งบังคับตามสัญญาประกัน ข้าพเจ้าตกลงชำระเงินให้แก่พนักงานสอบสวน หรือ
พนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวในวงเงิน ② บาท
() ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งให้ชำระค่าปรับดังกล่าว

หนังสือรับรองฉบับนี้มีผลผูกพันบริษัทและใช้เป็นหลักประกันสำหรับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย
③ ในฐานะความผิดอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาท ซึ่งได้กระทำในระยะเวลาประกันภัย ④ ตั้งแต่
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา 12.00 น. ถึงวันที่.....
เดือน.....พ.ศ.....เวลา 12.00 น. และหนังสือรับรองฉบับนี้ต้องใช้ประกันตัว
⑤ ภายในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....มิฉะนั้นจะไม่สามารถใช้
ประกันตัวได้ และเมื่อใช้หนังสือรับรองนี้ประกันตัวแล้ว บริษัทจะไม่ถอนหนังสือรับรองนี้จนกว่าคดีถึงที่สุด

ลงชื่อ กรรมการ ลงชื่อ กรรมการ ลงชื่อ ผู้รับมอบอำนาจ
ประทับตราบริษัท

- หมายเหตุ
- ① เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลหรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราว
ได้อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้ว โปรดแจ้งจำนวนเงินประกันในสัญญาประกันให้บริษัท
ประกันภัยทราบตามที่อยู่ที่ไว้ข้างต้นด้วย
 - ② ตรวจสอบหนังสือรับรองฉบับนี้ได้ที่บริษัท.....
โทร..... หรือ www
หรือที่กรมการประกันภัย www.doi.go.th

⑧ ใบตอบรับหนังสือรับรอง แบบ รก.

ข้าพเจ้า..... ตำแหน่ง.....
หน่วยงาน..... ได้รับหนังสือรับรองเลขที่.....(บริษัทพิมพ์ไว้).....
ออกให้ตามกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพเลขที่.....(บริษัทพิมพ์ไว้).....
ไว้เป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราวนาย/นาง/นางสาว/เด็ก.....
ตามคดีที่.....ของ.....ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว
โดยกำหนดวงเงินประกัน.....บาท (.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับหนังสือรับรอง
()

โปรดพลิกอ่านข้อสังเกตด้านหลัง

กรมการประกัน ชื้อชื่อย่อ ตํารวจ	
การประกันภัยอิสระซึ่งจะทำความผิด	
รหัสบริษัท	กรมธรรม์ประกันภัยเลขที่.....
1. ผู้ถือกรมธรรม์ : ที่อยู่ :	
2. ผู้เอาประกันภัย : ชื่อและที่อยู่	เลขประจำประชาชน : อาชีพ : วัน เดือน ปีเกิด :
3. สถานที่ทำงาน :	อาชีพ : อายุ :
4. ระยะเวลาประกันภัย : เริ่มต้นวันที่..... สิ้นสุด	
5. จำนวนเงินเอาประกันภัย : บาท อาณาเขตที่คุ้มครอง ประเทศไทย	
6. รายละเอียดเกี่ยวกับคดี	เบี้ยประกันภัย (บาท)
รายละเอียดคดี ชื่อหาฐานความผิด.....	เบี้ยประกันภัย :
คดีที่..... ค่าที่..... แดงที่.....	ส่วนลดเบี้ยประกันภัย จำนวน :
ศาล/สถานีตำรวจ	☐ บุคคลค่าประกัน ☐ หลักร่วม
ระหว่าง..... ผู้กล่าวหา / โจทก์	เบี้ยประกันภัยสุทธิ :
..... ผู้ต้องหา / จำเลย	อากร :
	ภาษีมูลค่าเพิ่ม :
	เบี้ยประกันภัยรวม :
7. ข้อตกลงคุ้มครอง ตามเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยที่แนบนี้	
8. ☐ ตัวแทน ☐ นายหน้าประกันภัยรายนี้ ☐ โบราณคดีเลขที่	
วันทำสัญญาประกันภัย	
วันออกกรมธรรม์ประกันภัย	
.....	
เพื่อเป็นหลักฐาน บริษัท โดยผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท ได้ลงลายมือชื่อและประทับตราของบริษัทไว้เป็นสำคัญ ณ สำนักงานของบริษัท	
.....	
()	()
กรรมการ	กรรมการ / ผู้รับมอบอำนาจ

สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยอิสระภาพ
กรณีชื้อชื่อย่อซึ่งจะทำความผิด

ส่วนที่ 1. คำนิยามศัพท์ เมื่อใช้ในกรมธรรม์นี้

กรมธรรม์	หมายถึง	กรมธรรม์ประกันภัยนี้
บริษัท	หมายถึง	บริษัทผู้รับประกันภัยที่ออกกรมธรรม์นี้
ผู้เอาประกันภัย	หมายถึง	บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตารางกรมธรรม์
ผู้ถือกรมธรรม์	หมายถึง	บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้ถือกรมธรรม์ในตารางกรมธรรม์นี้ ซึ่งเป็นผู้จัดให้มีการประกันภัย เพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
เจ้าพนักงาน	หมายถึง	พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวแล้วแต่ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

ส่วนที่ 2. ข้อตกลงคุ้มครอง

เพื่อเป็นการตอบแทนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระ บริษัทตกลงจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัย ดังต่อไปนี้

บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ และหากภายหลังผู้เอาประกันภัยกระทำผิดสัญญาประกันไม่ไปพบเจ้าพนักงานหรือหลบหนีไประหว่างประกันจนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำไว้ต่อเจ้าพนักงาน จนเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานมีคำสั่งให้ปรับผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันดังกล่าวแล้วในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัย บริษัทจะชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหาย ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัย ที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์

ส่วนที่ 3. เงื่อนไขทั่วไป

ข้อ 1. หน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

- 1.1 ผู้เอาประกันภัยจะต้องไปพบเจ้าพนักงาน ตามกำหนดนัดทุกนัด
- 1.2 ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นผู้ทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงาน

1.3 กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดกฎหมายระดับต้นและเมื่อบริษัทได้ขอใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงิน ดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท

ข้อ 2. หน้าที่ของผู้รับประกันภัย

- 2.1 บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตาราง กรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยเพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อ เจ้าพนักงานตามคดีที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์
- 2.2 กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัด หรือปฏิบัติผิดสัญญา ประกันที่ทำได้ต่อเจ้าพนักงาน จนเป็นเหตุให้บริษัทต้องขอใช้ค่าปรับ ตลอดจนค่าฤชา ธรรมเนียมและค่าเสียหาย (ถ้ามี) ตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน หากต่อมาผู้เอา ประกันภัยถูกจับกุมตัว บริษัทไม่มีหน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองอีก ไม่ว่าในชั้นใดๆ แม้ว่าจำนวนเงินที่บริษัทต้องขอใช้ดังกล่าวข้างต้นจะยังไม่เต็มจำนวนเงินเอา ประกันภัยก็ตาม โดยถือว่ากรมธรรม์สิ้นผลบังคับ แต่หากกรณีดังกล่าวผู้เอา ประกันภัยได้เข้ามาขอตัว และเจ้าพนักงานได้อนุญาตให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการ ประกันต่อไป หากผู้เอาประกันภัย ยินยอมชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและ ค่าเสียหายแทนบริษัท หรือชำระคืนให้แก่บริษัทแล้วแต่กรณี บริษัทจะยังคงให้ความ ค้ำครองแก่ผู้เอาประกันภัยต่อไป
- 2.3 กรณีที่บริษัทได้รับค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายจากผู้เอาประกันภัยเต็ม จำนวนเงินเอาประกันภัยแล้ว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยหัก ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายจริง เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวง ถามผู้เอาประกันภัย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เป็นต้น

ข้อ 3. การไม่บอกเลิกกรมธรรม์

กรมธรรม์นี้ ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลา ประกันภัย

ข้อ 4. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ในกรณีที่มีข้อพิพาท ข้อขัดแย้ง หรือข้อเรียกร้องใดๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ ระหว่างผู้มีสิทธิเรียกร้องตามกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัท และหากผู้มีสิทธิเรียกร้องประสงค์และ

เห็นควรยุติข้อพิพาทนั้นโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ บริษัทตกลงยินยอมและให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดโดยวิธีอนุญาโตตุลาการตามข้อบังคับที่กรมการประกันสังคมว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

ข้อ 5. การประกันภัยอื่น

แม้ผู้เอาประกันภัยจะมีการประกันภัยอื่นที่ให้ความคุ้มครองในลักษณะเดียวกันนี้อยู่ด้วยก็ตามไม่เป็นเหตุให้บริษัทปฏิเสธการประกันตัวผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์นี้

ข้อ 6. การคืนเบี้ยประกันภัย

6.1 หากเจ้าพนักงานไม่อนุญาตให้ประกันตัว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้ 500 บาท

6.2 หากเจ้าพนักงานอนุญาตให้ประกันตัวแล้ว แต่ภายหลังในระหว่างระยะเวลาประกันภัย เจ้าพนักงานในลำดับนั้นหรือในลำดับถัดมาได้มีคำสั่งให้ถอนประกัน หรือมีคำสั่งไม่ให้ประกันตัวอีกต่อไป หรือผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะประกันตัวอีกต่อไป บริษัทจะคืนค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของค่าเบี้ยประกันภัย

6.3 หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในระหว่างระยะเวลาประกันภัยกันภัยโดยไม่ผิดสัญญาประกันที่ทำต่อเจ้าพนักงาน บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยกึ่งหนึ่งให้กับทายาทของผู้เอาประกันภัย

6.4 ตลอดระยะเวลาเอาประกันภัย ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่ผิดสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยทำต่อเจ้าพนักงาน บริษัทตกลงคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัย

.....

หนังสือค้ำประกัน

หนังสือค้ำประกันเลขที่ กรมธรรม์อ้างอิงเลขที่

ข้าพเจ้า นาย/นาง/น.ส. ซึ่งต่อไปนี้
 เรียกว่า "ผู้ค้ำประกัน" ทำหนังสือฉบับนี้ไว้ต่อบริษัท
 ซึ่งรับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพของนาย/นาง/น.ส./เด็ก.....
 เลขที่

หากนาย/นาง/น.ส./เด็ก
 ได้หลบหนีระหว่างประกันตัว หรือไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลหรือผู้มีอำนาจปล่อย
 ชั่วคราวตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลหรือผู้มีอำนาจปล่อยชั่วคราว
 สั่งบังคับตามสัญญาประกันตัว ผู้ค้ำประกันยินยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกิน
 บาท (.....)

ลงชื่อผู้ค้ำประกัน

ลงชื่อพยาน

ลงชื่อพยาน

ใบคำขอลงทะเบียนผู้ถือหุ้น บริษัท	
1	ชื่อผู้ขอเอาประกันภัย (กรณีขอแทนผู้เอาประกันภัย) / ผู้ถือกรมธรรม์ ที่อยู่ : ความสัมพันธ์กับผู้เอาประกันภัย :
2	ชื่อผู้เอาประกันภัย : นายนางนางสาว ชื่อของผู้เอาประกันภัย :
3	ชื่อคุณสมรสของผู้เอาประกันภัย :
4	☐ บัตรประชาชน ☐ บัตรข้าราชการ ☐ ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ☐ หนังสือเดินทาง เลขที่ ออกให้ ณ เขตหรืออำเภอ จังหวัด ประเทศ
5	อาชีพปัจจุบัน ตำแหน่ง
6	ลักษณะงานที่ทำโดยสังเขป
7	เงินเดือนค่าจ้าง ปีละ บาท รายได้อื่น ๆ ปีละ บาท
8	แหล่งที่มาของรายได้อื่น ๆ
9	ชื่อนายจ้าง :
10	กิจการของนายจ้าง :
11	ที่อยู่ของนายจ้าง : โทรศัพท์
12	ระยะเวลาขอเอาประกันภัย เริ่มต้นวันที่ สิ้นสุด
13	จำนวนเงินขอเอาประกันภัยที่ต้องการ :
14	รายละเอียดเกี่ยวกับคดี : คดีที่ คำที่ นางที่ ศาลชั้นอุทธรณ์/ศาลฎีกาชั้นต้น ข้อหาหรือฐานความผิด ระหว่าง { ผู้กล่าวหาโจทก์ ผู้ต้องหาจำเลย
15	ผู้เอาประกันภัยมีหลักทรัพย์วางประกันร่วมหรือบุคคลค้ำประกันเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาลดค่าเบี้ยประกันภัย ดังนี้ ☐ หลักทรัพย์ คือ มูลค่า เจ้าของหลักทรัพย์ ที่ตั้งของหลักทรัพย์ ตามเอกสารสิทธิ์คือ เลขที่ ☐ บุคคลค้ำประกัน คือ ตำแหน่งการทำงาน ที่อยู่ โทรศัพท์ : เงินเดือน / ค่าจ้าง ปีละ รายได้อื่น ๆ ปีละ แหล่งที่มาของรายได้อื่น ๆ
16	ท่านเคยเอาประกันภัยหรือขอเอาประกันภัยอิสรภาพมาก่อนหรือไม่ ☐ เคย โปรดระบุชื่อบริษัทประกันภัย บาท ☐ ไม่เคย ☐

แบบ รล.

รหัสบริษัทหนังสือรับรองเลขที่ออกให้ตามกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพหลัง
กระทำความผิดเลขที่.....

วันที่

หนังสือรับรองฉบับนี้ บริษัทออกให้เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัว (ปล่อยชั่วคราว) ผู้ต้องหา
หรือจำเลยต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาลหรือผู้มีอำนาจในการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือ
จำเลยในคดีอาญาสุดแต่จะเป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

ข้าพเจ้า บริษัท ผู้ออกหนังสือรับรองฉบับนี้ ขอให้คำรับรอง
ว่า หากนาย/นาง/นางสาว/เด็ก ①ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้รับการ
ประกันตัว (ปล่อยชั่วคราว) อันเนื่องมาจากการวางหลักประกันนี้ ไม่ไปพบพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ
หรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวตามกำหนดนัด และพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล
หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราว ได้มีคำสั่งบังคับตามสัญญาประกัน ข้าพเจ้าตกลงชำระเงินให้แก่พนักงานสอบสวน
หรือพนักงานอัยการหรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวในวงเงิน ②
บาท () ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งให้ชำระค่าปรับดังกล่าว

หนังสือรับรองฉบับนี้มีผลผูกพันบริษัทและใช้เป็นหลักประกัน สำหรับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย
ในฐานความผิด ③คดีที่.....
ของ.....จนกว่าศาล.....มีคำพิพากษา
โดยไม่อาจถอนหนังสือรับรองนี้ก่อนกำหนดดังกล่าว

ลงชื่อ กรรมการ ลงชื่อ กรรมการ ลงชื่อ ผู้รับมอบอำนาจ

ประทับตราบริษัท

- หมายเหตุ
- ④ เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลหรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวได้
อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้วโปรดแจ้งจำนวนเงินประกันในสัญญาประกันให้บริษัทประกันภัย
ทราบตามที่อยู่ที่ให้ไว้ข้างต้นด้วย
 - ⑤ ตรวจสอบหนังสือรับรองฉบับนี้ได้ที่บริษัท.....
โทร..... หรือ www
หรือที่กรมการประกันภัย www.doi.go.th

⑥ ใบตอบรับหนังสือรับรอง

แบบ รล.

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
หน่วยงาน.....ได้รับหนังสือรับรองเลขที่.....(บริษัทพิมพ์ไว้).....
ออกให้ตามกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพเลขที่.....(บริษัทพิมพ์ไว้).....
ไว้เป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราวนาย/นาง/นางสาว/เด็ก.....
ตามคดีที่.....ของ.....ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว
โดยกำหนดวงเงินประกัน.....บาท (.....)
ลงชื่อ.....ผู้รับหนังสือรับรอง
()

โปรดพลิกอ่านข้อสังเกตด้านหลัง

ความคุ้มครอง	ระยะเวลาคุ้มครอง	ฐานความผิด	จำนวนเงินจำกัดความรับผิด	อัตราเบี้ยประกันภัย
1. การประกันภัยอัตราก่อนการทำความผิด	- ตามที่ระบุในหน้าตารางกรมธรรม์ - จนกว่าคดีจะถึงที่สุด	ประมาณ	ตามที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์	0.5%-1%
หมายเหตุ เป็นกรมธรรม์ที่ซื้อไว้ก่อนเริ่มการทำความผิด				
2. การประกันภัยสภาพหลังการทำความผิด	นับแต่เวลาที่ได้เริ่มประกันความเสี่ยงแล้วจนถึงเมื่อเลิกทำสัญญา	1. ประมาณและการพินัน	ตามที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์	5%-10%
หมายเหตุ เป็นกรมธรรม์ที่ซื้อไว้หลังจากการทำความผิดหรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแล้ว	นับแต่เวลาที่ได้เริ่มประกันความเสี่ยงจนคดียุติการศึกษา	2. ความผิดอื่นนอกจากประเภทและการพินัน	ตามที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์	5%-15%
	นับแต่เวลาที่ได้เริ่มประกันความเสี่ยงคดีอาญา	3. ความผิดทุกลักษณะ (เฉพาะในศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา)	ตามที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์	5%-10%
	นับแต่เวลาที่ได้เริ่มประกันความเสี่ยงถึงที่สุด	4. ความผิดทุกลักษณะ	ตามที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์	5%-20%

ส่วนลดเบี้ยประกันภัย
รายการส่วนลด
1. ผู้เอาประกันภัยบุคคลที่ประกันต่อบริษัท
2. ผู้เอาประกันภัยมีหลักทรัพย์วางประกันร่วม

หมายเหตุ อัตราเบี้ยประกันภัยนี้ให้มีผลบังคับใช้เป็นเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

เบี้ยประกันภัยซึ่งค่าต่อกรมธรรม์ กำหนดไว้เป็นจำนวนเงิน 500 บาท เนื่องจาก

1. ความเสียหายโดยส่วนใหญ่จะเรียกค่าเสียหายปีในการประกันด้วยประมาณ 100,000 บาท เมื่อคิดจากอัตราเบี้ยประกันภัยซึ่งค่า (0.5%) เป็นเบี้ยประกันภัยที่เท่ากับ 500 บาท เป็นเบี้ยประกันภัยที่เท่ากับเบี้ยประกันภัยที่ให้ออกตามแนบท้ายการประกันภัยผู้ซื้อที่ในกรมธรรม์ประกันภัยบุคคล

ที่เอาตราเบี้ยประกันภัยกรมธรรม์ประกันภัยอัตราก่อน

1. การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยไว้ที่ไม่เกิน 1% ของจำนวนเงินเอาประกันภัย สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยอัตราก่อน การมีข้อร้องเรียนเมื่อมีการทำความผิดนั้น พิจารณาจากวิธีการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่มีการประกันภัยผู้ซื้อในการประกันภัยบุคคล 0.5% เป็นเกณฑ์ แต่ได้ปรับอัตราเบี้ยให้สูงขึ้น เนื่องจากกรมธรรม์ประกันภัยอัตราก่อนเป็นการประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองกว้างกว่าการประกันภัยผู้ซื้อ ซึ่งให้ความคุ้มครองการกระทำโดยประมาททุกกรณีของผู้เอาประกันภัย นอกเหนือจากการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น และรวมถึงความผิดในลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับรถยนต์
2. สำหรับการทำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยกรมธรรม์ประกันภัยอัตราก่อน การมีข้อร้องเรียนจากผู้เอาประกันภัยหรือญาติผู้เอาประกันภัย ความเสียหายของกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยโดยวิธีการใช้อัตราเบี้ยประกันภัยจากการประกอบธุรกิจการประกันภัยในต่างประเทศที่คิดค่าบริการประมาณ 10% และจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าหลักประกันภัย โดยทั่วไปของนายทะเบียนการประกันภัยกรมธรรม์

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างสัญญาประกันตัว

สัญญาประกัน

เขียนที่

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า อายุ ปี
 สัญชาติ เชื้อชาติ อยู่บ้านเลขที่
 ตำบล อำเภอ จังหวัด
 ทำสัญญาประกันให้ไว้แก่
 มีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ๑. ข้าพเจ้าได้รับประกันตัว
 ต้องหาว่า

ไปจากความควบคุมของเจ้าพนักงาน และสัญญาว่าจะนำตัวผู้ต้องหาดังกล่าวมามอบให้เจ้าพนักงาน
 ตามวัน เวลา และสถานที่ข้างหลังนี้ หรือตามที่เจ้าพนักงานได้กำหนดภายหลัง

ข้อ๒. ถ้าข้าพเจ้าผิดสัญญา ข้าพเจ้ายอมใช้เงินเป็นจำนวน บาท (ตัวเลข)
 (ตัวหนังสือ)

ข้อ๓. เพื่อเป็นหลักประกัน ข้าพเจ้าขอนำทรัพย์สินตามบัญชีท้ายสัญญาประกันนี้เข้าเป็น
 หลักประกัน ข้าพเจ้าขอรับรองว่าทรัพย์สินดังกล่าว เป็นกรรมสิทธิ์ของข้าพเจ้า โดยไม่มีภาระผูกพัน
 ใดๆ และราคาทรัพย์สินที่ข้าพเจ้าได้กำหนดนั้นเป็นราคาใกล้เคียงกับราคาซื้อขายในท้องที่ในขณะนี้

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อสัญญาข้างต้นนี้แล้ว ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ลงลายมือชื่อ ผู้ประกัน

ลงลายมือชื่อ พยาน

ลงลายมือชื่อ พยาน

คำสั่ง

อนุญาตให้ เป็นผู้ประกันตัว
 ผู้ต้องหาได้ตามความในหนังสือสัญญาประกันข้างต้นนี้
 และให้ปล่อยตัว ผู้ต้องหาไปชั่วคราว

ลงลายมือชื่อ เจ้าพนักงานอนุญาต

ตำแหน่ง

กำหนดวัน เวลาให้ ผู้ประกัน
 ส่ง ผู้ต้องหามายังเจ้าพนักงานผู้ให้ประกัน

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	หมาย	สถานที่ส่งตัว	ลายมือชื่อผู้ประกัน ทราบวันนัด

บัญชีทรัพย์สิน

ของ ผู้ประกัน ผู้ต้องหา
 ข้าพเจ้า ขอรับรองว่าข้าพเจ้ามีทรัพย์สินอยู่ตามรายการในบัญชีดังต่อไปนี้

ลำดับ	รายการทรัพย์สิน	จำนวน	ราคา		รวมราคา		หมายเหตุ
			บาท	สต.	บาท	สต.	

ลงลายมือชื่อ ผู้ประกัน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นายวิชัย จันทรวะดิน

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 25

54

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2555-2556

เจ้าหน้าที่ส่วนค่าประกันชดเชย

บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม

พ.ศ. 2556-2557

ทนายความอิสระ

พ.ศ. 2557-2558

ทนายความ

มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย